

Lahti

Talousarvio 2025

Taloussuunnitelma 2025–2027

Kaupunginhallitus 5.11.2024

Lahden kaupunki

Koonti Taloussuunnittelu

Taitto Taloussuunnittelu

Paino PunaMusta Oy

www.lahti.fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/talous/

Kaupunginjohtajan katsaus

Käännekohta vuonna 2025

Lahden kaupungille vuosi 2025 on käännekohta, jolloin punnitaan päätettyjen talouden sopeuttamistoimien vaikuttavuus. Kaupunki tähtää kasvuun rohkeana ja yritysystävällisenä ympäristökaupunkina, joka haluaa edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa. Lahti pyrkii järjestämään asukkailleen palvelut taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen kestävyys huomioiden. Lähivuosina edelleen heikentyvä kuntatalouden näkyvä vaatii kuitenkin voimakkaita ohjaustoimia, jotta saavutetaan sekä strategiset tavoitteet että talouden tasapaino. Kaupunginvaltuusto käsittelee loppuvuonna 2024 hallintosääntömuutoksia, joilla tulee olemaan vaikutuksia luottamushenkilö- ja virkaorganisaatioon 1.6.2025 alkaen.

Talousarvioon sisältyy talouden tasapaino-ohjelma 2024–2027, jolla tavoitellaan 50 milj. euron taloutta tasapainottavaa vaikutusta suunnittelukauden aikana. Toteutuakseen ohjelma edellyttää tiukkaa talouskuria sekä määrätietoista toiminnan ohjausta halutulle kasvu-uralle. Menoista säästämisen lisäksi kaupungille on tärkeää, että tulot lisääntyvät, elinvoima kasvaa, ilmastotyö etenee, yliopistokaupungin mieli-kuva vahvistuu ja että liike- ja tutkimustoiminnan edellytykset paranevat. Kantavana ajatuksena talousarviossa on pitää katse tulevaisuudessa unohtamatta tämänhetkisiä realiteetteja. Kouluinvestoinnit jatkuvat edelleen kireässäkin taloustilanteessa.

Lahden kaupunki kiinnostaa uusia yrityksiä, opiskelijoita ja asukkaita. Vieraskielisten asukkaiden määrä lisääntyy, tapahtumatoiminta laajenee ja yliopistotoiminta kasvaa nopeasti. Nämä yhdessä heijastuvat väestökehitykseen myönteisesti ja edesauttavat myös työllisyyden myönteistä kehityssuuntaa. Kaupungin väestömäärä on ollut kasvussa 2000-luvulta lähtien – keskimäärin 0,2 % vuodessa. Kaupungin tavoitteena on ylittää 125 000 asukkaan raja vuoteen 2030 mennessä.

Vuonna 2025 Lahden kaupunki täyttää 120 vuotta, Lahden kaupunginorkesteri 75 vuotta ja Sibeliustalo 25 vuotta. Juhlavuoden aikana toteutetaan erilaisia tilaisuuksia.

Ilmastobudjetti johtamisen työkaluksi

Kasvu johtavana ympäristökaupunkina on Lahden pitkän aikavälin strateginen valinta, joka heijastuu alueen korkeakoulu-toimintaan, asukkaiden ja yritysten palveluihin sekä kaupungin kansainvälistymiseen. Lahden kaupunki tavoittelee hiili-neutraaliutta. Tavoitteena on vähentää maantieteellisen alueen tuotannollisia päästöjä 80 prosenttia vuoden 1990 päästöistä ja huolehtia loppujen päästöjen sitomisesta hiilinieluihin ja -varastoihin. Päästöennusteet osoittavat, että aktiivisella alueen toimijoiden sitouttamisella ja yhteistyöllä tavoite saavutetaan lähivuosina.

Lahden kaupunki ottaa ilmastobudjetin käyttöön vuoden 2025 talousarviossa. Ilmastobudjetti on johtamisen työkalu, joka tuo hiili-neutraaliustavoitteen edistämisen aiempaa tiiviimmäksi osaksi kaupungin talousarviovalmistelua sekä talouden ja toiminnan seurantaa.

Työllisyyden hoidon tehtävät valtiolta kunnille

Yleisen työmarkkinatilanteen kiristyessä myös Lahden työttömyystilanne on heikentynyt vuoden 2024 aikana. Myönteistä kehitystä on ollut se, että pitkäaikaistyöttömien määrä on laskenut. TE-palvelut siirtyvät valtiolta kuntien hoidettavaksi vuoden 2025 alusta. Jatkossa kunnat vastaavat kaikista työnha- kua, työllistymistä ja yritystoimintaa tukevista työllisyyteen liit- tyvistä palveluista.

Lahden kaupunki muodostaa oman työllisyysalueen ja Päijät- Hämeeen muut kunnat muodostavat oman työllisyysalueensa. Työllisyysalueiden välillä on tarkoitus tehdä tiivistä yhteistyötä. Uudistuksella tavoitellaan nykyistä vaikuttavampia palveluja. Palvelujen järjestäminen tapahtuu lähempänä asiakasta ja palvelut ovat yhdistettävissä kunnan muihin palveluihin. Uu- distuksen yhteydessä kuntiin siirtyy henkilöstöä myös ELY-kes- kuksista ja ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksesta (KEHA-keskus). Lahden kaupungille siir- tyä liikkeenluovutuksen yhteydessä noin 120 henkilöä.

Vahvuutena kasvuyritykset ja laajeneva yliopisto

Lahden alueen kilpailukystrategian kärkenä on vahvistaa elinkeinomyönteisyyttä sekä lisätä yrittäjyyttä ja työpaikkojen määrää. Lahti on voimakkaasti kasvattanut kiertotalousliike- toiminnan sekä kestäväen kehityksen liiketoiminnan toiminta- edellytyksiä sekä antanut panostaan uusien ekosysteemien käynnistämiseen. Lahden yritys-kanta onkin lähtenyt tasaiseen nousuun.

International House Lahti -toiminnan tavoitteena on tehdä kaupungista houkutteleva paikka kansainvälisille osaajille ja vahvistaa Lahden seudun organisaatioiden kasvua kansainvä- listymisellä. Toiminta on vilkastuttanut alueen yliopistotoimin- taa ja tiivistänyt yritys-, opiskelija- ja oppilaitosyhteistyötä. Lah- den seudun vahvuutena onkin LUT-yliopiston ja Helsingin yli- opiston, LAB-ammattikorkeakoulun, elinkeinoelämän ja Lah- den kaupungin tiivis yhteistyö.

LUT-yliopisto on kasvanut Lahdessa nopeasti. Vuonna 2026 yliopisto käynnistää rakennus- ja yhdyskuntatekniikan koulu- tus- ja tutkimustoiminnan Lahdessa, mikä merkitsee noin 500–600 uutta opiskelijaa alueelle. Opiskelijamäärien kasva- essa kaupunkiin tarvitaan uusia opiskelija-asuntoja, minkä varmistamiseksi kehitämme uusia menetelmiä ja rakenteita.

Investoinneilla tukea kehitykselle

Lahti lähikuntineen ja Päijät-Hämeeen liitto ovat solmineet val- tion kanssa uuden MAL-sopimuksen vuosille 2024–2027. So- pimus tuo alueelle 100 milj. euroa investointirahoitusta, josta suurin osa kohdistuu valtatie 12:n kunnostamiseen, mutta ra- hoitusta tullaan kohdistamaan myös paikallisesti keskeisiin in- vestointikohteisiin.

Lahdessa 5.11.2024

Niko Kynnäräinen
Kaupunginjohtaja

Sisällys

1. Yleinen osa	6
1.1. Talousarvion rakenne	6
1.2. Lahden kaupungin organisaatio	7
1.3. Lahti-konserni.....	7
1.3.1. Lahti-konsernin yleiset tavoitteet	8
1.3.2. Yhtiökohtaiset tavoitteet.....	8
1.3.3. Lahti-konsernirakenne	9
1.4. Toimintaympäristö	10
1.4.1. Lahden väestökehitys	10
1.4.2. Rakentaminen	10
1.4.3. Ilmastotyö	10
1.4.4. Elinvoima ja työllisyys.....	11
1.4.5. Hyvinvoinnin edistäminen	12
1.4.6. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta kaupunkikonsernissa	12
1.5. Talouden kehitysnäkymät.....	15
1.6. Henkilöstön kehitysnäkymät.....	16
2. Strategiaosa	19
2.1. Strategian valmistelu, toteutus ja seuranta	20
2.2. Toiminnalliset tavoitteet eli strategian kärkihankkeet 2025	21
3. Talousosa	31
3.1. Talousarvion sitovuus ja taloutta ohjaavat kriteerit	31
3.1.1. Sitovuus	31
3.1.2. Avustusten myöntäminen	32
3.1.3. Hankinnat	33
3.2. Ilmastobudjetointi.....	34
3.3. Talouden tasapaino-ohjelma	35
3.4. Käyttötalousosa.....	36
3.4.1. Konsernihallinto.....	36
3.4.2. Elinvoiman palvelualue	43
3.4.3. Sivistyksen palvelualue.....	49
3.4.4. Kaupunkiympäristön palvelualue.....	61
3.5. Tuloslaskelmaosa.....	67
3.5.1. Verotulot	69
3.5.2. Valtionosuudet.....	70
3.5.3. Korkotulot ja -menot	71
3.5.4. Muut rahoitustulot ja -menot	71
3.6. Investointiosa	72
3.6.1. Kiinteä omaisuus.....	72
3.6.2. Talonrakennus	73
3.6.3. Julkinen käyttöomaisuus	76
3.6.4. Irtain omaisuus	76
3.6.5. Arvopaperit ja osuudet.....	77
3.7. Rahoitusosa.....	78
3.7.1. Antolainat	79
3.7.2. Lainanotto ja lyhennykset, pitkäaikaiset lainat	79
4. Talousarvion ja taloussuunnitelman hyväksyminen	81
5. Liitteet	83
5.1. Strategiset mittarit.....	83
5.2. Toiminnan tunnusluvut.....	92

1

Yleinen osa

1. Yleinen osa

1.1. Talousarvion rakenne

Lahden kaupungin taloussuunnitelma laaditaan vuosittain kolmivuotisena. Kaupunginvaltuusto hyväksyy sen talousarvion hyväksymisen yhteydessä. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Talousarvio jakautuu yleiseen-, strategia-, talous- sekä hyväksymisasiin. Talousarvion valmistelua ohjaa kuntalaki (2015/410) sekä Suomen Kuntaliiton ja kirjanpitolautekunnan hyvinvointialue- ja kuntajaoston antamat ohjeet ja suositukset talousarvion ja taloussuunnitelman valmistelusta ja sisällöstä.

Yleisessä osassa esitellään Lahden kaupungin organisaatio, Lahti-konsernin rakenne ja yhtiökohtaiset tavoitteet sekä kuvataan toimintaympäristöä väestönkehityksen, rakentamisen, ilmastotyön, elinvoiman ja työllisyyden, hyvinvoinnin edistämisen sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan näkökulmista. Lisäksi yleisestä osasta löytyvät talouden ja henkilöstön kehitysnäkymät. Talouden kehitysnäkymissä luodaan katsaus kansantalouden, kunnallistalouden ja kaupungin taloudellisen tilanteen kehittymiseen. Henkilöstön kehitysnäkymiä käsitellään määrällisistä ja laadullisista näkökulmista.

Strategiaosassa kuvataan kaupungin strategia ja sen kärkitoimenpiteet. Talousarvion toiminnalliset tavoitteet on johdettu kärkitoimenpiteistä, joilla strategia viedään käytäntöön. Toimenpiteiden vastuutahot on ilmoitettu toimenpiteiden kohdalla.

Talousosa jakautuu sitovuus-, ilmastobudjetointi-, talouden tasapaino-ohjelma-, käyttötalous-, tuloslaskelma-, investointi- sekä rahoitusosiin. Talousarvion sitovuososassa kerrotaan talousarvion kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tasot ja niiden sitovuudet sekä annetaan taloutta ohjaavia kriteereitä. Talouden tasapaino-ohjelma -osassa on kuvattu ohjelman taloudelliset tavoitteet. Käyttötalousosassa esitetään sitovien tasojen talousarvion sisältämät tuloarviot ja määrärahat. Laskelmat sisältävät kaupungin sisäiset ja ulkoiset erät.

Tuloslaskelmaosassa on kunnan kokonaistaloudellinen laskelma, joka osoittaa tulo-rahoituksen riittävyden palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Tuloslaskelmaosassa kuvataan myös verotulot ja valtionosuudet sekä rahoitustulot ja -menot.

Investointiosassa on kuvattu kaupungin investointitulot ja -menot investointiryhmittäin sekä hankekohtaisesti. Investointitulot eivät edellisistä vuosista poiketen sisällä käyttöomaisuuden myyntivoittoja. Investointisuunnitelmat esitetään viiden vuoden ajalta. Rahoitusosassa esitetään, miten investoinnit, muut sijoitukset pysyviin vastaaviin ja pääoman palautukset tulo-rahoituksen lisäksi rahoitetaan.

Talousarvion ja taloussuunnitelman hyväksyminen -osassa esitetään kohdat, joista kaupunginvaltuuston tulee tehdä päätös. Strategiset mittarit sekä toiminnan tunnuslukutaulukot ovat talousarvion liitteenä.

Käyttötalousosan toimintaa kuvaavissa mittareissa käytetään kaupunginhallituksen 27.5.2024 § 217 päättämässä Lahden kaupungin vuoden 2025 talousarvion sekä vuosien 2025–2027 taloussuunnitelman laadintaohjeissa määritellyjä Lahden kaupungin oman väestöennusteen mukaisia asukasluvuarvioita. Vuoden 2023 asukasluku on lopullinen, toteutunut asukasluku.

Mittareissa käytettävät asukasluvut:

- 2023: 120 693
- 2024: 120 712
- 2025: 120 926

Taulukoissa käytetään seuraavia lyhenteitä:

- TP = tilinpäätös
- KS+LTA:t = käyttösuunnitelma ja lisätalousarviot
- TA = talousarvio
- TS = taloussuunnitelma

1.2. Lahden kaupungin organisaatio

Tarkemmat palvelualueiden organisaatiokaaviot löytyvät Lahden www-sivuilta <https://www.lahti.fi/tietoa-lahdesta/kaupungin-organisaatio>. Kaupunginvaltuusto käsittelee loppuvuonna 2024 hallintosääntömuutoksia, joilla tulee olemaan vaikutuksia luottamushenkilö- ja virkaorganisaatioon 1.6.2025 alkaen.

1.3. Lahti-konserni

Konsernin toiminnan ohjaus

Lahden kaupungin omistajapolitiikan lähtökohtana on resursien suuntaaminen kaupunkia parhaiten palvelevalla tavalla. Omistajaohjauksen tehtävänä on huolehtia konsernin omaisuudesta ja pääoman tehokkaasta käytöstä. Lahti-konsernin omaisuuden jälleenhankinta-arvo on noin 1,5 mrd. euroa. Tavoitteellinen omistajuus on konsernin toiminnan ja talouden ohjauksessa merkittävin tekijä.

Kaupungin strategiset linjaukset ohjaavat konsernissa yhteisöjen ja säätiöiden toimintaa ja omistusta. Omistaja-arvo perustuu yhteisön tai säätiön strategiseen, taloudelliseen tai toiminnalliseen merkitykseen omistajalle. Omistamisella voi olla myös puhtaasti taloudellisia tavoitteita, jolloin yhtiöiden osinkotavoitteet ovat merkittävä osa talousarviota. Tytäryhteisöjen ja säätiöiden rooli Lahden kaupungin strategian toteutumisessa on merkittävä. Tavoitteiden toteutumista seuraa konserni- ja tilajaosto.

Lahti-konsernin tulevia tapahtumia

Kaupunginvaltuuston 13.12.2021 § 151 hyväksymien omistajaohjauksen periaatteiden ohjaamana konsernirakennetta tullaan tiivistämään ja muokkaamaan myös vuonna 2025.

Lahti-konsernissa luottoriskiä hallitaan arvioimalla annettujen lainojen ja takausten riskejä. Riskienhallinnalla voidaan tasata ja vähentää konsernin rahoitusriskejä ja valvoa kokonaisriskien kehittymistä.

Konserniyhtiöiden osinkotavoite, 1 000 €	TA 2025
Lahden Talot Oy -al konserni	600
Lahti Aqua Oy -al konserni	1 200
Lahti Energia Oy -al konserni	7 000
Kiinteistö Oy Lahden Tiedepuisto	273
Spatium Toimitilat Oy -al konserni	50
Lahden Pysäköinti Oy -al konserni	50
Salpakierto Oy -al konserni	48
Yhteensä	9 221

Lahti Energia Oy:n osinkotavoite pitää sisällään muutokset resurssivarauskorvaukseen 2 milj. euroa sekä muutokset lainajärjestelyissä 4 milj. euroa. Mikäli nämä eivät toteudu, osinkotavoite jää miljoonaan euroon.

1.3.1. Lahti-konsernin yleiset tavoitteet

Lahti-konsernin yhtiöille asetetaan seuraavat, kaikkia yhtiöitä koskevat yleiset tavoitteet:

- Henkilöstötyytyväisyyden mittaaminen säännöllisesti eNPS-menetelmällä ja henkilöstötyytyväisyyden jatkuva parantaminen.
- Konserniyhtiöiltä edellytetään tervettä pitkäjänteistä taloudenpitoa ja kannattavuutta. Tavoitteeksi asetetaan, että tytäryhteisöjen taloudelliset tunnusluvut ovat edellisvuotta paremmat.
- Yhtiöt edistävät hiilineutraalia rakentamista ja kiertotaloutta omissa rakennushankkeissaan.
- Tytäryhteisöjen tulee hankinnoillaan tukea alueen yritysten innovaatioita sekä edistää niiden markkinoille pääsyä ja kilpailukykyä.
 - Yhtiöt edistävät Lahden ympäristötavoitteiden saavuttamista ja toteuttavat niitä hankinnoissaan.
 - Tavoitteeksi asetetaan, että tytäryhteisöjen hankinnat kohdentuvat alueen yrityksiin edellisvuotta enemmän.
 - Hankinnoissa tulee soveltaa ympäristökriteerien lisäksi sosiaalisia ja eettisiä kriteerejä.
- Tytäryhteisöjen tulee madaltaa työttömien ja opiskelijoiden kynnystä siirtyä työelämään palkkaamalla tuki-

työllistettyjä, harjoittelijoita ja kesätyöntekijöitä. Tavoitteeksi asetetaan, että tukityöllistettyjä, harjoittelijoita ja kesätyöntekijöitä palkataan edellisvuotta enemmän.

- Yhtiöt kehittävät omaa vastuullisuusraportointiaan YK:n kestävän kehityksen luokittelun mukaisesti. Vastuullisuustyötä tulee kehittää CSRD-direktiivin mukaisesti auditointien suuntaan yhtiön valitsemassa aikataulussa ja muodossa.
- Yhtiöt toteuttavat laatimiaan yhtiökohtaisia hiilineutraaliustiekarttoja.
 - Yhtiöt laativat päästölaskelmat ja raportoivat mahdolliset päästökompensaatiot joka toinen vuosi. Seuraavan kerran raportoidaan vuodesta 2024.
 - Tavoitteena on hiilineutraalius Lahti-konsernin tasolla Lahden kaupungin aikataulun mukaisesti. Päästökompensaatiot ovat yhtiöiden omassa harkinnassa.
- Yhtiöt toteuttavat valitsemiaan Lahden kiertotalouden tiekartan toimenpiteitä ja raportoivat niistä.
- Yhtiöt selvittävät oman toimintansa keskeisimmät luontovaikutukset ja valmistelevat tiekartan luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi.

1.3.2. Yhtiökohtaiset tavoitteet

Asuminen ja toimitilat

Lahden Talot Oy -al konserni

- Vuokra-asuminen on turvallista, kohtuuhintaista ja energiatehokasta.
- Oman pääoman tuotto vähintään 10 %.
- Osallistuminen MAL-sopimuksen toteuttamiseen.
- Jokaiselle opiskelijalle voidaan tarjota asunto.

Spatium Toimitilat Oy -al konserni

- Toimitilojen vuokrausaste nousee viime vuodesta.
- Yhtiön käyttökate-% parantuu viime vuodesta.

Kiinteistö Oy Lahden Tiedepuisto

- Vähintään 95 % täyttöaste.
- Rakennuksissa toimivien korkeakoulujen ja yritysten yhteistyön tiivistäminen.
- Merkittävä osallistuminen vähähiilisen rakentamisen keskuksen kehittämiseen.

Alueellinen kehittäminen

Eventum Lahti Oy

- Lahden aseman vahvistaminen kasvavana ja elinvoimaisena tapahtumakaupunkina.
- Yhtiön toiminnan liiketaloudellinen tehokkuus kasvaa.
- Vuonna 2025 vierailijoita on yli 400 000.
- Sibeliustalon vetovoimaisuuden vahvistaminen.

Lahden seutu – Lahti Region Oy

- Osallistuminen yhteistyössä elinkeino-yhtiöiden kanssa toimialan investointien houkutteluun seudulle osana matkailun kasvustrategiaa.
- Kansainvälisten majoitusvuorokausien pitkän aikavälin kasvu yli 3 % ja kotimaisten majoitusvuorokausien kasvu yli 4 %.
- Sijoitus Suomen suosituimpien kongressialueiden joukossa parane.

Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy

- Neuvonta- ja kehittämisspalveluissa vuosittain yli 1 500 asiakasta.
- Kehittämisspalvelut kasvaville ja kehittyville yrityksille -tavoite: yli 40 yritystä TeamFinland-palvelujen piiriin.
- Yrityshankinta- ja sijoittumispalveluilla luodaan alueelle yli 130 uutta työpaikkaa.
- Strategisten kasvukumppanuuksien malli alueella kasvavien ja investoivien yritysten tueksi käytössä.
- Yhtiön rooli työvoiman saatavuuden edistämiseksi ja TE-palvelujen kokonaisuudessa määritelty.

Infrastruktuurin ylläpito

Lahden Pysäköinti Oy -al konserni

- Oman pääoman tuotto positiivinen.
- Latausinfra kehittäminen ja latauspisteiden lisääminen vuosittain.
- Aktiivinen osallistuminen kaupunkitasoiseen pysäköintiratkaisujen suunnitteluun.

Lahti Aqua Oy -al konserni

- Edellytysten luominen veteen ja vesiosaamiseen sekä ympäristökuormituksen vähentämiseen perustuvien tuote- ja palvelukonseptien muodostumiselle.
- Kaupungille kuuluvan vastuun kantaminen hulevesien hallinnasta asemakaava-alueella kaupungin puolesta, erikseen sovittavalla tavalla.
- Oman pääoman tuotto vähintään 10 %.

Lahti Energia Oy -al konserni

- Oman pääoman tuotto vähintään 10 %.
- Kannattavan kasvun hakeminen kestäväen kehityksen investointikohteista.
- Käyttäjä- ja tilaaja-asiakkaiden korkea tyytyväisyys.

Salpakierto Oy -al konserni

- Korkea yhdyskuntajätteen kierrätysaste. Tavoitteena edellisvuotta korkeampi kierrätysaste ja kierrätysaste 65 % vuonna 2035.
- Oman pääoman tuotto vähintään 5 %.

Palvelutuotanto

Provincia Oy

- Käyttäjä- ja tilaaja-asiakkaiden korkea tyytyväisyys.
- Asiakkaiden järjestelmäudistushankkeiden ja -käytönottojen laadukas ja tehokas läpivienti.
- Oman pääoman tuotto positiivinen.

Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy

- Käyttäjä- ja tilaaja-asiakkaiden korkea tyytyväisyys.
- Oman pääoman tuotto positiivinen.
- Aktiivinen yhteistyö TE-palvelut 2024 -uudistuksen kanssa.

Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy -al konserni

- Käyttäjä- ja tilaaja-asiakkaiden korkea tyytyväisyys.
- Oman pääoman tuotto positiivinen.

1.3.3. Lahti-konsernirakenne

Lahden kaupunkikonserni		Omistukset on esitetty konsernin omistusosuuksina.		4.10.2024	
Lahden kaupunki					
Taseyksiköt		Joidenkin omistuksien osalta on tulossa muutoksia vuonna 2025.			
Lahden kaupunginteatteri		Muuttuva omistusosuus on esitetty omistus 2025 -sarakeessa.			
Lahden kaupunginorkesteri					
Lahden Tilakeskus					
Yhteisöt					
Asuminen ja toimitilat	Konsernin omistusosuus	omistus 2025	Infrastruktuurin ylläpito	Konsernin omistusosuus	omistus 2025
Lahden Talot Oy (al konserni)	100,00 %		Kiinteistö Oy Hansaparkki	56,88 %	
Lahden Asunnot Oy	100,00 %		Kiinteistö Oy Lahden Siltavouti	100,00 %	
Lahden Palveluasunnot Oy	100,00 %		Lahden Pysäköinti Oy	100,00 %	
Kiinteistö Oy Nastonharjun liiketalo	75,60 %		Lahden Sairaalaparkki Oy	62,00 %	
Kiinteistö Oy Lahden Tiedepuisto	54,60 %		Lahti Aqua Oy (al konserni)	100,00 %	
Lahden Rudolf Steiner -koulun Talo Oy	91,70 %		Aqua Palvelu Oy	100,00 %	
Lahden Terveystalo Oy	100,00 %	0,00 %	Aqua Verkko Oy	100,00 %	
Nastolan Virastotalokiinteistö Oy	100,00 %	0,00 %	LABIO Oy	83,43 %	
Paavolakiinteistöt Oy	100,00 %		Lahti Energia Oy (al konserni)	100,00 %	
Radio- ja tv-museosäätiö	50,00 %		Lahti Energia Sähköverkko Oy	100,00 %	
Spatium Toimitilat Oy (al konserni)	100,00 %		Salpakierto Oy (al konserni)	60,15 %	
Lahden Jäähalli Oy	48,84 %		Salpamaa Oy	60,15 %	
Alueellinen kehittäminen			Palvelutuotanto		
KOKO Lahti Oy (al konserni)	100,00 %		Lahden Konservatorio Oy	50,57 %	
Lahti Events Oy	100,00 %		Provincia Oy	52,98 %	41,73 %
Lahden seutu - Lahti Region Oy	52,90 %		Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy (al konserni)	64,36 %	
Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy	87,00 %		Ateriasisko Oy	64,36 %	
Eventum Lahti Oy	100,00 %		Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy	56,65 %	
			Työterveys Wellamo Oy	59,92 %	0,00 %
Kuntayhtymät					
Alueellinen kehittäminen			Palvelutuotanto		
Päijät-Hämeen Liitto kuntayhtymä	58,08 %		Hollolan-Lahden vesilaitos kuntayhtymä	40,00 %	
Koulutuskeskus Salpaus kuntayhtymä (al konserni)	65,61 %	65,52 %			
Salpaus-palvelut Oy	63,86 %				
Yhdistelemättömät osakkuusyhteisöt					
Asunto Oy Kittilän Petsukka	33,33 %		Riihelän Huolto Oy	41,75 %	
Kiinteistö Oy Lahden Laiturikadun Pysäköinti	32,53 %		Seponkadun pysäköinti Oy	26,00 %	
Kiinteistö Oy Villähteen liikekeskus	29,14 %		One1 Oy	50,00 %	

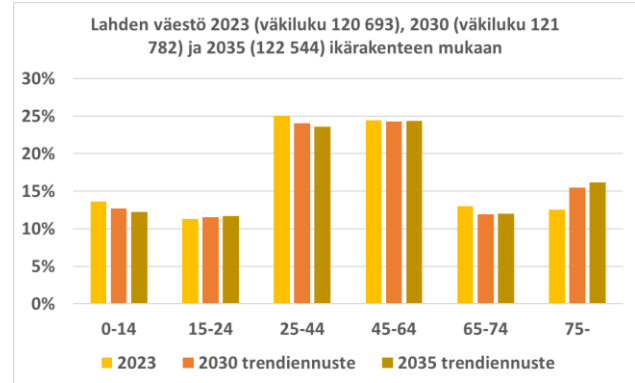
1.4. Toimintaympäristö

1.4.1. Lahden väestökehitys

Lahti on Suomen yhdeksänneksi suurin kaupunki. Vuoden 2023 lopussa asukkaita oli 120 693. Väkiluku kasvoi 518 henkilöllä. Väestömäärä on kasvanut 2020-luvulta lähtien 870 henkilöllä, keskimäärin noin 0,2 % vuodessa. Asukasluvun kasvu on perustunut maahanmuuttoon ja maan sisäiseen muuttoliikkeeseen. Vuonna 2023 Lahti on saanut muuttovoittoa ulkomailta 1 215 henkilöä. Näin isoa muuttovoittoa ulkomailta selittää osittain se, että vuoden 2023 aikana 448 ukrainalaista sai kotikunnakseen Lahden.

Lahden väestökehityksessä työikäisten osuus pienenee ja vanhusväestön osuus kasvaa. Trendinmukaisen väestöennusteen mukaan alle 15-vuotiaiden määrä vähenee Lahdessa 982 henkilöllä ja 75 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa 3 711 henkilöllä vuoteen 2030 mennessä. Vastaavasti vuoteen 2035 mennessä alle 15-vuotiaiden määrä vähenee Lahdessa 1 500 henkilöllä ja 75 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa 4 640 henkilöllä. Väestöllinen huoltosuhde on Lahdessa korkeampi kuin koko maassa keskimäärin. Vuonna 2023 Lahdessa oli 64,4 lasta tai vanhusta sataa työikäistä kohden, koko maassa 61,9. Väestöllinen huoltosuhdeluku on Tilasto-

keskuksen arvion mukaan vuonna 2030 Lahdessa 67,7 ja koko maassa 65,3, vuonna 2035 Lahdessa 70,0 ja koko maassa 67,3. Lukuun vaikuttavat väestön ikääntyminen sekä syntyvyyden lasku.

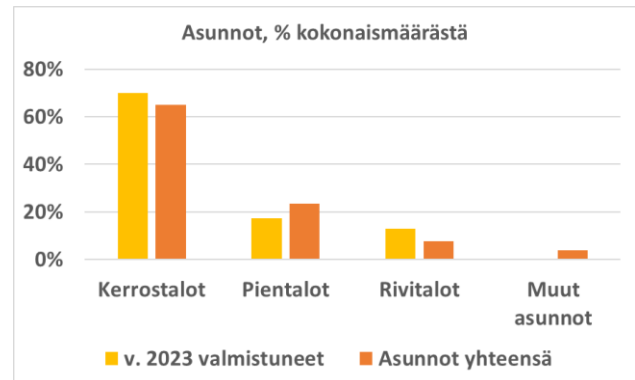

Lähde: Tilastokeskus ja Lahden oma trendinmukainen väestöennuste

1.4.2. Rakentaminen

Lahden rakennusvalvonnan mukaan vuonna 2023 Lahteen valmistui 552 asuntoa. Kerrostaloasuntoja valmistui 386 (69,9 %), pientaloasuntoja 95 (17,2 %) ja rivitaloasuntoja 71 (12,9 %) kappaletta.

Vuoden 2023 lopussa Lahdessa oli yhteensä 77 122 asuntoa, joista 65,1 % oli kerrostaloasuntoja, 23,4 % omakotiasuntoja ja 7,7 % rivitaloasuntoja. Muita asuntoja oli 3,8 %.

1.4.3. Ilmastotyö

Hallitusten välinen ilmastopaneeli IPCC on osoittanut, että maapallon keskilämpötilan nousu tulisi pysäyttää 1,5 asteeseen. Euroopan Unioni on sitoutunut olemaan hiilineutraali vuonna 2050 ja Suomen valtio vuoteen 2035 mennessä.

Lahdessa ilmastotyötä ohjaa kaupungin strategiaan kirjattu tavoite hiilineutraaliudesta sekä kaupunginhallituksen hyväksymä Lahden ilmasto-ohjelma vuodelta 2023. Tavoitteena on vähentää maantieteellisen alueen tuotannollisia päästöjä 80 % vuoden 1990 päästöistä ja huolehtia loppujen päästöjen sitomisesta hiilinieluihin ja -varastoihin. Skenaariotarkastelun perusteella tavoiteltuun päästövähennykseen voidaan päästä lähivuosina.

Lahti on mukana Euroopan komission missiossa 100 ilmasto-neutraalia ja älykästä kaupunkia vuoteen 2030 mennessä. Mukana olevat kaupungit tavoittelevat hiilineutraaliutta vuoteen 2030 mennessä. Kaupunkimissio on merkittävä kansainvälinen alusta, jonka tarjoamat yhteistyö-, asiantuntija- ja rahoitusmahdollisuudet kirittävät Lahtea kohti ilmastotavoitteita.

Jatkossa Lahden ilmastotyö kohdistuu erityisesti liikenteen päästöjen vähentämiseen ja maankäytön hiilinielujen vahvistamiseen. Kaupunki ei voi vaikuttaa suoraan kaikkiin päästöihin, joten tavoitteisiin pääseminen vaatii aktiivisuutta alueen muilta toimijoilta, mukaan lukien asukkaat, yritykset, yhteisöt ja yhdistykset. Myös kansallisen ilmastopolitiikan on

jatkuva kunnianhimoisella linjalla. Ilmastobudjetoinnilla ilmastotoimet kytketään entistä tiiviimmin taloussuunnitteluun. Lahdessa tehdään myös paljon ilmastomuutokseen varautumiseen ja sopeutumiseen tähtäviä toimia. Planetaarisen terveyden näkökulmalla ilmastotyö yhdistyy myös alueellisiin hyvinvointi- ja terveystoimiin.

Päästövähennystä ja ilmastobudjetoinnista kerrotaan tarkemmin kohdassa 3.2 Ilmastobudjetointi.

1.4.4. Elinvoima ja työllisyys

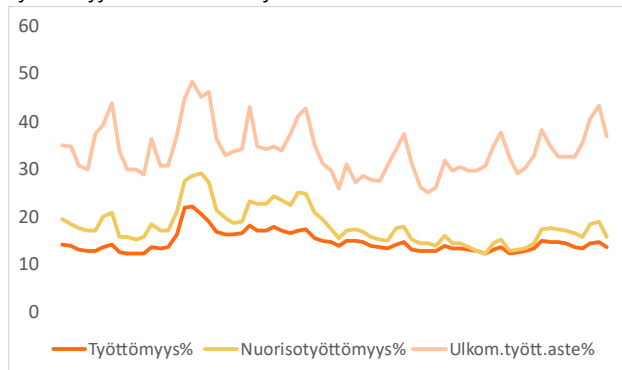
Alkuvuonna 2023 Lahden työllisyyskehitys oli työllisyyden kuntakokeilun myötä ennätyksellisen myönteinen. Lahti oli vuonna 2023 usean kuukauden ajan ykköspudottaja eri työtömyyden ryhmissä 12 suurimman kaupungin vertailussa.

Loppuvuodesta yleisen työmarkkinatilanteen kiristyessä myös työttömyystilanne heikkeni, erityisesti nuorilla ja ulkomaalaisilla. Tästä huolimatta pitkäaikais- ja rakennetyöttömyyden kehitys jatkui hyvänä.

Heinäkuussa 2024 Lahti oli suurten kaupunkien (12) työttömyysasteiden vertailussa sijalla 10. (+0,1 % -yks. edv.). Muutos edellisvuodesta oli lähes maan keskitasoa. Nuorisotyöttömyysasteiden vertailussa Lahti oli sijalla 10. (+3,6 %-yks. edv.). Vuodessa nuorisotyöttömyys lisääntyi vertailukaupungeista eniten Lahdessa. Ulkomaalaisten työttömyysasteiden vertailussa Lahti oli sijalla 11. (+5,6 %-yks. edv.). Muutos edellisvuodesta oli vertailukaupunkien kolmanneksi suurin.

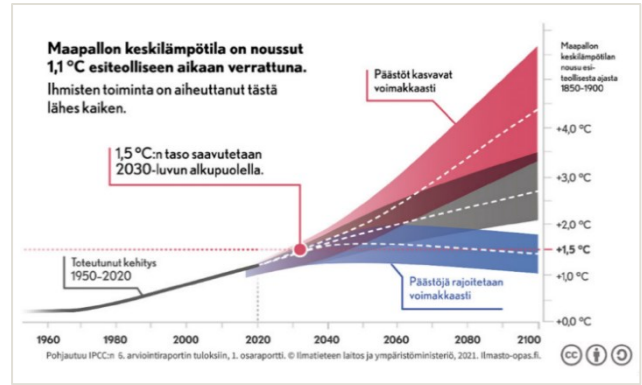
Rakennetyöttömyysasteessa Lahti on ollut suurten kaupunkien (12) ykköspudottaja marraskuusta 2023 heinäkuuhun 2024 (7/24; -5,9 %-yks.). Työttömien aktiivointiaste on ollut vuosina 2023–2024 pitkään korkealla, mutta heinäkuussa 2024 aktiivointiaste laski suurista kaupungeista kolmanneksi eniten (-8,0 % -yks.).

Työttömyysasteiden kehitys 2019–2024

Lähde: TEM Työnvälitystilasto

Pitkäaikaistyöttömien määrät ovat laskeneet yleisestä suhdanteiden kiristymisestä huolimatta. Touko–heinäkuussa 2024 pitkäaikaistyöttömien määrä on kuitenkin hieman

kääntynyt nousuun. Heinäkuussa 2024 Lahdessa oli 2 873 pitkäaikaistyöttömää. Vuodessa vähennystä oli 300 henkilöä.

Lahdessa on pitkään ollut haasteena yli 1 000 päivää työttömänä olleiden määrän kasvu. Myönteistä on, että työmarkkinatuen kuntaosuuksien määrät ovat hieman laskeneet edellisvuodesta. Vuonna 2023 Lahden kaupunki maksoi pitkään työttömänä olleista työmarkkinatuen kuntaosuuksia noin 18,5 milj. euroa. Heinäkuussa 2024 Lahti maksoi työmarkkinatuen kuntaosuuksia 1,6 milj. euroa.

Avoimien työpaikkojen määrät ovat selvästi laskeneet vuosien 2023–2024 aikana ennätyksellisen ajanjakson, 2021 loppuvuoden ja 2022 vuodenvaihteen, jälkeen. Heinäkuussa 2024 avoimia työpaikkoja oli vain noin 1 100.

Kaikki kuntakokeilut päättyvät 31.12.2024, ja palvelujen järjestämisvastuu siirtyy kunnille 1.1.2025. Lahden elinvoimalle on ratkaisevaa onnistuneen työllisyydenhoidon lisäksi alueen yritysten menestyminen ja alueen koulutustason parantaminen.

Lahden alueen kilpailukystrategian kärkenä on vahvistaa elinkeinomyönteisyyttä, lisätä yrittäjyyttä ja tätä kautta työpaikkojen määrää sekä verotuloja. Vuosina 2023 ja 2024 kilpailukystrategia on toteutunut monella eri tavalla. Esimerkiksi Lahden yrityskehitys on tasaisessa nousussa, ja oli vuoden 2024 ensimmäisellä neljänneksellä 8 373 (2023 Q4: 8 362). Elinvoimaa on vahvistettu edistämällä kiertotalousliiketoiminnan kasvua alueella. Hanketoiminta on tukenut yritysconsortioiden ja yritysten välistä yhteistoimintaa, kansainvälistymistä sekä osaavan työvoiman saatavuutta. Kestävän kehityksen liiketoiminnan toimintaedellytyksiä on vahvistettu ja uusien ekosysteemien käynnistämistä on tuettu.

International House Lahti käynnistyi kesäkuussa 2024. Vilkas yliopistotoiminta on tiivistänyt myös opiskelija- ja oppilaitosyhteistyötä.

Vuonna 2024 tapahtumavuosi oli vilkas, ja yöpyjien määrät ovat olleet kasvussa. Heinäkuussa 2024 kotimaisia yöpyjiä Lahdessa oli 20 119 ja ulkomaisia 5 460. Lahdessa oli ulkomaisia yöpyjiä suhteessa enemmän kuin koko maassa (Lahti: kotimaiset 72,9 % ja ulkomaiset 27,1 %; koko maa: kotimaiset 76,6 % ja ulkomaiset 23,4 %).

1.4.5. Hyvinvoinnin edistäminen

Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla (kuntalaki 1 §). Lahdessa hyvinvointityötä tehdään kokonaisvaltaisesti ja monialaisesti koko kaupunkiorganisaatiossa, alueellisissa verkostoissa sekä yhteistyössä järjestöjen ja yritysten kanssa. Hyvinvointityön tavoitteena on lisätä asukkaiden hyvinvointia, osallisuutta, terveyttä ja toimintakykyä, ehkäistä sairauksia ja syrjäytymistä sekä vahvistaa alueen elinvoimaa.

Kunnalla on yhdessä hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden kanssa rooli yleisen hyvinvoinnin edellytysten luomisessa. Kunnan tehtäviin kuuluu muun muassa hyvinvointia tukevan elinympäristön, palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden varmistaminen sekä niiden laatu. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokonaisuudet liittyvät läheisesti kuntien toimintaan ja ovat osaltaan lisäämässä hyvinvointia. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä kyse on ennen kaikkea ennaltaehkäisevän työn kokonaisuudesta, jota voidaan kohdentaa alueellisesti tai väestöryhmittäin. Lahden kaupungin hallinnoima Palvelutori tapahtuma- ja kokoustiloinen toimii monialaisena hyvinvoinnin ja osallisuuden alustana mahdollistaen osaltaan lahtelaisten arjen sujuvuutta sekä vahvistaen yhteistoiminnan mahdollisuuksia yhteistyökumppaneiden kanssa. Hyvinvointialueet puolestaan varmistavat oikea-aikaisilla palveluilla asukkaiden hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta omassa toiminnassaan niin sosiaalihuollon, terveydenhuollon kuin pelastustoimen osalta.

Kunta ja hyvinvointialue tekevät yhteistyötä ja tukevat toisiaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuudessa. Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021 § 7) säädetään vuosittain järjestettävistä hyvinvoinnin ja terveyden (HYTE) edistämisen neuvotteluista. Hyvinvointialue kutsuu vähintään kerran vuodessa neuvotteluihin alueensa kuntien edustajat sekä muut hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevät alueelliset toimijat. Vuosittaisissa HYTE-neuvotteluissa määritellään keskeiset kehittämiskohdat, jotka linjaavat yhdessä tehtävää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä. Maakunnalliset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueet ovat mielen hyvinvointi, osallisuus ja yhteisöllisyys, arjen turvallisuus, päihteettömyys ja terveelliset elintavat. Työtä tukevat myös maakunnallinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma sekä sitä täydentävät lasten ja nuorten, ikääntyneiden ja ehkäisevän työn suunnitelmat.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021 § 6) velvoittaa kuntia seuraamaan asukkaidensa terveyttä ja hyvinvointia ja niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla

vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Lahden kaupungin laaja, kerran valtuustokaudessa koottava hyvinvointikertomus 2017–2020 on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 8.3.2021 § 32. Hyvinvoinnin tilasta raportoidaan vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä, ja tietopohjaa ylläpidetään sähköisessä hyvinvointikertomuksessa. Vuosilta 2021–2024 laadittava hyvinvointikertomus menee hyväksyttäväksi kaupunginhallitukseen ja -valtuustoon keväällä 2025.

Lahden kaupungin hyvinvointisuunnitelman 2022–2025 (kaupunginvaltuusto 25.4.2022 § 40) avulla johdetaan, kehitetään ja ohjataan kaupungissa tehtävää hyvinvointi- ja osallisuustyötä. Hyvinvointisuunnitelma tiivistää kaupungin eri palvelualueiden hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet, toimenpiteet ja arviointimittarit yhteen asiakirjaan. Hyvinvointisuunnitelman laadintaa ovat ohjanneet kaupungin strategia ja hyvinvointikertomus, keskeiset kansalliset ja alueelliset hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden painopistealueet sekä kaupunkilaisille suunnattujen kyselyjen tulokset. Seuraavan valtuustokauden hyvinvointisuunnitelma 2026–2029 valmistellaan yhteistyössä eri yksiköiden kanssa vuonna 2025.

Hyvinvointisuunnitelma toteuttaa myös Luontoaskel terveyden -ohjelman sekä kestäväen kehityksen tavoitteita. Luontoaskel terveyden on Lahden seudun terveys- ja ympäristöohjelma vuosille 2022–2032. Lahden kaupunki, Päijät-Hämeen hyvinvointialue ja alueen yliopistoyhteisö tekevät ohjelman avulla tiivistä yhteistyötä liikkumisen, kasvispainotteisen ravitsemuksen, paremman asuinympäristön ja luontokontaktien edistämiseksi sekä ilmastomuutoksen ja luontokadon hillitsemiseksi. 10-vuotinen ohjelma yhdistää Päijät-Hämeen alueen terveys- ja ympäristötavoitteet.

Lahdessa on kehitetty pitkäjänteisesti kaupungin osallisuus- ja lähidemokratiamallia. Neljä alueellista kumppanuuspöytää aloittivat uutena lähidemokratiamallina syksyllä 2021. Kumppanuuspöytien toinen kaksivuotiskausi (2023–2025) alkoi 1.6.2023. Osallistuvan budjetoinnin toimintamallia toteutetaan säännöllisenä, joka toinen vuosi toteutuvana asukasosallisuuden toimintamuotona. Osallistuvan budjetoinnin Ideoi, kehitä, äänestä -kierros toteutetaan tammi–kesäkuussa 2025.

Lahden kaupunginhallitus hyväksyi yksimielisesti suosituksen vaikutusten ennakoarvioinnin tekemisestä päätösvalmistelussa 25.1.2021 § 38. Päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin (EVA) päämääränä on kuntalaisten hyvinvoinnin ja kunnan elinvoiman edistäminen. Tavoitteena on tehdä jokaisen päätösvalmistelun aluksi ratkaisu vaikutusten ennakoarvioinnista.

1.4.6. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta kaupunkikonsernissa

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan sisäisiä menettely- ja toimintatapoja, joilla pyritään varmistamaan toiminnan laillisuus ja tuloksellisuus. Sen tavoitteena on auttaa johtoa havaitsemaan toimintaan liittyvät riskit ja varmistaa, että niitä pystytään hallitsemaan. Hyvin toimiva valvonta vähentää tahallisia

ja tahattomia toimintavirheitä, epäjohtonmukaista toimintaa, taloudellisia menetyksiä ja puutteita asioiden hoidossa.

Riskienhallinnalla tarkoitetaan menettely- ja toimintatapoja, joilla tunnistetaan ja arvioidaan toimintaan kohdistuvia

sisäisiä ja ulkoisia riskejä sekä määritellään toimenpiteet niiden hallitsemiseksi. Kokonaisvaltainen riskienhallinta on systemaattinen prosessi, jolla kaupungin tavoitteita, prosesseja ja toimintaa uhkaavat merkittävimmät riskit tunnistetaan, arvioidaan, hallitaan ja raportoidaan. Kokonaisvaltaisessa riskienhallinnassa myös koko riskienhallintaprosessia seurataan ja pyritään kehittämään jatkuvasti.

Riskienhallintaa on myös toiminta, jolla pyritään varmistamaan tavoitteiden saavuttaminen ja mahdollisuuksien hyödyntäminen. Riskienhallinnan toimenpiteillä varmistetaan, että organisaation johdolla on käytettävissään tarpeellinen ja ajantasainen tieto merkittävistä riskeistä, suunnitelmat niiden hallitsemiseksi ja toimintaohjeet vahinkotilanteisiin. Toiminnan jatkuvuus poikkeuksellisen vakavien riskien kohdalla varmistetaan valmiussuunnitelmilla ja muilla toiminnan jatkuvuuteen ja häiriöttömyyteen pyrkivillä etukäteisvalmisteluilla.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistus

Lahden kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 18.1.2016 § 6. Kaupunginhallituksen 5.12.2022 § 442 hyväksymä Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa Lahden kaupungissa -yleisohje täydentää valtuuston antamia perusteita.

Riskienhallinnan toteutus on ohjeistettu kaupunginvaltuuston Lahden kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -päätöksessä, kaupungin hallinto- ja toimintasäännöissä sekä tilivelvollisten toimielinten päätöksissä.

Kuntalaki (§ 129) määrittää reunaehdot kaupungin myöntämän lainan taikka takauksen tai muun vakuuden antamiseen. Laissa todetaan, että kunnan myöntämä laina, takaus tai muu vakuus ei saa vaarantaa kunnan kykyä vastata sille laissa säädettyistä tehtävistä. Kunta ei saa myöntää lainaa, takausta tai muuta vakuutta, jos siihen sisältyy merkittävä taloudellinen riski. Kunnan edut tulee turvata riittävän kattavilla vakuuksilla tai vastavakuuksilla. Konserni- ja tilajaosto on hyväksynyt 2.6.2023 § 58 kuntalain mukaisen kaupungin riskitarkastusmallin.

Riskienhallintaa ja sisäistä valvontaa toteutetaan kaikilla organisaatiotasolla, eri toiminnoissa ja prosesseissa sekä palvelutuottajille ulkoistetuissa palveluissa ja hankinnoissa. Riskienhallinta on myös tärkeä osa kaupungin strategista toiminnan suunnittelua ja johtamisjärjestelmää.

Kaupunginhallituksen alaiset toimielimet vastaavat omalla tehtäväalueellaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta sekä merkittävimpien riskien raportoinnista kaupunginhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Kaupunginjohtaja, palvelualuejohtajat sekä muut johtavat viranhaltijat ja esihenkilöt vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja raportoinnista. Sisäinen tarkastus avustaa kaupunginhallitusta ja kaupungin johtoa arvioimalla ja tarkastamalla sisäisen valvonnan toimivuutta.

Kaupunkikonserniin kuuluvan yhteisön hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat yhteisön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan

asianmukaisuudesta lainsäädännön ja konserniohjeistuksen mukaisesti sekä raportoinnista kaupunginhallitukselle.

Käytännön vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisesta on siten palvelualueilla, taseyksiköissä ja konserniin kuuluvissa yhteisöissä, eli siellä, missä riskit myös ensisijaisesti syntyvät. Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta vastaavat kaikki tilivelvolliset ja esihenkilöt. Riskienhallinnasta vastaa koko henkilöstö prosessien mukaisesti.

Riskienhallinnan toteutus

Lahden kaupungilla riskienhallinnan työkaluja on kehitetty vuosina 2022–2023 ottamalla käyttöön Kiwa Impact -riskienhallinnan tietojärjestelmä. Tietojärjestelmän avulla saadaan koottua parempaa tilannekuvaa sekä ajantasaisempaa tietoa ja raportointia kaupungin merkittävimmistä riskeistä.

Kaupungin riskien luokittelussa käytetään 4x4-riskitaulukkoa, jonka avulla riskejä saadaan käsiteltyä ja arvioitua yhteismittalaisesti kaupungin eri toiminnoissa. Tällä mahdollistetaan myös riskien keskinäinen vertailu. 4x4-riskitaulukossa riskien toteutumisen todennäköisyydet on luokiteltu neljään luokkaan: epätodennäköinen, mahdollinen, todennäköinen ja lähes varma. Myös riskien vaikutukset on luokiteltu riskitaulukossa neljään luokkaan: vähäinen, kohtalainen, merkittävä ja kriittinen. Taulukkoa käyttäessä riskin todennäköisyys kerrotaan riskin vaikutuksella, jolla saadaan määritettyä riskin merkittävyys. Riskin merkittävyys on myös luokiteltu taulukossa neljällä portaisella matalan tason riskeihin, kohtalaisen tason riskeihin, korkean tason riskeihin ja kriittisiin riskeihin.

Koska käytettävissä olevat riskienhallintaresurssit ovat rajallisia, tunnistettuja riskejä tulee priorisoida ja kohdentaa riskienhallintaa tarkoituksenmukaisesti ja vaikuttavasti. Kriittiset riskit edellyttävät välittömiä riskienhallintakeinoja ja seurantaa. Samoin korkeat riskit tulee ottaa nopeasti käsittelyyn ja miettiä niille tehokkaita riskienhallintakeinoja. Matalille riskeille ei yleensä ole tarvetta tehdä toimenpiteitä, mutta niitä tulee seurata. Riskienhallinta voidaankin nähdä käytettävissä olevien resurssien ja kustannusten optimointina suhteessa niillä saavutettaviin ja tavoiteltaviin hyötyihin.

Riskienhallintakeinoja ovat esimerkiksi riskin poistaminen, siirtäminen, jakaminen tai pienentäminen. Jos tunnistettu riski hyväksytään organisaation riskinottohalun mukaisesti tai sille ei kyetä kustannustehokkaasti asettamaan vaikuttavaa riskienhallintakeinoa, riski voidaan myös valita siedettäväksi. Eriytyshuomiona se, että riski voi olla myös mahdollisuus ja tarjota tilaisuutta taloudelliseen kasvuun. Kaikki tunnistetut riskit eivät välttämättä edellytä riskienhallintakeinojen asettamista. Riskienhallintakeinot ja resurssit tulee priorisoida riskin merkittävyyden mukaan. Työturvallisuuteen vaikuttavat riskit tulee kuitenkin poistaa.

Kaupungin riskit on luokiteltu viiteen riskiluokkaan, joita ovat operatiiviset riskit, strategia- ja maineriskit, vahinko- ja vaatimustenmukaisuusriskit, talous- ja rahoitusriskit sekä ulkoiset riskit. Luokittelulla on pyritty riskienhallinnan systematisoimiseen sekä tukemaan kaupungin riskien hahmottamista ja käsittelyä. Riskejä voi nousta myös käytössä olevien luokkien ulkopuolelta, ja uusia riskejä voidaan määrittää ja sisällyttää käytössä oleviin riskiluokkiin. Riskien vaikutukset saattavat

olla moniulotteisia, ja riskit sekä niiden vaikutukset voivat muuttua ajan myötä.

Havaittuja riskejä ovat esimerkiksi:

- henkilöstön saatavuus ja työnantajakuva (mm. yhtäaikainen eläköityminen, avainhenkilöriski, osaavan erityishenkilöstön saatavuus ja osaamistarpeen muutoksen tunnistaminen)
- talouden rakenteellinen tasapaino (talouden tasapaino ei toteudu, lainojen takaisinmaksukyvyyn heikkeneminen tulojen tippuessa ja korkojen nousussa)
- kiinteistöomaisuuden optimointi (tyhjilleen jääneitä, tarpeettomia kiinteistöjä, joissa ylläpitokuluja, mutta ei

tuottoja, alttiina ilkeillä, ja tilojen realisointi tai vuokraaminen haastavaa)

- asiakas- ja asukaskokemus (TE-palvelun muutokset murroksessa)
- ilmastonmuutos (ilmastonmuutos ja talvien lämpeneminen muodostaa uhan Lahden elinvoimaisuudelle ja tapahtumien järjestämiselle)
- muuttuva turvallisuusympäristö sekä työväkivalta- ja uhkatilanteet (jengiytyminen, huumeidenkäyttö ja -saatavuus, työväkivallan ja uhkatilanteiden lisääntyminen ilmiönä, syrjäytymisriskin kasvaminen)

Riskiluokat

Operatiiviset riskit	Strategia- ja maineriskit	Vahinko- ja vaatimustenmukaisuusriskit
• Tietoarkkitehtuuri ja data • Tekoäly ja robotisaatio • Strategian toimeenpano • Hankintatoimi • Osaaminen • Kasvatavat peruskorjaustarpeet (ml. sisäilmahaasteet) • Palvelukehitys ja prosessien tehokkuus • Sosiaalinen media • Asiakas- ja asukaskokemus • Työllisyydenhoito • Resurssien kohdentaminen • Henkilöstön ikärakenne • Henkilöstön työhyvinvointi • Ulkoistetut palvelut	• Sidosryhmät, edunvalvonta • Henkilöstön saatavuus ja työnantajakuva • Organisaation resilienssi/uudistumiskyky • Kaupunkikehityshankkeet • Kasvatavat hyvinvointierot ja palvelutarpeet • Omistajaohjaus • Veto- ja pitovoima • Organisaatorakenne ja toimintamalli • Yritysyhteistyö • Konsernina toimiminen ja konserniprosessit • Brändi	• Sisäinen ja ulkoinen valvonta • Vastuullisuus • Ilmastonmuutos • Turvallisuus • Tietoturva- ja kyberriskit • Tietosuojat • Toimintavarmuus ja jatkuvuudenhallinta • Työturvallisuus-, väkivalta- ja uhkatilanteet • Sopimusvelvoitteet
Talous- ja rahoitusriskit • Talouden rakenteellinen tasapaino • Omistaja-arvo ja osinkotulot • Lainarahoituksen saatavuus / likviditeettiriski • Investointien priorisointi ja hallinta • Kiinteistöomaisuuden optimointi • Maanjalostuksen tulot • Korko- ja sijoitusriski • Vero- ja maksutulot • Lainamäärän kasvu • Tuottavuuden kehitys	Ulkoiset riskit • Muuttuva turvallisuusympäristö • Taloustilanne • Lainsäädäntö • Poliittinen toimintakulttuuri ja päätöksenteko • Pandemia • Suuronnettomuudet • Markkinoiden kehittyminen • Globaalit ilmiöt • Lakiuudistukset • Työn murros	

Riskienhallinnassa on tärkeintä, että kaupungin toiminnalle merkittäviä riskejä saadaan tunnistettua ja niille pystytään miettimään vaikuttavia hallintakeinoja. Riskienhallintatoimenpiteitä valittaessa on tärkeää tarkastella asiaa kokonaisvaltaisesti hyödyntäen parasta saatavilla olevaa tietoa. Tähän voidaan käyttää todettujen poikkeamien tai vahinkojen analysointia ja niistä saatujen oppien hyödyntämistä. Tarkoituksenmukainen riskienhallinta tukee kaupungin tavoitteiden saavuttamista, parantaa kaupungin jatkuvuuden hallintaa ja häiriötilanteista selviytymistä.

Seuranta ja raportointi

Kuntalaki edellyttää, että selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä tulee sisällyttää tilikaudelta laadittavaan toimintakertomukseen. Riskienhallinnan tilaa seurataan raportointien yhteydessä talousarviovuoden aikana ja tuloksista raportoidaan tilinpäätöksen yhteydessä.

1.5. Talouden kehitysnäkymät

Valtiovarainministeriön mukaan sekä maailmankauppa että euroalueen talouskasvu ovat kääntyneet kasvuun. Sen myötä myös Suomen vienti ja talouskasvu ovat alkaneet toipua taantumasta. Kasvua tukevat viennin piristymisen lisäksi inflaation hidastuminen ja korkojen aleneminen, joiden vaikutus yksityiseen kulutukseen sekä yritystoimintaan, erityisesti rakentamiseen, on myönteistä. Talouden kasvusuunnasta huolimatta bruttokansantuote (BKT) tulee supistumaan 0,2 prosenttia vielä vuonna 2024. Vuoden 2025 kasvun arvioidaan olevan 1,7 prosenttia ja 1,5 prosenttia vuonna 2026. Inflaation arvioidaan hidastuvan 1,8 prosenttiin vuonna 2024 ja pysyvän myös jatkossa matalalla tasolla. Työllisyyden ennustetaan kääntyvän kasvuun vuodesta 2025 alkaen.

Julkisen talouden osalta toipuminen tulee tapahtumaan vähitellen. Investoinnit varautumiseen ja turvallisuuteen kasvattavat edelleen valtion menoja, mutta toisaalta inflaatio hidastaa menokasvua. Kuntasektorilla kustannuspaineet jatkuvat ja henkilöstöpula uhkaa kasvattaa ostopalveluja. Näiden eri suuntaan ajavien tekijöiden seurauksena julkisen talouden alijäämän ennakoitaan kasvavan suhteessa BKT:hen 3,7 prosenttiin vuonna 2024 ja pienenevän 3,2 prosenttiin vuonna 2025.

Kuntatalous

Sote-uudistus teki vuodesta 2023 kuntataloudelle hyvin poikkeuksellisen. Tilikauden tulos oli vahva, mutta ilman sote-uudistuksen kertaluonteisia verorahoituseriä tulos olisi jäänyt lähelle nolaa. Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirta ylsi noin 400 milj. euroa positiiviseksi. Lainakanta laski 19,9 mrd. euroon, kun sote-kuntayhtymien lainoja siirtyi hyvinvointialueille noin viisi miljardia euroa.

Valtiovarainministeriön julkaiseman kuntatalousohjelman mukaan vuoden 2024 aikana kuntatalous heikkenee jyrkästi, kun edelliseen vuoteen kohdistuneet poikkeukselliset verorahoituserät poistuvat vahvistamasta kuntataloutta. Kuntatalouden vuosikatteeksi arvioidaan tulevan noin kolme miljardia euroa, toiminnan ja investointien rahavirran heikkenevän noin miljardi euroa negatiiviseksi ja verotulojen laskevan lähes viidellä prosentilla edelliseen vuoteen verrattuna. Vuonna 2025 kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirta syvenee -1,9 mrd. euroon ja toimintamenojen kasvu jatkuu ripeänä. Vuosina 2025–2027 kunta-alan ansiokehityksen oletetaan olevan talouden yleistä ansiokehitystä hieman nopeampaa kunta-alalle sovitun palkkausjärjestelmien kehittämissuunnitelman vuoksi. Kunta-alan palkkasopimukset päättyvät keväällä 2025. Tarkemmat sopimusratkaisut tuleville vuosille selviävät vasta myöhemmin. Kuntien kustannuskehitystä kuvaava peruspalvelujen hintaindeksiennuste vuodelle 2025 on 3,4 prosenttia ja vuosille 2026–2028 keskimäärin 3,1 prosenttia.

Kuntien rahoitusahdinkoa syventävät valtionosuuksiin tehtävät tuntuvat leikkaukset vuosina 2025–2027. Merkittävimmät syyt leikkauksiin ovat sote-siirtoon liittyvät takautuvasti perittävät valtionosuudet sekä hallituksen päättämä yhden

prosenttiyksikön indeksijarru vuosina 2024–2027. Rahoituksen tasapainoon vaikuttavat myös asukasluvun ja laskentatekijöiden muutokset, erityisesti lapsi-ikäluokkien pieneneminen. Verotulot ovat edelleen kuntien merkittävin tulonlähde, vaikka niiden taso puolittui sote-uudistuksen yhteydessä. Kuntien verotulojen kasvuprosentit pysyvät ennustevuosina pitkän aikavälin keskiarvon yläpuolella, mutta verorahoitus ei riitä kasvaviin menopaineisiin. Mittavat alijäämät vuosina 2025–2028 edellyttävät merkittäviä sopeutustoimia kunnissa tulevina vuosina.

TE-palvelut 2024 -uudistus tulee voimaan vuoden 2025 alusta, ja se tulee kasvattamaan kuntien menoja merkittävästi. Uudistuksessa kunnille siirtyy vastuu työ- ja elinkeinopalvelujen järjestämisestä, ja samalla kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan. Työllisyyskehityksellä on uudistuksen jälkeen merkittävä vaikutus kuntien talouteen, ja siten kuntatalous on aiempaa herkempi suhdannevaihteluille. Kuntien tehtävät painottuvat kuitenkin myös jatkossa lasten ja nuorten palveluihin, kuten varhaiskasvatukseen ja koulutukseen, joiden palvelutarve on laskeva pitkään jatkuneen syntyvyyden laskun vuoksi. Oppilaiden määrän väheneminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että opetuksen järjestämisen kustannukset laskisivat samalla tahdilla.

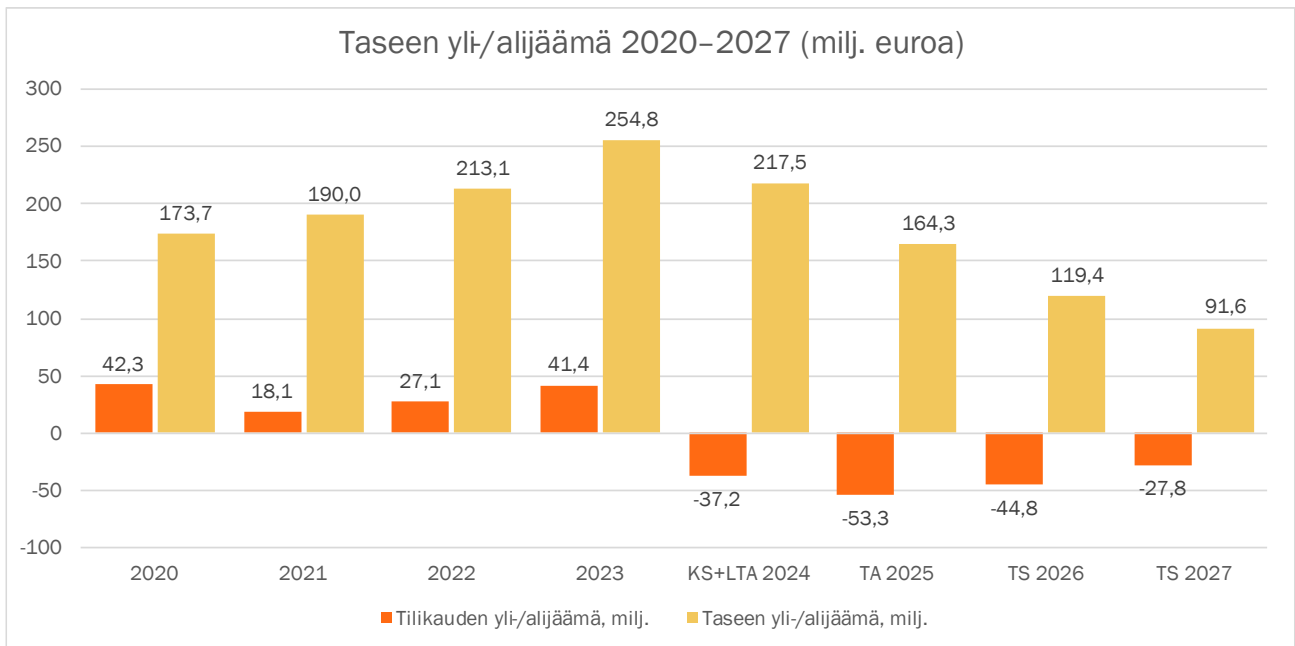
Talouden kehys

Kaupunginhallitus hyväksyi 27.5.2024 § 217 Lahden kaupungin vuoden 2025 talousarvion ja vuosien 2025–2027 taloussuunnitelman laadintaohjeet ja talouden kehyksen. Vuoden 2025 talousarviokehyksen mukainen tuloslaskelma päättyi -18,4 milj. euron vuosikatteeseen ja -75,1 milj. euron tulokseen.

Kaupungin taloussuunnitelma 2025–2027

Lahden kaupungin tulokset valmistellulla taloussuunnitelma-kaudella ovat tappiolliset. Kaupungin heikon tuloksen taustalla on sote-uudistukseen liittyvä leikkaus verotuloihin ja valtionosuuksiin sekä konsernista saatavien tuottojen väheneminen. Valmistelussa on huomioitu maksujen ja taksojen indeksikorotukset sekä talouden kasvun vaikutus verotuloihin. Menoja nostavat kustannusten nousu (inflaatio ja palkkaratkaisu) sekä jo toteutuneet ja tulevat päiväkotij- ja koulurakennusinvestoinnit (käyttökulut ja poistot).

Talousarvion 2025 toimintatulot ovat 171,1 milj. euroa, vähennystä edelliseen vuoteen verrattuna on 0,5 prosenttia. Toimintamenojen tulo on 556,8 milj. euroa, lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna on 7,8 prosenttia. Talousarviovuoden toimintakate on -384,7 milj. euroa, vuosikate 3,3 milj. euroa ja tilikauden tulos -53,4 milj. euroa. Tilikauden alijäämäksi on arvioitu 53,3 milj. euroa. Taseeseen kertynyt ylijäämä on arviolta noin 164,3 milj. euroa. Talousarviovuoden poistot ovat yhteensä 56,6 milj. euroa, kasvua edellisvuoteen 4,6 prosenttia. Investointien bruttomenot ovat 68,0 milj. euroa. Talouden tasapaino-ohjelma on sisällytetty taloussuunnitelmaan.

1.6. Henkilöstön kehitysnäkymät

Lahden kaupungin strategia tähtää kasvuun rohkeana ja yrittäjäystävällisenä ympäristökaupunkina. Kaupungin tehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Niiden takaamiseksi tarvitaan myös oikeudenmukaista henkilöstöpolitiikkaa ja -johtamista.

Henkilöstöjohtaminen perustuu kaupungin strategiaan, arvoihin ja eettisiin periaatteisiin sekä henkilöstöpoliittisiin linjauksiin. Ytimessä ovat hyvän yhteistyön ja luottamuksen rakentaminen. Henkilöstöjohtamisen tavoitteena on osaava, motivoitunut ja hyvinvoiva henkilöstö. Lahden kaupunki toimii kaikissa muutostilanteissa hyvänä ja vastuullisena työnantajana.

Kaupunginhallitus hyväksyi 22.2.2021 § 74 henkilöstöpoliittiset linjaukset, jotka ohjaavat kaikkea työnantajatoimintaa. Jokainen esihenkilö sitoutuu kehittämään toimintaa ja luomaan merkityksellistä työelämää yhteistyössä henkilöstön kanssa. Niukkenevat taloudelliset resurssit vaikuttavat myös henkilöstöön. Tulevina vuosina korostuvat keskittyminen perustehtävään, prosessien tehokkuus ja muutoksenkykyisyys. Uudenlaiset työn tekemisen tavat muokkaavat sekä työtä että työyhteisöjä. Prosessien tarkastelu ja uudistaminen merkitsevät myös lisääntyvää digitalisaatiota. Tämä edellyttää henkilöstöltä valmiuksia muuttaa ja tehostaa totuttuja toimintatapoja. Asian tuntijatehtävissä monipaikkatyö on tullut jäädäkseen, mikä edellyttää esihenkilöiltä kykyä johtaa etätyötä ja henkilöstöltä valmiuksia itsenäiseen työskentelyyn ja itseohjautuvuuteen. Työskentelytiloja muokataan tarpeiden mukaan, jotta varmistetaan toimivat, modernit ja yhteisöllisyyttä tukevat työskentelyn mallit lähityössä.

Kunnalliset virka- ja työehtosopimukset ohjaavat operatiivista henkilöstöjohtamista. Nykyisten sopimusten voimassaoloaika päättyy 30.4.2025. Nykyinen sopimus vuodelle 2025 sisältää

kuitenkin 1.6.2025 tulevan paikallisen kehittämiserän. Muilta osin palkankorotukset on varattu keskimääräisenä vuosille 2025–2027.

Henkilöstövoimavarat

Henkilöstösuunnittelu on yksi kaupungin tärkeimpiä prosesseja, jolla suunnitellaan henkilöstövoimavarojen käyttö ja ennakoidaan tarvittava osaaminen. Lahden kaupunki arvioi realistisesti palvelutarpeita ja niiden muutoksia, sekä henkilöstön määrää, rakennetta, käytettävyyttä ja osaamisen suunnittelua pidemmällä aikajänteellä. Toiminnalliset tarpeet ja talouden resurssit ohjaavat henkilöstöressurssien suunnittelua. Henkilötyövuosien ja henkilöstökulujen kehitystä seurataan kuukausittain ja mahdollisiin poikkeamiin reagoidaan. Tarvittaessa täyttölupakriteereitä voidaan tiukentaa.

Rekrytoinneissa tulee ennakoita työn jatkuvuus ja tuleva osaamistarve. Henkilöstön eläköitymisen tai irtisanoutumisen yhteydessä arvioidaan rekrytoinnin tarve ja osaamisprofiili. Täyttöluvan saaminen edellyttää aina ajantasaisen tehtäväkuvauksen olemassaoloa, talousarvioon varattujen määrärahojen riittävyyttä tai muuta rahoitusta sekä perusteluja esimerkiksi tuottavuuden, tehokkuuden tai vaikuttavuuden näkökulmista. Tämä tarkoittaa myös sitä, että henkilöstösuunnitelmaan sisältyvää rekrytointia ei aina ole mahdollista toteuttaa kokonaan tai suunnitellussa aikataulussa. Täyttölupaprosessin yhteydessä arvioidaan lisäksi tehtäväkohtainen palkka. Täyttöluvassa määritettyä palkkaa on noudatettava.

Henkilötyövuosien määrä kasvaa vuonna 2025, kun työllisyyden hoito siirtyy valtiolta kunnille vuoden 2025 alusta. Valtion henkilöstöä siirtyy kaupungille liikkeen luovutuksen periaattein ns. vanhoina työntekijöinä, ja tämä näkyy elinvoiman palvelualueen henkilöstösuunnitelmassa. Henkilötyövuodet eivät kasva muutoin kaupungin tasolla. Kaupungin henkilöstöstä siirtyy vanhuuseläkkeelle vuosittain Kevan ennusteiden

mukaan noin 100 henkilöä. Tätä luonnollista poistumaa, eläköitymistä sekä irtisanoutumisia ja määräaikaisten päätymistä, hyödynnetään aktiivisesti, jotta henkilötyövuosien määrä saadaan selvään laskuun kaupunkitasolla. Samalla annetaan valmisteluohje toteuttaa viiden (5) prosentin alenema henkilötyövuosiin vuoden 2024 talousarvion vuodesta vuoden 2027 loppuun mennessä osana talouden tasapaino-ohjelman säästötoimenpiteitä.

Tietyillä ammattialoilla on valtakunnallisesti ja alueellisesti havaittavissa työvoimapolua. Nämä toimintaympäristön tekijät vaikuttavat henkilöstön saatavuuteen ja merkitsevät kiristävää kilpailua osaavasta työvoimasta. Työnantajana Lahden kaupunki toteuttaa pito- ja vetovoiman lisäämistä tavoittelevia toimenpiteitä.

Johdaminen ja esihenkilötyö

Tulevaisuuden johtamisessa ja esihenkilötyössä korostuvat kokonaisuuksien hahmottaminen sekä kyky reagoida nopeasti muuttuviin olosuhteisiin. Hyvä johtaja mahdollistaa toimivan vuorovaikutuksen organisaatiossa ja tunnistaa ihmisten välisiä suhteita, yksilöiden vahvuuksia sekä motivaatiotekijöitä. Johdaminen Lahden kaupungilla on valmentavaa ja tavoitteellista onnistumisen johtamista rohkeasti kokeillen ja innovaatioita edistäen. Johtamisella tuetaan ja vahvistetaan henkilöstön sekä tiimien itseohjautuvuutta. Tiukka talustilanne ja nopeat muutokset toimintaympäristössä vaativat niin johtajilta ja esihenkilöiltä kuin henkilöstöltäkin kykyä sopeutua, priorisoida ja kehittää uusia, tuottavuutta lisääviä työskentelytapoja erityisesti digitaalisuutta lisäämällä. Tässä onnistuminen edellyttää muun muassa tiedolla johtamista, yhteistyötä sekä avointa vuorovaikutusta ja dialogia koko henkilöstön välillä yli organisaatorajojen.

Hyvä johtaminen sekä osaava ja motivoitunut henkilöstö ovat palvelujen ja toimintatapojen uudistamisen perusta. Tämä edellyttää esihenkilöiltä kaupunkitasoisen näkökulman vahvistamista, johtamisosaamisen kasvattamista ja henkilöstön itseohjautuvuuden lisäämistä selkeillä vastuilla, odotuksilla ja tavoitteilla. Esihenkilöt mahdollistavat myös henkilöstön kehittämisen uusiin tai muuttuviin rooleihin ja vastuisiin sekä varmistavat yksikkönsä onnistumisen työssään. Esihenkilöitä tuetaan kaikilla johtamisen tasoilla tavoitteena parantaa henkilöstökokemusta. Hyvän esihenkilötyön tueksi kehitetään työkaluja ja perehdytystä, sekä järjestetään esihenkilövalmennuksia ja -palveluja. Lahden kaupunki pyrkii toimimaan kilpailukyisenä työnantajana kaikilla palvelualueilla.

Hyvinvoiva ja osaava työyhteisö

Henkilöstön hyvinvoinnin ja työkyvyn johtaminen on eri toimijoiden yhteistyötä, jonka tavoitteena on henkilöstön työ- ja toimintakyvyn säilyminen koko työuran ajan. Työkykyjohtaminen on osa johtamistyötä, jossa esihenkilöllä on tärkeä rooli. Varmistaaksemme työyhteisöjen tuen työelämän arjessa, strategisen työkykyjohtamisen mallin jalkauttaminen jatkuu. Työkykyjohtaminen on työnantajan tehtävä ennakoivalla otteella, mutta myös jokaisella työntekijällä on myös vastuu itsensä ja omien voimavarojensa johtamisesta sekä omasta terveydestään.

Johdon ja henkilöstöpalvelujen roolina on vastata työhyvinvoinnin tavoitteiden ja mittareiden asettamisesta strategisella tasolla sekä seurata ja arvioida henkilöstön ja työyhteisöjen työhyvinvoinnin tilaa ja kehittymistä osana kaupungin taloutta ja tuottavuutta. Työsuojeluorganisaation toiminnan tavoitteena on taata turvalliset ja terveelliset työolot sekä tukea työntekijöiden työkykyä. Kumppanina toimii työterveyshuolto, jolta odotetaan vaikuttavuutta ja strategista kumppanuutta. Työterveysyhteistyön keskiössä on työterveyshuollon toimintasuunnitelma, joka sisältää työterveysyhteistyölle ja työterveyshuollon toiminnalle asetetut konkreettiset tavoitteet sekä toiminnan ja sen vaikuttavuuden arvioinnin. Työterveysyhteistyön kokonaistavoitteena on terveysperusteisten poissaolojen vähentäminen ja työkykyisten päivien lisääminen.

Osaamisen kehittäminen vahvistaa ja uudistaa henkilöstön osaamista siten, että työkäytännöt, palvelutoiminta ja asiakaskokemus paranevat. Osaamisen kehittäminen on suunnitelmallista ja ennakoivaa pohjautuen strategiaan. Henkilöstöpalvelut johtaa ja koordinoi kaupunkitasoisen johtamisen ja esihenkilötyön kehittämistä. Lisäksi henkilöstöpalvelut järjestää yleistä kaupunkitasoista koulutusta, kannustaa jatkuvaan oppimiseen työn parissa sekä toimii kumppanina osaamisen ja työhyvinvoinnin kehittämisen alueilla. Palvelualueet ja yksiköt kehittävät ja ylläpitävät omaa ammatillista osaamistaan järjestämällä tarvittavaa erityis- ja täydennyskoulutusta. Osaamisen kehittämisessä jatketaan siirtymistä kokonaisvaltaiseen malliin, jossa osaamisen kehittäminen yksittäisten toimintojen sijaan toteutuu jatkuvana oppimisena – ammattitaidon ja osaamisen kehittämisenä koko työuran ajan. Valtaosa oppimisesta tapahtuu työtä tekemällä sekä toisilta työyhteisön jäseniltä oppimalla. Työnantaja ohjaa osaamista toiminnan tarpeiden pohjalta sekä tarjoaa erilaisia mahdollisuuksia ja keinoja osaamisen kehittämiseen ja uudistamiseen. Jokainen työntekijä on kuitenkin itse oman osaamisen kehittämisen tärkein päähenkilö – vastuu on jokaisella itsellään.

Henkilöstösuunnitelma (palkalliset henkilötyövuodet)	TP 2023	KS +LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Konsernihallinto	173	178	175	171	171
Elinvoiman palvelualue	95	148	251	245	238
- josta TE-palvelut 2024 -uudistuksen osuus			122	122	122
Sivistyksen palvelualue	2 801	2 830	2 830	2 822	2 821
Kaupunkiympäristön palvelualue	193	207	206	204	202
Lahden kaupunki yhteensä	3 262	3 363	3 462	3 442	3 432
Lisäksi työllistettyjä	82	106	29	29	29
Lahden kaupunki, muutos ilman TE-palvelut 2024 -uudistusta			-23	-20	-10

Henkilöstösuunnitelma sisältää taseyksiköt: konsernihallinnossa Lahden Tilakeskuksen sekä sivistyksen palvelualueella Lahden kaupunginorkesterin ja Lahden kaupunginteatterin.

2

Strategiaosa

2. Strategiaosa

LAHTI 2030

TEHTY KESTÄVÄKSI

Suomen johtavan ympäristökaupungin edelläkävijyys tuo asukkaille hyvinvointia ja yrityksille menestystä.

Kestävästi elinvoimainen

” Lahti tarjoaa kansainvälisesti kiinnostavan toimintaympäristön älykkäiden ja kestävien ratkaisujen kehittämiseen ja liiketoimintaan.

Suomen johtava ympäristökaupunki hyödyntää edelläkävijän potentiaalinsa ja tarjoaa yrityksille sekä asukkaille kestävästä kaupunkirakenteesta ja kilpailukyisen liiketoimintaympäristön.

Houkuttelemme uusia yrityksiä Lahden alueelle ketterällä ja monipuolisella kaavoituksella, lupapalveluja sujuvoittamalla sekä seudullisella yhteistyöllä.

Kasvamme kehittyvänä yliopistokaupunkina ja tuemme yritysten kasvua laajalla korkeakoulujen, oppilaitosten ja yritysten yhteistyöllä.

Ratkaisemme työllisyydenhoidon haasteet ja houkuttelemme alueelle osaavaa työvoimaa.

Vahvistamme asemaamme pääkaupunkiseudun lähi-alueena ja kehitymme kansainvälisenä urheilu-, matkailu- ja tapahtumakaupunkina.

Teemme Lahden keskustasta elävän ja turvallisen sekä parannamme asuinalueiden viihtyisyyttä.

ELINVOIMAN MITATTAVAT TAVOITTEET

- > Lahti on hiilineutraali
- > Kiertotalous-liiketoiminta kasvaa
- > Yritysten ja työpaikkojen määrä kasvaa
- > Yrittäjien arvio elinkeinopolitiikasta paranee
- > Yritysten investoinnit lisääntyvät Lahden alueella
- > Muuttoliike on positiivinen. Väkiluvun kasvuvauhti v. 2026 on 0,5 %
- > Lahdessa on korkeakouluopiskelijoita 8500 hiöä v. 2026 ja 10 000 hiöä v. 2030
- > Lahden koulutustaso nousee
- > Työllisyys kehittyy positiivisesti
- > Osaavan työvoiman saatavuus parantuu
- > Vierailijoiden lkm. Lahdessa palaa vuoden 2019 tasolle ja kasvaa sen jälkeen vuosittain 1,5 %
- > Keskustan viihtyisyys kasvaa
- > Suurin osa uudesta rakentamisesta sijoittuu kestäville kaupunkirakenteen vyöhykkeille

Kestävästi hyvinvoiva

” Lahti on kaikkien lahtelaisten kaupunki, jossa jokaisella on mahdollisuus osallistua yhteisön kehittämiseen.

Edistämme hyvinvointia hyödyntämällä lähiluontoa kestävästi sekä lisäämällä matalan kynnyksen liikunta- ja kulttuuri-mahdollisuuksia.

Taklaamme syrjäytymistä ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä ja etsimme yhdessä kumppaneiden kanssa ratkaisut päihdeongelmiin.

Tuemme lapsiperheitä, vahvistamme lasten ja nuorten hyvinvointia sekä tarjoamme terveelliset ja turvalliset oppimisen ja kasvun ympäristöt.

Tarjoamme kaikenikäisille asukkaille monipuolisia osallistumisen mahdollisuuksia, ja kehitämme lahtelaisten yhteisöllisyyttä sekä me-henkeä.

Huolehdimme siitä, että Lahti on hyvän ikääntymisen kaupunki.

HYVINVOINNIN MITATTAVAT TAVOITTEET

- > Lahtelaiset ovat terveempiä ja liikkuvat enemmän
- > Päihteidenkäyttö vähenee
- > Syrjäytymisriskissä olevien määrä vähenee
- > Lasten ja nuorten terveelliset elintavat, turvallisuuden ja osallisuuden kokemukset sekä koettu hyvinvointi paranevat
- > Lähiluonnon virkistyskäyttömahdollisuudet kasvavat
- > Luonnon monimuotoisuus vahvistuu
- > Matalan kynnyksen liikunta- ja kulttuurimahdollisuuksien saavutettavuus paranee
- > Aktiivisesti osallistuvien asukkaiden määrä ja osallistumismahdollisuudet lisääntyvät

Kestävästi uudistuva

” Lahti on innostava ja palveleva kaupunki, joka tunnetaan uudistuvasta ja kokeilevasta toiminnastaan.

Rakennamme kaupungin toiminnan talouden kestäväälle kasvulle.

Emme tee yksin, vaan etsimme aktiivisesti kumppanuuksia ja kehitämme kaupunkia yhdessä erilaisten toimijoiden kanssa.

Hyödynnämme digitalisaation tuomat mahdollisuudet ja kehitämme tiedolla johtamista.

Lupaamme sujuvan ja ystävällisen palvelukokemuksen niin kasvokkain kuin verkossa.

Kaupunki on houkutteleva työnantaja, jossa johtaminen on erinomaista ja henkilöstö on innostunut sekä motivoitunut.

UUDISTUMISEN MITATTAVAT TAVOITTEET

- > Kaupungin tulo-rahoitus vuonna 2026 riittää kattamaan nettoinvestoinnit
- > Lahti nähdään hyvänä kumppanina
- > Tuotamme oikeaa tietoa avoimesti
- > Palvelukokemus paranee
- > Lahden maine hyvänä työnantajana vahvistuu
- > Kaupungin henkilöstön työhyvinvointi parantuu

2.1. Strategian valmistelu, toteutus ja seuranta

Lahden kaupunginvaltuusto käynnisti kaupunkistrategian päivityksen syksyllä 2021 ja hyväksyi päivitetyn strategian 14.3.2022 § 35. Strategian päivityksen tavoitteena oli vastata toimintaympäristön muutoksiin ja terävöittää sekä selkeyttää linjauksia, joilla kaupunki menestyy pidemmällä aikavälillä. Strategiapäivityksen aikaan maailmaa ravisteli globaali koronapandemia, ja valtakunnan tasolla etenivät sote-uudistus sekä TE-palvelut 2024 -uudistus.

Lahden kaupungin visiona vuoteen 2030 on Lahti – tehty kestäväksi. Suomen johtavan ympäristökaupungin edelläkävijyys tuo asukkaille hyvinvointia ja yrityksille menestystä. Visio asettaa Lahdelle kunnianhimoisen tavoitteen edistää niin ekologista, sosiaalista kuin taloudellista kestävyyttä.

Kasvu johtavana ympäristökaupunkina on Lahden pitkän aikavälin strateginen valinta, joka heijastuu alueen korkeakoulu-toimintaan, asukkaiden ja yritysten palveluihin sekä kaupungin kansainvälistymiseen. Strategian toteuttamista ohjaavat arvot: avoimesti, vastuullisesti ja yhdessä.

Strategian päivityksessä kiinnitettiin erityistä huomiota valtuuston tahtotilaan, ja valmistelun tukena toimi eri valtuustoryhmien jäsenistä koottu strategiatyöryhmä. Strategian vision ja arvojen toteutuminen punnitaan jokapäiväisessä työssä.

Strategia toteutetaan käytännön toimenpiteillä, jotka kirjataan vuosittain toiminnallisina tavoitteina eli strategian kärkihankkeina talousarvioon ja edelleen käyttösuunnitelmiin. Talousarvioraportoinnin kautta arvioidaan organisaation onnistumista ja tuloksellisuutta strategian toteuttamisessa.

Strategian toteutumista seurataan strategisilla mittareilla, jotka on esitelty talousarviokirjan liitteissä. Strategiset mittarit kertovat kehityksen suunnasta. Mittareilla ei voida suoraan mitata organisaation tuloksellisuutta, sillä toteutumiseen vaikuttavat myös kaupunkikonsernin ulkopuoliset tekijät. Strategisten mittareiden toteutumisesta raportoidaan tilinpäätöksen yhteydessä. Strategian toimintalupausten toteutumaseuranta raportoidaan talousarvion seurantaraportoinnin yhteydessä, jonka kautta on mahdollista arvioida myös organisaation tuloksellisuutta.

Lahdella on merkittäviä uusia mahdollisuuksia kasvattaa kaupungin veto- ja elinvoimaa ympäristö- ja yliopistokaupunkina. Mittavat investoinnit liikenneväyliin sekä uusiin yritys- ja asuinalueisiin vahvistavat myös elinkeinoelämää.

Kesäkuussa aloittava kaupunginvaltuusto hyväksyy kaupungin päivitetyn strategian syksyllä 2025.

2.2. Toiminnalliset tavoitteet eli strategian kärkihankkeet 2025

KESTÄVÄSTI ELINVOIMAINEN

Lahti tarjoaa kansainvälisesti kiinnostavan toimintaympäristön älykkäiden ja kestävien ratkaisujen kehittämiseen ja liiketoimintaan.

1. JOHTAVA YMPÄRISTÖKAUPUNKI LAHTI

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistettut riskit
Edistämme luontoposiitiivisuutta (ELVO + KYMP + SIVI)	ELVO: LÄHTÖ: Strategiaan kirjattu tavoitteeksi luonnon monimuotoisuuden vahvistuminen, sen toteuttamiseksi asetettu/valmisteltu luontoposiitiivisuustavoite ja laskettu luontojalanjälki. TAVOITE: Toimenpideohjelma laadittu ja toteutus aloitettu. KYMP: LÄHTÖ: Kaupunkipuurekisteri on ajan tasalla, kaupunkipuulinjaus ja viheralueohjelma hyväksytty (KV). TAVOITE: Kartoitetaan kaupunkitasoisesti katupuupotentiaali (mihin mahtuu) ja tehdään investointiohjelma seuraaville 4–5 vuodelle. Tehdään kestäviä ratkaisuja juhlistamaan kaupungin 120-juhlavuotta. Kehitetään kaavoituksen käyttöön paikallisen tason luontojalanjälki- ja kaavatalouslaskentamenetelmä tutkimusyhteistyön kautta. SIVI: Perusopetuksen ympäristökasvatusohjelman laatiminen lv. 2024–2025, toimeenpano 1.8.2025 alkaen.	- Kuntalaiskysely, tehty/ei - Toimenpideohjelman valmiusaste - Katupuupotentiaali on kartoitettu kaupunkitasoisesti, kyllä/ei - Uusia katupuita lisätty lkm. - Investointiohjelma valmis, kyllä/ei - Viherkertoimen käyttö asemakaavoissa ja rakennusluvissa (kpl) (= ”luontokädenjälki”) - Kaavatalous- ja luontojalanjälkilaskennan menetelmät on kehitetty ja pilottikohde laskettu vuonna 2025. Jatkuu seuraavina vuosina. - Toimeenpanon aloitus 1.8.2025 alkaen, kyllä/ei	- Luonto- ja kaupungin kasvutavoitteiden yhteensovittaminen. - Osaamisen puute. Toimintatapojen uudistamisessa kyse kulttuurin muutoksesta, mikä tapahtuu hitaasti. - Resurssien puute. Luontojalanjäljen laskentamenetelmää ei saada kehitettyä. - Opettajat eivät ota käyttöön (kuormitus).
Edistämme uusiutuvia käyttövoimia liikenteessä (sähkö, vety, biokaasu) (KYMP)	Lahti on heinäkuussa 2024 voimaan tullessa TEN-T-asetuksessa nimetty kaupunkisolmukohdaksi. Solmukohdassa pitää olla vuoden 2025 loppuun mennessä yksi latausasema ja vuoden 2030 loppuun mennessä vedyn tankkausasema raskaan liikenteen tarpeisiin. TAVOITE: Kaupunki asemakaavoittaa vähintään yhden TEN-T- ja AFIR-asetusten edellyttämän latausaseman ehdotusvaiheeseen.	- Asemakaavoitettujen latausasemien lkm.	- Mahdolliset selvitystarpeet hidastavat prosessia. - Valitusriskit kaavoitusvaiheessa.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistettut riskit
Toteutamme kestävän liikkumisen vuoden 2025 (KYMP + ELVO + SIVI)	LÄHTÖ: Liikennesektorilla tarvitaan merkittäviä päästövähennyksiä asetettuihin tavoiteisiin pääsemiseksi. TAVOITE: Kestävän liikkumisen vuosi toteutetaan laajassa yhteistyössä. Teemavuonna toteutetaan erilaisia kokeiluja sekä viestintää kestävän liikkumisen ja Lahden elinvoimaisuuden edistämiseksi. Joukkoliikenteen matkustajamäärä kasvaa 3,5 % vuodessa. LÄHTÖ: Työsuhdematkalippua on vuonna 2024 pilotoitu yrityksille. Mankeli-työsuhdematkalippua ei tällä hetkellä ole. TAVOITE: Kehitetään Mankelien ja joukkoliikenteen integroimista esimerkiksi yhteisillä lipputuotteilla tai kampanjoilla. Tavoitteena lisätä työsuhdematkalipun käyttöä. Tavoitteena lisätä mankelien käyttöä 10 %. Kehitetään tapahtumiin saapumista kestäväillä kulkumuodoilla: Aktiivinen yhteistyö LSL. Tavoitteena viisi yhteistyökumppania.	- Päästövähennysvaikutukset - Joukkoliikenteen käyttö, Mankelien käyttömäärät - Työsuhdematkalipun käyttö - Yhteistyökumppaneiden lkm. - Yhteistyökumppaneiden lkm.	Aikataulu, päätöksenteko, kustannukset.
Vauhditamme siirtymistä kestävään rakentamiseen (KOHA + KYMP)	Rakentamisen vähähiilisyys LÄHTÖ: Suomen Ympäristökeskuksen ja Väyläviraston vähähiilisyys arviointimenetelmää testattu yhdessä suunnittelu-hankkeessa. TAVOITE: Vähähiilisen rakentamisen edistäminen. Vähähiilisyys arviointia tehdään kaikissa merkittävässä uusien alueiden esi- ja infrarakentamisen suunnittelu-hankkeissa ja arvioinnin tuloksia hyödynnetään suunnitteluratkaisuissa vähähiilisyys edistämiseksi. Kestäviä hankintakriteereitä testataan vähintään yhdessä infran urakkahankinnassa. Ilmastonmuutoksen haasteet: Koulujen ja päiväkotien piharakentamisessa varaudutaan ilmastonmuutokseen sekä kehitetään sopeutusratkaisuja nykyiseen ja tulevaisuudessa rakennettavaan rakennuskantaan. Rakennusmateriaalien käytön tehokkuus ja alkuperä Kehitetään toimintamalli materiaalitehokkuuden edistämiseksi talonrakennushankkeissa ja pilotoidaan yhdessä käynnistyvässä rakennushankkeessa. Vähennetään tyhjen tilojen neliömäärää 5 %	- Tehdyt suunnitteluvaihteen vähähiilisyys arvioinnit (lkm.) - Hankkeet, joissa testattu kestävä rakentamisen hankintakriteereitä (lkm.) - Uusiotuotteesta rakennetun meluntorjuntarakenteen pilottihanke, johon haettu/saatu investointirahoitus/-tuki, toteutunut/ei toteutunut - Toimintakonsepti luotu koulujen ja päiväkotien pihojen rakentamiseen, kyllä/ei - Toimintamalli luotu, kyllä/ei - Tyhjen tilojen neliömäärä	Suunnittelu- ja rakennuttamisvaiheen kustannusten nousu. Toimintatapojen uudistaminen voi olla hidasta. Painoarvon antaminen vähähiilisille ratkaisuille vrt. kustannuksille päätöksenteossa. Ei saada rahoitusta, ei löydy sopivaa kohdetta. Sään ääri-ilmiöiden lisääntyminen. Kustannusriski. Markkinariski. Suojelu- ja kulttuurihistorialliset arvot. Väestökehitys. Purkukohteille ei myönnetä purkulupaa, myytävälle kohteille ei löydy ostajaa, ylläpitokustannusten kasvu.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistetut riskit
Tiivistämme yritys yhteistyötä ilmasto- ja luontotavoitteissa (ELVO)	LÄHTÖ: Lahti on mukana EU:n kaupunkimissiossa. Tarve tiivistää yritys yhteistyötä ilmasto- ja luontoasioissa vaikuttavuuden lisäämiseksi. TAVOITE: EU:n kaupunkimission yritys yhteistyöverkoston toimintaa kehitetään ja yhdistetään ilmastokumppanuustoimintaan. Konkreettisia yhteistyö- ja rahoitusmahdollisuuksia kumppaneille ja kaupungille. Molemmipuolisen hyödyn näkyväksi tekeminen: ympäristötyö ja johtajuus on yritykselle kilpailuetu ja edistää samalla kaupungin tavoitteita. Tavoitteena toteuttaa 1–2 yhteistä kampanjaa ja yksi yhteinen hanke.	Yritys yhteistyön viestinnän kehittäminen: - yhteiset kampanjat (lkm.) - yhteiset hankkeet (lkm.)	- Yhteistyökumppanien sitoutuminen - Rahoituksista kova kilpailu/rahoituksen epävarmuus.
Edistämme asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä luontolähtöisesti: Luontoaskel terveyteen – planeetaarisen terveyden ohjelman toteutus (ELVO + SIVI + KYMP)	TAVOITE: 1) Luontoaskel terveyteen – ohjelman päivitys. 2) Lahden luontojalanjäljen laskentatieto ja toimenpiteet luontoposiitivisuuden saavuttamiseksi käynnistyvät. 3) Verkostojen kanssa yhteistyön tiivistäminen. Tavoitteena 1–2 yhteistä toimenpidettä/projektia. SIVI: Kasvisruoan menekin lisääminen. Ruokahävikin määrän vähentäminen koulu- ja päiväkotiruokailussa.	- Luontoaskel terveyteen – ohjelma päivitetty yhteistyössä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen ja Lahden yliopistokampuksen kanssa, kyllä/ei - Luontoaskel terveyteen – Lahden toimenpideohjelma vahvistettu, kyllä/ei - Yhteisten toimenpiteiden/projektien lkm. - Kasvisruoan syöty määrä koulu- ja päiväkotiruokailussa - Ruokahävikin määrä koulu- ja päiväkotiruokailussa	- Sidosryhmätyötä on vaikea ennakoida. - Rahoituksen puute estää toimenpiteitä. - Ruokahävikin määrä.

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto, ELVO elinvoima, SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

2. OSAAVA LAHTI

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Edistämme ja tuemme LUT-yliopiston kasvua Lahdessa entisestään (ELVO + KYMP)	LUT-yliopisto on kasvanut Lahdessa nopeasti. Vuonna 2026 yliopisto käynnistää rakennus- ja yhdyskuntatekniikan koulutus- ja tutkimustoiminnan Lahdessa, mikä merkitsee noin 500–600 uutta opiskelijaa. Kaupunkia tarvitaan tukemaan uuden toiminnan sujuvaa käynnistämistä (mm. yritys yhteistyö, tilat ja laboratoriot, opiskelija-asuminen, markkinointi jne.). LUT-konserni toimii tällä hetkellä Niemen kampuksella. Toiminnan kasvussa merkittävästi tulevina vuosina on tarpeen tarkastella Niemen ja tiedepuiston alueen kehittämismahdollisuuksia. Työtä tehdään yhteistyössä LUT-konsernin, kaupungin ja LADEC:n kanssa. Tarvitaan uusia opiskelija-asumisen mahdollisuuksia kehittämällä uusia menetelmiä ja rakenteita sekä asemakaavoittamalla yksi uusi paikka. Opiskelija-asuntojen määrä kasvaa vähintään 50 kpl.	- Rakennus- ja yhdyskuntatekniikan koulutus- ja tutkimustoiminta on valmis käynnistymään vuonna 2026 - Niemen alueen kehitys suunnitelmat valmistuneet, kyllä/ei - Yksi uusi opiskelija-asumisen paikka asemakaavoitettu ehdotusvaiheeseen, kyllä/ei - Opiskelija-asuntojen määrän kehittyminen - TKI-toiminnan määrä (€)	- Suurimpana riskinä on se, että ministeriö ei myönnä LUT-yliopistolle uutta koulutusvastuuta syksyn 2024 aikana. Tämä tarkoittaisi sitä, että alan koulutus- ja tutkimustoimintaa ei voida käynnistää. - Opiskelija-asuntojen määrän kehittyminen, kun valtion investointituet vähenevät huomattavasti. - Asemakaavaprosessin riskit (selvitykset, valitukset). - Kaupungilla rajalliset vaikuttamismahdollisuudet TKI-toiminnan kasvulle. Kasvu lähtee ensisijaisesti korkeakouluista ja yrityksistä.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
	Kaupunki tukee LUT-konsernin TKI-toiminnan vahvistumista Lahdessa yhdessä sidosryhmiensä kanssa. Tavoitteena TKI-toiminnan 3 % kasvu.		
Panostamme nuorten, alle 29-vuotiaiden sekä juuri työttömäksi jääneiden (0–6 kk) työllistymiseen. Näin vähennämme kaupungin rahoitusvastuuta työttömyysturvan rahoituksesta ja estämme pitkäaikaistyöttömyyttä. (ELVO)	Pitkäaikaistyöttömät: Lahden pitkäaikaistyöttömien määrä on korkea (2 791 henkilöä, 33,3 % työttömistä (6/24). Palveluprosessin tehostamisella ja mm. palkkatuen uudelleen suuntaamisella työllisyyden näkökulmasta vaikuttavasti voidaan edistää pitkäaikaistyöttömyyden alentamista. TAVOITE: Pitkäaikaistyöttömiä on alle 2 550 hlöä. Nuorisotyöttömyys: Nuoria (alle 25-v) on työttömänä 994 (06/24) ja nuorisotyöttömyysaste on 18,4 %. Nuorten työllistämiseen varattu palkkatuki suunnataan työllisyyden näkökulmasta vaikuttavasti, ensi sijassa yksityiselle sektorille ja erityisesti oppisopimuksiin. TAVOITE: - 1,5 % vuoden 2024 keskimääräisestä nuorisotyöttömyysasteesta. Vahvistamme Koulutuskeskus Salpauksen ohjausta ja yhteistyötä. Kuntayhtymän ohjaus ja yhteistyörakenteet vaativat systemaattista otetta, jotta vaikuttavuutta voidaan parantaa yhdessä entisestään.	- Työnvälitystilasto: Yli 12 kk yhtäjaksoisesti työttömänä työnhakijana olleiden määrä - Kelan etuustietopalvelu Kela: Kunnan maksu-osuudet työttömyysetuuksista - Työnvälitystilasto: Alle 25-vuotiaiden työttömänä työnhakijana olleiden työttömyysaste - Työnvälitystilasto: virtavarantotiedot, 3 kk, 6 kk ja 12 kk. - Koulutuskeskus Salpauksen ohjaukselle ja yhteistyörakenteille on laadittu malli. Tämä toimintamalli on myös otettu käyttöön.	- Kokonaistyöttömyyden kasvu vaikuttaa tähän merkittävästi. Samoin pitkäaikaistyöttömien ikärakenne ja työkykyhaasteet vaikuttavat mahdollisuuksiin työllistytä. - Nuoret ovat työmarkkinoiden ns. puskurityövoimaa, eli he ovat usein osa-aikaisissa tai määräaikaisissa työsuhteissa. Jos työllisyystilanne heikkenee, niin nuorisotyöttömyys kasvaa kokonaistyöttömyyttä nopeammin. - Mahdollinen riski on se, että kaupungin ja Koulutuskeskus Salpauksen intressit olisivat hyvin erilaiset, ja tämä vaikeuttaisi yhteistyömallien kehittämistä.
Kehitämme Lahden ja Päijät-Hämeen työllisyysalueen työnantaja- ja yritysasiakkaiden palvelukonseptin (ELVO)	LÄHTÖ: Valtion työnvälityspalvelujen päättyessä ja JTYPL-lain mukaisten työnantajapalvelujen siirtyessä työllisyysalueiden hoidettavaksi 1/2025 alkaen muodostetaan Päijät-Hämeen työnantajille palvelukonsepti yhdessä Päijät-Hämeen työllisyysalueen, LADEC:n ja Salpauksen kanssa yhteistyössä. TAVOITE: Saada kaikki JTYPL-lain mukaiset työnantajapalvelut käyntiin 2025 ja turvata yrityksille osaavan työvoiman saanti.	- Käyntiin saadut JTYPL-lain mukaiset työnantajapalvelut (lkm.)	- Suurin tunnistettu riski liittyy siihen, ettei valtiolta siirry riittävästi työnantajapalvelua kattavasti hallitsevia työntekijöitä työvoimaviranomaisille.
Edistämme työllisyyspalvelujen normien purkua toteuttamalla alueellisia pilotteja, esim. VM:n käynnistämien hankkeiden osana (ELVO)	TAVOITE: Toteuttaa vähintään yksi alueellinen pilotti osana isompaa kokonaisuutta, jonka tavoitteena on purkaa tarpeettomia normeja. Normeja purkamalla parannetaan työllisyyspalvelujen asiakaskokemusta sujuvoittamalla prosesseja.	- Alueellisten pilottien lkm.	- Lainsäädäntö saattaa asettaa esteitä normien purkamiselle.
Houkuttelemme uusia yrityksiä, turvaamme nykyisten yritysten laajennusmahdollisuudet, kasvatamme yritystonttitarjontaa ja systematisoimme kaupungin yritys yhteistyötä. (ELVO + KYMP)	TAVOITE: Vahvistaa yhteistyötä kasvu- ja kumppanuussopimusyritysten kanssa. Laatia vähintään 1–2 kpl kasvu- ja kumppanuussopimusta. Edellyttää merkittävää työpanosta ja yhteistyötä LADEC:n kanssa. Pippon III-vaiheen tavoitteet: - Tasaussuunnitelma (syntyvien massojen optimointi) ja katujen rakentamisen yleissuunnitelma valmiit.	- Laadittujen kasvu- ja kumppanuussopimusten lkm. - Tasaus- ja katujen rakentamisen yleissuunnitelma valmiit, kyllä/ei - Asemakaava ehdotusvaiheessa, kyllä/ei - Kilpailutusasiakirjat valmiit, kyllä/ei - Selvitys valmis, kyllä/ei	- Resurssien puute. - Mahdolliset kilpailutusvaiheen valitukset. - Henkilöresurssien puute. - Tavanomaiset asema-kaavaprosesseihin liittyvät riskit, muun muassa yllättävät selvitystarpeet ja mahdolliset valitukset.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
	- Asemakaava vähintään ehdotusvaiheessa. Asemakaavassa osoitetaan paikat myös läjitettävälle ylijäämämasoille. - Kadunrakentamis- ja -tasausurakan kilpailutusasiakirjat laadittu. Nastola-Uusikylä radanvarren yritysalueen kannattavuus selvityksen ja mahdollisena jatkotyönä kaavarungon laadinta. Jokimaan yritysalueen asemakaava ehdotusvaiheessa. TAVOITE: Elinkeinoelämän alueiden asemakaavoitettu kokonaispinta-ala kasvaa min 10 ha.	- Elinkeinoelämän alueiden asemakaavoitettu kokonaispinta-ala	
Tiivistämme yrittäjyyskasvatussyhteistyötä yritysten ja järjestöjen kanssa (ELVO + SIVI)	Perusopetus: Yrittäjyyskasvatusohjelman päivitys ja kytkeminen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteisiin ja sisältöihin lv. 2024–25. Toimeenpano 1.8.2025 alkaen.	- Yrittäjyyskasvatusohjelman toimeenpano 1.8.2025 alkaen, kyllä/ei - Yrityskyläkäynnit toteutuvat suunnitellusti, kyllä/ei	
Käynnistämme perusopetuksen englanninkielisen opintopolun ja laajennamme IB-lukion kaksisarjaiseksi. (SIVI)	LÄHTÖ: Selvitys perusopetuksen englanninkielisen opintopolun toteuttamisen mahdollisuuksista sekä kustannuksista ja aikataulusta toteutettu on lv. 2023–2024. TAVOITE: Toimenpiteiden tarkentaminen ja hakumenettelyn käynnistäminen lv. 2024–2025 sekä opetuksen järjestämisen aloittaminen 1.8.2025 alkaen. IB-lukion kaksisarjaisuus: LÄHTÖ: Kustannukset on 06/24 mennessä arvioitu. TAVOITE: Suunnittelu jatkuu vielä koko lukuvuoden 2024–2025. - Todennäköinen aloitus 08/25.	- Englanninkielinen opintopolku, ns. natiivipolku, käynnistyy 1.8.2025, kyllä/ei - Vähintään 25 opiskelijaa aloittaa lv. 2025–2026	- Uuden palvelun järjestäminen lisää opetuksen kustannuksia. Riskinä, ettei määrärahoja opetuksen järjestämiseen myönnetä.

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto, ELVO elinvoima, SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

3. ELÄVÄ LAHTI

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Toteutamme keskusta- visiota (KYMP + ELVO + SIVI)	Kauppatorialueen kehittäminen (toritoinnot, hotelli, kiinteistöt). Jalankulun opastusjärjestelmä (matkakeskus-keskusta-ranta-kohteet). - Keskustan uusi vaihtopysäkkialue - Hotelli-investointien vauhdittaminen - Kisapuiston asemakaavoitus, visio/luonnosvaihe	- Kauppatorialueen toimijoiden yhteisen vision laadinta, kyllä/ei - Opastussuunnitelma valmis, kyllä/ei - Vaihtopysäkkialueen katu- ja rakennussuunnittelu käynnistetty, kyllä/ei - Kisapuiston kaavan tavoitteet ja luonnos laadittu, kyllä/ei	- Kisapuiston kehittämiseksi ei löydetä yhteistä tahtotilaa.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Toteutamme tapahtumaohjelmaa + liikuntapaikkasuunnitelmaa (KYMP + ELVO + SIVI)	Tapahtumainfran kehittämissuunnitelma valmistuu 03/2025 mennessä. Suunnitelmassa tunnistetaan eri urheilulajien järjestämipaikat ja niiden soveltuvuus erilaisten arvokisojen tuottamiseen. Suunnitelmassa huomioidaan lisäksi myös kulttuuri- ja viihdetapahtumien tarpeet. Urheilukeskus LÄHTÖ: Urheilukeskusta ei koeta viihtyisäksi. TAVOITE: Kasvatetaan Urheilukeskuksen vetovoimaa muodostamalla visio alueen vaihteellisesta kehittämisestä. - Liikuntapaikkasuunnitelman tavoitteet viedään investointisuunnitelmaan. Tapahtumaohjelman toimenpidesuunnitelma valmistuu vuonna 2024 ja ensimmäiset toimenpiteet käynnistyvät vuonna 2025. Tavoitteena toteuttaa vähintään viisi toimenpidettä.	- Tapahtumainfran kehittämissuunnitelma valmis, kyllä/ei - Visioproessi on aikataulutettu, valmistelu käynnistetty - MM 2029 -hankkeet viety investointisuunnitelmaan, kyllä/ei - Radiomäki valmis, kyllä/ei - Kisapuiston tekonurmi valmis, kyllä/ei - Tapahtumaohjelman toteutettujen toimenpiteiden lkm.	- Investointitaso. - Visiota varten tarvittavat reunaehdot eivät selvillä. Keskeiset päätökset viivästyvät.
Varmistamme elävät ja vetovoimaiset kulttuuripalvelut (SIVI)	TAVOITE: Lahdessa on jatkossakin laadukkaat sekä monipuoliset kulttuuripalvelut kaupungin veto- ja pitovoimatekijöinä. - Tavoitteena, että yleisömäärät kasvavat 5 % vuoden 2023 tasosta.	- Konserttien/esitysten/näyttelyiden yleisömäärä	- Rahoituksen puute
Vauhditamme kulttuuritapahtumien kasvua sportin rinnalla (ELVO)	LÄHTÖ: Lahdessa on pitkä historia urheilun suur tapahtumissa ja niihin panostamisessa. Monien Lahden juurtuneiden kulttuuritapahtumien historia on myös pitkä, mutta niille ei ole myönnetty kasvuun tarvittavia resursseja, joten potentiaalisille kasvutapahtumille tarvitaan lisäresursseja. Niiden lisäksi tarvitaan myös uusiin kulttuurin ja viihteen suur tapahtumiin panostamista. On kartoitettava potentiaaliset haettavat tapahtumat ja ideoitava uusia, Lahden varta vasten luotavia tapahtumia.	- Uusien suurten kulttuuritapahtumien syntyminen, 1–3 kpl. - Uusien suurten viihdetapahtumien syntyminen, 1–3 kpl. - Olemassa olevien tapahtumien kävijämäärän kasvu.	- Lahteen sopivia kulttuuri- ja viihdetapahtumia ei löydy, ne ovat liian kalliita tai muuten epäsouvia eikä uusiin itse luotaviin tapahtumiin löydy sopivaa sisältöä/ tuottajia/rahoitusta. - Olemassa olevat tapahtumat eivät lähde kasvuun.
Tehostamme tiedonkulkua ja viestintää tapahtumista eri sidosryhmien suuntaan (ELVO)	LÄHTÖ: Lahdessa järjestetään monenlaisia tapahtumia, ja kehittämiskohteena on tunnistettu tapahtumista viestintä ja erityisesti tiedonjako yritysten suuntaan, jotta ne voisivat hyötyä tapahtumista liiketoiminnallisesti mahdollisimman hyvin. TAVOITE: Laaditaan tapahtumien viestintäsuunnitelma ja otetaan se käyttöön.	- Viestintäsuunnitelma on laadittu ja otettu käyttöön, kyllä/ei	- Viestintä on monikanavaista ja se kohdennettu monille eri kohderyhmille. Riskinä on, että viesti ei tavoita eri kohderyhmiä.
Kehitämme tapahtumien vaikuttavuuden mittaamista (ELVO)	LÄHTÖ: Lahdessa on pitkä kokemus tapahtumatoiminnasta, mutta tapahtumien vaikuttavuuden mittaaminen on edelleen haasteellista. Tarve on tunnistettu vaikuttavuuden mittaamiselle ja erityisesti vaikutusten arvioinnille. TAVOITE: Lahden tapahtumille on laadittu vaikuttavuuden arvioinnin työkalu ja kriteerit, jotka ovat käytössä kaikissa kaupungin tapahtumissa.	- Työkalu ja kriteerit tapahtumien vaikuttavuuden arvioinnille valmistuneet, kyllä/ei - Työkalun ja kriteeristön käyttö Lahden tapahtumissa	- Tapahtumien vaikuttavuuden mittaaminen ei ole vain Lahden haaste, vaan koko tapahtumateollisuuden haaste. Riskinä on, että toimivaa vaikuttavuuden arvioinnin työkalua ei pystytään laatimaan.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Tarjoamme yhden luukun palvelut tapahtumajärjestäjille (ELVO)	LÄHTÖ: Lahdessa on hyvä lähtötaso tapahtumajärjestäjien palveluille, mutta ne vaativat jatkuvaa kehittämistä, digipalveluita ja niistä tiedottamista. TAVOITE: Lahdessa on nykyistä helpommin löydettävät, monipuoliset tapahtumapalvelut, jotka läpileikkaavat eri palvelualueet palvelutarpeen mukaan. - Otetaan käyttöön TEM:n luotsaaman Luvat ja valvonta -palvelun pilotti.	- Luvat ja valvonta -palvelu on Lahdessa käytössä, kyllä/ei	- Luvat ja valvonta -palvelu ei onnistu pilotoinnissa ja/tai sen aikataulutuksessa (TEM). - Kaupungin oma palvelukeskittymä ei kata kaikkia palvelualueita ja/tai olennaisia yksiköitä.

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto, ELVO elinvoima, SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

KESTÄVÄSTI HYVINVOIVA

Lahti on kaikkien lahtelaisten kaupunki, jossa jokaisella on mahdollisuus osallistua yhteisön kehittämiseen.

4. HYVINVOIVA LAHTI

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Edistämme liikunnallista elämäntapaa (SIVI)	LÄHTÖ: Move!-tulosten käsittely on ollut hajanaista. TAVOITE: Lukuvuonna 2024–2025 rakennetaan Lahden Move-polku, ns. "Lahden malli", jolla yhtenäistetään käytänteitä Lahden kaikilla kouluilla ja terveydenhuollossa. Lahden Move-polku-hankkeen tavoitteena on edistää lasten ja nuorten hyvinvointia Move!-mittaustuloksia (fyysisen toimintakyvyn seurantarjestelmä) hyödyntäen, tehostaen toimijoiden välistä yhteistyötä ja arkiliikuntaa lisäten.	- Lahden Move-polun rakentaminen lv. 2024–2025, kyllä/ei - Toimeenpano 1.8.2025 alkaen, kyllä/ei	- Toimintamallin toteuttaminen vaatii toimivaa yhteistyörakennetta Päijät-Hämeen hyvinvointialueen koulun terveydenhuollon kanssa.
Vahvistamme yhtenäistä ehkäisevää päihde- ja mielenterveystyötä (SIVI)	LÄHTÖ: Nuorten päihdeiden käyttö ja mielenterveyden haasteet ovat kasvaneet. TAVOITE: Ehkäisevä työn toiminta on kirjattuna eri tulosyksiköiden suunnitelmiin, ja sitä toteutetaan suunnitelman mukaisesti. Toimenpiteiden toteutumista seurataan säännöllisesti.	- Toiminta kirjattu suunnitelmiin, kyllä/ei - Toteutus suunnitelman mukaisesti	- Eri toimijoiden sitoutuneisuus yhteistyöhön. - Eri hankkeiden/toimenpiteiden hajanaisuus. - Jos ehkäisevää työtä ei kirjata toimintayksiköiden rakenteisiin, se henkilöityy.
Luomme strategiset suuntaviivat ikääntyneiden asuimatarpeisiin vastamiseksi yhteistyössä HVA:n kanssa 2025–2026 (KYMP)	LÄHTÖ: Lahdessa on olemassa peruseriaatteen ja valmiudet, mutta erityisesti uuden vanhuspalvelulain mukaisessa yhteisöllisessä asumisessa on vajausta. HVA on laatinut alueellisen suunnitelman. Toteutusta haastaa kiristyksen korkotuki- ja investointiavustuksiin. TAVOITE: Askelmerkit tarpeita vastaavan yhteisöllisen asumisen ja ympärivuorokautisen hoivan paikkojen saavuttamiseksi on laadittu ja yhteistyömalli HVA:n kanssa vakiintunut.	- Suunnitelma laadittu, kyllä/ei	- Resurssien niukkuus. - Oikean ja sitoutuneen vastinparin löytäminen hyvinvointialueelta. - Taloudellisten resurssien puute. - HVA:n lainsäädännölliset rajoitteet.
Vahvistamme kuntalaisten osallisuutta ja mahdollisuuksia vaikuttaa kaupungin kehittämiseen (SIVI + KYMP + ELVO + KOHA)	LÄHTÖ: Lahden kaupungin osallisuusmalli on yksiköiden työn tukena. TAVOITE: Visiomme mukaisesti: Lahti on kaikkien lahtelaisten kaupunki, jossa on	- Vuosittaisen kyselyn avulla raportointi tehdystä osallisuustyöstä, kysely tehty, kyllä/ei	- Eri tahojen sitoutuneisuus osallisuustyön suunnitteluun ja toteutukseen. - Talous- ja toimintaympäristön paineet

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
	mahdollisuus osallistua yhteisön kehittämiseen. Osallisuus on osa jokaisen Lahden kaupungin työntekijän työtä. Palveluysiköiden osallisuustyötä ohjaavat ajantasaiset suunnitelmat. Kaupungin osallisuustilaisuuksien osallistujamäärä kasvaa 5 %. OSBUn äänestäneiden määrä kasvaa 5 %. Digitaaliselle osallisuusalustalle vähintään 500 kävijää. Vähintään 400 kuntalaista osallistuu strategian valmisteluun.	- Kaupungin osallisuustilaisuuksien osallistujien määrä - Osallistuvan budjetoinnin äänestäneiden määrä - Digitaalisen osallisuusalustan kävijätalastot - Strategiatyöhön osallistuneiden kuntalaisten määrä	voivat muuttaa toteutusmahdollisuuksia ja vaikuttaa asukastyytyväisyyteen.
Kehitämme yhdistisyhteistyötä (SIVI)	LÄHTÖ: Vuosivustushaku vuosittain maaliskuussa. Rahoitus ei ole kasvanut vuosiin. Yhdistysillat kaksi kertaa vuodessa. Kumppanuustalo Fellmannia avattiin alkuvuodesta 2024. Projekteja ja hankkeita toteutetaan yhteistyössä yhdistysten kanssa. Kaupungin verkkosivuille on koottu selkeästi yhdistysten asiat. TAVOITE: Yksiköt sitoutuvat yhdistisyhteistyöhön ja sen kehittämiseen (yhdistysillat kaksi kertaa vuodessa, yhdessä järjestetyt tapahtumat, tiedottaminen verkkosivuilla). Tietoa yhdistyksille -verkkosivujen kävijämäärätavoite 1 000.	- Tietoa yhdistyksille -verkkosivujen kävijämäärä	- Talouden paineet

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto, ELVO elinvoima, SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

KESTÄVÄSTI UUDISTUVA

Lahti on innostava ja palveleva kaupunki, joka tunnetaan uudistuvasta ja kokeilevasta toiminnastaan.

5. HOUKUTTELEVA TYÖYHTEISÖ LAHTI

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Kehitämme ja vahvistamme työnantajamielikkyyttä (KOHA)	LÄHTÖ: eNPS (2/24): henkilöstö -6, esihenkilöt 26. TAVOITE: eNPS nousee	- eNPS henkilöstö & esihenkilöt	- Toimenpiteet ajoittuvat pitkälle aikajanelle, tulokset eivät ole nähtävissä nopeasti. - Vastaajien määrä alhainen.
Kehitämme valmentavaa johtamista koko työyhteisössä (KOHA + ELVO + KYMP + SIVI)	LÄHTÖ: Esihenkilötyön arvosana 2023 = 3,76/5 Kokonaisarvosana työhyvinvoinnin kokemuksesta 2023 = 3,87/5 TAVOITE: - Esihenkilötyön ja työhyvinvoinnin kokemukset -arvosanat pysyvät samalla korkealla tasolla (hyvä) tai paranevat. - Valmentavan johtamisen ylläpito ja kehittäminen. - Tukea toimivaa vuorovaikutusilmapiiriä, jonka lopputuloksena on uskaltava kehitys- ja kokeilumyönteinen työyhteisö.	- Esihenkilötyön arvosana - Kokonaisarvosana työhyvinvoinnin kokemuksesta - Työhyvinvointikysely uudistetaan vuodelle 2025	- Valmentavan johtamisen opit unohtuvat pikkujalaa. - Esihenkilöt eivät edistä asiaa työyhteisössään. - Aikaa keskusteluille ei ole.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Käynnistämme mentorointiohjelman (KOHA)	TAVOITE: - Henkilöstön kouluttaminen toimintamalliin. - Organisaatio- ja keskustelukulttuurin kehittäminen. - Hiljaisen tiedon jakaminen. - Verkostoitumisen ja vertaistuen lisääminen. - Tavoitteena, että 75 % ohjelmaan osallistuneista kokee, että ohjelmasta on ollut hyötyä ja asetetut tavoitteet toteutuvat.	- Toiminta on aloitettu, kyllä/ei - Mentorointiohjelmaan osallistuvien tyytyväisyys, kysely	- Henkilöstön tietoisuuden saanti, asiasta innostuminen ja ajan käyttäminen asiaan.
Valmistelemme kaupungin strategian laajassa yhteistyössä (KOHA)	LÄHTÖ: Kaupungin strategia tulee tarkistaa vähintään kerran valtuuston toimikaudessa. Uusi valtuusto aloittaa 1.6.2025. TAVOITE: Kaupungin strategian valmistuminen/hyväksyminen valtuustossa vuonna 2025. Vähintään 10 % henkilöstöstä osallistuu strategiatyöskentelyyn / strategian valmisteluun.	- Strategia hyväksytty, valmius/hyväksymisaste - Strategiatyöhön osallistuvien määrä - Strategiatyöhön osallistuvan henkilöstön osuus koko henkilöstöstä	- Avainhenkilöiden aika-tila- ja tauluhaasteet. - Resurssoinnin riittävyys. - Poliittisen ilmapiirin tilanne.
Onnistumme TE-palvelujen muutosjohtamisessa (ELVO + KOHA)	Työllisyyden kuntakokeilu päättyy määräaikaisena ja valtion TE-palvelut siirtyvät kaupungille liikkeenluovutuksella. Organisaation rakentamisvaiheen tavoitteena on, että jokaiselle työntekijälle löytyy tehtävä, jossa pääsee käyttämään osaamistaan ja kehittymään ammatillisesti, mikä tukee henkilöstön työhyvinvointia. Organisaation tavoitetaso on käynnistää uusi lakisääteinen palvelutehtävä sekä rakentaa yhdessä uuden Lahden työllisyyspalvelujen toimintatapoja ja organisaatiokulttuuria. Tavoitteena vuoden lopussa, että henkilöstöstä yli 60 % mielestä kokemus työskentelystä työllisyyspalveluissa on tasolla hyvä tai parempi.	- Henkilöstön vaihtuvuus - Työntekijäkokemuskysely	- Heikko työhyvinvointi, lisääntyneet sairauspoissaolot. - Osaavan työvoiman puute, jos väki lähtee.

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto, ELVO elinvoima, SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

3

Talousosa

3. Talousosa

3.1. Talousarvion sitovuus ja taloutta ohjaavat kriteerit

3.1.1. Sitovuus

Kaupunginvaltuusto hyväksyy talousarviossa kaupungin sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousosassa valtuustoon nähden sitovan tason sitovuus voidaan määritellä brutto- tai nettoperiaatteella.

- Bruttoperiaatteessa sitovuus on tuloarvio ja määräraha, eli sekä tuloarviot että menomäärärahat ovat molemmat erikseen sitovia.
- Nettoperiaatteessa sitovuus on toimintakate, eli toimintatulojen ja -menojen erotus.
- Lahden kaupunginorkesterin ja Lahden kaupunginteatterin sitovuus on tilikauden yli-/alijäämä.
- Lahden Tilakeskuksen sitovuus on tilikauden yli-/alijäämä ilman käyttömaisuuden myyntivoittoja ja -tappioita.

Sitovat erillishjeet

Määrärahamuutokset: Talousarviovuoden aikana ilmevät määrärahojen ylityspaineet ja mahdollisuudet tuloarvioiden tai menomäärärahojen alitukseen tulee tuoda esiin talouden seurantaraportissa. Mahdolliset muutokset viedään kaupunkitasoisesti kaupunginvaltuuston käsittelyyn. Nettoperiaatteella määritellyissä yksiköissä menoja voidaan lisätä, jos menoa vastaava tuloylitys on varmistettu.

ICT-hankinnat: Tietojärjestelmähankinnoissa on noudatettava tietohallintojohtajan ohjeita.

Maksut ja taksat: Jatketaan kysyntäjoustavan hinnoittelun käyttöönottomahdollisuuden selvittämistä.

Käyttötalousosa (sitova taso)	Sitovuus
Konsernihallinto	
Kaupunginvaltuusto ja -hallitus	tuloarvio ja määräraha
Ulkoinen tarkastus	tuloarvio ja määräraha
Kaupunginjohtaja, konsernihallinto	tuloarvio ja määräraha
Taseyksikkö	
Lahden Tilakeskus	tilikauden yli-/alijäämä ilman käyttömaisuuden myyntivoittoja/-tappioita
Käyttömaisuuden myyntivoitot ja -tappiot	ei sitova
Elinvoiman palvelualue	
Elinvoiman yhteiset, kasvupalvelut	toimintakate
Työllisyyspalvelut	tuloarvio ja määräraha
Sivistyksen palvelualue	
Sivistyksen yhteiset	toimintakate
Lasten ja nuorten kasvun vastuualue	tuloarvio ja määräraha
Osallisuuden ja tiedon vastuualue	
Tieto	toimintakate
Osallisuus	tuloarvio ja määräraha
Liikunnan ja kulttuurin vastuualue	toimintakate
Taseyksikkö	
Lahden kaupunginorkesteri	tilikauden yli-/alijäämä
Lahden kaupunginteatteri	tilikauden yli-/alijäämä
Kaupunkiympäristön palvelualue	
Kaupunkiympäristö	tuloarvio ja määräraha
Joukkoliikenne	toimintakate
Tuloslaskelmaosa (sitova taso)	
Korkotulot ja -menot	nettoarvio
Muut rahoitustulot ja -menot	nettoarvio

Investointiosa (sitova taso)	Sitovuus
Kiinteä omaisuus	investointimenot
Talonrakennus	investointimenot
Julkinen käyttöomaisuus	investointimenot
Irtain omaisuus	investointimenot
Arvopaperit ja osuudet	investointimenot
Rahoitusosa (sitova taso)	Sitovuus
Antolainat	nettoarvio
Lainanotto ja lyhennykset, pitkäaikaiset lainat	nettoarvio

3.1.2. Avustusten myöntäminen

Avustuksilla tuetaan Lahden kaupungin strategisten päämäärien ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumista. Perusteena otetaan huomioon myös positiivinen vaikutus kaupungin elinkeinoelämälle. Avustuksen saajan tulee olla lahtelainen tai avustettavan toiminnan tulee kohdistua Lahteen ja lahtelaisiin. Sivistyksen palvelualueella on näiden kriteereiden lisäksi oma avustussääntö.

Avustukset myöntää toimitus tai viranomais, jonka toimialueeseen hakijan pääasiallinen toiminta liittyy. Avustuksia myönnetään vuosittain talousarviossa olevien määrärahojen puitteissa. Avustusten myöntämisessä noudatetaan yhden myöntäjän periaatetta. Jos jokin palvelu- tai vastuualue on myöntänyt vuosi- tai projektiavustuksen toimijalle, ei samalle toimijalle tule enää myöntää toisen palvelu- tai vastuualueen avustusta, ellei kyseessä ole selkeästi erillinen kohde.

Avustusta ei myönnetä

- verotusoikeuden omaavan yhteisön toimintaan
- irtaimen omaisuuden hankintoihin, investointeihin tai liiketoimintaan
- alkoholin, tupakan tai muiden päihdyttävien aineiden hankintaan.

Avustuksen myöntäjän on huomioitava kilpailulainsäädäntö ja säännökset julkisista hankinnoista sekä EU:n valtiontukisäännökset. Jos saaja käyttää avustuksen muihin kuin henkilöstökustannuksiin, saajan on selvitettävä ja huomioitava mahdollinen hankintojen kilpailutusvelvollisuus.

Avustuksen käytöstä on annettava pyydettyä kirjallinen selvitys myöntäjälle toimintaperiaatteiden ja hakuohjeiden mukaisesti. Selvitykset toimitetaan sähköisesti.

Kaikissa avustusmuodoissa avustuspäätökseen kirjataan

- avustuksen myöntämisperusteet
- avustuksen maksamisessa tarvittavat laskentatunnisteet (tili, kustannuspaikka, mahdollinen toiminto, kohde, projekti, ym.)

- toimintaohjeet avustuksen saajalle avustuksen käytöstä, raportoinnista ja maksamisesta.

Toistuvaisavustukset (vuosittain toistuvat avustukset)

- Toistuvaisavustuksen saajat määritellään vuosittain palvelualueiden talousarvion käyttösuunnitelmissa.
- Myöntämissä päätöksessä kerrotaan, että avustus maksetaan sen jälkeen, kun kaupunki on vastaanottanut tarvittavat toimintaan ja talouteen liittyvät asiakirjat (tulos- ja taselaskelmat, toimintakertomus sekä tilin- tai toiminnan tarkastuskertomus).

Vuosivavustukset (vuosittain haettavaksi julistettavat avustukset)

- 5 000 euron tai suuremman avustuksen myöntämissä päätöksessä kerrotaan, että avustus maksetaan sen jälkeen, kun kaupunki on vastaanottanut tarvittavat myöntämissä päätöksessä ilmoitetut dokumentit tai tositteet.
- Alle 5 000 euron avustuksen hakuvaiheessa on sitouduttu käyttämään avustus myöntämissä päätöksessä mainittuun tarkoitukseen. Dokumenttien tai tositteiden toimittamista ei edellytetä, mutta myöntämissä päätöksessä kerrotaan, että kaupunki varaa mahdollisuuden tarvittaessa tarkastaa ne.

Projektiavustukset (muut tapahtumiin ja hankkeisiin liittyvät avustukset)

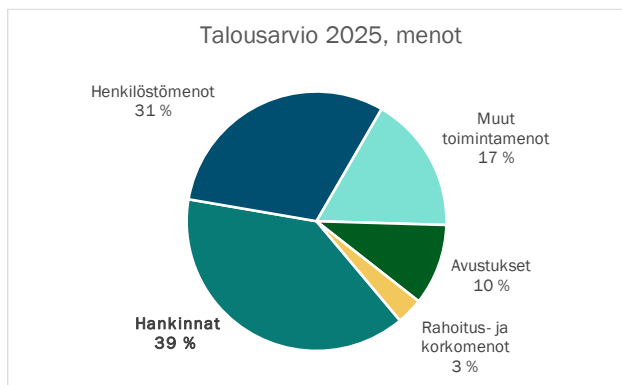
- Yksittäisiin tapahtumiin ja maksuvapautuksiin kaupungin tila- ja aluevuokrista sekä henkilökuntakorvauksiin liittyvät avustukset haetaan ilman haettavaksi julistamista ensisijaisesti asianomaiselta palvelualueelta.
- Avustusten osalta toimitaan kuten vuosivavustuksissa.

Näiden avustusten lisäksi kaupungilla on käytössä muitakin avustusmuotoja, kuten työttömien palkkaukseen käytettävä Lahti-lisä ja kesätyöntekijöiden palkkaukseen käytettävä kesätyöseteli.

3.1.3. Hankinnat

Hankinnalla tarkoitetaan tavaroiden ja palvelujen ostamista, vuokraamista tai siihen rinnastettavaa toimintaa sekä urakalla teettämistä. Lahden kaupungin julkisissa hankinnoissa noudatetaan hankintalakia (1397/2016), erityisalojen hankintalakia (1398/2016) sekä kaupungin voimassa olevaa hankintaohjelmaa (KH 29.5.2023 § 190) ja -ohjetta (KH 29.5.2023 § 191).

Vuoden 2025 talousarviossa hankintojen osuus on 39 % (250,8 milj. euroa) talousarvion kokonaismenoista (646,2 milj. euroa). Hankinnat koostuvat palvelujen ostoista (64 %), investointimenoista (27 %) sekä aineista, tarvikkeista ja tavaroista (9 %).

Hankintojen toteuttaminen

Kaupunginhallituksen päätöksen (5.12.2022 § 443) mukaisesti kaikista yli 9 000 euron hankinnoista tehdään hankintapäätös ja huomioidaan samalla tilaajavastuulain (1233/2006 § 5) mukaiset vaatimukset tilaajan selvitysvelvollisuudelle. 40 000 euron ja sen yli arvioidut, mutta alle kansallisten kynnysarvojen olevat hankinnat (arvo yhteensä neljän vuoden aikana) tulee kilpailuttaa sähköisillä kilpailutusjärjestelmillä.

Hankinnan kilpailuttamiseksi on valittava hankinnan luonteeseen soveltuva, hankintalainsäädännön mukainen menettelytapa. Kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa sovelletaan hankintalakia. Kynnysarvot alittavissa hankinnoissa noudatetaan kaupungin omia hankintaohjeita.

Vaikka alle 40 000 euron hankintoja ei edellytetä kilpailutettavaksi, niistä tulee tehdä hintakyselyjä vähintään kolmelta toimittajalta sekä laatia muistio valintaperusteista. Hankinnoissa käytetään aina maksuehtoa 21 pv netto.

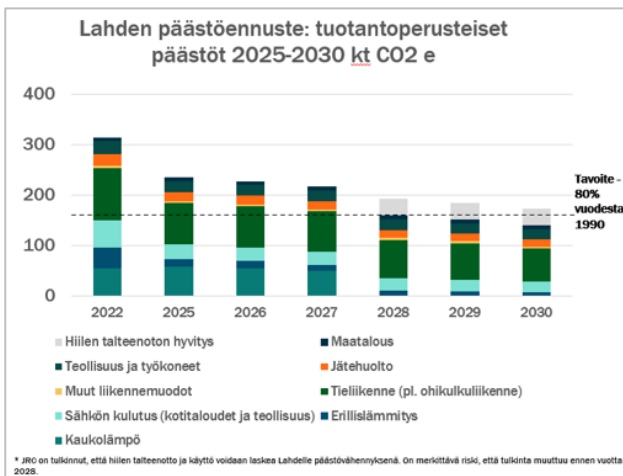
Hankintaan liittyvät dokumentit säilytetään asianhallintajärjestelmässä. Sopimuksen allekirjoittaja vastaa sopimuksen ja siihen liittyvien dokumenttien asianmukaisesta arkistoinnista.

3.2. Ilmastobudjetointi

Päästötavoite ja päästöjen kehitys

Lahten kaupunki tavoittelee hiilineutraaliutta. Tavoitteena on vähentää maantieteellisen alueen tuotannollisia päästöjä 80 % vuoden 1990 päästöistä ja huolehtia loppujen päästöjen sitomisesta hiilinieluihin ja -varastoihin.

Tuoreimmassa päästötarkastelussa Lahden vuoden 2022 tuotantoperusteiset päästöt olivat pienentyneet 61 % vertailuvuodesta 1990. Päästöennuste osoittaa, että 80 % päästövähennys on mahdollista saavuttaa lähivuosina, mikäli sekä kaukolämmön että erillislämmityksen päästöt pienenevät merkittävästi ja tieliikenteessä ollaan valmiita sitoutumaan merkittävään paikallisiin toimenpiteisiin.

Lähde: CO₂ -raportti, Sitowisen skenaariot 2024, sekä Lahti Energian ja Ren-Gasin tiedot. Laskenta päivitetty 2024 Kaupunkimission malliin.

Ilmastobudjetointi

Lahten kaupunki ottaa ilmastobudjetin käyttöön vuoden 2025 talousarviossa. Ilmastobudjetti on johtamisen työkalu, joka tuo hiilineutraaliustavoitteen edistämisen aiempaa tiiviimmäksi osaksi kaupungin talousarviovalmistelua sekä talouden ja toiminnan seurantaan. Ilmastobudjetointi tukee ilmastotoimien tunnistamista palvelualueilla ja antaa kokonaiskuvan ilmastotyön kustannuksista. Ilmastobudjetoinnille ei ole yhteistä vakiintunutta mallia, ja siksi eri kaupunkien ilmastobudjetit eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

Useimpien kaupungin toimenpiteiden vaikutukset päästöihin ovat epäsuoria. Esimerkiksi sujuvan joukkoliikenteen ja pyöräilyinfran tarjoaminen mahdollistaa päästövähennyksiä tieliikenteessä. Monia ilmastobudjettiin laskettuja toimia tehdään ensisijaisesti muista syistä ja niillä on päästövähennysten lisäksi monia muita tärkeitä vaikutuksia esimerkiksi hyvinvointiin, terveyteen, viihtyisyyteen, luonnon monimuotoisuuteen ja elinvoimaan sekä näiden kautta takaisin talouteen. Ilmastobudjetti on nyt mukana talousarviossa ensimmäistä kertaa ja kaikkea toivottua tietoa ei vielä ollut saatavilla. Ilmastobudjetointia tullaan kehittämään ja täydentämään tulevina vuosina.

Ilmastotyön taloussuunnitelma

Vuoden 2025 menot ja tulot -taulukossa on esitetty kaupungin palvelualueiden ilmastotyön määrärahakohdennukset.

Summat on jaoteltu tarkemmin investointeihin ja käyttötalouden ilmastotyön eri teemoissa. Investointimenoiksi on laskettu soveltuvin osin kestävää liikkumista ja energiatehokkuutta edistäviä omia infraratkaisuja. Käyttötalouden menoissa on mukana esimerkiksi asiantuntijatyötä, hankkeita, joukkoliikenteen toteuttamista sekä kunnossapitoa. Kaupunkivihreän ja sopeutumisen osalta tiedot ovat vajavaisia Tulot kertyvät pääosin ulkopuolisesta hankerahoituksesta, tuista sekä joukkoliikenteen tuloista.

Vuoden 2025 menot ja tulot (1 000 €)	Menot	Tulot
Investoinnit yhteensä	7 588	350
Kestävä liikenne	6 109	350
Rakennettu ympäristö	1 479	0
Käyttötalous yhteensä	32 136	18 011
Ilmastojohtaminen	3 328	661
Kaupunkivihreä ja sopeutuminen	63	0
Kestävä liikenne	28 682	17 350
Kiertotalous	55	0
Päästökompensaatit	0	0
Rakennettu ympäristö	8	0
Kaikki yhteensä	39 724	18 361

Kaupungin ilmastotyöhön liittyvät investointien ja käyttötalouden menot ja tulot vuodelle 2025.

Konserniyhtiöiden ilmastotyötä tukevien investointien luvuissa on mukana Lahti Energia Oy:n, Lahti Aqua Oy:n sekä LABIO Oy:n vahvistuneita investointeja.

Konserniyhtiöiden ilmastotyötä tukevat investoinnit (1 000 €)	2025 Menot	2026 Menot	2027 Menot
Investoinnit yhteensä	8 750	2 400	1 500
Kestävä liikenne	50	0	0
Rakennettu ympäristö	1 050	1 500	1 500
Energiasysteemit	7 650	900	0

Konserniyhtiöiden ilmastotyöhön liittyvät investoinnit vuosille 2025–2027.

Palvelualueiden ja konsernin ilmastonestot

Merkittävimmät suorat päästövähennykset saavutetaan kaupungin konserniyhtiöissä, etenkin energiantuotannon päästöjä vähentävillä investoinneilla.

Kaupunkiympäristön palvelualueella on merkittävä rooli ilmastotyössä etenkin maankäytön, liikenteen ja liikkumisen infraratkaisuilla. Niillä mahdollistetaan päästövähennyksiä erityisesti rakentamisessa ja liikenteessä sekä säästetään ja lisätään kaupunkivihreää. Elinvoiman palvelualueella on tärkeä rooli kestäväyyden koordinoinnissa ja työn kehittämisestä ulkopuolisella rahoituksella toteutettavien hankkeiden kautta. Lahden Tilakeskuksen toimet vaikuttavat suoraan energian ja rakentamisen päästöihin. Vaikka sivistyspalveluilla on ilmastobudjetissa vain pieni osuus, on se toimijana erittäin merkittävä. Kasvatus-, opetus- ja koulutustehtävissään sivistyspalvelut voi vaikuttaa lahtelaisten tietoihin, taitoihin ja asenteisiin ilmastotyössä.

3.3. Talouden tasapaino-ohjelma

Kaupunginvaltuusto päätti 27.11.2023 § 122 vuoden 2024 talousarvion yhteydessä Lahden kaupungin toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelmasta vuosille 2024–2027. Kaupunginhallitus päätti 15.4.2024 § 150 käynnistää uuden talouden tasapaino-ohjelman valmistelun ja kaupunginvaltuusto päätti uudesta Lahden kaupungin toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelmasta 20.5.2024 § 63.

Ohjelman mukaisesti kaupungin taloutta tasapainotetaan 50,0 milj. eurolla vuosina 2024–2027. Ohjelmassa on määritetty euromääräiset tavoitteet toimintatulojen ja -menojen, verotulojen sekä rahoitustulojen ja -menojen osalta.

Talouden tasapaino-ohjelman taloudelliset tavoitteet

Toimintatulojen kasvutavoitteeksi on asetettu 1,0 milj. euroa. Tavoitteen toteutuminen edellyttää päätöksiä tonttien hintojen, pysäköintimaksujen, kaupunkisuunnittelun taksojen, yleisten alueiden taksojen, venepaikkamaksujen, joukkoliikenteen lippuhintojen sekä muiden mahdollisten lupa- ja valvontamaksujen hintojen korotuksista.

Toimintamenojen vähennystavoitteeksi on asetettu 18,1 milj. euroa, josta palvelualueiden osuus on 13,1 milj. euroa. Konsernihallinnolle tavoitteesta kohdistuu 3,35 milj. euroa, elinvoiman palvelualueelle 0,65 milj. euroa, sivistyksen palvelualueelle 6,1 milj. euroa, kaupunkiympäristön palvelualueelle

3,0 milj. euroa ja työttömyydestä aiheutuvien menojen vähentämiseen 5,0 milj. euroa.

Rahoitustulojen ja -menojen nettokasvutavoitteeksi on asetettu 15,0 milj. euroa. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää rahoitusmenojen pienentämistä, konsernista saatavien osinkotuottojen kasvua, muiden rahoitustulojen kasvua, investointien rahoitusratkaisujen tarkastelua, vuosittaista omaisuuden myyntivoittojen toteutumista sekä konsernirakenteen tarkastelua.

Verotulojen kasvutavoitteeksi on asetettu 15,9 milj. euroa. Strategian elinvoimatoimenpiteille on asetettu tavoite niin, että verotulojen kasvu, toimintaympäristöstä tulevan kasvun lisäksi, on 5,0 milj. euroa. Tavoitteen toteutuminen edellyttää elinkeinoelämän sijoittuspäätöksiä Lahteen. Verotuloille on asetettu 10,9 milj. euron tavoite niin, että kunnallisveroa korotetaan vuonna 2027.

Tavoitteet sisältyvät vuoden 2025 talousarvioon ja taloussuunnitelmavuosien 2026–2027 lukuihin.

Euromääräisiä tavoitteita toteuttavista toimenpiteistä päättää toimivaltainen toimielin. Taloudelliset tavoitteet kuvataan talousarviossa ja toimenpiteet kuvataan palvelualueiden käyttösuunnitelmissa.

Talouden tasapaino-ohjelma 2024–2027

Tuloslaskelma	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	Yhteensä
Toimintatulot	0	500 000	500 000	0	1 000 000
Kaupunkiympäristön palvelualue	0	500 000	500 000	0	1 000 000
Toimintamenot	-1 157 500	-3 477 500	-6 030 000	-7 435 000	-18 100 000
Konsernihallinto	-750 000	-2 220 000	-230 000	-150 000	-3 350 000
Elinvoiman palvelualue	-50 000	0	0	-600 000	-650 000
Sivistyksen palvelualue	-257 500	-827 500	-2 500 000	-2 515 000	-6 100 000
Kaupunkiympäristön palvelualue	-100 000	-430 000	-1 300 000	-1 170 000	-3 000 000
Työttömyydestä aiheutuvat menot	0	0	-2 000 000	-3 000 000	-5 000 000
Verotulot, elinvoiman lisäksi	0	0	3 000 000	2 000 000	5 000 000
Rahoitustulot ja -menot	0	10 300 000	1 260 000	3 440 000	15 000 000
Verotulot	0	0	0	10 900 000	10 900 000
Tilikauden tulos	1 157 500	14 277 500	10 790 000	23 775 000	50 000 000

Luvut ovat muutos edelliseen vuoteen.

3.4. Käyttötalousosa

3.4.1. Konsernihallinto

Tuloslaskelma	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	101 384 879	87 735 400	88 567 400	87 849 500	90 695 300
Myyntitulot	1 033 862	732 500	590 900	591 000	591 100
Maksutulot	0	0	0	0	0
Tuet ja avustukset	1 156 526	1 461 300	855 000	805 000	1 032 000
Muut toimintatulot	99 194 492	85 541 600	87 121 500	86 453 500	89 072 200
Valmistus omaan käyttöön	603 324	600 000	600 000	600 000	600 000
Toimintamenot	-85 065 582	-95 214 000	-98 856 000	-102 883 000	-110 245 300
Henkilöstömenot	-18 750 986	-19 574 100	-22 150 600	-23 027 200	-24 669 800
Palvelujen ostot	-26 134 082	-31 707 500	-33 833 200	-36 289 800	-37 512 100
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-9 668 570	-10 755 400	-10 482 400	-11 527 900	-11 977 800
Avustukset	-248 736	-1 412 000	-1 106 900	-1 107 900	-1 108 900
Muut toimintamenot	-30 263 208	-31 765 000	-31 282 900	-30 930 200	-34 976 700
Toimintakate	16 922 621	-6 878 600	-9 688 600	-14 433 500	-18 950 000
Rahoitustulot ja -menot	-2 928 790	-2 701 000	-3 188 100	-3 601 000	-4 101 000
Korkotulot	259 113	0	0	0	0
Muut rahoitustulot	46	0	0	0	0
Korkomenot	-3 109 330	-2 700 000	-3 187 100	-3 600 000	-4 100 000
Muut rahoitusmenot	-78 620	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Vuosikate	13 993 831	-9 579 600	-12 876 700	-18 034 500	-23 051 000
Poistot ja arvonalentumiset	-20 905 975	-21 690 800	-21 963 900	-23 093 500	-25 165 600
Tilikauden tulos	-6 912 144	-31 270 400	-34 840 600	-41 128 000	-48 216 600
Poistoeron muutos	69 631	75 000	70 000	70 000	70 000
Tilikauden yli-/alijäämä	-6 842 513	-31 195 400	-34 770 600	-41 058 000	-48 146 600

Toiminnan kuvaus

Konsernihallinnon kokonaisuus sisältää seuraavat sitovuustasot: kaupunginvaltuusto ja -hallitus, ulkoinen tarkastus, kaupunginjohtaja ja konsernihallinnon vastuualue sekä taseyksikkö Lahden Tilakeskus. Konsernihallinto sisältää myös kaupunkitasoisen arvion käyttöomaisuuden myyntivoitoista ja -tappioista.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

TE-palvelut siirtyvät valtiolta kuntien hoidettaviksi vuoden 2025 alusta. Jatkossa kunnat vastaavat kaikista työnhakua, työllistymistä ja yritystoimintaa tukevista työllisyyteen liittyvistä palveluista. Kaupungille siirtyä viranomaistehtäviä ja liikkeenluovutuksen periaattein henkilöstöä. Muutos merkitsee myös etuisuuksiin liittyvien rahoitusvastuiden uudistamista siten, että kuntien rahoitusvastuu työttömyysturvan ja työllisyyden hoitoon liittyvistä kustannuksista aikaistuu ja laajenee. Tämä merkitsee Lahden kaupungin taloudelle paineita. TE-palvelut 2024 -uudistuksen onnistuminen edellyttää työllisyyspalvelujen lisäksi merkittäviä panostuksia konsernihallinnon vastualueen yksiköiltä.

Hallitusohjelman 2023–2027 linjauksilla tulee toteutuessaan olemaan vaikutusta kuntien toimintaan ja rahoitukseen. Konsernihallinnon tulee osallistua edunvalvontaan ja tietojen tuottamiseen hallitusohjelman linjauksien toteutusta valmisteleville tahoille.

Toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelman tavoitteet

Kaupunginvaltuuston 20.5.2024 § 63 päättämän talouden tasapaino-ohjelman mukaisesti konsernihallinnolle kohdennettiin yhteensä 4,0 milj. euron tasapainottamisen tavoite. Kaupunginvaltuusto päätti hallintosääntömuutoksesta 20.5.2024 § 54. Sen mukaisesti 1.6.2024 alkaen konsernihallinnon palvelualue jakautui konsernihallintoon ja elinvoiman palvelualueeseen. 4,0 milj. euron tasapainottamistavoitteesta 3,35 milj. euroa kohdennettiin konsernihallinnolle ja 0,65 milj. euroa elinvoiman palvelualueelle. Tasapaino-ohjelman taloudelliset tavoitteet kuvataan talousarviossa, ja toimenpiteet kuvataan konsernihallinnon käyttösuunnitelmassa.

Konsernihallinnon 3,35 milj. euron tavoitteesta kohdentuu vuodelle 2024 yhteensä 0,75 milj. euroa, vuodelle 2025 yhteensä 2,22 milj. euroa vuodelle 2026 yhteensä 0,23 milj.

euroa ja vuodelle 2027 yhteensä 0,15 milj. euroa. Konsernihallinnon tasapaino-ohjelman tavoitteena on toimintojen ja tilakustannusten tehostaminen sekä kaupunkitasoisten yhteiskustannusten määrärahatason alentaminen.

Henkilöstösuunnitelma

Vuodelle 2025 henkilötyövuosia suunnitellaan kolme vähemmän kuin on varattu vuoden 2024 käyttösuunnitelmassa. Vähennykset kohdistuvat konsernihallinnon vastuualueelle. Vuosille 2026–2027 suunnitellaan hieman vähemmän henkilötyövuosia kuin vuodelle 2025.

Henkilöstösuunnitelma (palkalliset henkilötyövuodet)	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Konsernihallinto	173	178	175	171	171

Kaupunginvaltuusto ja -hallitus

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2023*	KS+LTA:t 2024*	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	226 978	600 000	225 000	175 000	402 000
Toimintamenot	-5 265 092	-5 799 200	-4 602 400	-4 246 100	-4 688 100
Toimintakate	-5 038 114	-5 199 200	-4 377 400	-4 071 100	-4 286 100

*Tilinpäätöksen (TP) 2023 ja voimassa olevan talousarvion (KS+LTA:t) 2024 jakautuminen 1.6.2024 hyväksytyyn organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovuuksien välillä on osittain laskennallinen arvio.

Toiminnan kuvaus

Lahden kaupungin ylintä päätösvaltaa käyttää asukkaiden valitsema kaupunginvaltuusto, joka vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta. Kaupunginvaltuusto on osittain siirtänyt toimivaltaansa kaupunginhallitukselle, lautakunnille ja jaostoille.

Kaupunginhallitus johtaa kaupungin hallintoa, valmistelea kaupunginvaltuustossa käsiteltävät asiat ja huolehtii sen päätösten täytäntöönpanosta sekä valvoo kaupungin etua ja edustaa kaupunkia. Osa kaupunginhallituksen työstä organisoidaan kahteen jaostoon, jotka ovat elinvoima- ja työllisyysjaosto ja konserni- ja tilajaosto.

Kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen määrärahat sisältävät vaalien järjestämisestä aiheutuvat kustannukset sekä määrärahat jaostojen ja toimikuntien toiminnan järjestämiseen.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Vuonna 2021 alkanut valtuustokausi päättyi vuonna 2025. Lahden kaupunginvaltuustossa on 59 jäsentä. Vuonna 2025 järjestetään kunnallisvaalit.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025
Talous:			
Toimintamenot/asukas	44 €	48 €	38 €

Ulkoisen tarkastus

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2023*	KS+LTA:t 2024*	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-366 674	-390 600	-439 700	-423 300	-431 400
Toimintakate	-366 674	-390 600	-439 700	-423 300	-431 400

*Tilinpäätöksen (TP) 2023 ja voimassa olevan talousarvion (KS+LTA:t) 2024 jakautuminen 1.6.2024 hyväksytyyn organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovuuksien välillä on osittain laskennallinen arvio.

Toiminnan kuvaus

Ulkoisen tarkastus toimii itsenäisenä osana konsernihallintoa. Lahden kaupungin ulkoisesta tarkastuksesta vastaavat tarkastuslautakunta ja sen alaisuudessa toimiva tarkastustoimisto sekä tilintarkastaja. Tarkastustoimisto avustaa tarkastuslautakuntaa sen arvioidessa tavoitteiden toteutumista sekä toiminnan tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta.

Tarkastustoimisto voi tehdä myös itsenäisesti tarkastuksia ja selvityksiä. Toiminta on kaupungin muusta organisaatiosta ja johdosta riippumatonta.

Tarkastuslautakunta valmistelea kaupunginhallitukselle esityksen tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Kaupunginhallitus voi poiketa tarkastuslautakunnan esityksistä vain kaupungin hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen liittyvästä perustellusta syytä.

Tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset kaupunginvaltuustolle tiedoksi.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Tarkastuslautakunta kilpailutti Lahti-konsernin tilintarkastuspalvelut syksyllä 2023. Valittu palveluntuottaja BDO Oy huolehtii tilintarkastuksesta tilivuodesta 2024 alkaen.

Toiminnan painopistealueet

Tarkastuslautakunta antaa vuosittain arviointikertomuksen, jossa arvioidaan valtuuston asettamien toiminnallisten

tavoitteiden toteutumista sekä hallinnon toiminnan tarkoituksemukaisuutta. Lautakunta voi tarvittaessa antaa erillisraportteja yksittäisistä asioista. Valtuustokauden aikana käydään läpi kaikkien palvelualueiden ja -yksiköiden keskeisimmät toiminnot.

Tarkastuslautakunnan on myös huolehdittava kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Tarkastuslautakunta tekee esityksen tilintarkastajan valinnasta ja tytäryhteisöjen tilintarkastajien nimeämisestä. Kuntalain 122 §:n mukaan kunnan tytäryhteisön tilintarkastajaksi on valittava kunnan tilintarkastusyhteisö, jollei tästä poikkeamiseen ole perusteltua tarkastuksen järjestämiseen liittyvää syytä.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025
Talous:			
Toimintamenot/asukas	3 €	3 €	4 €

Kaupunginjohtaja ja konsernihallinnon vastuualue yhteensä

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2023*	KS+LTA:t 2024*	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	7 556 417	7 266 700	5 281 700	5 359 800	5 444 800
Toimintamenot	-32 414 181	-38 354 100	-40 683 500	-42 224 000	-47 964 200
Toimintakate	-24 857 764	-31 087 400	-35 401 800	-36 864 200	-42 519 400

*Tilinpäätöksen (TP) 2023 ja voimassa olevan talousarvion (KS+LTA:t) 2024 jakautuminen 1.6.2024 hyväksytyyn organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovuuksien välillä on osittain laskennallinen arvio.

Toiminnan kuvaus

Kaupungin hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa johtaa kaupunginhallituksen alaisena kaupunginjohtaja. Kaupunginjohtajan määrärahat sisältävät kaupunginjohtajan kustannusten lisäksi kaupunkitasoisia kustannuksia sekä niihin liittyviä varauksia. Määrärahat sisältävät sisäisen tarkastuksen, kaupungin jäsenmaksut, ystävyyskaupunkitoiminnan sekä keskitetyt kaupunkitasoiset kustannukset, kuten KEVA:n taksausmaksun ja varautumisen seuraavan vuoden järjestelyvaraeriin.

Kaupunginjohtajan alaisena toimiva konsernihallinnon vastuualue vastaa kaupungin keskitetyistä toimisto- ja asiantuntijatehtävistä sekä tilahallinnosta. Vastuualueeseen kuuluvat kaupunkitasoisesti toimivat palveluyksiköt: talouspalvelut, kehityspalvelut, henkilöstöpalvelut, kaupunginkanslia, lakipalvelut, omistajaohjauspalvelut ja viestintäpalvelut sekä Lahden Tilakeskus -taseyksikkö. Lahden Tilakeskus esitetään omana kaupunginvaltuustoon nähden sitovana tasona ja sillä on omat määrärahavaraukset. Vastuualueen määrärahat sisältävät kaupunkitasoisia kustannuksia sekä niihin liittyviä varauksia.

Konsernihallinnon vastuualueen yksiköt antavat sitovaa ohjeistusta ja tukea palvelualueille ja taseyksiköille oman vastuuleensa asioiden kaupunkitasoista hoitamista koskien.

Konsernihallinnon vastuualueen palveluyksiköt vastaavat

- kaupungin yleisistä johtamisen linjauksista
- konsernin ja kaupungin sisäisen tarkastuksen järjestämisestä
- päätöksentekovelinten päätösvalmistelusta, kaupungin asiakirjahallinnosta ja arkistotoimesta, toimistopalveluista sekä johdon tukipalveluista
- henkilöstöön liittyvistä linjauksista, henkilöstö- ja työhyvinvointipalveluista sekä riskienhallinnan toiminnoista
- kehitys-, tietohallinto-, tilasto- ja tietopalvelujen toiminnoista sekä kaupungin yhteisistä neuvontapalveluista
- strategiavalmistelun ohjauksesta
- lakipalveluista
- konsernin omistajaohjauksesta
- talouden ohjauksesta, taloussuunnittelusta ja -hallinnosta, rahoituspalveluista, talouden ja toiminnan raportoinnista sekä sisäisestä laskennasta
- hankintojen ohjauksesta ja konserniyhteisöjen yhteishankintayksikkötoiminnoista
- kaupungin tunnettuuden kasvattamisesta ja kaupunkibrändin rakentamisesta erityisesti Suomen johtavana ympäristökaupunkina yhteistyössä kaupungin johdon kanssa
- viestintään liittyvistä linjauksista ja tukipalveluista.

Konsernihallinnon vastuualueelle on varattu vahinkorahasto- sääntöjen (säädöskokoelma 2016/8) mukainen 0,05 milj. euron varaus, josta voidaan korvata kaupungin omaan tai vastuulla olevaan omaisuuteen kohdistuvia vahinkoja sekä kaupunkitasoinen eläkevastuuvarauksen purku.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Kaupungin taloudellinen tilanne haastaa myös konsernihallintoa. Kaupungin talouden tasapainoon saaminen edellyttää konsernihallinnolta omia toimenpiteitä, mutta myös tuen antamista palvelualueille. Koska talouden resurssit niukkenevat, konsernihallinnon toimintaa joudutaan priorisoimaan. Tällä on vaikutuksia palvelualueiden tuen saantiin sekä kehittämistyöhön.

Toimintaympäristön muutokset, kuten polarisaatio jyrkkine näkemyseroineen, digitalisaatio ja globaali keskinäisriippuvuus, vaativat konsernihallinnolta ennakoitua ja joustavuutta varautumisessa ja riskienhallinnassa. Konsernihallinnon toimintaan vaikuttavat kansainvälinen ja kansallinen väestönkehitys, talouksien dynamiikka, hyvinvointierot ja Lahdessa kaupunkirakenteen muutos. Myös muuttuva ilmasto sekä geopolitiikan jännitteet lisäävät varautumisen tarvetta.

Muuttuva työelämä ja yhteiskunta edellyttävät jatkuvaa osaamisen kehittämistä myös kaupunkiorganisaatiossa. Teknologian kehitys muuttaa prosesseja, työtehtäviä ja työn rakenteita. Teknologian hyödyntäminen edellyttää tulevaisuudessa entistä enemmän muutoskyvykkyyttä, toimintatapojen muuttamista ja itseohjautuvuutta.

Kilpailu osaavasta työvoimasta kiristyy, ja tulevaisuudessa osaavan työvoiman sitouttaminen kaupunkiorganisaatioon on yhä haastavampaa. Henkilöstöstä tulee pitää huolta aktiivisesti panostamalla esihenkilötyöhön, johtamiseen, henkilöstön hyvinvoinnin tukemiseen ja osaamisen kehittämiseen.

Digitalisaation nopea kehitys vaikuttaa laajasti kaupungin tarjoihin palveluihin sekä kaupunkilaisten odotuksiin kaupungin digitaalisista palveluista. Kaupungin digitaalisten palvelujen kehittäminen sekä tekoälyn nykyistä laajempi käyttöönotto vaativat investointeja ja hallintaa sekä resursseja ja osaamista. Kyber- ja tietoturvallisuuden sekä tietojärjestelmien toimivuuden turvaaminen on noussut avainasemaan kaupungin häiriöttömän palvelutuotannon varmistamisessa. Toisaalta kaupungin tulee huolehtia riittävien tukipalvelujen tarjoamisesta myös heille, joilla ei ole mahdollisuutta käyttää sähköistä asiointia.

Tiedolla johtamisen ja tiedon hyödyntämisen tarve on lisääntynyt. Se edellyttää toimivaa tietoinfrastruktuuria, joka

mahdollistaa tiedon keräämisen, tallentamisen, analysoinnin ja jakamisen. Saatavilla olevan datan määrä kasvaa ja monipuolistuu sekä tarjolla olevat analytiikkateknologiat edelleen kehittyvät. Tämä edellyttää kaupungilta kustannustehokkaita ratkaisuja sekä kehityksen eettisten näkökulmien huomiointia. Tiedolla johtamisen kulttuuria ja osaamista tulee edelleen kehittää.

Kuntalaisten osallisuus kaupungin toiminnan kehittämisessä on avainasemassa. Palvelutori toimii luontevana paikkana osallisuus- ja kehittämistyölle, kun kuntalaispalveluja kehitetään yhdessä julkishallinnon, järjestöjen ja kuntalaisten kanssa.

Yhteiskunnassa kybervaikuttaminen ja valeuutiset lisääntyvät. Kaupungin oman viestinnän avoimuus, selkeys ja oikea-aikaisuus nousevat yhä tärkeämpään rooliin. Kuntalaiset hakevat tietoa monista eri medioista, joten kaupungin ylläpitämien viestintäkanavien merkitys kasvaa.

Toiminnan painopistealueet

Konsernihallinto tukee palvelualueita strategian tavoitteiden toteuttamisessa. Konsernihallinto toteuttaa vastuullaan olevia keskitettyjä toimisto- ja asiantuntijapalveluja kustannustehokkaasti, asiakaslähtöisesti ja ammattitaidolla.

Toiminnan painopisteitä vuonna 2025 ovat

- talouden tasapaino-ohjelman toimenpiteiden edistäminen
- uuden strategian valmistuminen ja kaupunkikonsernin sitouttaminen sen toteuttamiseen
- vastuualueen strategian kärkitoimenpiteiden läpivienti
- talouden Raindance-tietojärjestelmän käyttöönotto 1.1.2025, ja siihen liittyvien prosessien ja toimintatapojen jalkauttaminen (Jämerä-hanke)
- sijoitussuunnitelman mukaisen sijoitustoiminnan aloittaminen
- kaupunkitasoisen tietovarastoinnin, tiedolla johtamisen ja raportoinnin kehittäminen
- perustietotekniikan toimittajavaihdon onnistunut läpivienti
- tietoliikenteen kilpailutuksen käynnistäminen
- konserniyhtiöiden rahoitusmahdollisuuksien ja konsernirakenteen tarkoituksenmukaisuuden arviointi
- TE-palvelut 2024 -uudistuksen käytännön tukitoimet
- kaupungin tunnettuuden vahvistaminen ympäristö-, taaphtuma-, kulttuuri- ja yliopistokaupunkina
- vaalien järjestäminen ja uuden valtuustokauden aloittamisen käytännön toimenpiteet.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025
Talous:			
Toimintamenot/asukas	269 €	318 €	336 €

Lahden Tilakeskus

Tuloslaskelma	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Liikevaihto	70 915 182	75 318 700	77 500 700	79 634 700	82 168 500
Valmistus omaan käyttöön	603 324	600 000	600 000	600 000	600 000
Liiketoiminnan muut tulot	20 787 971	830 000	560 000	560 000	560 000
Materiaalit ja palvelut	-21 085 749	-23 042 700	-23 856 200	-27 181 400	-28 283 200
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-9 388 840	-10 393 500	-10 277 500	-11 341 100	-11 788 800
Palvelujen ostot	-11 696 909	-12 649 200	-13 578 700	-15 840 300	-16 494 400
Henkilöstömenot	-2 228 594	-2 297 300	-2 320 100	-2 320 100	-2 320 100
Poistot ja arvonalentumiset	-19 166 591	-18 955 700	-20 277 800	-21 117 800	-21 917 800
Suunnitelman mukaiset poistot	-19 147 482	-18 955 700	-20 277 800	-21 117 800	-21 917 800
Arvonalentumiset	-19 109	0	0	0	0
Liiketoiminnan muut menot	-23 701 229	-25 330 100	-26 954 100	-26 488 100	-26 558 300
Liikeyli-/alijäämä	26 124 315	7 122 900	5 252 500	3 687 300	4 249 100
Rahoitustulot ja -menot	-3 109 675	-2 701 000	-3 188 100	-3 601 000	-4 101 000
Muut rahoitustulot	21	0	0	0	0
Kunnalle maksetut korkomenot	-3 109 330	-2 700 000	-3 187 100	-3 600 000	-4 100 000
Muut rahoitusmenot	-366	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Yli-/alijäämä ennen varauksia	23 014 640	4 421 900	2 064 400	86 300	148 100
Poistoeron lisäys tai vähennys	69 631	75 000	70 000	70 000	70 000
Tilikauden yli-/alijäämä	23 084 272	4 496 900	2 134 400	156 300	218 100
Käyttöomaisuuden myynti (ei sitova)	-20 787 971	-630 000	-500 000	-500 000	-500 000
Tilikauden yli-/alijäämä, sitovuus	2 296 301	3 866 900	1 634 400	-343 700	-281 900

Sitovuus on tilikauden yli-/alijäämä ilman käyttöomaisuuden myyntivoittoja/-tappioita.

Rahoituslaskelma	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toiminnan rahavirta	21 393 260	22 747 600	21 842 200	20 704 100	21 565 900
Liikeyli-/alijäämä	26 124 315	7 122 900	5 252 500	3 687 300	4 249 100
Poistot ja arvonalentumiset	19 166 591	18 955 700	20 277 800	21 117 800	21 917 800
Rahoitustulot ja -menot	-3 109 675	-2 701 000	-3 188 100	-3 601 000	-4 101 000
Tulorahoituksen korjauserät	-20 787 971	-630 000	-500 000	-500 000	-500 000
Investointien rahavirta	14 242 932	-40 469 000	-28 545 000	-22 092 000	-20 150 000
Investointimenot	-21 511 198	-42 492 000	-30 373 000	-23 821 000	-21 726 000
Rahoitusosuudet inv. menoihin	48 000	393 000	328 000	229 000	76 000
Pys. vast. hyöd. luovutustulot	35 706 130	1 630 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	35 636 192	-17 721 400	-6 702 800	-1 387 900	1 415 900
Antolainauksen muutokset	-7 750	0	0	0	0
Lainakannan muutokset	-33 000 000	19 484 400	6 702 800	1 387 900	-1 415 900
Pitkäaikaisten lainojen muutokset	-33 000 000	19 484 400	6 702 800	1 387 900	-1 415 900
Muut maksuvalmiuden muutokset	-2 628 442	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta	-35 636 192	19 484 400	6 702 800	1 387 900	-1 415 900
Vaikutus maksuvalmiuteen	0	1 763 000	0	0	0

Toiminnan kuvaus

Taseyksikkö Lahden Tilakeskus vastaa kaupungin omistamasta toimitilakannasta, sen teknisestä kunnosta ja arvosta, tuottavuudesta, tehokkaasta käytöstä sekä palveluverkon kehittämisestä. Tilakeskuksen tehtävänä on kustannustehokkaasti järjestää kaupunkiorganisaation tarpeiden mukaiset tilaratkaisut ja niihin soveltuvat kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut. Tilakeskuksen osalta käynnistetään selvitys, onko taseyksikkömalli tehokkain tapa toteuttaa palveluverkon kehitys ja ylläpito. Tarvittavat muutokset toteutetaan taloussuunnitelma-kaudella. Tilakeskus voi tarjota palvelujaan myös ulkopuolisille.

Lahden Tilakeskus toimii taseyksikkönä, joka tarkoittaa sitä, että menot on katettava tuloilla, eli vuokratuloilla. Sisäinen vuokraus toteutetaan hyväksytyjen sisäisen vuokrauksen periaatteiden mukaisesti kustannusperusteisesti ilman tuottovaitteita. Konserniyhtiöille tai ulos vuokrattaessa vuokralainen maksaa vuokrana toiminnassaan tarvitsemiensa toimitilojen ja niissä tarvittavien palveluiden kustannukset. Ulosvuokrauksen hinnoittelussa huomioidaan markkinaneutraaliteettiperiaatteen lisäksi julkisen piilotuen välttäminen sekä kilpailulain 30 d §:n vaatimukset.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Tilakeskus järjestää kaupunkiorganisaatiolle tarvittavia toimitiloja rakennuttamalla, vuokraamalla tai ostamalla. Tilakeskus vuokraa tiloja myös konserniyhtiöille ja hyvinvointialueelle. Oman toimitilakannan ylläpitämistä, uudistamista ja kehittämistä jatketaan pitkäjänteisten investointi- ja kunnossapito-ohjelmien sekä toimitilojen linjausten ja salkutuksen avulla. Kaupunkiorganisaation toimitilatarpeet määrittää kaupungin palveluverkkosuunnitelmien, kiinteistöjen teknisen kunnan sekä asiakkaiden toiminnallisten tarpeiden perusteella. Kaupungin oman palvelutuotannon tilankäyttöä keskitetään ja tilojen yhteiskäyttöä sekä käyttöastetta pyritään lisäämään. Kehittyneiden vuokrausmallien käyttöä toimitilatarpeiden ratkaisussa käytetään jatkossa vaihtoehtona omalle investoinnille, jos se on taloudellisesti järkevää.

Jatkuvan kaupungin palveluverkkotyön myötä kaupunkiorganisaation käytössä oleva tilakanta supistuu ja keskittyy. Samoin hyvinvointialueen käytössä olevien kaupungilta vuokratujen tilojen määrä tulee vähenemään ja tiloja jää tyhjäksi. Tämän seurauksena syntyy tarve löytää käytöstä poistuville toimitiloille uutta käyttöä kehittämällä, vuokraamalla markkinoille, myymällä tai jopa purkamalla. Tyhjien kiinteistöjen aiheuttamia kustannuksia pyritään pienentämään.

Kaupungin omistuksessa edelleen olevia sote- ja pelastuslaitoskiinteistöjä yritetään myydä haastavasta markkinatilanteesta huolimatta. Markkinatilanne on muuttunut hyvinvointialueiden käytössä oleviin, kunnilta vuokrattuihin toimitiloihin liittyvän epävarmuuden vuoksi. Kaupungin omistukseen

jääneet sote- ja pelastuslaitoskiinteistöt on yhtiötettävä tai siirrettävä olemassa oleviin kiinteistöyhtiöihin sote-uudistuksen siirtymäaika huomioiden.

Uudet päätetyt vuokrasopimusmallit messuhalleille ja Sibeliusalolle heikentävät Tilakeskuksen taloutta.

Kaupungin talouden tasapaino-ohjelma pienentää talonrakennusinvestointien tasoa, mikä vaikuttaa hankkeiden aikatauluihin, sisältöön ja siihen, mitä hankkeita voidaan toteuttaa.

Kiinteistö- ja rakennusalaalla rakentamisen kustannustason ennustetaan pysyvän ennallaan tai hiukan nousevan tämän hetken tasosta. Samoin ennustetaan kiinteistöjen ylläpidon kustannustason nousun olevan maltillisempaa kuin viime vuosina.

Toiminnan painopistealueet

Tilakeskus pyrkii toimitiloista aiheutuvien pääoma- ja käyttöaloudenmenojen optimointiin. Investointitaso laskun takia on tärkeää panostaa tilakannan ylläpitoon ja kunnossapito-ohjelman toteuttamiseen.

Investointihankkeiden suunnittelunohjauksessa painotetaan muuntojoustavuuden, tila- ja energiatehokkuuden, tilojen ja kamistalouden ja käyttäjälähtöisen toiminnallisuuden lisäksi entistä enemmän kustannustehokkuutta. Hankeohjauksen osalta hankkeen taloudelliset reunaehdot muodostavat keskeiset raamit hankkeiden suunnittelulle ja toteutukselle, toiminnallisuutta ja ympäristövastuullisuutta kuitenkin unohtamatta.

Sisäisten vuokrien määrittely, periaatteet ja sisältö tullaan tarkastelemaan uudelleen.

Kiinteistöjen ylläpitoa sekä kiinteistö- ja käyttäjäpalvelujen hankintaa ja sopimuksen aikaista toimintaa kehitetään ja tehostetaan jatkuvasti.

Kaupungin kärkihanke hiilineutraali Lahti sekä kohoavat energiakustannukset näkyvät talonrakennusinvestointeihin liittyvissä energiatehokkuus- ja ympäristöjohtamistoimenpiteissä. Näitä toimenpiteitä ovat esimerkiksi hiilijalanjälki- ja elinkaari-tarkastelut kaikissa isoissa hankkeissa, korjausvaihtoehdon selvittäminen ensisijaisena uudisrakennusvaihtoehtoon verrattuna, uudisrakentamisessa puurakentamisvaihtoehdon selvittäminen ensisijaisena vaihtoehtona sekä tilatehokkuustavoitteet. Tilakeskus on mukana vähähiilisen rakentamisen ja kiertotalouden kehityshankkeissa. Rakennushankkeissa huomioidaan mahdollisuuksien mukaan toimipisteiden olosuhteiden kehittäminen työmatkaliikuntaa tukeväksi, sähköisen liikenteen edellytysten luominen sekä ilmastonmuutokseen varautuminen.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025
Talous:			
Liikevaihto/asukas	588 €	624 €	641 €
Liiketoiminnan menot/asukas	390 €	420 €	439 €

Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot

Ei sitova	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	1 898 331	3 720 000	5 000 000	2 120 000	2 120 000
Toimintamenot	-4 063	0	0	0	0
Toimintakate	1 894 268	3 720 000	5 000 000	2 120 000	2 120 000

Toiminnan kuvaus

Tulot muodostuvat käyttöomaisuuden myyntivoitoista ja menot mahdollisista myyntitappioista. Käyttöomaisuuden myyntivoittojen ja -tappioiden arvio ei ole sitova.

Myyntivoittoja ei tule käyttää käyttötalouden pysyväisluonteisten kustannusten kattamiseen.

3.4.2. Elinvoiman palvelualue

Tuloslaskelma	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	3 254 917	4 963 900	3 456 300	3 463 200	3 470 100
Myyntitulot	1 333 357	2 190 900	1 848 300	1 849 000	1 849 700
Maksutulot	0	0	0	0	0
Tuet ja avustukset	1 902 779	2 763 000	1 598 000	1 604 200	1 610 400
Muut toimintatulot	18 781	10 000	10 000	10 000	10 000
Toimintamenot	-38 159 977	-39 393 100	-63 164 300	-62 645 200	-59 186 700
Henkilöstömenot	-7 735 221	-10 771 600	-14 236 900	-14 304 800	-14 124 900
Palvelujen ostot	-2 054 048	-3 834 600	-5 853 100	-7 105 700	-7 090 600
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-176 719	-268 100	-281 400	-466 300	-524 700
Avustukset	-27 656 957	-23 878 000	-41 295 900	-39 295 900	-35 895 900
Muut toimintamenot	-537 031	-640 800	-1 497 000	-1 472 500	-1 550 600
Toimintakate	-34 905 060	-34 429 200	-59 708 000	-59 182 000	-55 716 600
Rahoitustulot ja -menot	-99	0	0	0	0
Vuosikate	-34 905 159	-34 429 200	-59 708 000	-59 182 000	-55 716 600
Poistot ja arvonalentumiset	-23 639	-8 000	-43 400	-46 900	-43 200
Tilikauden tulos	-34 928 798	-34 437 200	-59 751 400	-59 228 900	-55 759 800

Toiminnan kuvaus

Elinvoiman palvelualue toteuttaa Lahden kaupungin strategiaa ja rakentaa menestyvää tulevaisuuden Lahtea. Palvelualue toimeenpanee kaupungin elinvoima- ja työllisyyspolitiikkaa luomalla kaupunkiin uusia kasvun mahdollisuuksia ja edistämällä työllisyyttä yhdessä kaupunkikonsernin, yritysten, oppilaitosten sekä muiden sidosryhmien kanssa.

Toimintasäännön mukaisesti palvelualueen tehtävänä on

- vastata elinkeinopolitiikasta ja yritysyhteistyöstä
- vastata elinvoimapolitiikasta yhteistyöstä korkeakoulujen kanssa
- vastata ympäristöpolitiikasta, siihen liittyvästä kehittämisestä ja hanketoiminnasta
- vastata kaupungin tapahtumatoimintojen koordinoinnista ja kehittämisestä
- vastata palvelualueen innovaatio- ja hanketoiminnasta
- koordinoita ja edistää suuria elinvoima- ja kaupunkikehityshankkeita
- koordinoita ja kehittää kaupungin kansainvälisiä suhteita ja verkostoja
- huolehtia kaupungin edunvalvonnasta ja sidosryhmäsuhteista
- vastata kaupungin ja ammatillisen oppilaitoksen välisestä yhteistyöstä ja strategisesta kehittämisestä
- vastata kaupungin maahanmuuttopalveluista ja International House Lahti -palvelukokonaisuudesta
- vastata kaupungin työllisyyspolitiikasta ja muista työllisyysasioista
- vastata Lahden seudun työllisyyden kuntakokeilusta ja tuottaa lakisääteiset palvelut kuntakokeilun kohderyhmille Lahdessa 31.12.2024 asti
- vastata TE-palvelut 2024 -uudistuksesta ja työllisyyspalvelujen täysimääräisestä tuottamisesta 1.1.2025 alkaen.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen sekä TE-palvelut 2024 -uudistuksen myötä kuntien yhteiskunnallinen rooli on painottumassa entistä vahvemmin elinvoiman tehtäviin. Tämä korostuu myös Lahdessa ja uudella 1.6.2024 käynnistyneellä elinvoiman palvelualueella.

Lahti on johtava ympäristökaupunki. Kaupunki on sijoittautumiskiinnostuksen kohteena, vieraskielisten asukkaiden määrä lisääntyy, tapahtumatoiminta laajenee ja yliopistotoiminta kasvaa nopeasti. Nämä heijastuvat väestökehitykseen myönteisesti ja edesauttavat myös työllisyyden positiivista kehityssuuntaa.

Toimintaan tuo haasteita erityisesti maailman geopoliittisesta tilanteesta johtuva epävakaisuus, jolla on vaikutuksia elinkeinoelämän toimintaympäristöön ja menestymiseen. Lisäksi julkisen talouden haasteet Suomessa ja vaikea kuntatalouden tilanne myös Lahdessa vaikuttavat elinvoiman palvelualueen toimintaympäristöön, jossa toiminnan vaikuttavuus ja tulokellisuus ovat entistä tärkeämpiä.

Hallituksen toiminta, päätökset ja rahoitusleikkaukset hallituskauden aikana saattavat vaikuttaa elinvoiman palvelualueen toimintaan ja talouteen.

Toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelman tavoitteet

Kaupunginvaltuuston 20.5.2024 § 63 päättämän talouden tasapaino-ohjelman mukaisesti konsernihallinnolle kohdennettiin yhteensä 4,0 milj. euron tasapainottamisen tavoite. Kaupunginvaltuusto päätti hallintosääntömuutoksesta 20.5.2024 § 54. Sen mukaisesti 1.6.2024 alkaen konsernihallinnon palvelualue jakautui konsernihallintoon ja elinvoiman palvelualueeseen. 4,0 milj. euron tasapainottamistavoitteesta 3,35 milj. euroa kohdennettiin konsernihallinnolle ja 0,65 milj. euroa

elinvoiman palvelualueelle. Lisäksi elinvoiman palvelualueelle työttömyydestä aiheutuvia menoja vähennetään 5,0 milj. euroa. Tasapaino-ohjelman taloudelliset tavoitteet kuvataan talousarviossa ja toimenpiteet kuvataan palvelualueen käyttösuunnitelmassa.

Elinvoiman palvelualueen 0,65 milj. euron vähennystavoitteesta kohdentuu 0,05 milj. euroa vuodelle 2024 ja 0,60 milj. euroa vuodelle 2027. Elinvoiman palvelualueen toiminnan ja tasapaino-ohjelman tavoitteena on kohdentaa toiminnan määrärahoja entistä vaikuttavampiin kasvuun, elinvoimaa ja työllisyyttä edistäviin toimiin. Vuoden 2027 säästötoimien valmistelu aloitetaan tavoitteena vaikuttavuuden parantaminen. Työllisyyspalvelujen uudistuksella tavoitellaan entistä

vaikuttavampaa työllisyyden edistämistä, minkä vuoksi työttömyysturvan rahoitusvastuun menot alenevat 2,0 milj. euroa vuonna 2026 ja 3,0 milj. euroa vuonna 2027.

Henkilöstösuunnitelma

Vuodelle 2025 henkilötyövuosia suunnitellaan 103 enemmän kuin on varattu vuoden 2024 käyttösuunnitelmassa. Lisäykset kohdistuvat työllisyyspalvelut-vastuualueelle ja johtuvat julkisen työvoimapalvelun siirrosta liikkeenluovutuksella kaupungille. Vuosille 2026–2027 suunnitellaan vähemmän henkilötyövuosia kuin vuodelle 2025. Työllistettyihin varatut henkilötyövuodet vähenevät, koska lainsäädäntö rajaa palkkatuen käyttöä kuntasektorille.

Henkilöstösuunnitelma (palkalliset henkilötyövuodet)	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Elinvoiman palvelualue	95	148	251	245	238
- josta TE-palvelut 2024 -uudistuksen osuus			122	122	122
Lisäksi työllistettyjä	82	106	29	29	29

Elinvoiman yhteiset ja kasvupalvelut-vastuualue yhteensä

Sitovuus toimintakate	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	2 022 249	3 275 500	3 431 300	3 437 700	3 444 100
Toimintamenot	-10 854 654	-12 131 000	-16 394 700	-16 802 100	-16 712 100
Toimintakate	-8 832 406	-8 855 500	-12 963 400	-13 364 400	-13 268 000

Toiminnan kuvaus

Elinvoiman yhteiset määrärahat sisältävät elinvoiman palvelualueen yhteisiä kustannuksia sekä niihin liittyviä varauksia.

Kasvupalvelut-vastuualue edistää kaupungin elinvoimaisuutta ja vetovoimaa sekä tulevaisuuden kasvun edellytyksiä tiiviissä yhteistyössä työllisyyspalvelujen kanssa.

Kasvupalvelujen tavoitteita toteutetaan omana toimintana sekä konserniyhtiöiden, yritysten, korkeakoulujen ja muiden kumppanuuksien avulla. Kasvupalvelut-vastuualue rahoittaa strategisesti ja elinvoimapolitiittisesti merkittävää alueellista kehittämistoimintaa, hankkeita ja tapahtumia. Määräraha-vaara sisältää rahoitusosuudet Lahden seudun kehitys LADEC Oy:lle ja Lahden seutu – Lahti Region Oy:lle, Lappeenrannan-Lahden teknilliselle yliopistolle (LUT), Helsingin yliopistolle (HY) sekä muulle strategiselle korkeakoulutoiminnalle. Vastuualue toimii elinvoima- ja työllisyysjaoston alaisuudessa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Lahden kaupungin keskeisimmät strategiamittarit kytkeytyvät suoraan kasvupalvelujen toimintaympäristöön ja tavoitteisiin. Kaupunki tavoittelee hiilineutraaliutta, asukasmäärän kasvua, opiskelijoiden määrän kasvua, työllisyyden vahvistamista, matkailun positiivista kehittymistä ja esimerkiksi yritysten, työpaikkojen ja yritysinvestointien kasvua. Kasvutavoitteiden kautta kaupunki varmistaa suotuisan verotulokehityksen asukkailta ja yrityksiltä, ja sen myötä riittävät resurssit kaupungin lakisäätöjen perustehtävien järjestämiseen.

Viime vuosina kaupungin monet tärkeimmät elinvoimamittarit ovat kehittyneet positiiviseen suuntaan. Uudella elinvoiman palvelualueella kasvupalveluilla on entistä merkittävämpi rooli kasvun tavoittelussa, eli asukkaiden ja yritysten menestymisen tukemisessa. Vain tätä kautta varmistetaan kaupungin kestävä talousperusta ja tulevaisuuden menestymisedellytykset.

Toiminnan painopistealueet

Kasvupalvelut-vastuualueen painopisteet vuonna 2025 ovat seuraavat:

- Elinkeinoyhteistyössä kehitetään olemassa olevien yritysten toimintaympäristöä, edistetään uusien yritysten sijoittumista kaupunkiin, tuetaan kaupunkikehityshankkeita ja vahvistetaan elinkeinoelämän, ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen välistä yhteistyötä. Lisäksi start-up-yrityttömyyteen ja vuorovaikutukseen yritysten kanssa panostetaan entistä enemmän.
- Korkeakoulu- ja oppilaitostoiminnassa korostuvat LUT-yliopiston toiminnan edelleen vahvistaminen, opiskelijoiden integroitumisen ja työllistymisen tukeminen, kampusratkaisut sekä korkeakoulusektorin sitouttaminen alueelliseen TKI-toimintaan. Lisäksi alueen kasvuklustereita (mm. elintarvike, sähköinen liikenne, sportti ja kiertotalous) edistetään aktiivisesti yhdessä alueen yritysten kanssa ja yhteistyöhön Salpauksen kanssa panostetaan entistä vahvemmin.
- Ympäristökehityksessä edistetään kaupunkitasoisesti erityisesti hiilineutraaliustavoitteen mukaisia toimenpiteitä, luontopositiivisen kaupungin rakentamista, planeetaarista terveyttä sekä ympäristöliiketoiminnan kasvua.

Ympäristötyöstä ja sen kautta saatavasta elinvoimasta viestitään osana laaja-alaista elinvoimatyötä. Lisäksi panostuksia kohdennetaan kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön sekä hanketoiminnan vahvistamiseen. EU:n kaupunkimissio tarjoaa puitteet ilmastotyön rahoituspohjan laajentamiseen sekä osaamisen lisäämiseen kestävien investointien houkuttelemiseksi.

- Tapahtumatoiminnassa tavoitteena on vahvistaa Lahden vetovoimaa ympärivuotisena, kansainvälisenä, kansallisena ja lahtelaisten tapahtumakaupunkina tapahtumatoiminnan kasvu- ja kehittämisohjelman mukaisesti. Eri-tyistä painotusta ohjataan tapahtumatoiminnan vaikuttavuuden vahvistamiseen, elinkeinoelämän toiminnasta saamien hyötyjen maksimointiin sekä uusien kumppanuuksien kehittämiseen.
- Maahanmuuttotyössä ja International House Lahti -palveluissa tavoitellaan kaupungin pito- ja vetovoiman kasvua sekä vieraskielisten lahtelaisten entistä parempaa kotoutumista ja työllistymistä kaupunkiin. Lisäksi palvelut edistävät kansainvälisen yliopistokaupungin kasvua ja kansainvälisten opiskelijoiden ja henkilökunnan juurtumista kaupunkiin.
- Edunvalvonnan, sidosryhmäyhteistyön ja kansainvälisten asioiden tavoitteena on edistää kaupungin kasvua ja elinvoimaa yhteistyössä kaupunkikonsernin, elinkeinoelämän ja muiden toimijoiden kanssa.

Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy

LADEC:n tehtävänä on kehittää Lahden seudun elinkeinoelämän edellytyksiä, kilpailukykyä ja vetovoimaisuutta, ja sitä kautta edistää uusien yritysten ja työpaikkojen syntymistä sekä yritysten kasvua. LADEC vastaa aloittavien, toimivien ja sijoittuvien yritysten palvelemisesta sekä seudun markkinoinnista yritys ympäristönä. Vuoden 2025 alusta LADEC:n toiminta-alue kattaa koko Päijät-Hämeen maakunnan.

Yhtiön strategian painopisteitä ovat alueen kehittäminen houkuttelevana investointikohteena sekä yrityspalvelujen vaikuttavuus. Vuonna 2025 tavoitteena on hyödyntää entistä tehokkaammin alueen kasvuekosysteemit ja -klusterit investointien houkuttelussa sekä vahvistaa kuntarajat ylittävää yhteistyötä. Yrityksille suunnattuja palveluja kehitetään erityisesti tukemaan pk-yritysten kasvumahdollisuuksia ja uudistumista muutostilanteissa. Yritysten työvoiman ja osaajien saatavuutta tuetaan tiiviillä yhteistyöllä oppilaitosten ja työllisyysalueiden kanssa.

Lahden seutu - Lahti Region Oy (Visit Lahti)

Kansainvälisen matkailukysynnän kasvua rajoittaa edelleen markkinatilanne, jossa Aasian ja Venäjän markkinat eivät toimi. Kasvua haetaan kansainvälisiltä markkinoilta uusista erikoissegmenteistä (mm. urheilu- ja vesistömatkailu) sekä kongressi- ja tapahtumamatkailusta. Vahvinta kasvua odotetaan edelleen kotimaan matkailusta. Kotitalouksien maksukyky heijastuu toimialaan ja on muuttanut kysynnän rakennetta, ja kysyntä on hintaherkkää. Kokous- ja kongressimatkailussa odotetaan myös kustannustietoisuuden lisääntyvän. Lahden helppo saavutettavuus vahvistaa seudun kilpailukykyä kiristyvässä kilpailussa.

Lahden seutu saavuttaa vuonna 2025 vastuullisen matkailun destinaatiostatuksen. Saavutus on merkittävä, ja sitä

hyödynnetään erityisesti matkailun kansainvälisen vetovoiman vahvistamiseen. Vuoden alusta yhtiössä käynnistyy Lahti Convention Bureau -yksikkö, joka aktiivisesti houkuttelee ja hakee kotimaisia ja kansainvälisiä tiede- ja järjestökongresseja Lahteen ja toimii asiantuntevana tukiorganisaationa järjestäjille. Tulevien vuosien olemassa olevien Lahdessa toteutuvien kansainvälisten suur tapahtumien esivalmistelut näkyvät Visit Lahden toiminnassa jo vuodesta 2025 lähtien. Yhtiö on mukana rakentamassa ”suur tapahtumapolkua” yhteistyössä eri tahojen kanssa vuosille 2025–2030. Yhtiö edelleen aktiivisesti houkuttelee seudulle yhteistyössä kaupungin tapahtumayksikön kanssa tapahtumaohjelman mukaisia kansainvälisiä suur tapahtumia. Yhtiö on aktiivisesti mukana yhteistyössä Lahden kaupungin kasvupalvelujen sekä elinvoimayhtiö LADEC:n kanssa hotelli-investointien mahdollistajana kaupunkiin. Vuonna 2025 odotetaan hotellitilanteen paranevan Scandic Lahti Cityn uudistuksen valmistuessa toukuussa 2025.

Yhtiössä toimii vuodesta 2025 lähtien kolme yksikköä, joilla oma rahoitus ja kustannus seuranta; Salpausselkä UNESCO Global Geopark, Lahti Convention Bureau sekä Sport Event Management Finland. Yhtiön hallitus on päättänyt käynnistää vuoden 2025 alusta maakunnallisen matkailustrategian päivityksen yhteistyössä laajan sidosryhmäverkoston kanssa.

Lahden yliopistokampus

Lahden seudun vahvuutena on yliopistojen (LUT-yliopisto ja Helsingin yliopisto HY), LAB-ammattikorkeakoulun, elinkeinoelämän ja Lahden kaupungin tiivis yhteistyö. LUT-yliopisto ja Helsingin yliopisto houkuttelevat uusia yrityksiä ja luovat pito-voimaa. Yliopistojen alueellista tehtävää tukee Lahden yliopistokampuksen koordinaatioyksikkö.

Koordinaatioyksikön tavoitteena on tuoda yliopistoissa tehtävä tutkimus- ja kehittämissä sekä opetus alueen elinkeinoelämän käyttöön ja mahdollistaa alueen kehittyminen ja elinvoiman kasvu yhdessä kaupungin kanssa luomalla muutoiksi mahdollisuus ja kehittämällä ratkaisuja (mm. hiilineutraalisuus, sähköinen liikenne, energia, elintarvikeala, Lahti Sports Hub), sekä saada opiskelijat ja henkilökunta kehittämään alueen elinvoimaa opiskeluaikana ja sijoittumalla Lahden alueelle.

Lahdessa vahva tiedekasvatus luo pohjaa osaamiseen perustuvaan tulevaisuuteen. Päijät-Hämeen LUMA-keskus (HY) kasvaa. Vuonna 2024 yli 4 000 lasta ja nuorta osallistui toimintaan. Lahden JunnuYliopisto kehittää kouluissa tapahtuvaa tiedekasvatusta. HY ja LUT yhteistyössä LAB-ammattikorkeakoulun kanssa panostavat TKI-rahoituksen saamiseen alueelle osallistumalla aktiivisesti kansallisiin ja kansainvälisiin rahoitushakuihin. Korkeakoulujen tutkimus- ja opetusyhteistyö tuo lisäarvoa alueen elinkeinoelämälle mahdollistamalla uutta osaamista. Yliopistot panostavat ympäristön ja terveyden kymmenvuotiseen Luontoaskel terveyteen -ohjelmaan avaamalla uusia liiketoimintaa tukevia tutkimushankkeita. HY:n ja LUT:n ilmakehätieteen-mallintamisen professorin tutkijayhteisö Atmospheric Modelling Center Lahti jatkaa kasvuaan. Yhdessä Lahti Regionin kanssa panostetaan tieteellisten kongressien saamiseen Lahteen. Lisäksi panostuksia ohjataan laboratorioiden yhteiskäytön ja liike-elämälle tarjottavien palvelujen kehittämiseen.

LUT-yliopisto (Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto)

Puhdas energia, vesi ja ilma ovat elämän edellytyksiä, joihin LUT-yliopistossa etsitään ratkaisuja tekniikan ja talouden osaamisella. LUT auttaa yhteiskuntaa ja yrityksiä uudistumaan kestävästi. LUT-yliopiston kaikki kolme tiedekuntaa – Engineering Science (LENS), Energy Systems (LES) ja LUT School of Business (LBS) toimivat Lahden kampuksella.

LUT-yliopisto on aktiivisesti mukana alueen strategisia painopisteitä tukevilla tutkimushankkeissa ja Euroopan ympäristöpääkaupunki -teeman (mm. mission cities) ympärille rakentuvien EU-tutkimushankkeiden muotoutumisessa. Yliopiston tavoitteena on houkutelua Lahteen LUT:n strategiaan yhteensopivia yrityksiä sekä edistää alueen nykyisten yritysten kasvua yhdessä LAB-ammattikorkeakoulun kanssa. Yhteinen tutkimuskeskus Kempowerin kanssa (EMRC) jatkaa vahvistamista ja kehittymistä. Kampuksen opiskelijamäärä jatkaa kasvuaan ja syksyllä 2025 kampuksella opiskelee yli 1 500 opiskelijaa. LUT-yliopistolla on 10 maisteriohjelmia (kaksi kauppatieteissä ja kahdeksan tekniikassa) sekä kolme kandidaatin ohjelmaa Lahden kampuksella. Uusina maisteriohjelmina käynnistyy syksyllä 2024 Mechatronics-ohjelma ja syksyllä 2025 kauppatieteiden ja tuotantotalouden ohjelmat. Lisäksi Lahdessa käynnistyy myyntiin keskittyvä eMBA-täydennyskoulutusohjelma. Vuoden 2025 merkittävin panos tulee olemaan rakennus- ja yhdyskuntatekniikan koulutuksen ja tutkimuksen vahvistaminen, mikäli yliopisto saa alan koulutusvastuun. Lisäksi vuonna 2025 tehdään Lahden kampuksen laboratoriotutkimusohjelmien kehittämistä yhdessä LAB-ammattikorkeakoulun kanssa.

Helsingin yliopisto

Lahdessa on monipuolisesti Helsingin yliopiston tiedekuntien osaamista ja toimintaa: bio- ja ympäristötieteellisen (kaupun-

kiluonto ja ekosysteemipalvelut), humanistisen, maa- ja metsätieteellisen (ravitseemus), matemaattisluonnontieteellisen (ilmakehätiede, ilmasto), valtiotieteellisen tiedekunnan (hyvinvointiala), lääketiede (Päijät-Hämeen keskussairaala) sekä jatkuva oppiminen. Lahden talousalue liittyy saumattomasti HY:n profiloitihankkeisiin: Kestävyystieteen instituutti HELSUS (Helsinki Institute of Sustainability Science), HOH (Helsinki One Health, terveyden tutkimus) ja INAR (ilmakehän ja ympäristön tutkimus). Lahden kampuksella toimii Päijät-Hämeen LUMA-keskus, joka on osa LUMA-keskus Suomea.

Helsingin yliopisto vastaa alueen vihreän kaupungin haasteeseen jatkamalla ympäristöalan ja erityisesti kaupunkiekologian tutkimusta Lahdessa. Uudet avaukset liittyvät rakentamisen hyvinvointivaikutuksiin, ja erityisesti panostetaan alueen elintarvikealan kehittämiseen. Uusia avauksia ovat vihreän energiasiiirtymän tutkimuksen ja opetuksen mahdollisuuksien selvittäminen. Päijät-Hämeen LUMA-keskuksen toiminta laajenee ja pyrkii tavoittamaan myös syrjäytymisvaarassa olevat lapset ja nuoret.

Koulutuskeskus Salpaus

Koulutuskeskus Salpaus toimii monialaisen ammatillisen koulutuksen järjestäjänä tarjoten vuoden aikana opiskelumahdollisuuksia 13 000 nuorelle ja aikuiselle. Salpauksen työelämälähtöiset koulutuspalvelut tukevat yritysten liiketoiminnan ja henkilöstön osaamisen kehittämistä. TE-palvelut 2024 -uudistuksen myötä vuonna 2025 Koulutuskeskus Salpauksen kanssa vahvistetaan edelleen yhteistyötä kaupungin työllisyyden edistämiseksi ja yritysten osaajatarpeiden ratkaisemiseksi sekä erilaisissa strategisesti merkittävässä hankkeissa, kuten elintarviketeollisuudessa ja sähköistämiseksi.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025
Talous:			
Toimintamenot/asukas	90 €	100 €	136 €

Työllisyyspalvelut-vastuualue

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	1 232 668	1 688 400	25 000	25 500	26 000
Toimintamenot	-27 305 323	-27 262 100	-46 769 600	-45 843 100	-42 474 600
Toimintakate	-26 072 654	-25 573 700	-46 744 600	-45 817 600	-42 448 600

Talousarviolaskelmat tulevat täsmennykseen TE-palvelut 2024 -uudistuksen valmistelun edetessä.

Toiminnan kuvaus

Työllisyyspalvelut-vastuualue vastaa kaupungin työllisyyspolitiikasta ja asioista sekä tuottaa lakisääteiset työllisyyspalvelut Lahden kaupungin asukkaille. Vastuualue edistää kaupungin elinvoimaisuutta ja vetovoimaa, osaavan työvoiman saatuutta sekä tulevaisuuden kasvun edellytyksiä.

TE-palvelujen järjestäminen siirtyy valtiolta kuntien vastuulle vuoden 2025 alusta lukien. Uudistuksella tavoitellaan nykyistä vaikuttavampia palveluja. Palvelujen järjestäminen tapahtuu lähempänä asiakasta, ja palvelut ovat yhdistettävissä kunnan muihin palveluihin. TE-palvelujen ja työttömyysetuuskien rahoitusjärjestelmä tulee uudistumaan. Uudistuksella kannustetaan kuntia tehokkaaseen työllisyyden edistämiseen.

Uudistuksen yhteydessä kuntiin siirtyy henkilöstöä myös ELY-keskuksista ja ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämistä ja hallintokeskuksesta (KEHA-keskus). Lahden kaupungille siirtyy liikkeenluovutuksen yhteydessä 122 henkilöä. Määräaikainen työllisyyden kuntakokeilu päättyi 31.12.2024.

Työllisyyspalvelujen oman toiminnan lisäksi rahoitetaan eri toimijoiden työllisyys- ja kehityshankkeita, mikäli ne vastaavat kaupungin strategista johdettuja tavoitteita ja niiden arvioidaan työllisyyden näkökulmasta olevan vaikuttavia ja tuloksellisia. Palkkatukea voidaan myöntää jatkossakin kolmannen sektorin yhdistyksille ja järjestöille erityisesti nuorten, maahanmuuttajataustaisten ja pitkäaikaistyöttömien työllistymisen edistämiseen. Tässä yhteydessä varmistetaan kolmannen sektorin toimijoiden toiminnan jatkuvuutta. Monen toimijan mallilla edistetään tuloksellista työllisyydenhoidon palveluvalikoiman rakentamista lahtelaisten työnhakijoiden ja elinkeinonelämän tarpeisiin. Työllisyyspalvelut-vastuualue tuottaa verkostomaisesti työllisyyspalveluja myös muiden kaupunkien (Kuopio, Jyväskylä) kanssa yhteistyössä hakien näin tehokkuutta ja kustannussäästöjä palvelutuotannossa. Palveluhankinnoissa tavoitellaan vaikuttavuusperusteisuutta.

Työllisyyspalvelujen vaikuttavuusperusteisten hankintojen kehittämistä jatketaan, ja siinä huomioidaan jo toteutuneiden pilotihankkeiden kautta esille nousseet kehittämistarpeet huomioiden työttömyysetuuden ns. kannustavan rahoitusmallin asettamat muutospaineet palveluhankinnoissa. Työvoimakoulutuksen hankinnoissa tultaneen hyödyntämään myös sidosryhmähankinnan mahdollisuutta.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Lahden keskeisiä haasteita ovat työttömyyden vaikea rakenne, pitkäaikaistyöttömyyden ja rakennetyöttömyyden sekä nuorisotyöttömyyden korkea taso.

Merkittävin toimintaympäristön muutos on viiden kunnan yhteisen määräaikaisen kuntakokeilun päätyminen 31.12.2024. Kaupungille siirtyy kaikkien lahtelaisten työnhakijoiden palveluvastuu 1.1.2025 alkaen. Lahden kaupunki toimii itse työvoimaviranomaisena, mutta työnantaja- ja yrityspalveluja tullaan tekemään tiiviissä yhteistyössä muun muassa Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:n sekä Päijät-Hämeen alueelle muodostuvan toisen työllisyysalueen kanssa. Tämän lisäksi Lahti kehittää muiden suurten kaupunkien (C23) kanssa palvelukonsepteja työnantaja- ja yrityspalveluihin sekä työnhakijapalveluihin. Työnhakijoiden palveluprosessit tulevat rakentamaan asiakkaan palvelutarpeen mukaan kasvokkain tehtävänä palveluna, digitaalisena palvelupolkuna, puhelinpalveluna, ryhmäpalveluina tai näiden yhdistelminä.

Viimeisen vuoden aikana Lahden kokonais- ja pitkäaikaistyöttömyys on pudonnut 12 suurimman kaupungin osalta eniten prosenttiyksikköinä tarkasteltuna. Työllisyystoimissa panostetaan työnhakijoille tarjottaviin moniammatillisiin palvelupaketteihin, koulutuksiin ja henkilökohtaiseen valmennukseen. Samalla huomioidaan myös työnantajakohtaiset rekrytointitarpeet sekä niihin työhönvalmennuksen kautta tarjottava toiminnallinen ja taloudellinen tuki.

TE-palvelut 2024 -uudistuksessa kuntien vastuuta työttömyysturvan rahoituksesta laajennetaan. Työmarkkinatuen lisäksi kunnat rahoittavat jatkossa osan Kelan maksamasta peruspäivärahasta ja työttömyyskassojen maksamasta ansiopäivärahasta. Vuoden 2025 alusta alkaen kunnan rahoitusvastuu koskee myös työttömyystukea, joka maksetaan työllistymistä edistävän palvelun ajalta. Työttömien aktivointitoimenpiteet eivät jatkossa vähennä kunnan työttömyysturvan rahoituksesta aiheutuvia menoja. Uudistuksen yhteydessä kuntien rahoitusvastuu aikaistuu ja rahoitusosuus kasvaa portaittain työttömyyden pitkittyessä. Vuoden 2024 työmarkkinatuesta Kela laskuttaa kunnilta osan työmarkkinatuesta silloin, kun henkilölle on maksettu työmarkkinatukea työttömyyden perusteella 300 päivää tai pidempään. Jatkossa Kela laskuttaa kuntaa henkilöistä, jotka ovat saaneet työttömyystukea 101 päivää tai pidempään. Työttömyysturvan rahoitusvastuuseen liittyvien lainsäädäntömuutosten vuoksi kaupungin em. menojen ennakoitaan kasvavan noin 4,0 milj. euroa vuoden 2023 toteutumasta.

Vuonna 2024 alkaneessa ESR+-rahoitteisessa TOTTAI-hankkeessa (Työkyvyn ja työelämäosallisuuden tunnistaminen työllisyshoidon agendana) pilotoidaan nopean toiminnan työkykytiimiä, joka rakentaa yli 30-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien asiakkaiden työkyvyn haasteiden ja työelämäosallisuuden esteiden tunnistamiseen innovatiivisen toimintamallin.

Hanke jatkuu lokakuulle 2026. Lahdessa asuvien maahanmuuttajataustaisten työttömien työnhakijoiden työllistymisen edistämiseksi on hankittu vaikuttavuusperusteisia työllistämispalveluja vuonna 2024 kolmelta palvelutuottajalta.

Hyvinvointialueen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoimintamallin ja kohderyhmään kuuluvien tulevaisuuden palveluprosessien osalta. TYP-yhteistyö on mahdollistanut kolmikantaisen yhteistyön hyvinvointialueen ja Kelan kanssa.

Toiminnan painopistealueet

Työllisyystoimissa etusijalla ovat työnhakijan nopea työllistyminen, yritysten ja muiden työnantajien työvoiman saannin turvaaminen, työttömyysturvan rahoituksesta aiheutuvien menojen alentaminen, nuorisotyöttömyyden laskeminen,

pitkäaikaistyöttömyyden torjunta ja vieraskielisten työllistyminen sekä alueen elinkeinoelämän kanssa tehtävä tiivis yhteistyö, joka tukee alueen yritysten ja osajien kohtaamista.

Valtion rahoitusmalli työllisyyspalveluille kannustaa vahvasti tiivistämään työnhakija-asiakkaiden palveluprosessia. Vuodesta 2025 alkaen työnhakijan ohjaaminen ns. aktiivitoimenpiteisiin ei enää katkaise kunnan rahoitusvastuuta työmarkkinatukimenoista. Palveluprosessin tavoitteena on aina mahdollisimman nopea työllistyminen avoimille työmarkkinoille. Työttömyyden vaikean rakenteen vuoksi merkittävä osa asiakkaista tarvitsee kuitenkin pidempään kestäviä ja verkostomaisesti tuotettavia palveluja. Keskeistä on tunnistaa asiakkaiden palvelutarve ja rakentaa kullekin asiakassegmentille soveltuva ja tehokas palveluprosessi.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025
Talous:			
Toimintamenot/asukas	226 €	226 €	387 €

3.4.3. Sivistyksen palvelualue

Tuloslaskelma	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	36 531 865	34 761 400	35 341 100	35 531 000	36 085 300
Myyntitulot	5 358 930	5 152 000	5 424 000	5 399 600	5 420 400
Maksutulot	8 071 049	7 699 200	7 825 100	7 776 400	7 815 300
Tuet ja avustukset	21 538 426	20 400 800	20 575 100	20 830 700	21 117 900
Muut toimintatulot	1 563 460	1 509 400	1 516 900	1 524 300	1 731 700
Toimintamenot	-305 090 527	-317 720 000	-329 050 300	-333 400 400	-338 973 800
Henkilöstömenot	-141 373 493	-143 526 400	-148 014 100	-149 071 500	-150 272 700
Palvelujen ostot	-65 115 571	-68 844 000	-73 428 600	-74 102 600	-76 086 200
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 374 544	-8 059 700	-8 908 400	-8 922 800	-9 017 200
Avustukset	-22 799 874	-23 656 800	-22 868 500	-23 239 000	-23 592 700
Muut toimintamenot	-68 427 045	-73 633 100	-75 830 700	-78 064 500	-80 005 000
Toimintakate	-268 558 662	-282 958 600	-293 709 200	-297 869 400	-302 888 500
Rahoitustulot ja -menot	-8 754	-10 000	-10 000	-8 000	-8 000
Muut rahoitustulot	266	0	0	0	0
Korkomenot	-7 816	-8 000	-8 000	-8 000	-8 000
Muut rahoitusmenot	-1 204	-2 000	-2 000	0	0
Vuosikate	-268 567 416	-282 968 600	-293 719 200	-297 877 400	-302 896 500
Poistot ja arvonalentumiset	-4 017 907	-6 102 300	-5 591 500	-4 626 600	-4 170 300
Tilikauden tulos	-272 585 322	-289 070 900	-299 310 700	-302 504 000	-307 066 800

Toiminnan kuvaus

Sivistyksen palvelualue vastaa opetus-, kasvatus-, kulttuuri- ja liikuntapalvelujen järjestämisestä ja kehittämisestä sekä osallisuuden ja hyvinvoinnin kehittämisestä ja terveyden edistämisestä. Palvelualueeseen kuuluvat lasten ja nuorten kasvun vastuualue, osallisuuden ja tiedon vastuualue sekä liikunnan ja kulttuurin vastuualue, johon kuuluvat taseyksiköt Lahden kaupunginorkesteri ja Lahden kaupunginteatteri. Talousarviossa palvelualueeseen sisältyy sivistyspalvelujen seudullisen kehittämisen yksikkö. Palvelualueen päätöksentekooliminä toimivat sivistyslautakunta, hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta sekä Wellamo-opiston johtokunta. Sivistyslautakunta vastaa palvelualueen yhteiskustannusten, lasten ja nuorten kasvun vastuualueen sekä osallisuuden ja tiedon vastuualueelle kuuluvien lukiokoulutuspalvelujen ja Wellamo-opiston asioista. Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta vastaa liikunnan ja kulttuurin vastuualueen, kirjasto- ja tietopalvelujen sekä osallisuuden ja hyvinvoinnin kehittämisen ja terveyden edistämisen asioista.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Taloussuunnitelmakauden haasteena on kiristynyt kaupungin taloustilanne ja sen vaikutuksena käytettävissä olevien määrärahojen väheneminen. Säästötoimet tulevat laskemaan kaupungin sivistyspalvelujen laatua. Ne pyritään kuitenkin priorisoimaan niin, että ne eivät merkittävästi vahingoita lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä eivätkä kaupungin elinvoiman tukemista kulttuuri- ja liikuntakaupunkina.

Toiminnan suunnittelussa huomioidaan hallitusohjelmaan kirjatut kehittämistoimenpiteet sekä toimintaa ohjaavat valtakunnalliset määräykset ja suositukset.

Merkittävimpiä kehittämistoimenpiteitä ovat lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja oppimisen ja kasvun tukeminen, heikossa työmarkkina-asemassa ja/tai elämäntilanteessa olevien nuorten tukeminen, lukio-opetuksen pedagogiikan kehittäminen muun muassa tekoälyä hyödyntäen sekä sähköisten oppimisympäristöjen kehittäminen.

Mittavat päiväkotij- ja koulurakentamisen investointitarpeet ovat loppusuoralla. Karsinnat kaupungin investointiohjelmaan aiheuttavat sivistyspalveluiden talonrakennushankkeiden siirtymistä myöhemmäksi. Lasten ja nuorten kasvun vastuualueen palveluverkkotarkastelu on jatkuva, ja se on kytketty osaksi vuosittaista toimintaa. Palveluverkkosuunnitelmaa päivitetään muutostarpeiden mukaisesti. Nuorisopalveluille on valmistunut uusi toimipiste keskustaan Lahden kaupunginsairaalan tiloihin. Liikuntapalveluissa on tehty liikuntapaikkasuunnitelma, joka toimii ohjeellisena asiakirjana tulevien vuosien liikuntarakentamisessa. Historiallinen museo on avattu kesäkuussa 2024 peruskorjauksen jälkeen uudistuneena.

Strategian kärkihankkeista sivistyspalvelut toteuttaa toimenpiteitä erityisesti elinvoimaa tukevissa Osaava Lahti-, Elävä Lahti- ja Hyvinvoiva Lahti -kärkihankkeissa.

Toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelman tavoitteet

Toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelmalla tavoitellaan yhteensä 6,1 milj. euron säästöjä sivistyspalvelujen talousarviossa vuoden 2027 loppuun mennessä. Säästöohjelmaa painotuu vuosille 2026–2027. Näihin vuosiin kohdistuva säästöohjelma tulee aloittaa perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa syyslukukaudella 2025. Opetuksessa ja kasvatuksessa tärkein talouden tasapainottamiskeino on tarkoituksenmukainen palveluverkko. Myös lähikirjastojen ja liikuntapaikkojen

palveluverkkoa tullaan tarkastelemaan. Muut tehostamistoimet kohdistuvat palvelujen laatuun, kuten palvelun mitoitukseen ja palveluvalikoimaan. Tarkastelun kohteena on myös investointiohjelma; investointien siirtäminen tai niistä luopuminen.

Henkilöstösuunnitelma

Vuodelle 2025 henkilötyövuosia suunnitellaan saman verran kuin on varattu vuoden 2024 käyttösuunnitelmassa. Vuosille 2026–2027 suunnitellaan hieman vähemmän henkilötyövuosia kuin vuodelle 2025.

Henkilöstösuunnitelma (palkalliset henkilötyövuodet)	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Sivistyksen palvelualue	2 801	2 830	2 830	2 822	2 821

Sivistyksen yhteiset

Sitovuus toimintakate	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	5 447 785	4 544 000	4 447 500	4 552 600	4 643 800
Toimintamenot	-6 445 844	-5 924 600	-6 126 500	-6 229 000	-6 642 300
Toimintakate	-998 059	-1 380 600	-1 679 000	-1 676 400	-1 998 500

Toiminnan kuvaus

Sivistyksen yhteisiin kustannuksiin sisältyy määrärahavaraukset palvelualueen lautakunnille, keskitettyihin menoihin, palvelualueen ulkoista rahoitusta saaville hankkeille sekä sivistystoimen seudulliseen kehittämiseen. Seudullisen sivistyspalvelujen kehittämisyksikön vastuulla on alueellinen sivistyspalvelujen kehittämisen koordinointi ja kuntien sivistystoimijoiden verkostoyhteistyön ylläpitäminen. Sivistyspalvelujen seudullisella kehittämisellä tähdätään Päijät-Hämeen alueen kilpailuaseman vahvistamiseen suhteessa muihin alueisiin.

tiettyyn käyttötarkoitukseen. Erityisperusteltujen valtionavustusten määrä ja kohdistuminen vaihtelevat vuosittain. Niihin vaikuttavat hallituksen linjaukset ja päätökset.

Toiminnan painopistealueet

Päijät-Hämeen kuntien johtavat viranhaltijat kokoontuvat säännöllisesti kuukausittain kaikkia kuntia koskevien yhteisten asioiden äärelle. Projektirahoituksella (OPH) kehitetään varhaiskasvatuksen innovatiivisia oppimisympäristöjä. Verkostoperuskoulun osalta etäyhteyksin toteutettavaa opetusta harvinaisissa kielissä ja elämäkatsomusaineissa pilotoidaan lukuvuonna 2024–2025. Yhteistyö lasten, nuorten ja perheiden palveluissa Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kanssa jatkuu olemassa olevissa yhteistyörakenteissa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Merkittävin osa sivistyksen yhteiset -sitovan tason määrärahoista ja tuloarvioista muodostuu sivistyksen palvelualueen ulkoista rahoitusta saavista projekteista. Projekteja rahoitetaan erikseen haettavilla valtionavustuksilla, ja ne on kohdistettu

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025
Talous:			
Toimintamenot/asukas	53 €	49 €	51 €
Toimintakate/asukas	8 €	11 €	14 €

Lasten ja nuorten kasvun vastuualue

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	9 719 226	8 310 100	8 543 000	8 576 100	8 609 400
Toimintamenot	-208 010 802	-216 988 300	-225 432 400	-228 658 700	-233 256 700
Toimintakate	-198 291 576	-208 678 200	-216 889 400	-220 082 600	-224 647 300

Toiminnan kuvaus

Lasten ja nuorten kasvun vastuualue vastaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisestä, palvelujen ja ydinprosessien kehittämisestä ja koordinoinnista, opetuksen ja kasvatuksen alueellisen yhteistyön ja tukipalvelujen kehittämisestä ja koordinoinnista sekä palveluihin kuuluvasta viestintä- ja markkinointiyhteistyöstä. Vastuualueeseen kuuluvat palveluyksiköt:

varhaiskasvatuspalvelut, perusopetuspalvelut ja nuorisopalvelut. Vastuualue toimii sivistyslautakunnan alaisuudessa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Vuoden 2025 toiminnan suunnittelussa ja kehittämistyössä keskitytään Lahden kaupungin strategian kärkihankkeiden tavoitteiden toteuttamiseen, lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen sekä kasvun ja oppimisen tukemiseen.

Suunnittelussa ja toiminnassa huomioidaan hallitusohjelmaan kirjatut kehittämistoimenpiteet sekä toimintaa ohjaavat valtakunnalliset määräykset ja suositukset.

Palveluverkkosuunnitelma ohjaa sivistyksen palvelualueen lasten ja nuorten kasvun vastuualueen ja Lahden Tilakeskukseen pitkän aikavälin suunnittelua ja yhteistyötä. Palveluverkon jatkuvassa tarkastelussa havaitut muutostarpeet ja -mahdollisuudet huomioidaan talousarvion sisältyvässä investointiohjelmassa sekä toimintayksikkökohtaisissa erillispäätöksissä. Taloussuunnittelukaudella valmistuu muutamia varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja nuorisopalvelujen toimitiloja. Uusien tilojen valmistuminen mahdollistaa väliaikaisten ja kalliiden vuokratilojen vähentämisen taloussuunnittelukauden aikana.

Varhaiskasvatus- ja perusopetusikäisten lasten määrä on ennusteiden mukaan laskeva taloussuunnitelmakaudella. Lasten ja nuorten määrän väheneminen vaikuttaa palvelutarpeeseen 2030-lukua lähestyessä.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen tarve on pysynyt vuosien 2023 ja 2024 tasolla, mikä on edellyttänyt uusien valmistavan opetuksen opetusryhmien toiminnan jatkamista. Valmistavan opetuksen lisääntyneen tarpeen ennakoidaan jatkuvan edelleen vuonna 2025.

Talousarviossa huomioidaan uudistetun talouden tasapaino-ohjelman vaikutukset ja toimenpiteet. Päiväkotien, koulujen ja nuorisotilojen vuokratilakustannusten muutokset sekä perusopetuksen digitaalisen kehittämisen lisäkustannukset ja oppilaitosnuorisotyön käynnistäminen lukioissa on huomioitu talousarvion laadinnassa ja sisällytetty talousarviokehykseen. Puitteiden järjestämiseen ja koordinointiin ei ole varattu määrärahoja talousarvion 2025.

Toiminnan painopistealueet

Lahden kaupungin strategian kärkihankkeet sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ohjaavat vastuualueen yhteistä toiminnan kehittämistyötä. Tavoitteet ja toimenpiteet huomioidaan palveluyksiköiden toiminnassa sekä talousarvion käyttösuunnitelman toiminnallisissa tavoitteissa.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin sekä kasvun ja oppimisen tuen erityistarpeet näkyvät vastuualueen toiminnan järjestämisessä. Vuonna 2025 vastuualueen palveluissa sekä osana palveluyksiköiden toimintaa jatketaan edelleen lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä toimenpiteitä sekä vahvistetaan nivelvaiheiden sujuvia siirtymiä. Vastuualueella huomioidaan hallitusohjelman vaikutukset lasten ja nuorten palvelujen järjestämiseen.

Lasten ja nuorten kasvun vastuualueella jatketaan alueellisen hyvinvointiyhteistyön kehittämistä yhdessä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kanssa. Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja nuorisopalvelujen toimijat yhdessä hyvinvointialueen toimijoiden kanssa järjestävät varhaista, oikea-aikaista ja yksilöllistä sekä yhteisöllistä tukea lapsille, nuorille ja perheille. Alueellisella hyvinvointityöllä vahvistetaan moniammatillisen yhteistyön toteutumista.

Varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatuspalvelut-palveluyksikön tehtävänä on vastata varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämisestä, yksityisen varhaiskasvatuksen valvonnasta sekä yksityisen varhaiskasvatuksen ja lasten kotihoidon tuista.

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta. Kaupunki huolehtii siitä, että varhaiskasvatusta on saatavissa lasten ja perheiden tarpeen mukaan.

Varhaiskasvatuspalvelujen toiminta-ajatuksena on tarjota lahtelaisille lapsiperheille laadukasta varhaiskasvatusta ja esiopetusta perheiden tarpeita vastaavasti. Lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi turvataan huomioiden lapsen yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet sekä toiminnassa että oppimisympäristön rakentamisessa. Toiminta perustuu lasten, vanhempien ja henkilökunnan väliseen avoimeen vuorovaikutukseen, jossa otetaan huomioon vanhempien ja henkilökunnan erilaiset roolit kasvattajina.

Lakisääteinen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestäminen on yhteydessä alle kouluikäisten lasten määrän kehitykseen sekä vanhempien tekemiin valintoihin. Laissa säädetään subjektiivisesta oikeudesta saada varhaiskasvatuspaikka neljän kuukauden sisällä hakemuksen jättämisestä tai kahden viikon sisällä hakemuksen jättämisestä, jos kyseessä on ennakoinnaton opiskelun tai työn aloittaminen. Opiskelun tai työn perusteella vanhemmilla on myös oikeus ilta-, viikonloppu- tai vuorohoitopaikkaan.

Varhaiskasvatuspaikkojen määrää tarkasteltaessa reunaehdona on lakisääteisen veloitteen täytyminen. Toimintaympäristön kehitys viittaa valtakunnallisen kehityksen mukaan syntyvyyden alenemiseen. Lisäksi alle kouluikäisten lasten määrään vaikuttaa myös lapsiperheiden muuttokehitys Lahteen. Varhaiskasvatuksen kysyntään vaikuttavat lasten määrän kehityksen lisäksi vanhempien valinnat. Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu, ja yhteiskunnan tarjoamat varhaiskasvatuspalvelut tukevat lapsen kotikasvatusta. Varhaiskasvatukseen hakeutumiseen vaikuttavat monet yhteiskunnalliset sekä perheiden elämäntilanteisiin liittyvät tarpeet ja arvot sekä hoitomuodoista perheelle aiheutuvat kustannukset. Esimerkiksi talous- ja työllisyystilanteella on vaikutusta varhaiskasvatuksen kysyntään. Koko ikäluokka ei käytä varhaiskasvatuspalveluja, joten vanhempien valinnat ratkaisevat todellisen palvelujen tarpeen. Vanhempien valinnat vaikuttavat myös palvelurakenteeseen sekä siitä aiheutuviin kustannuksiin. Valinnan mahdollisuuksina päiväkotien rinnalla tuodaan vaihtoehtoina esiin perhepäivähoito, avoin varhaiskasvatus, yksityinen varhaiskasvatus ja kotihoito.

Valtakunnallisesti on pyritty varhaiskasvatuksen osallistumistasoon lisäämiseen, ja sen on arvioitu lisäävän kysyntää myös Lahtessa. Varhaiskasvatusmaksuja on alennettu valtakunnallisesti lainsäädännöllä. Lahti osallistui vuosina 2019–2021 viisivuotiaiden lasten maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeiluun. Lisäksi Lahti osallistui vuosina 2021–2024 valtakunnalliseen kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun.

Palveluverkkosuunnitelman osalta investointitarvetta ovat ylläpitäneet päiväkotien vanhenevat ja peruskorjausta tarvitsevat tilat, käytössä olevat väistötilat sekä perhepäivähoitopaikkojen väheneminen. Samalla kun luovutaan käytöstä pois jäävistä yksiköistä, palveluverkkosuunnitelman mukaisesti peruskorjataan tai uudisrakennetaan palveluverkossa säilyviä yksiköitä.

Avoimen varhaiskasvatuksen sekä vuorohoidon palvelurakenteesta on tehty päätökset vuonna 2024. Vuonna 2025 jätetään pois käytöstä huonokuntoisia kiinteistöjä ja lisätään esiopetusryhmien määrää koulujen tiloissa.

Perusopetuspalvelut

Perusopetuksessa jatketaan opetussuunnitelman mukaisen toimintakulttuurin kehittämistyötä. Perusopetuksen toimintaa ja prosesseja kehitetään hallitusohjelman, kaupunkistrategian, perusopetuksen kehittämissuunnitelman sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman mukaisesti. Perusopetuksen kehittämissuunnitelmaa toteutetaan ja koulujen toimintaa tuetaan täydennyskoulutuksin, tukemalla jaetun johtajuuden rakenteita sekä koulukohtaisten kehittäjäopettajien tuella. Kehittämisen resursseja vahvistetaan pääasiassa hankerahoituksin. Kehittämistyön osa-alueita ovat talous ja johtaminen, opetussuunnitelman mukainen toiminta, oppimisen tuen ja opiskeluhuollon toteuttaminen sekä opetuksen oppimisympäristöt. Harrastamisen Lahden malli ja Koulun kerhotoiminta -hankkeilla edistetään yhteistyössä nuorisopalvelujen kanssa perusopetusikäisten lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia.

Lahden kaupunki osallistuu valtakunnalliseen oppimisen digitaalisen ekosysteemin ja oppijan palvelukokonaisuuden kehittämiseen DigiOne-hankkeessa. Vuonna 2025 perusopetuksessa pilotoidaan ja otetaan käyttöön DigiOne-palvelualusta. Käyttöönotto edellyttää mittavia kehittämistoimenpiteitä perusopetuksen prosesseissa ja toimintakulttuurissa.

Vuonna 2025 tarvittavia talouden ja toiminnan tehostamistoimenpiteitä jatketaan avoimien tehtävien täytön sekä osto- ja tukipalvelujen kriittisellä tarkastelulla. Koko perusopetuksen organisaation talousoosaamista vahvistetaan ja talouden

seurantaa tehostetaan. Perusopetukselle vuosille 2025–2027 kohdistettu lähes 2,8 milj. euron menojen leikkaus tarkoittaa opetuksen määrän ja laajuuden karsimista sekä harrastuspalvelujen, kuten esimerkiksi iltapäivätoiminnan, vähentämistä. Toimenpiteitä tulee aloittaa ennakoidusti syksyllä 2025.

Vireillä olevan valtakunnallisen perusopetuslain sekä opetussuunnitelman uudistaminen voi vaikuttaa merkittävästikin opetuksen menoihin taloussuunnitelmakaudella. Opetus- ja kulttuuriministeriön esitys laiksi julkaistaan syksyn 2024 aikana. Tämän takia muutoksia ei ole voitu huomioida talousarviossa 2025.

Nuorisopalvelut

Nuorisopalvelujen toiminnoissa ja palveluissa panostetaan erilaisiin nuorten tukipalveluihin, eriarvoistumista ehkäiseviin toimenpiteisiin sekä alueelliseen nuorisotyöhön.

Heikossa työmarkkina-asemassa ja/tai elämäntilanteessa olevien nuorten tukena toimivat nuorten työ- ja valmennuspalvelut, etsivä- ja jalkautuva nuorisotyö sekä nuorten psykososiaaliset palvelut. Nuorisopalvelut hoitaa myös kotikunnan oppivelvollisuuden valvontaa, ohjausta ja tukea. Kolmella suuralueella (pohjoinen, etelä ja itä) toteutetaan alueellista nuorisotyötä (mm. nuorisotilatoiminnat, koulunuorisotyö ja erilaiset harrastetoiminnat) sekä tehdään tiivistä yhteistyötä eri palveluyksiköiden ja muiden toimijoiden kanssa.

Vuoden 2024 syksyllä alkanutta tiimimallia kehitetään edelleen. Tarkoituksena on kehittää nuorisopalvelujen eri työnteekijäryhmien yhteistyötä.

Vuoden 2025 talousarviossa on otettu huomioon uuden Saima 6 -toimitilan sekä Ahtialan nuorisotilan vuokratilauksen kasvu. Vuodelle 2025 asetettu säästövelvoite 19 400 euroa katetaan yhdestä Siltapuiston toimitilasta luopumalla.

Nuorisopalvelujen osallistuja- ja asiakasmäärätavoite on 250 000 vuonna 2025.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025
Varhaiskasvatuspalvelut			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	671 €	689 €	728 €
Vaikuttavuus:			
Asiakastytyväisyysskyselyn tulokset		9/10	9/10
Perusopetus			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	976 €	1 026 €	1 053 €
Toimintamenot/oppilas	11 223 €	11 903 €	12 359 €
Nuorisopalvelut			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	54 €	61 €	63 €
Toimintakate/asukas	49 €	55 €	58 €

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025
Vaikuttavuus: Asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset	4,4 (1–5)	4,1 (1–5)	4,2 (1–5)

Osallisuuden ja tiedon vastuualue, tieto

Sitovuus toimintakate	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	1 490 931	1 310 300	1 316 800	1 323 300	1 329 900
Toimintamenot	-23 878 257	-25 420 700	-26 562 800	-26 950 700	-27 215 100
Toimintakate	-22 387 327	-24 110 400	-25 246 000	-25 627 400	-25 885 200

Toiminnan kuvaus

Osallisuuden ja tiedon vastuualueeseen kuuluvan tieto-sitovuuden määrärahat koostuvat lukiokoulutuspalveluista ja Wellamo-opistosta. Yksiköt toimivat sivistyslautakunnan alaisuudessa. Lisäksi Wellamo-opiston toiminnalla on seudullinen johtokunta.

Lukiokoulutuspalvelut vastaa yleissivistävän ja jatko-opintokelpoisuuden antavan lukiokoulutuksen järjestämisestä sekä opiskelijoiden oppivelvollisuuden ohjauksesta ja valvonnasta. Lisäksi määrärahoihin sisältyy käyttösuunnitelmassa erikseen kohdennettavia avustusmäärärahoja.

Wellamo-opisto vastaa toiminta-alueensa asukkaiden omaehtoiin koulutustarpeisiin perustuvan yleissivistävän koulutuksen järjestämisestä eri elämänvaiheissa sekä musiikin ja kuvataiteen taiteen perusopetuksesta. Lisäksi Taide- ja muotoilukoulu Taika kuuluu Wellamo-opistoon.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Lahden kaupungin lukiokoulutus järjestää toisen asteen koulutusta, jonka tavoitteena on monipuolisen jatko-opintokelpoisuuden saavuttaminen. Lahden kaupunki järjestää lukiokoulutusta kahdessa yksikössä, Lahden lukio Gaudiassa ja Lahden lyseossa. Molemmat ovat suuria lukioita, opiskelijamääriltään 1 440 ja 860 opiskelijaa. Oppivelvollisuus laajennettiin 1.8.2021 koskemaan myös toisen asteen koulutusta. Lukuvoonna 2024–2025 oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat kaikki lukiolaiset.

Uusi opetussuunnitelma otettiin käyttöön 1.8.2021. Siinä keskeistä on työskentelytaitojen kehittäminen. Tätä kautta pyritään edistämään yksilöllistä oppimista ja kehittämään opiskelija-arviointia monipuolisempaan suuntaan sekä lisäämään opiskelijan vastuunottoa opiskelustaan.

Lukiokoulutukseen kohdistuu yli 0,4 milj. euron säästöpaineeet vuosille 2025–2027. Se tarkoittaa merkittävää opintotarjonnan supistamista, jonka seurauksena opintojaksojen opiskelijamäärät nousevat tilojen osalta kriittiselle tasolle.

Wellamo-opiston toimialueena on Lahden lisäksi Asikkala, Hollola, Kärkölä, Myrskylä, Orimattila ja Padasjoki. Opiston toimisto ja Lahden pääopetuspaikka ovat Paavolan kampuksella.

Toiminnan painopistealueet

Lukio-opetuksen pedagogiikkaa kehitetään ja sähköisten oppimisympäristöjen käyttöä lisätään. Pedagogiikan kehittämisessä painopiste on arvioinnin kehittämisessä. Tekoälyn hyödyntämistä niin opiskelijoiden kuin opettajien apuna kehitetään. Opiskelijoiden liikkumismahdollisuuksia koulupäivän aikana parannetaan jatkamalla Liikkuva koulu -hankkeessa hyviksi todettuja käytänteitä. Lukiokoulutukselle laaditut laatu-kriteerit otetaan käyttöön.

Lappeenrannan-Lahden teknillisen yliopiston ja LAB-ammattikorkeakoulun kanssa etsitään uusia mahdollisuuksia korkeakoulujen kanssa tehtävälle yhteistyölle. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua korkeakoulumaailmaan tarjoamalla heille muun muassa opintoja molempien korkeakoulujen lisäksi myös Helsingin yliopiston tarjonnasta. Osana JunnuYliopiston toimintaa jatketaan lukiolaisille suunnatun ympäristötietoisuutta lisäävän tapahtumapäivän kehittämistä ja toteuttamista.

Wellamo-opisto järjestää toiminta-alueen asukkaiden tarpeisiin perustuvaa yleissivistävää koulutusta, joka antaa elämän eri vaiheissa tilaisuuden omaehtoiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen monipuolisesti eri aineissa. Opisto antaa opetusta taito- ja taideaineissa, kielissä, liikunnassa, tietotekniikassa ja yhteiskunnallisissa aineissa. Opisto tarjoaa mahdollisuuden taiteen perusopetuksen yleisen ja laajan oppimäärän opiskeluun riippuen ainealueesta. Opisto järjestää myös osallistavaa aktivointitoimintaa erilaisissa oppimisympäristöissä sekä antaa digineuvontaa.

Wellamo-opiston toiminnoissa panostetaan siihen, että Lahti on hyvän ikääntymisen kaupunki. Opiston palveluissa huomioidaan monimuotoinen ikääntyminen. Samoin tuetaan kaupunkilaisten liikunnallisen elämäntavan edistämistä sekä toteutetaan taloyhtiöliikuntaa, perhekursseja ja annetaan digineuvontaa. Opiston henkilöstön pedagogisena kehittämisen kohteena on osaamisen jakaminen.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025
Lukiokoulutus			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	156 €	167 €	175 €
Vaikuttavuus:			
Asiakastytyväisyyskyselyn tulokset		4,1	4,3
Wellamo-opisto			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	35 €	37 €	38 €
Toimintakate/asukas	23 €	27 €	28 €
Vaikuttavuus:			
Asiakastytyväisyyskyselyn tulokset			4,2

Osallisuuden ja tiedon vastuualue, osallisuus

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	601 095	512 500	513 400	514 300	515 200
Toimintamenot	-8 525 335	-9 482 700	-9 700 300	-9 985 200	-10 083 800
Toimintakate	-7 924 240	-8 970 200	-9 186 900	-9 470 900	-9 568 600

Toiminnan kuvaus

Osallisuuden ja tiedon vastuualueeseen kuuluva osallisuus on oma sitova taso. Se sisältää kirjasto- ja tietopalvelut sekä osallisuus ja hyvinvointi -palveluyksikön. Nämä toimivat hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnan alaisuudessa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Kirjasto- ja tietopalveluissa on tulossa vuosien 2025–2027 aikana tilamuutoksia. Ahtialan kirjasto siirtyy Myllypohjan monitoimitalon talon valmistuttua. Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta päätti lakkauttaa Launeen kirjaston 1.1.2026 lukien (9.10.2024 §73). Lautakunta totesi kirjaston taloussuunnitelmavuosille 2026–2027 kohdistettujen säästöjen toteutuvan kyseisellä päätöksellä. Lisäksi lautakunta päätti, että Mukkulan kirjasto jatkaa toimintaansa, mutta kirjaston sijoittuminen monitoimitaloon edullisempiin tiloihin selvitetään.

Osallisuus ja hyvinvointi -palveluyksikön osallisuusmalli on päivitetty vuonna 2024. Sen pohjalta kaupunkitasoista osallisuustyötä on tuettu ja osallisuustyön raportointia kehitetään. Syksyllä 2024 käyttöön otetun digitaalisen osallisuusalan käyttöä laajennetaan kaupungin yksiköissä vuonna 2025.

Käynnistynyt TE-palvelut 2024 -uudistus ja muutokset palkkatukilinjauksiin vaikuttavat Monitoimikeskus Takataskun arkeen ja heijastuvat valmentautujien tehtäviin ohjautumiseen vaikeuttaen toiminnan jatkuvuutta. Takatasku on palvelutyöpaja sekä kohtaamis- ja ajanviettopaikka, jonka palvelut on suunnattu ensisijaisesti vähävaraisille lahtelaisille henkilöille. Kävijäasiakkaista valtaosa on ikääntyneitä. Lounasruokalassa valmistetaan päivittäin edullinen lounas. Vapaa-ajan palveluja tuottavat sekä työpajan valmentautajat että vapaaehtoiset.

Toiminnan painopistealueet

Kirjasto- ja tietopalveluissa edistetään ja tuetaan kirjastolain mukaisesti kuntalaisen hyvinvointia, osaamista ja

osallisuutta. Yksikössä tarjotaan sisältö-, mediakasvatus-, asiakas- ja tapahtumapalveluja sekä tiloja ja toimintaympäristöjä myös omatoimikäyttöön asukkaiden opiskeluun, työskentelyyn ja vapaa-aikaan. Kaikenikäisten lukutaitojen tukeminen ja kehittäminen ovat kirjastotyön ytimessä.

Kuntalaisten digitaalisten tukeminen näkyy vahvasti kirjaston tuottamissa palveluissa. Kirjastot luovat kuntalaisille väyliä vaikuttamiseen ja osallistumiseen sekä toimivat yhteiskunnallisen keskustelun kohtaamispaikkoina. Kirjastojen monimuotoisista palveluista viestitään aktiivisesti eri käyttäjäryhmiä tavoittaen. Kirjasto toimii aktiivisesti kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi ja tekee yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Vuoden 2025 painopisteinä ovat syksyllä 2024 käyttöön otetun uuden kirjastojärjestelmän omaksuminen sekä kansallisen e-kirjaston markkinointi ja opastaminen asiakkaille.

Osallisuus ja hyvinvointi -palveluyksikkö toteuttaa hyvinvointisuunnitelman mukaisesti kaupungin strategian, kestävän kehityksen ja Luontoaskelel terveyden -ohjelman sekä ehkäisevän päihde- ja mielenterveyden toimintaohjelman tavoitteita. Hyvinvointisuunnitelman sekä ikääntyneiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaohjelman toimenpiteiden toteutumista seurataan ja dokumentoidaan kaupunkitasoisessa hyvinvointiryhmässä. Osallisuus- ja hyvinvointipalvelut koordinoi hyvinvointikertomuksen 2021–2024 laadintaa. Hyvinvointikertomus hyväksytään kaupunginhallituksessa ja -valtuustossa vuonna 2025. Seuraavan valtuustokauden hyvinvointisuunnitelma (2026–2029) valmistellaan yhteistyössä eri yksiköiden kanssa vuonna 2025.

Sote-uudistuksen yhteydessä vuoden 2023 alusta alkaen otettiin käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin (Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta § 15). HYTE-kertoimen tarkoituksena on korvata kunnille hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä

aiheutuvia kustannuksia ja kannustaa hyvinvointityöhön. Hyvinvointiryhmä seuraa indikaattoritietoja, joihin HYTE-kertoimen laskenta perustuu.

Ehkäisevää työtä kehitetään ja koordinoidaan ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön toimintaohjelman mukaisesti. Kehittämiskohteena on vahvistaa yhtenäisten ja vaikuttavien toimintamallien mukaista ehkäisevää työtä varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja nuorisopalveluissa. Toimintaohjelman toteutumisesta ja tuloksista raportoidaan hyvinvointikertomuksessa.

Lähidemokratian arvioinnin perusteella kumppanuuspöytätoimintamallia kehitetään. Uudet kumppanuuspöytien jäsenet valitaan keväällä 2025. Kumppanuuspöytien uusi toimintakausi käynnistyy kesäkuussa 2025.

Osallistuvan budjetoinnin Ideoi, kehitä, äänestä -kierros toteutetaan tammi-kesäkuussa 2025. Hankkeet päätetään asukasäänestyksen perusteella hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnassa elokuussa 2025.

Monitoimikeskus Takatasku toimii tärkeänä kohtaamis- ja ajanviettopaikkana erityisesti ikääntyneelle väestölle. Ruokapalvelut ovat eniten käytetty palvelu, ja suurin osa kävijöistä tulee lähialueelta. Monitoimikeskus Takataskun toimintoja, yhteisöllinen ruokailu ja virikkeelliset vapaa-ajantoiminnot, pyritään sovittamaan käynnissä oleviin työllisyyspalveluiden muutoksiin. Vuoden 2025 kokemukset osoittavat käytännössä muutosten heijastuksen toimintaan ja Takataskun rooliin. Takatasku tarjoaa edullisia tiloja yhdistysten tai muiden toimijoiden käyttöön aukioloaikojen ulkopuolellakin.

Hyvinvointia ja osallisuutta edistetään kolmannen sektorin kanssa yhteistyössä. Vuosivastuksia kohdennetaan hyvinvointityöhön avustussäännön linjausten mukaisesti.

Vammais- ja vanhusneuvostojen vaikuttavuutta lisätään. Neuvostoilla on mahdollisuus osallistua kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan ennen päätöksentekoa. Vammaisneuvosto seuraa Lahden kaupungin esteettömyyssuunnitelman toimenpiteiden toteutumista yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Vanhus- ja vammaisneuvostot tekevät yhteistyötä hyvinvointialueen neuvostojen kanssa.

Asukkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistäminen edellyttää toimivia palveluketjuja kaupungin ja hyvinvointialueen välillä. Vuosittaisissa HYTE-neuvotteluissa määritellään keskeiset HYTE-työn kehittämiskohteet kunnista nousseiden tarpeiden pohjalta. Maakunnalliset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueet ovat mielen hyvinvointi, osallisuus ja yhteisöllisyys, arjen turvallisuus, päihteettömyys ja terveelliset elintavat. Ne linjaavat paikallisesti ja alueellisissa verkostoissa tehtävää hyvinvointi- ja osallisuustyötä. Työtä tukevat myös maakunnallinen hyvinvointisuunnitelma ja sitä täydentävät maakunnalliset lasten ja nuorten, ikääntyneiden ja ehkäisevän työn suunnitelmat.

Tässä yhteydessä annetaan valmisteluohje käynnistää hanke nuorten osallisuuden, arjen toimintakyvyn ja työllisyyden parantamiseksi yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Selvitetään mahdollisuus käyttää jäämistövaroja enintään 150 000 euroa/v vuosina 2025–2027. Kaupunkiympäristön palvelualueen edellytetään tekevän yhteistyötä nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvien toimijoiden kanssa.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025
Kirjasto- ja tietopalvelut			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	61 €	66 €	68 €
Vaikuttavuus:			
Asiakaskäynnit/asukas	7,9	7,5	
Osallisuus ja hyvinvointi			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	9 €	12 €	13 €

Liikunnan ja kulttuurin vastuualue

Sitovuus toimintakate	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	3 706 070	3 432 300	3 482 000	3 428 100	3 644 500
Toimintamenot	-42 118 723	-43 473 200	-44 383 200	-44 582 100	-44 555 000
Toimintakate	-38 412 653	-40 040 900	-40 901 200	-41 154 000	-40 910 500

Toiminnan kuvaus

Liikunnan ja kulttuurin vastuualueeseen kuuluvat kulttuuripalvelut sekä liikuntapalvelujen ja kaupunginmuseon palveluyksiköt. Vastuualue toimii hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnan alaisuudessa.

Kulttuuripalvelut vastaa kulttuuritoiminnan koordinoinnista, kehittämisestä ja järjestämisestä sekä jakaa avustuksia kaupungin elinvoimaa ja viihtyvyyttä lisäävään kulttuuritoimintaan. Liikunnan ja kulttuurin yhteiset määrärahat sisältävät

kaupunginorkesterille ja kaupunginteatterille maksettavat toiminta-avustukset sekä kansainvälisten urheilutapahtumien määrärahat, jotka varataan kohdennettuna määräraha-vaarauksena.

Liikuntapalvelut vastaa liikuntapaikkojen ylläpitämisestä ja kehittämisestä, liikuntatilojen vuokraamisesta asukkaiden, liikuntaseurojen sekä urheilu- ja liikuntatapahtumajärjestäjien käyttöön ja ohjatun liikuntatoiminnan järjestämisestä erityis- ja terveystoimintaryhmille. Liikuntapalvelut vastaa myös urheilun lajiliittojen ja muiden tapahtumajärjestäjien kanssa kansainvälisten liikunta- ja urheilutapahtumien järjestämisestä.

Kaupunginmuseo huolehtii siitä, että lahtelaista ja päijäthämäläistä kulttuuriperintöä säilyy tuleville sukupolville. Alueellisenä vastuumuseona kaupunginmuseon toimintakenttänä on koko Päijät-Häme. Museo toimii kulttuuriympäristön, kulttuuriperinnön ja visuaalisen taiteen asiantuntijana sekä on mukana viranomaistyötä tekevänä asiantuntijana kaavoituksessa ja rakennushankkeissa arkeologisen ja rakennetun kulttuuriperinnön osalta.

Kaupunginmuseon kokoelmissa on noin 100 000 esinettä, 80 000 julistetta ja 9 000 taideteosta. Kuvakokoelmissa on arviolta 500 000 erityyppistä kuvaa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Suunnitelmakaudella liikuntapalvelujen käyttötalouteen eniten vaikuttavat tekijät tulevat olemaan liikunta- ja kulttuuripalvelujen muuttuminen tuloarvio- ja määrärahasitovuudesta toimintakate-sitovuuteen sekä talouden tasapaino-ohjelman tavoitteet. Talouden tasapaino-ohjelman tavoitteet tuleville vuosille edellyttävät liikuntapalveluilta toiminnan laajuuden ja tehokkuuden tarkastelua. Tulojen kasvattaminen edellyttää hinnaston korotuksia sekä palvelujen markkinoinnin ja saatavuuden parantamista. Suunnitelmakaudella aloitetaan liikunta- ja kulttuuripalveluiden mukaisesti uuden vesiliikuntakeskuksen suunnittelu sekä toteutetaan Kisapuiston tekonurmikentän ja Radiomäen urheilualan perusrakennus.

Taloussuunnitelmakaudella valmistaudutaan hyödyntämään liikuntapaikkaverkoston ja suorituspaikkojen infrastruktuuri-investointeja olemassa olevien vuosittaisten kansainvälisten urheilutapahtumien lisäksi uusien tapahtumien järjestämisessä mahdollisimman monipuolisesti ja tehokkaasti. Määrärahojen puitteissa keskitytään vuonna 2025 sopimusperusteisiin sekä vuosittain toistuviin tapahtumiin, kuten junioreiden turnaukset, Salpausselän kisat ja muut toistuvat tapahtumat. Vuoden aikana on myös useita erillistapahtumia, joita kaupunki tukee.

Kulttuuripalvelut tukee lahtelaisia toimijoita kaupungin tavoitteiden mukaisessa, kaupungin elinvoimaa ja viihtyvyyttä lisäävässä kulttuuritoiminnassa. Kulttuuripalvelut jakaa avustuksia kulttuuritoimintaan sekä järjestää erilaisia tapahtumia ja festivaaleja. Kulttuuripalvelut hallinnoi erilaisia kulttuuritiloja, kuten Pikkuteatteri, Vaahterasali ja Konserttitalo.

Kaupunginmuseon toiminta on jaettu neljään yksikköön: yleisötyön-, näyttelytoiminta-, kokoelma- sekä tutkimus- ja kulttuuriympäristöyksikkö. Kaupunginmuseon kaikki museokohteet, Hiihtomuseo, Radio- ja tv-museo Mastola, Lahden visuaalisten

taiteiden museo Malva sekä Lahden historiallinen museo, ovat avoimina ympäri vuoden kuutena päivänä viikossa. Museon koelmien säilytys- ja hoitotyön keskuspaikka on teknisen käytöikensä päässä. Sen peruskorjaaminen ja/tai kokoelmatilojen kokonaisuudistus on suunnitteilla Tilakeskuksen kanssa.

Toiminnan painopistealueet

Liikuntapalvelujen painopistealueena on suunnitelmakaudella lasten ja nuorten liikunnallisen elämäntavan edistäminen. Toiminnassa painottuu suunnitelmakaudella yhteistyö perusopetuksen ja kouluterveydenhoidon kanssa. Tavoitteena on Lahden kaupungissa toimiva malli Move!-testitulosten hyödyntämiseen syksyllä 2025. Liikunnallisen elämäntavan edistämistä tuetaan myös lisääntyneellä vaikuttamistyöllä. Liikuntapalvelut panostaa suunnitelmakaudella viestintäänsä. Tavoitteena on lisätä liikuntaneuvonnan tunnettavuutta ja asiakasmääriä.

Liikuntapaikkasuunnitelman tavoitteiden mukaisesti suunnitelmakaudella kehitetään liikuntapalvelujen tilojen käytön seuranta. Tavoitteena on lisätä liikuntapaikkojen käyttöastetta ja kävijämääriä. Liikuntapalvelujen palvelujen saavutettavuutta kehitetään mahdollistamalla liikuntatilojen varaaminen Timmi-palvelussa sekä verkkokaupassa olevien tuotteiden tarjonnan laajentaminen. Vuoden 2025 aikana selvitetään liikuntapalvelujen resurssiperiaate sekä liikuntapaikkatuon jakoperiaatteet.

Välillisen teknisen tuen kohdistaminen kansainvälisten urheilutapahtumien toteuttamiseen tukee Lahden kaupungin asemaa urheilu- ja liikunta-tapahtumakaupunkina ja tätä kautta edistää lahtelaista elinkeinoelämää. Tuettavat tapahtumat voidaan jakaa seuraaviin luokkiin:

- Kansainväliset tai kansalliset arvotapahtumat, jotka tuovat kaupunkiin suurta yleisöä paikan päälle sekä kansallista ja kansainvälistä näkyvyyttä median kautta.
- Kansainväliset tai kansalliset massatapahtumat, jotka tuovat suuren määrän osanottajia.
- Kansainväliset tai kansalliset junioritapahtumat, jotka tuovat kaupunkiin suuren määrän osanottajia ja heidän vanhempiaan.
- Yksityiset organisaatiot, jotka tuovat oman henkilökuntansa liikunta- ja virkistystapahtumiin.

Kulttuuripalvelujen toiminnan keskeisenä sisältönä on lastenkulttuurin edistäminen jo toiminnassa olevien toimintamuotojen (mm. kulttuuriohjelma, lastenkulttuurikeskus Efeki, Lahden Kesänäyttämö) lisäksi. Kulttuuripalvelut hallinnoi ja koordinoi Lastenkulttuurikeskus Efekin toimintaa, joka on jokaisen Päijät-Hämeen kunnan alueella toimiva lastenkulttuurikeskus.

Suunnitelmakaudella kulttuuripalvelujen käyttötalouteen vaikuttavat kulttuuritilojen investointi- ja remontointisuunnitelman päivittäminen ja sen toteuttamisesta mahdollisesti aiheutuvat kustannukset.

Kaupunginmuseon vastuulle kuuluu alueellisen vastuuseen näkökulmasta viranomaistyö arkeologian ja rakennetun kulttuuriympäristön parissa sekä korjausrakentamisen neuvontatyö, alueellinen taidemuseotyö ja paikallismuseotyö. Tehtävää toteutetaan hyvässä yhteistyössä alueen muiden

toimijoiden kanssa. Alueelliseen työhön kohdistetut resurssit ovat niukat viranomaistyön määrään nähden, ja se haastaa toiminnan laadun ja riittävyyden ylläpitoa.

Lahden Kartanossa sijaitsevan Historiallisen museon lähes kuusi vuotta kestänyt peruskorjaus- ja uudistushanke on päätynyt. Museossa on Lahden alueen 10 000-vuotisesta historiasta kertova perusnäyttely sekä vaihtuvia näyttelyjä. Osallistavan museotyön toimintamuodot ovat osa historiallisen museon toimintaa ja näyttelyjä.

Lahden visuaalisten taiteiden museo Malva on vakiinnuttanut asemansa Suomen merkittävien taidemuseoiden kentällä. Työ museon kehittämisessä ja näyttelyohjelman ylläpidossa, kansainvälisesti laadukkaana ja vetovoimaisena, edellyttää resurssien säilymistä vähintään nykytasollaan.

Hiihtomuseossa avautuu helmikuussa 2025 uusi lunta ja lumileikkijä esittelevä näyttely. Museon tiloissa toimii lapsille suunniteltu ympäristökasvatusta painottava opetustila

Nuoska. Ympäristökasvatustyötä tehdään aktiivisesti Lahden ympäristökasvattajien ja Salpausselkä Geoparkin kanssa. Vuonna 2023 aloitettu Muistot liikkeeksi senioriyleisötyössä -projektissa luodut toimintamallit ja palvelut vakiinnutetaan osaksi museon yleisötyötä.

Radio- ja tv-museo Mastolassa jatkaa Retroa ja romua -näyttely. Näyttely kertoo radio- ja tv-alan korjaamokulttuurin muutoksesta, kierrätyksestä ja elektroniikkajätteeseen liittyvistä ilmiöistä. Yhteistyötä Radio- ja tv-museosäätiön kanssa kehitetään. Mastolassa käynnistetään hanke Ylen ja Radiomäen 100-vuotisen historian tiimoilta yhteistyössä Ylen kanssa.

Digitaalisia palveluja kehitetään ja toteutetaan museon strategian mukaisesti kaikilla toiminnan osa-alueilla. Museoiden viestintää kehitetään edelleen. Kokoelmätietojen vuosia kestänyt siirtotyö kokoelmajärjestelmä Collecteen saadaan päätökseen. Collecten kulttuuriympäristötiedon luettelointiosio valmistuu ja otetaan tuotantokäyttöön. Museo-opetusta kehitetään museon eri toimintalinjoilla.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025
Liikuntapalvelut			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	152 €	157 €	157 €
Kaupunginmuseo			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	64 €	69 €	73 €

Lahden kaupunginorkesteri

Tuloslaskelma	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Liikevaihto	614 413	857 700	879 100	866 300	870 700
Liiketoiminnan muut tulot	32 958	16 000	16 100	16 200	16 300
Tuet ja avustukset	5 651 490	5 841 300	6 111 200	6 173 400	6 285 400
Tuet ja avustukset kunnalta	5 620 100	5 841 300	6 111 200	6 173 400	6 285 400
Muut tuet ja avustukset	31 390	0	0	0	0
Materiaalit ja palvelut	-1 239 568	-1 143 100	-1 206 000	-1 167 800	-1 189 600
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-21 356	-27 600	-28 200	-28 800	-29 400
Palvelujen ostot	-1 218 212	-1 115 500	-1 177 800	-1 139 000	-1 160 200
Henkilöstömenot	-4 278 029	-4 381 100	-4 553 900	-4 622 700	-4 696 400
Poistot ja arvonalentumiset	-54 474	-33 300	-28 800	-21 100	-17 900
Suunnitelman mukaiset poistot	-54 474	-33 300	-28 800	-21 100	-17 900
Liiketoiminnan muut menot	-938 868	-1 157 500	-1 217 700	-1 244 300	-1 268 500
Liikelyi-/alijäämä	-212 078	0	0	0	0
Rahoitustulot ja -menot	-101	0	0	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	-212 179	0	0	0	0

Rahoituslaskelma	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toiminnan rahavirta	-157 705	33 300	28 800	21 100	17 900
Liikeyli-/alijäämä	-212 078	0	0	0	0
Poistot ja arvonalentumiset	54 474	33 300	28 800	21 100	17 900
Rahoitustulot ja -menot	-101	0	0	0	0
Investointien rahavirta	-26 285	-140 000	-40 000	-40 000	-40 000
Investointimenot	-26 285	-140 000	-40 000	-40 000	-40 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	-183 990	-106 700	-11 200	-18 900	-22 100
Lainakannan muutokset	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	183 990	113 000	11 200	18 900	22 100
Rahoituksen rahavirta	183 990	113 000	11 200	18 900	22 100
Vaikutus maksuvalmiuteen	0	6 300	0	0	0

Toiminnan kuvaus

Taseyksikkö Lahden kaupunginorkesteri vastaa konserttien järjestämisestä, tallentamisesta ja välittämisestä sekä yleisötyöstä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Taseyksikkö toimii hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnan alaisuudessa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Oman tulonhankinnan onnistuminen on keskeisessä roolissa kaupunginorkesterin taloudellisen tuloksen saavuttamisessa. Koronan jälkeen lipunmyynnin kehitys oli hidasta, mutta tällä hetkellä lipunmyynti vastaa jo koronaa edeltäviä aikoja. Yleisö ostaa kuitenkin liput edelleen hyvin lähellä tapahtumapäivää. Tilanne on merkittävästi edellistä vuotta vakaampi, mutta ryhmämyynnin palautumista koronaa edeltävälle ajalle odotetaan edelleen. Kehitystä siinäkin on jo huomattavissa.

Hallituksen linjaukset kulttuurin rahoituksesta tulevat vaikuttamaan lähivuosina koko kulttuurin toimintakenttään. Kaupungille myönnettiin esittävän taiteen (musiikki) valtionosuutta 2,0 milj. euroa vuonna 2024. Vuoden 2025 valtionosuus tulee olemaan noin 1,8 milj. euroa.

Toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelman euromääräiset tavoitteet

Vuodelle 2024 asetetun 2 000 euron lisäksi on vuodelle 2025 määriteltä säästötavoitteeksi 17 100 euroa, mikä toteutetaan lipputuloodotteen lisäyksellä. Alustavan suunnitelman mukaan vuosille 2026–2027 olisi tulossa noin 100 000 euron lisäsäästöt, jotka on suunniteltu toteutettavaksi lipputulolisäyksillä ja konserttien tuotantokustannuksia pienentämällä.

Säästö saattaa vaikuttaa myös konserttien määrään. Talouden tasapaino-ohjelman kustannusvaikutus on alustavan arvioon mukaan yhteensä noin 120 000 euroa.

Toiminnan painopistealueet

Pääosa konserteista soitetaan Sibeliustalossa. Ne houkuttelevat yleisöä myös Lahden ulkopuolelta. Vuonna 2025 kaupunginorkesteri täyttää 75 vuotta ja Sibeliustalo 25 vuotta. Juhlakauden ohjelmassa esiintyvät muun muassa kaikki Sinfonia Lahden aikaisemmat ylikapellimestarit. Ylikapellimestari Dalia Stasevskan kausi päättyy keväällä 2025, ja syksyllä 2025 kaupunginorkesterin taiteellisena partnerina aloittaa Hannu Lintu. Kaupunginorkesteri esiintyy aktiivisesti sosiaalisessa mediassa ja seuraa sähköisen tiedonvälityksen kehitystä. Kaupunginorkesterin Sibeliustalossa järjestettävä Sibelius-festivaali kerää kotimaisen yleisön lisäksi vuosittain myös runsaan määrän kansainvälisiä konserttavieraita. Alueellista ja kansainvälistä konserttitoimintaa pyritään jatkamaan toimintakentän muutoksista huolimatta, mutta taloudellisten paineiden vuoksi supistetussa muodossa.

Lapsille ja nuorille suunnattu toiminta on kaupunginorkesterille tärkeää. Yhteistyötä on tehty päiväkotien ja koulujen kanssa Hei, me sävelletään! -projektiin sekä tarjoamalla lapsille ja nuorille räätälöityjä konsertteja osana kaupungin perusopetuksen kulttuuriohjelmaa.

Digitaalista osaamista ja uusia toimintatapoja kehitetään mahdollisuuksien mukaan.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025
Talous:			
Menot/asukas	53 €	55 €	58 €

Lahden kaupunginteatteri

Tuloslaskelma	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Liikevaihto	1 618 943	1 887 400	1 991 300	2 001 200	2 011 200
Liiketoiminnan muut tulot	77 555	148 400	54 600	54 800	55 000
Tuet ja avustukset	7 571 400	7 901 400	7 986 100	8 024 700	8 103 900
Tuet ja avustukset kunnalta	7 558 400	7 888 900	7 973 600	8 012 200	8 091 400
Muut tuet ja avustukset	13 000	12 500	12 500	12 500	12 500
Materiaalit ja palvelut	-1 761 935	-1 719 900	-1 785 000	-1 837 700	-1 822 400
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-363 416	-366 700	-373 800	-381 000	-388 200
Palvelujen ostot	-1 398 519	-1 353 200	-1 411 200	-1 456 700	-1 434 200
Henkilöstömenot	-5 473 157	-5 398 400	-5 406 800	-5 459 900	-5 531 900
Poistot ja arvonalentumiset	-203 635	-178 400	-154 500	-112 800	-95 700
Suunnitelman mukaiset poistot	-203 635	-178 400	-154 500	-112 800	-95 700
Liiketoiminnan muut menot	-2 420 009	-2 630 500	-2 675 700	-2 662 300	-2 712 100
Liikeyli-/alijäämä	-590 838	10 000	10 000	8 000	8 000
Rahoitustulot ja -menot	-9 806	-10 000	-10 000	-8 000	-8 000
Muut rahoitustulot	31	0	0	0	0
Kunnalle maksetut korkomenot	-7 816	-8 000	-8 000	-8 000	-8 000
Muut rahoitusmenot	-2 021	-2 000	-2 000	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	-600 644	0	0	0	0

Rahoituslaskelma	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toiminnan rahavirta	-397 009	178 400	154 500	112 800	95 700
Liikeyli-/alijäämä	-590 838	10 000	10 000	8 000	8 000
Poistot ja arvonalentumiset	203 635	178 400	154 500	112 800	95 700
Rahoitustulot ja -menot	-9 806	-10 000	-10 000	-8 000	-8 000
Investointien rahavirta	-130 424	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000
Investointimenot	-130 424	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	-527 433	28 400	4 500	-37 200	-54 300
Lainakannan muutokset	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	526 383	-28 400	-4 500	37 200	54 300
Rahoituksen rahavirta	526 383	-28 400	-4 500	37 200	54 300
Vaikutus maksuvalmiuteen	-1 050	0	0	0	0

Toiminnan kuvaus

Taseyksikkö Lahden kaupunginteatteri vastaa omaa sekä yleistuotantoa olevien teatteriesitysten järjestämisestä ja kaupunginteatterin yleistyöstä sekä ohjelmistoa täydentävien koti- ja ulkomaisten teatteri- ja kulttuuriesitysvierailujen järjestämisestä. Taseyksikkö toimii hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnan alaisuudessa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Hallituksen linjaukset kulttuurin rahoituksesta tulevat vaikuttamaan lähivuosina koko kulttuurin toimintakenttään. Vaikutukset näkyvät esitystoiminnassa mukana olevien ammattilaisten työtilanteessa. Alalta on jo koronavuosien aikana haikunut ammattilaisia muihin tehtäviin. Rahoituksen supistukset tulevat mahdollisesti kiihdyttämään tätä kehitystä.

Lippujen hinnat pyritään pitämään tulotavoitteista huolimatta kohtuuhintaisina. Asiakasmäärät ja sitä kautta tulokertymä

aiheuttavat kaupunginteatterille edelleen suurimman riskin myös ensi vuonna sekä suunnitelmavuosina. Lahden kaupunginteatteri tulee myös lähivuosina vähentämään vierailijoiden määrää muun muassa tulevilla ohjelmistovalinnoilla.

Uusi teatterinjohtaja on aloittanut 1.1.2024. Uusi ohjelmisto ja uusi brändi on otettu käyttöön syksyllä 2024. Jatkossa kaupunginteatterin ohjelmisto noudattaa uuden teatterinjohtajan valitsemaa linjaa, jossa näkyy vahvasti kotimaisten näytelmäkirjailijoiden kädenjälki. Ohjelmisto tulee sisältämään vuosittain kotimaisia kantaesityksiä.

Lahden kaupunginteatteri on Lahden kaupungin taseyksikkö, jonka tulos suunnitellaan vuosittain nolnaan. Kaupungin avustus toimintaan on 8,0 milj. euroa. Kaupunginteatteri maksaa tiloistaan vuokraa noin 2,3 milj. euroa vuodessa.

Esittävän taiteen (teatteri) valtionosuus oli noin 2,9 milj. euroa vuonna 2024. Vuoden 2025 valtionosuus tulee olemaan noin 2,8 milj. euroa.

Toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelman euromääräiset tavoitteet

Vuodelle 2024 asetetun 2 700 euron lisäksi on vuodelle 2025 määritely säästötavoitteeksi 23 000 euroa, mikä toteutetaan vähentämällä vierailijakustannuksia. Alustavan suunnitelman mukaan vuodelle 2026 olisi tulossa 69 400 euron lisästä, joka on suunniteltu toteutettavaksi pienentämällä produktioiden tuotantokustannuksia. Lisäksi vuodelle 2027 on alustavien suunnitelmien mukaan tulossa vielä 69 900 euron lisästä, joka on suunniteltu toteutettavaksi produktioiden tuotantokustannusten pienentämisellä sekä mahdollisesti yhden tuotannon korvaamisella yhteistuotannolla. Talouden tasapaino-ohjelman kustannusvaikutus on alustavan arvion mukaan yhteensä 165 000 euroa. Kustannusten alentamista suurempi haaste on saada kerrytettyä tuloja tulotavoitteiden mukaisiksi.

Toiminnan painopistealueet

Kaupunginteatteri on edelleen mukana Lahden kaupungin kulttuurikasvatusohjelmassa ja Taidetestaajissa. Näin turvataan kahden ikäluokan mahdollisuus tutustua kaupunginteatteriin. Yhtenä merkittävänä painopistealueena on kaupunkilaisten hyvinvoinnin säilyttäminen ja edistäminen. Katsojämääriä pyritään nostamaan lisäämällä kaupunginteatterin vetovoimaa uuden brändin, ohjelmiston ja markkinoinnin keinon. Tavoitteena on kasvattaa katsojamäärää nykytasosta sekä tavoittaa uusia yleisöjä.

Toiminnan tavoitteena on myös saavuttaa talouden tasapaino. Viime vuodet ovat olleet alijäämäisiä. Henkilöstö on laajasti osallistunut uuden strategian valmisteluun. Henkilöstön työhyvinvointi ja kaupunginteatteri vetovoimaisena työpaikkana on myös yksi merkittävä painopistealue. Kaupunginteatteri on edelleen mukana digitaalisuutta edistävissä Kudos-hankkeessa.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025
Talous:			
Menot/asukas	80 €	81 €	82 €

3.4.4. Kaupunkiympäristön palvelualue

Tuloslaskelma	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	45 983 663	44 457 400	43 712 700	44 453 600	44 705 400
Myyntitulot	18 653 293	19 754 000	19 749 500	20 180 300	20 325 500
Maksutulot	4 771 543	4 727 700	5 359 100	5 350 600	5 377 300
Tuet ja avustukset	2 294 669	1 268 000	920 000	996 900	996 900
Muut toimintatulot	20 264 159	18 707 700	17 684 100	17 925 800	18 005 700
Valmistus omaan käyttöön	698 707	514 000	514 000	514 000	514 000
Toimintamenot	-62 246 330	-64 162 000	-65 771 800	-65 892 100	-67 067 800
Henkilöstömenot	-12 087 178	-13 203 000	-13 653 900	-13 711 200	-13 918 700
Palvelujen ostot	-45 240 460	-47 177 900	-48 322 100	-48 601 800	-49 515 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 659 972	-1 739 700	-1 708 100	-1 861 000	-1 895 400
Avustukset	-108 645	-152 000	-152 200	-158 100	-161 200
Muut toimintamenot	-2 150 074	-1 889 400	-1 935 500	-1 560 000	-1 577 500
Toimintakate	-15 563 959	-19 190 600	-21 545 100	-20 924 500	-21 848 400
Rahoitustulot ja -menot	-3 813	0	0	0	0
Vuosikate	-15 567 773	-19 190 600	-21 545 100	-20 924 500	-21 848 400
Poistot ja arvonalentumiset	-27 563 103	-26 371 900	-29 050 000	-29 374 200	-31 029 600
Tilikauden tulos	-43 130 876	-45 562 500	-50 595 100	-50 298 700	-52 878 000
Poistoeron muutos	-9 666 667	0	0	0	0
Varausten muutos	10 000 000	0	0	0	0
Tilikauden tulos	-42 797 543	-45 562 500	-50 595 100	-50 298 700	-52 878 000

Toiminnan kuvaus

Kaupunkiympäristön palvelualue vastaa perusedellytysten luomisesta kaupungin ja sen ympäristön kestäväälle kehitykselle sekä asukkaita ja asiakkaita tyydyttävälle asumiselle, yrittämiselle ja muulle kaupunkielämälle. Palvelualue hoitaa lisäksi Asikkalan, Hartolan, Heinolan, Hollolan, Iitin, Kärkölän, Lahden, Padasjoen, Orimattilan ja Sysmän muodostaman alueen joukkoliikenteen toimivaltaisen viranomaisen tehtävät. Palvelualue hoitaa myös Asikkalan, Heinolan, Hollolan, Kärkölän, Lahden, Myrskylän, Orimattilan, Padasjoen ja Pukkilan muodostaman alueen jätehuoltoviranomaiselle kuuluvat tehtävät.

Palvelualueeseen kuuluvat kaupunkitekniikka, kaupunkisuunnittelu sekä rakennus- ja ympäristövalvonta. Palvelualueen päätöksentekoelementteinä toimivat kaupunkiympäristölautakunta, rakennus- ja ympäristölupalautakunta, Lahden seudun jätelautakunta ja Lahden seudun joukkoliikennelautakunta. Kaikki vastualueet toimivat kaupunkiympäristölautakunnan alaisina. Kaupunkiympäristölautakunta vastaa talousarvioesityksestä koko palvelualueen osalta, Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan alaista yksikköä ja toimintaa lukuun ottamatta.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Palvelualueen toimintaan vaikuttaa rakentamisen suhdanteiden tilanne, joka etenkin asuntorakentamisen osalta on vuoden 2024 osalta ollut alhaisin vuosikausiin. Asuntorakentamisen volyyymi on laskenut alle puoleen tavanomaisesta. Volyymin aleneminen vaikuttaa suoraan rakentamisesta saataviin vero- ja lupatuloihin. Teollisten investointien puolella on sen sijaan

nähtävissä positiivista kehitystä esimerkiksi Kempower Oy:n laajentumisen sekä Woodio Oy:n ja Lyher Oy:n sijoittumisten seurauksena. Fazer Oy:n makeistehtaan sijoittumispäätös Pippoon alueelle ei ole vielä toteutunut. Pippoon alueen laajentuminen etelään jatkuu vuonna 2025 esirakentamisselvityksillä ja asemakaavoituksella.

Lainsäädännön muutokset ja niihin varautuminen vaikuttavat merkittävästi toimintaan uuden rakentamislain ja valmistella olevan uuden lunastuslain voimaan tullessa vuoden 2025 aikana. Myös jätelaki muuttuu vuonna 2025 tuoden tarkistuksia toimintatapoihin.

Vuoden 2024 aikana on neuvoteltu uudesta maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimuksesta kaupunkiseudun kuntien, Päijät-Hämeen liiton ja valtion kanssa vuosille 2024–2027. MAL-sopimuksen mukaisia toimenpiteitä edistetään, jotta sopimuksesta saadaan suurin mahdollinen hyöty Lahdelle.

Toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelman tavoitteet

Kaupunginvaltuuston 20.5.2024 § 63 päättämän talouden tasapaino-ohjelman mukaisesti kaupunkiympäristön palvelualueelle kohdentuu yhteensä 4,0 milj. euron tasapainottamisen tavoite. Tasapaino-ohjelman taloudelliset tavoitteet kuvataan talousarviossa ja toimenpiteet kuvataan palvelualueen käyttösuunnitelmassa.

Kaupunkiympäristön palvelualueen 4,0 milj. euron tavoitteesta kohdentuu 0,1 milj. euroa vuodelle 2024, talousarviovuodelle 0,9 milj. euroa, 1,8 milj. euroa vuodelle 2026 ja 1,2 milj. euroa vuodelle 2027.

Kaupunkiympäristön palvelualueen tasapaino-ohjelmassa esitetään taksojen ja maksujen korotuksia, säästöjä kunnossapidon määrärahoihin ja palveluverkkoon sekä henkilöstösäästöjä. Vuoden 2025 syksyllä toteutetaan muutto Fellmanniaan. Muutto vähentää vuokratuloja vuositasolla noin 0,5 milj. euroa.

Henkilöstösuunnitelma

Vuodelle 2025 henkilötyövuosia suunnitellaan yksi vähemmän kuin on varattu vuoden 2024 käyttösuunnitelmassa. Vuosille 2026–2027 suunnitellaan hieman vähemmän henkilötyövuosia kuin vuodelle 2025.

Henkilöstösuunnitelma (palkalliset henkilötyövuodet)	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Kaupunkiympäristön palvelualue	193	207	206	204	202

Kaupunkiympäristö

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	27 940 897	26 736 500	25 916 500	26 037 000	26 158 000
Valmistus omaan käyttöön	698 707	514 000	514 000	514 000	514 000
Toimintamenot	-37 164 067	-37 833 800	-38 962 000	-39 118 700	-39 824 000
Toimintakate	-8 524 463	-10 583 300	-12 531 500	-12 567 700	-13 152 000

Toiminnan kuvaus

Sitovaan tasoon kuuluvat vastuualueet: kaupunkiympäristön yhteiset, kaupunkisuunnittelu, kaupunkitekniikka sekä rakennus- ja ympäristövalvonta. Vastuualueet vastaavat kaupungin alueiden kehityksestä ja kasvun edellytyksistä, tekevät maakunnallista yhteistyötä sekä huolehtivat Päijät-Hämeen kuntien joukkoliikenteen järjestämisestä ja jätehuollon viranomaistehtävistä. Vastuualueet toimivat kaupunkiympäristölautakunnan alaisuudessa Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan alaista yksikköä lukuun ottamatta.

Kaupunkiympäristön yhteisten vastuualueelle varataan muihin vastuualueisiin kuulumaton henkilöstö sekä palvelualueitasoiset hankkeet.

Kaupunkisuunnittelun vastuualue luo perusedellytykset kaupungin toiminnalliselle ja kestäväälle kehitykselle. Kaupunkisuunnittelun vastuulla ovat yleis- ja asemakaavoitus, kestävä liikumisen edistäminen, liikenne- ja viherverkoston yleissuunnittelu, asunto- ja maapolitiikka, kiinteistönmuodostus, kiertotalouden edistäminen kaupunkiympäristön palvelualueella, paikkatietopalvelut sekä maastomittaus.

Kaupunkitekniikan vastuualue huolehtii siitä, että yleiset alueet katujen sekä viher- ja satama-alueiden muodossa ovat esteettömästi ja turvallisesti kaikkien liikkumismuotojen käytettävissä vuorokauden ajasta riippumatta. Kaupunkitekniikan tehtävinä ovat yleisten alueiden rakentaminen, kunnossapito sekä alueiden käytön hallinta. Se vastaa myös seudullisesta joukkoliikenteestä, pysäköinninvalvonnasta ja Lahden koulu- ja koulukäytävien suunnittelusta.

Rakennus- ja ympäristövalvonnan vastuualue toimii kaupunkialueen ympäristöllisiin lupiin liittyvänä lupa- ja valvontaviranomaisena, jätehuoltoviranomaisena, terveydensuojeluviranomaisena sekä leirintäalueviranomaisena. Rakennus- ja ympäristövalvonnan yksiköt ovat rakennusvalvonta, ympäristöterveys, ympäristöpalvelut ja jätehuolto.

Rakennusvalvonta valvoo, ohjaa ja neuvoo rakennustoimintaa kunnassa ja huolehtii osaltaan kaavoituksen toteutumisesta. Rakennusvalvonnan tavoitteena on viihtyisän ympäristökuvan

luominen. Tehtävänä on osaltaan varmistaa, että rakentamisessa noudatetaan hyvää rakennustapaa, ja että rakennettu ympäristö on terveellinen, turvallinen ja kestävä.

Jätehuoltoviranomaisen tavoitteena on edistää kiertotaloutta ja luonnonvarojen käytön kestävyttä, vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa ja haittaa terveydelle ja ympäristölle, varmistaa toimiva jätehuolto sekä ehkäistä roskaantumista.

Ympäristöterveys vastaa elintarvike-, terveydensuojelu-, tupakka- sekä eläinsuojelu- ja eläintautilain mukaisesta valvonnasta ja eläinlääkäripalvelujen järjestämisestä. Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää perusterveydenhuoltoa. Ympäristöterveys valvoo ihmisten terveyteen vaikuttavaa elinympäristöä ja suojelee väestön terveyttä.

Ympäristöpalvelut vastaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävien valmistelusta ja erityislakien valvonnasta sekä edistää ympäristönsuojelua erilaisien tehtäväkokonaisuuksien kautta, joita ovat muun muassa vesiensuojelu, metsienhoito, luonnonsojelu, ympäristö- ja maa-aineluomat, meluilmoitukset, roskaantuminen, ympäristötilan seuranta, ympäristökasvatus ja -neuvonta sekä leirintäalueviranomaisen tehtävät. Lakisäätöisiä tehtäviä hoidetaan myös vesihuolto-, maankäyttö- ja rakennuslakeihin perustuen.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Palvelualue osallistuu kaupungin strategian kärkihankkeiden sekä valtion, seudun kuntien ja Päijät-Hämeen liiton kanssa vuonna 2024 solmittavan maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksen toteuttamiseen.

Kaupunkisuunnittelun toimintaympäristöön kohdistuvat muutokset jatkuvat koko suunnitelmakauden ajan. Viime vuosien korkojen nousu on osaltaan tyrehtyttänyt asunto- ja elinkeinoelämän tonttien omaksi ostamisen. Samaan aikaan korkojen nousu ja maailmatilanne ovat puolittaneet asuntorakentamisen määrän. Asuntorakentamisen määrän on ennustettu pysyvän matalalla tasolla ainakin vielä vuoden 2025 ajan.

Yritysten kiinnostus Lahtea kohtaan on kasvanut, ja voidaan olettaa, että se pysyy hyvällä tasolla myös lähivuosien aikana. Uusien elinkeinoelämän alueiden suunnittelu, maa-alueiden hankinta sekä tonttien esirakentamisen tarve pysyy täten myös lähivuodet korkealla tasolla, vaikkakin taloustilanteen takia tehtävät toimenpiteet tulee suunnata, suunnitella ja ajoittaa aiempaa täsmällisemmin. Maanhankinnan, tonttituotannon, palveluverkon ja kustannustietoisuuden lisääminen kytketään vastaisuudessa nykyistä tiiviimmin yhteen laatimalla pitkän aikajänteen maankäytön toteutusohjelma vuoden 2025 aikana. Toteutusohjelma päivitetään jatkossa vuosittain.

Muuttuva tilannekuva edellyttää muutoksia henkilöstö- ja talousresurssien kohdentamisessa painottuen enemmän elinkeinoelämän sekä kohdennettujen asuntoalueiden suunnitteluun sekä kaupunkirakenteen tiivistämiseen. Samalla varaudutaan vastaamaan taantuman jälkeiseen asuntotuotannon kysyntään monipuolisilla, houkuttelevilla ja joustavilla kaavoitus- ja suunnitteluratkaisuilla.

Elinkeinoelämän alueiden maanhankinta, esirakentaminen ja kunnallistekniikan toteuttaminen edellyttävät merkittäviä lisäinvestointeja suunnitelmavuosien aikana. Uusien ja laajentuvien alueiden valmistelusta ja toteutuksesta aiheutuvat kustannukset kompensoituvat lisääntyvän elinvoiman sekä verokertymän kasvulla keskipitkällä aikajänteellä. Toteutuksen suunnittelussa, ajoituksessa ja aikajänteessä otetaan huomioon kaupungin taloudellinen tilanne.

Osaavan ja sitoutuneen henkilöstön saannin varmistamiseksi myös jatkossa tehdään määrätietoista kehitystyötä työympäristön, työtehtävien sisällön sekä palkkauksen kehittämiseksi. Haasteellisen taloustilanteen takia jatkossa kutistuvien henkilöstö- ja taloudellisten resurssien käyttö suunnitellaan ja kohdennetaan aiempaakin täsmällisemmin.

Kaupunkitekniikan tuotanto toteutetaan markkinaehtoisesti julkisen hankintalain asettamassa raamissa kilpailuttamalla. Käyttövoiman korvaamista sähköllä joukkoliikenteessä, omassa autokannassa sekä rakentamisen ja kunnossapidon hankkeissa jatketaan. Kaupunkitekniikka jatkaa ympäristöpääkaupunkihankkeen käynnistämää työtä hulevesien käsittelyn kehittämisessä, Mankeli-kaupunkipyörien palveluverkon ympärillä, valaistuksen energiavalinnoilla, kiertotalouden edistämällä sekä yleisellä elinkaariajattelulla kaikessa toiminnassaan. Omaisuuden hallinnan osaamista laajennetaan kaikkeen yleisten alueiden infraan katutilan lisäksi.

Rakennus- ja ympäristövalvonnan vastuualueella rakennustuotannon suhdannevaihtelut heijastuvat rakennusvalvonnan toimintaan. Vuonna 2024 uudisrakentamisen volyymi putosi varsinkin asuntorakentamisessa. Taantuman oletetaan näkyvän rakentamisessa vielä vuonna 2025. Yksittäiset käynnissä olevat suuret hankkeet tullaan oletettavasti jatkamaan rakennuslupavaiheeseen, vaikka toteutusta siirretäänkin myöhemmäksi. Rakentamista koskevaan lakiuudistukseen valmistautuminen on aiheuttanut huomattavan kouluttautumistarpeen koko rakennusvalvonnan henkilökunnan osalta sekä lisärekrytointia henkilöstöön. Rakentamislain implementointia on tehty ja vaiheistettu lain valmistelun mukaan.

Ympäristöterveyden valvontasuunnitelman tarkastusmäärät tulevat hieman nousemaan kohdekohtaisen riskinarvioinnin tarkastelun jälkeen vuoteen 2023 verrattuna.

Kohteissa suoritettavan ympäristöterveyden valvonnan toteutusta ja vaikuttavuutta pyritään parantamaan työnkuvia selkeyttämällä ja mahdollistamalla paremmin henkilöstön erikoistuminen. Lakiuudistukset ovat vaatineet panostusta koulutukseen ja uusiin säädöksiin perehtymiseen. Toimintaa on tehostettu laskutuksen automatisoinnilla sekä ohjaamalla toimijoita tekemään ilmoituksia yhä enemmän sähköisen ILPPA-palvelun kautta.

Ympäristöpalvelujen valvontasuunnitelman tarkastusmääriä ja vaikuttavuutta on lisätty parantuneen henkilöstöresurssin myötä. Lisäresurssi on edistänyt joutuisaa päätösvalmistelua. Paikkatieto- ja valvontaohjelman uusimisen myötä aloitetaan sähköisten hakemusten vastaanotto ja käsittely sekä parannetaan ympäristötiedon hyödyntämistä. Vesien- ja luonnonhoidon tehtäviä edistetään ulkopuolisella hankerahoituksella. Luontokoulu Kaisla koordinoi ympäristökasvatusta koko Salpausselkä Geoparkin alueella.

Rakennusvalvonnan tulot muodostuvat pääosin lupa- ja valvontamaksuista. Talousarvio onkin laadittu erityisesti sen varaan, että ennusteet rakentamisen määrästä ensi vuonna toteutuvat. Tulokertymän varmistamiseksi rakennusvalvontataksaa tarkistetaan määräväläin vähintään inflaation edellyttämällä tavalla.

Vuoden 2025 aikana uudistetaan jätelakia ja valmistaudutaan vuonna 2026 alkavaan kunnan järjestämään sekajätteen kuljetukseen. Lisäksi määritellään jätehuollon palvelutaso. Jätelain mukaisesti jätehuoltoyksikön menot katetaan täysimääräisesti Salpakierto Oy:n laskuttamalla jätehuollon perusmaksulla.

Toiminnan painopistealueet

Painopisteinä on kaupungin strategian ja talouden tasapainotusohjelman pohjalta toiminnan uudistaminen ja tehostaminen. Työtilojen käyttöä tehostetaan ja työympäristöä kehitetään siirtymällä uusiin toimitiloihin syksyllä 2025.

Vuoden 2024 aikana on tavoite saada kuulemisvaiheessa oleva Lahden suunta-työ eli Lahden yleiskaavan 2035 ja kestävä kaupunkiliikunnan ohjelma hyväksytyksi. Vuoden 2025 aikana täsmennetään työn yhteydessä ja sitä ennen laadittuja kulttuurihistoriallisten rakennusten selvityksiä museoviranomaisten kanssa. Selvitysten täsmentämisellä on tavoite luokitella kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset nykyistä selkeämmin asemakaavalla suojeltaviin ja muihin rakennuksiin.

Kaupunkisuunnittelun vuoden 2024 merkittävin suunnitelma-kokonaisuus oli Keskustavisio 2040, joka hyväksyttiin touku-kuussa. Keskustavisio muodostaa keskustan tavoitetilan vuodelle 2040. Vuoden 2025 aikana laaditaan toimenpideohjelma, joka määrittelee kuvauksen niistä toimenpiteistä, joilla tavoite saavutetaan.

Vuoden 2025 aikana laaditaan Lahden tonttituotannon toteuttamisohjelma (LATU). Sen laadinnassa hyödynnetään vuonna

2024 laadittua elinkeinoelämän selvitystä sekä pitkän aikajänteen tonttien käyttöönottosuunnitelmaa ja palveluverkkoselvitystä.

Keskeinen sekä edelleen jatkuva toimenpide on riittävä ja monipuolinen kaava- ja tonttivaranto. Tämän toteuttamiseksi hankitaan maa-alueita sekä asemakaavoitetaan riittävä määrä monipuolisia ja kiinnostavia asuin- ja elinkeinoelämän-tontteja. Asuinalueiden kaavoituksessa sekä tontinluovutuksessa mahdollistetaan uusien asuin- ja rakennustyyppien toteutuminen. Painopisteenä vuoden 2025 asemakaavoituksessa on vetovoimaisen pientalotonttitarjonnan kaavoittaminen Karistoon ja Renkomäkeen sekä yrityselämän tonttitarpeesta huolehtiminen. Nykyisiä yritystontteja ei kaavoiteta muuhun käyttötarkoitukseen. Kaupunkipientalojen kaavoitusta ja toteutusta edistetään. Lisäksi asemakaavoituspanosta kohdennetaan kaupungin omistaman sen omasta käytöstä poistuvan rakennuskannan kaavoittamiseen uuteen käyttötarkoitukseen.

Vuoden 2025 aikana jatketaan toimenpiteitä elinympäristön viihtyisyyden parantamiseksi luontoarvot huomioiden. Erityisenä toimenpiteenä on viherratkaisujen sekä kaupunkivihereän lisääminen vuonna 2024 laaditun viheralueohjelman ja kaupunkipuulinjauksen sekä muiden suunnitelmien linjausten perusteella. Myös muita kustannustehokkaita viihtyisyyttä parantavia toimenpiteitä toteutetaan.

Vuoden 2025 aikana edistetään kestävästä kaupunkiliikkumisen ohjelman mukaisia toimenpiteitä. Keskiössä tulevat olemaan kestävien liikkumismuotojen suunnittelu sekä kestävien käyttövoimien jakeluverkon strategisten linjausten valmiiksi saattaminen ja pilottiaseman paikan löytäminen.

Joukkoliikenteen sujuvuuden parantamiseksi käynnistetään selvitys Trion vaihtopysäkkialueesta. Kaupunkiympäristölautakunta päätti 11.9.2024, että selvitys ei tule sisältämään Vesijärvenkadun katusuunnitelmia, jotka vähentävät laskennallista ajoratojen määrää nykyisestä. Samalla työssä varmistetaan vähintään yhtä sujuva liikenne pohjois-eteläsuunnassa.

Maankäytön toimintaympäristöön kohdentuu muutoksia myös mahdollisen uuden lunastuslain voimaantulon ja valmisteilla olevien alueidenkäyttölain ja yhdyskuntakehittämislain myötä. Kaupunki osallistuu mahdollisuuksiensa puitteissa lainsäädäntötyöhön kommentoimalla ehdotuksia ja osallistumalla valmistelutyöryhmiin. Voimaantullessaan lakimuutokset tulevat edellyttämään muutoksia myös nykyisiin toimintatapoihin.

Vuonna 2025 jatkuu valmistautuminen lakisääteiseen tietomallipohjaiseen kaavoittamiseen sekä kaavoituksen ja rakentamisen tietojen siirtämiseen valtakunnalliseen rakennetun ympäristön tietojärjestelmään (RYHTI). Valmistautuminen uuden toimintatavan edellyttämiin muutoksiin paikkatietojärjestelmän osalta mahdollistaa kansalliseen tietomalliin perustuvan kaavan piirtämisen ja tietojen siirron valtakunnalliseen järjestelmään.

Digitalisaation edistäminen on myös yksi vuoden 2025 merkittävistä toimenpiteistä kaupunkisuunnittelussa. Lupa-asiointipalvelua ja palautejärjestelmää kehitetään sähköisen asioinnin sujuvoittamiseksi. Henkilöstön digiosaamista kehitetään sisäisillä koulutuksilla ja tiedonhallintaa kehitetään yhteistyössä tietohallinnon kanssa. Lisäksi osallistutaan aktiivisesti MAL-yhteistyösopimuksen toimenpiteiden toteutukseen.

Kunnossapidon alueurakoinnissa kaupunkitekniikka tilaajana haluaa edelleen kehittää kaupallista mallia, urakan johtamista ja päivittäistä tekemistä niin, että tavoiteltu laatutaso myös talvella olisi jatkossa saavutettavissa. Kaupunkitekniikkaan kohdistuu talouden tasapaino-ohjelmassa säästötoimia. Kunnossapidettävän palveluverkon laajuutta tullaan kaventamaan ja kunnossapidon laatutasoa laskemaan. Yleisten alueiden valaistustekniikan kehittämistä vähemmän energiaa kulluttavaksi jatketaan. Kadunvarsipysäköinti muutetaan pääosin mobiilimaksamisen piiriin ja yhteistyötä Lahden Pysäköinti Oy:n kanssa tarkennetaan muuttuneessa tilanteessa. Yleisten alueiden taksojen tasoja tarkastellaan ja erityisesti satama-alueiden taksajärjestelmää kehitetään.

Julkisella käyttöomaisuudella parannetaan yleisten alueiden infran kuntoa ja käyttövarmuutta esimerkiksi liikennevaloristeysten peruskorjauksilla. Turvallinen käytettävyyttä ja pysyvien käytön säästöjen varmistaminen toteutetaan esimerkiksi valaistusinfraan korvausinvestoinneilla. Myllysaaren siltojen peruskorjaus aloitetaan vuoden 2025 aikana. Ulkoliikuntapaikkojen rakentamisessa jatketaan Radiomäen alueen hanke-suunnitelman toteutusta peruskorjaamalla urheilu- sekä hiekkakenttäalue. Viheralueinvestoinneissa merkittävimpinä hankkeina voi mainita keskuspuiston skeittiparkin peruskorjauksen, Paskurinojan kunnostuksen jatkamisen sekä Kirkko- maantien, Katinpuiston ja Patomäenpuiston leikkialueiden saneeraukset. Niemen sataman kehittäminen jatkuu satamarakenteena näkyvimmän osan eli Laivalaiturin ja Telakkatorin toteutuksella.

Rakennus- ja ympäristövalvonnan toiminnan painopisteinä ovat toiminta-alueen kasvun mahdollistaminen joustavan ja lisääntyvän sähköisen lupakäsittelyn avulla. Lisäksi elinympäristöä ja asumisviihtyvyyttä pyritään parantamaan rakennetun ja luonnon ympäristön kunnosta huolehtimalla. Painopisteinä ovat myös asukkaiden ja eläinten hyvinvointiin sekä elinympäristön terveellisyyteen ja toimivuuteen kohdistuvat tehtävät. Toiminnassa korostuvat erityisesti ennaltaehkäisevät toimenpiteet. Ympäristöterveydenhuollon valvonnan painopisteet ovat linjassa keskusviranomaisten antamien painopisteiden kanssa. Toiminnassa pyritään suorittamaan valvontaa valvontasuunnitelman tavoitteiden mukaisesti.

Jätehuoltoviranomaisen tavoitteena on jätehuollon palvelutason määrittäminen, sujuvan ja asiakaslähtöisen kunnan kilpailuttaman sekajätteen kuljetuksen valmistelu sekä kiertotalouden edistäminen jätehuoltomääräyksissä ja jätetaksassa.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025
Palvelualueen yhteiset			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	4 €	5 €	5 €
Kaupunkisuunnittelu			
Talous:			
Toimintatulot/asukas	162 €	160 €	149 €
Toimintamenot/asukas	69 €	75 €	82 €
Kaupunkitekniikka			
Talous:			
Toimintatulot/asukas	42 €	36 €	33 €
Toimintamenot/asukas	179 €	170 €	169 €
Rakennus- ja ympäristövalvonta			
Talous:			
Toimintatulot/asukas	28 €	26 €	33 €
Toimintamenot/asukas	56 €	64 €	66 €

Joukkoliikenne

Sitovuus toimintakate	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	18 042 766	17 720 900	17 796 200	18 416 600	18 547 400
Toimintamenot	-25 082 263	-26 328 200	-26 809 800	-26 773 400	-27 243 800
Toimintakate	-7 039 497	-8 607 300	-9 013 600	-8 356 800	-8 696 400

Toiminnan kuvaus

Joukkoliikenne-palveluyksikkö vastaa liikennepalvelulain mukaisista joukkoliikenteen toimivaltaisen viranomaisen tehtävistä ja seudullisen joukkoliikenteen järjestämisestä Päijät-Hämeen kunnissa Lahden seudun joukkoliikenteen yhteistoimintasopimuksen ja liikenteen järjestämistapapäätösten mukaisesti. Lisäksi palveluyksikkö vastaa Lahden kaupungin koulukuljetusten suunnittelusta ja kilpailutuksesta, sekä talouden osalta Lahden kaupungin kaupunkipyöräjärjestelmästä. Palveluyksikkö on osa kaupunkitekniikan palvelualueetta ja toimii Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan alaisuudessa.

Palveluyksikön määrärahavaraus sisältää seudullisen joukkoliikenteen järjestämisen kustannukset, sisältäen liikennöintikustannukset, lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmän kustannukset, joukkoliikennelautakunnan kustannukset, yksikön muut toimintakulut ja joukkoliikenteen viestinnän ja markkinoinnin. Seudullisten kustannusten lisäksi määrärahavaraus sisältää Lahden kaupungin omia kustannuksia kaupunkipyöräjärjestelmän, koulukuljetusten suunnittelun ja kilpailutuksen sekä Lahden kaupungin työsuhdematkalippujen osalta. Määrärahoissa on myös varauduttu ennakoituihin indeksikotuksiin sekä osittaiseen valtionavustusten laskuun.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

1.7.2022 käyttöön otetun uudistetun linjaston kehittämistä on jatkettu. Talvikaudelle 2024–2025 on linjastoon tehty palautteiden ja kokemusten perusteella muutoksia. Voimakkaasti kasvavat matkustajamäärät ovat edellyttäneet liikennöintiin korjaavia toimenpiteitä. Muutoksilla on parannettu liikennöinnin kustannustehokkuutta sekä otettu huomioon lisääntyvien matkustajamäärien aiheuttamat haasteet liikennöinnissä.

Vuonna 2024 päätetty Lahden seudun liikenteen (LSL) uusi tavoitepalvelutaso huomioi edellisen selvityksen jälkeen maankäytössä tapahtuneet muutokset. Työn lopputulos ei ole sitova, vaan pitkän aikavälin tavoite, joka ohjaa linjasto- ja aikataulusuunnittelua tutkittuun tietoon perustuen. Mahdolliset isommat muutokset reiteissä tai aikatauluissa päätetään erikseen jäsenkuntien resurssit ja tahtotilat huomioiden, joko hankintoja käynnistettäessä tai aikataulukausien vaihtuessa.

Vuonna 2024 päätöksentekoon tuleva joukkoliikenteen seudullinen strategia ohjaa LSL:n toimintaa strategiselta näkökulmalta. Strategiassa määritetään pidemmän aikavälin tavoitteet ja toimenpiteet, joilla toimintaa pyritään kehittämään entistä asiakasystävällisempään ja tehokkaampaan suuntaan.

Kesällä 2022 alkaneet uudet liikennöintisopimukset ovat lisänneet sähköisen linja-autokaluston määrää. Linja-autokalusto sähköistyy markkinaehtoisesti kustannusten ohjaamana ja laskee kustannuksia noin 5–10 % verrattuna diesel- tai biodiesel-käyttövoimilla ajettuun liikenteeseen.

Vuonna 2024 joukkoliikennesopimukset on joutunut purkamaan yhden liikennöintisopimuksen merkittävien sopimusrikkomusten vuoksi. Sopimuksen purkamisen vuoksi joukkoliikennesopimukset on joutunut tekemään väliaikaisen suorahankinnan ajalle 1.2.2024–5.8.2025 liikennöinnin turvaamiseksi. Hankinnasta aiheutuu merkittävät kustannukset koko väliaikaisen sopimuskauden ajaksi.

Vuosina 2021–2023 on edistetty MAL-sopimuksen toimenpiteitä. Uudet MAL-sopimusneuvottelut saatiin päätökseen.

syksyllä 2024. Sopimuksen mukaan joukkoliikenteen rahoittamiseen saadaan perusavustuksena valtiolta 1,45 milj. euroa vuosittain vuosien 2024–2027 aikana. Taso on merkittävästi alhaisempi kuin aiemmalla sopimuskaudella. Lisäksi hallitusohjelmaan on kirjattu joukkoliikenteen osalta arvonlisäveron korotus 10 %:sta 14 %:iin. Joukkoliikenteen arvonlisäveron korotus on arvioitu tapahtuvan vuoden 2025 alusta. Valtionavustusten leikkaantumisen sekä arvonlisäveronkorotus vaikuttavat joukkoliikenteen talousnäkyymiin negatiivisella tavalla.

Vuosina 2020–2022 koronapandemia vaikutti merkittävästi joukkoliikenteen matkustamiseen ja lipputuloihin. Vuoden 2022 loppupuolelta lähtien matkustaminen ja lipputulot ovat palautuneet ja vuonna 2023 joukkoliikenteessä tehtiin kalenterivuoden aikana eniten matkoja LSL:n historiassa, yhteensä n. 7 765 000 matkaa. Vuoden 2024 ensimmäisellä puoliskolla matkustaminen on edelleen kasvanut. Vuoden 2023 ensimmäiseen puoliskoon verrattuna LSL:n liikenteessä on tehty vuoden 2024 alkupuoliskolla 5,8 % enemmän matkoja.

Helmikuussa 2022 alkanut Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja sitä seurannut kustannuskehitys ja inflaatio ovat nostaneet joukkoliikenteen kustannuksia merkittävästi. Kustannusindeksin mukainen liikennöintikustannusten nousu vuodesta 2020 vuoteen 2023 on ollut lähes 20 %. Polttoaineiden hintakehitys on toistaiseksi tasaantunut ja hieman laskenut, mutta työn kustannuksiin on odotettavissa nousua tulevina vuosina työehtosopimuksiin sovitujen korotuksien kautta.

Kaupunkipyöräjärjestelmän suosio on kasvanut vuoden 2024 alkupuoliskolla. Kaudelle 2024 on tehty muutoksia asemien sijaintiin sekä hinnoitteluun. Vuonna 2024 kaupunkipyöräjärjestelmän vuosikustannukset laskevat ensimmäisistä indeksitarkistuksista huolimatta, koska sopimuksen aloitukseen ja laajennusoption käyttöönottoon painottuneet suuremmat maksuerät on suoritettu vuosina 2022–2023.

Toiminnan painopistealueet

Yleinen kustannuskehitys, odottamattomat ylimääräiset liikennöintikustannukset sekä valtiovastustusten mahdollinen leikkaaminen aiheuttavat joukkoliikenteelle merkittäviä taloudellisia riskejä. Toisaalta voimakkaasti kehittyvä matkustus lisää joukkoliikenteen lipputuloja, mutta samaan aikaan luo painetta joukkoliikenteen kehittämiselle aikataulu- ja kapasiteettihaasteiden takia. Talousriskiä pyritään lieventämään liikennettä tehostamalla sekä lippujen hinnoittelulla. Talvikauden 2024–2025 alusta joukkoliikennelippujen hintoihin tehdään pieniä korotuksia. Syksyllä 2024 yksikkö tekee laajemman selvityksen lipputuotteista sekä -hinnoittelusta. Selvityksessä huomioidaan mahdollinen tuleva arvonlisäverokannan nousu. Joukkoliikenteen seudullisessa palvelutasosuunnitelmassa sekä joukkoliikenteen seudullisessa strategiassa on tunnistettu laajasti toimia ja toimenpiteitä joukkoliikenteen kehittämiseksi. Näiden toimenpiteiden täytäntöönpanolle laaditaan toimenpideohjelma seuraaville 10–15 vuodelle. Yhtenä

merkittävimpana toimenpiteenä on nostettu esiin Trion vaihtopysäkkialue, jolle siirtyisi käytännössä nykyinen Kauppatorilla sijaitseva paikallisliikenteen solmupiste. Vaihtopysäkkialueen toteuttaminen vaatii investointia, mutta toisaalta sen on laskettu tuottavan joukkoliikenteeseen arviolta 0,8 milj. euron vuotuiset säästöt liikennöintikustannuksissa.

Lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmää kehitetään pitkäänkestävästi ja kestävästi, huomioiden muuttuneet liikkumistarpeet, sääntely ja kustannustaso. Järjestelmiin tehtyä kehitystyötä jatketaan, ja kehityksellä pyritään myös laskemaan järjestelmäkustannuksia mahdollistamalla vanhojen taustajärjestelmien käytöstä poistoa. Merkittävänä yksittäisenä kohteena on VR-yhteislipun kehittäminen, mikä mahdollistaa joustavat matkaketjut yhdellä lipputuotteella.

Painettu aikataulukirja sekä verkkosivujen pdf-versio on korvattu kesäkauden 2024 alusta alkaen sähköisellä aikataulu-palvelulla. Palvelusta on mahdollista tulostaa omiin tarpeisiin soveltuvat aikataulut kotona tai vaihtoehtoisesti asiakaspalvelupisteillä. Samassa yhteydessä joukkoliikenteen pysäkki-informaatiota kehitetään asiakasystävällisemmäksi.

Viestinnän ja markkinoinnin resurssia on lisätty vuodelle 2024. Resurssia on kohdistettu erityisesti asiakashankintaan sekä helppokäyttöisen ja vaivattoman kulkutavan korostamiseen. Resurssi pyritään pitämään jatkossakin vähintään vuoden 2024 tasolla.

Vuonna 2024 joukkoliikenneyksikkö kilpailuttaa merkittävän määrän liikennöintisopimuksia, mikä vauhdittaa liikenteen sähköistymistä edelleen. Kilpailutusten yhteydessä liikennettä ohjataan entistä houkuttelevampaan suuntaan sekä parannetaan muun muassa joukkoliikenteen esteettömyyttä. Uusien liikkumispalvelujen, kuten sähköisen autonomisen liikenteen, kehitystä ja taloudellista kannattavuutta seurataan ja käydään markkinavuoropuhelua kehityksestä ja palvelun hinnoittelusta. Kohtuullisten kustannusten tai ulkopuolisen rahoituksen mahdollistamia autonomisia kokeiluja ja pilotointia toteutetaan niihin soveltuviin kohteisiin.

Kutsuohjatussa palveluliikenteessä on otettu 7.8.2024 alkaen käyttöön uusi tilausjärjestelmä, joka parantaa palveluliikenteen saavutettavuutta sekä laajentaa liikennöinti-aikoja. Kaupunkipyöräjärjestelmän lipputuotteita ja asemasijainteja kehitetään kauden 2024 kokemusten ja palautteen perusteella. Kaupunkipyöräjärjestelmään etsitään keinoja lisätä käyttäjämääriä ja tuloja tulevina kausina.

Katetta voi parantaa nostamalla tuloja tai tarkastamalla palvelutasoa sopimusten sallimissa muutosrajoissa. Käynnistetään selvitys, jonka tavoitteena on joukkoliikenteen taloudellisesti kestävä järjestämismallin käyttöönotto sekä vähemmän negatiivinen joukkoliikenteen toimintakate.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025
Talous:			
Toimintatulot/asukas	149 €	147 €	147 €
Toimintamenot/asukas	208 €	218 €	222 €

3.5. Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelma on kunnan kokonaistaloudellinen laskelma, jonka tehtävänä on osoittaa tulo-rahoituksen riittävyys palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Toimintakate kertoo toimintatulojen ja -menojen erotuksen, eli käyttötalouden nettomenot. asukas osoittaa tulo-rahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin ja muihin pitkävaikutteisiin menoihin. Terveen talouden kriteerit toteutuvat, mikäli vuosikate on pitkällä aikavälillä samaa suuruusluokkaa kuin nettoinvestoinnit. Vuosikatteen tulisi myös riittää kattamaan suunnitelman mukaiset poistot.

Kaupungin vuosikate ei riitä kattamaan nettoinvestointeja eikä suunnitelman mukaisia poistoja. Kaupungin heikon tuloksen taustalla ovat sote-uudistukseen liittyvät leikkaukset verotuloihin ja valtionosuuksiin, konsernista saatavien tuottojen väheneminen sekä kustannusten ja menojen kasvu. Kaupunki tavoittelee talouden tasapaino-ohjelmalla 50,0 milj. euron tasapainottavaa vaikutusta vuosien 2024–2027 aikana.

Vuoden 2025 vuosikate on 3,3 milj. euroa, suunnitelman mukaiset poistot ovat 56,6 milj. euroa ja tilikauden alijäämä on 53,3 milj. euroa.

Tuloslaskelma	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	187 264 970	171 918 100	171 077 500	171 297 300	174 956 100
Myyntitulot	26 379 443	27 829 400	27 612 700	28 019 900	28 186 700
Maksutulot	12 842 591	12 426 900	13 184 200	13 127 000	13 192 600
Tuet ja avustukset	26 892 399	25 893 100	23 948 100	24 236 800	24 757 200
Muut toimintatulot	121 150 537	105 768 700	106 332 500	105 913 600	108 819 600
Valmistus omaan käyttöön	1 302 031	1 114 000	1 114 000	1 114 000	1 114 000
Toimintamenot	-490 562 401	-516 489 100	-556 842 400	-564 820 700	-575 473 600
Henkilöstömenot	-179 946 878	-187 075 100	-198 055 500	-200 114 700	-202 986 100
Palvelujen ostot	-138 544 161	-151 563 999	-161 437 000	-166 099 900	-170 203 900
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-19 879 806	-20 822 900	-21 380 300	-22 778 000	-23 415 100
Avustukset	-50 814 212	-49 098 800	-65 423 500	-63 800 900	-60 758 700
Muut toimintamenot	-101 377 344	-107 928 300	-110 546 100	-112 027 200	-118 109 800
Toimintakate	-301 995 400	-343 457 000	-384 650 900	-392 409 400	-399 403 500
Verotulot	304 842 666	283 741 000	295 280 000	309 125 000	332 012 000
Valtionosuudet	90 872 396	76 958 800	86 665 700	87 668 300	87 936 000
Rahoitustulot ja -menot	1 044 262	-369 600	5 995 000	7 859 000	11 984 000
Korkotulot	22 141 175	19 797 800	17 303 300	18 967 100	23 481 700
Muut rahoitustulot	4 916 635	4 923 300	10 013 400	9 983 000	10 297 600
Korkomenot	-22 647 650	-24 447 700	-20 768 700	-20 440 100	-21 144 300
Muut rahoitusmenot	-3 365 898	-643 000	-553 000	-651 000	-651 000
Vuosikate	94 763 925	16 873 200	3 289 800	12 242 900	32 528 500
Poistot ja arvonalentumiset	-53 516 858	-54 173 000	-56 648 800	-57 141 200	-60 408 700
Tilikauden tulos	41 247 067	-37 299 800	-53 359 000	-44 898 300	-27 880 200
Poistoeron lisäys tai vähennys	-9 597 035	75 000	70 000	70 000	70 000
Varausten lisäys tai vähennys	10 000 000	0	0	0	0
Rahastojen lisäys tai vähennys	-259 113	0	0	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	41 390 918	-37 224 800	-53 289 000	-44 828 300	-27 810 200
Tunnusluvut	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Ylijäämä taseessa, milj. euroa	254,76	217,54	164,25	119,42	91,61
Toimintatulot/-menot %	38,2 %	33,3 %	30,7 %	30,3 %	30,4 %
Vuosikate/poistot %	177,1 %	31,1 %	5,8 %	21,4 %	53,8 %
Vuosikate € / asukas	785 €	140 €	27 €	101 €	268 €
Asukasmäärä	120 693	120 712	120 926	121 129	121 316

Tuloslaskelma talousarvio 2025, taseyksiköt eriteltynä
(sis. sisäiset erät)

Tuloslaskelma	Kaupunki	Taseyksiköt	Yhteensä
Toimintatulot	75 978 400	95 099 100	171 077 500
Myyntitulot	26 928 300	684 400	27 612 700
Maksutulot	10 509 400	2 674 800	13 184 200
Tuet ja avustukset	9 850 800	14 097 300	23 948 100
Muut toimintatulot	28 689 900	77 642 600	106 332 500
Valmistus omaan käyttöön	514 000	600 000	1 114 000
Toimintamenot	-486 866 900	-69 975 500	-556 842 400
Henkilöstömenot	-185 774 700	-12 280 800	-198 055 500
Palvelujen ostot	-145 269 300	-16 167 700	-161 437 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-10 700 800	-10 679 500	-21 380 300
Avustukset	-65 423 500	0	-65 423 500
Muut toimintamenot	-79 698 600	-30 847 500	-110 546 100
Toimintakate	-410 374 500	25 723 600	-384 650 900
Verotulot	295 280 000	0	295 280 000
Valtionosuudet	86 665 700	0	86 665 700
Rahoitustulot ja -menot	9 193 100	-3 198 100	5 995 000
Korkotulot	17 303 300	0	17 303 300
Muut rahoitustulot	10 013 400	0	10 013 400
Korkomenot	-17 573 600	-3 195 100	-20 768 700
Muut rahoitusmenot	-550 000	-3 000	-553 000
Vuosikate	-19 235 700	22 525 500	3 289 800
Poistot ja arvonalentumiset	-36 187 700	-20 461 100	-56 648 800
Tilikauden tulos	-55 423 400	2 064 400	-53 359 000
Poistoeron lisäys tai vähennys	0	70 000	70 000
Tilikauden yli-/alijäämä	-55 423 400	2 134 400	-53 289 000

3.5.1. Verotulot

Kaupungin verotulot koostuvat kunnallis-, yhteisö- ja kiinteistöveroista. Verotulojen arviointiin kohdistuu edelleen epävarmuutta, jota aiheuttavat maailmalla esiintyvät kriisit, talouskasvun epävarmuus sekä verojen tilitysajankohdat. Valtiovarainministeriön arvion mukaan vuonna 2025 bruttokansantuote kasvaa 1,7 prosenttia, vaikka julkisiin menoihin kohdistuvat säästöt ja verojen korotus vähentävätkin osaltaan kotimaista kysyntää ja nostavat hintoja. Talousarviossa esitetyt verotuloarviot perustuvat Kuntaliiton veroennustekehikoon.

Kunnallisvero

Kaupungin tuloveroprosentista päättää vuosittain kaupunginvaltuusto. Talousarvion 2025 sekä taloussuunnitelman 2025–2027 laskelmissa kunnallisveroprosenttina on käytetty 8,10 %. Kunnallisverokertymä vuodelle 2025 on arvioitu olevan 222,0 milj. euroa, jossa kasvua edellisvuoteen verrattuna on noin 5,4 %.

Kertymään vaikuttaa kunnallisverotuksen efektiivisyys, jota parantaa hallituksen päätös poistaa verotettavasta tulosta tehtävä ansiotulovähennys ja kasvattaa ensisijaisesti valtion verosta tehtävää työtulovähennystä. Efektiivisen kunnallisveroasteen arvioidaan nousevan +0,3 %-yksikköä vuodesta 2024.

Ansiotulovähennyksen korvaaminen työtulovähennyksellä ja eläketulovähennyksen pienentäminen kasvattavat kunnallisveron tuottoa. Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus pienentää kunnallisveron tuottoa. Kaikki veroperustemuutokset huomioidaan nettomääräisesti valtionosuuksissa.

Vuodesta 2025 alkaen on esitetty selvästi alennettuja työttömyysvakuutus- ja päivärahamaksuja. Maksut ovat vähennyskelpoisia ja parantavat näin ollen kunnallisveron tuottoa. Tämä niin kutsuttu kanavointiratkaaisu ei ole veroperustemuutos, vaan parantaa kunnallisveron tuottoa pysyvästi.

Yhteisövero

Yhteisöveron kehitykseen liittyy epävarmuutta. Loppukesästä 2024 alkanut yhteisöveron ennakkoverojen heikko kehitys on jatkunut. Kehitys ei näytä loppuvuonna piristymisen merkkejä.

Yhteisöverokertymä vuodelle 2025 on arvioitu olevan 25,7 milj. euroa, jossa on alenemaa 1,8 % edelliseen vuoteen nähden.

Vertailuvuoden 2023 yhteisöveron tuotossa on mukana edellisvuosien jäännösverot, joissa kuntien jako-osuus oli korkea. Valtiolle siirtyi vuonna 2023 hyvinvointialueiden rahoitusta varten noin kolmannes yhteisöverotuotosta.

Kiinteistövero

Kiinteistövero on vuosittain maksettava, kiinteistön omistukseen perustuva vero, joka koskee sekä maata että rakennuksia. Kiinteistöverotuksessa kiinteistön omistaja on verovelvollinen. Kaupungin kiinteistöveroprosenteista päättää vuosittain kaupunginvaltuusto lain salliman vaihteluvälin puitteissa.

Lahden kiinteistöverolaskelmat vuodelle 2025 perustuvat Lahdessa voimassa oleviin kiinteistöveroasteisiin. Maapohja eriytettiin yleisestä kiinteistöveroprosentista 1.1.2024. Kiinteistöverokertymä vuodelle 2025 on arvioitu olevan 47,6 milj. euroa, jossa on kasvua 1,2 % edelliseen vuoteen nähden.

Hallitus valmistelee kiinteistöverouudistusta, jonka tavoitteena on korjata kiinteistöjen verotusarvojen ja käypien arvojen eriytyminen toisistaan. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle loppuvuonna 2024.

Kokonaisverotulot

Verotuksella koottava tulo vuoden 2025 talousarviossa on 295,3 milj. euroa, joka on 4,1 % edellisvuotta enemmän. Verotulot jakaantuvat verolajeittain seuraavasti:

Verotulot	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	Muutos %
Kunnan tulovero	225 383 374	210 539 000	221 969 600	5,4 %
Yhteisövero	32 652 219	26 193 000	25 720 700	-1,8 %
Kiinteistövero	46 807 072	47 009 000	47 589 700	1,2 %
Yhteensä	304 842 665	283 741 000	295 280 000	4,1 %

Kiinteistöveroprosentit	Lahti 2024	Raja-arvot 2024	Lahti 2025	Raja-arvot 2025
Yleinen kiinteistöveroprosentti	1,35	0,93–2,00	1,35	0,93–2,00
Maapohja	1,35	1,30–2,00	1,35	1,30–2,00
Vakituinen asuinrakennus	0,60	0,41–1,00	0,60	0,41–1,00
Muu kuin vakituinen asuminen	1,35	0,93–2,00	1,35	0,93–2,00
Rakentamaton rakennuspaikka	4,00	2,00–6,00	4,00	2,00–6,00
Yleishyödyllinen yhteisö	0,60	0,00–2,00	0,60	0,00–2,00
Voimalaitos	3,10	0,93–3,10	3,10	0,93–3,10

3.5.2. Valtionosuudet

Valtionosuusrahoitus on yleiskatteellinen tuloerä, jota valtio ei osoita tiettyjen palvelujen järjestämiseen, vaan rahoituksen saaja päättää itse saamansa rahoituksen tarkoituksenmukaisimmasta käytöstä.

Valtionosuusjärjestelmän tavoitteena on kuntien vastuulla olevien julkisten palvelujen saatavuuden varmistaminen tasaisesti koko maassa siten, että kansalaiset voivat saada tietyn tasoiset peruspalvelut asuinpaikastaan riippumatta. Tämä toteutetaan tasaamalla palvelujen järjestämisen kustannuseroja sekä kuntien välisiä tulopohjaeroja.

Peruspalvelujen valtionosuutta lisäävät muun muassa TE-palvelut 2024 -uudistus, kotoutumislain kokonaisuudistus, työttömyysturvan rahoitusvastuun laajenemisen kompensatio, indeksikorotus sekä kustannustenjaon tarkistus. Peruspalvelujen valtionosuutta vähentävät muun muassa kuntien tehtävien ja normien vähentämiseen liittyvä valtionosuuden vähennys sekä indeksikorotuksen yhtä prosenttiyksikköä vastaava vähennys.

TE-palvelujen järjestäminen siirtyy valtiolta kuntien vastuulle 1.1.2025. Uudistuksella tavoitellaan nykyistä vaikuttavampia palveluja. Myös kuntien vastuu työttömyysturvan rahoitusvastuusta laajenee. Laajeneva rahoitusvastuu kompensoidaan kunnille erillisellä valtionosuuden lisäyksellä.

Hallitus uudistaa esi- ja perusopetuksen tuen 1.8.2025 alkaen. Uudistuksen tavoitteena on turvata riittävä tuki sekä vähentää opetushenkilöstön hallinnollista taakkaa. Uudistus on huomioitu peruspalvelujen valtionosuudessa uutena tehtävänä.

Valtiovarainministeriön (VM) asettama työryhmä valmistelee peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistusta. Uudistuksen tavoitteena on uudistaa kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä hallitusohjelman linjausten mukaisesti sekä lisätä järjestelmän ymmärrettävyyttä ja läpinäkyvyyttä. Uudistus toteutetaan valtion tasolla kustannusneutraalisti. Uuden lainsäädännön oli tarkoitus tulla voimaan 1.1.2026. VM tiedotti 22.10.2024, että kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistus siirtyy vuodella eteenpäin.

Vuonna 2025 Lahden valtionosuuksien arvioidaan olevan 86,7 milj. euroa, mikä on 12,6 % enemmän kuin edellisvuonna. Arvio perustuu pääosin valtiovarainministeriön ja Kuntaliiton alustaviin laskelmiin kuntien peruspalvelujen valtionosuuksista sekä arvioihin opetus- ja kulttuuritoimen muista valtionosuuksista.

Valtionosuudet	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	Muutos %
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus ilman verotuloihin perustuvaa tasausta	51 714 152	37 612 500	52 359 600	39,2 %
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-3 622 387	-2 060 000	-2 056 400	-0,2 %
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	24 612 317	23 182 400	25 080 300	8,2 %
Verotulojen menetysten korvaus	18 168 314	18 223 900	11 282 200	-38,1 %
Yhteensä	90 872 396	76 958 800	86 665 700	12,6 %

3.5.3. Korkotulot ja -menot

Korkomenot kaupungin ottamista lainoista ovat talousarviovuonna 20,8 milj. euroa ja korkotuloja kertyy 17,3 milj. euroa. Korkotuloista pääosan kaupunki saa konserniyhtiöille myöntämistään lainoista sekä kassavaroista tehdyistä talletuksista. Osana talouden tasapaino-ohjelmaa kaupungin tavoitteena on

korkotulojen lisääminen ja korkomenojen vähentäminen lainakantaa pienentämällä. Korkotuloihin ja -menoihin sisältyy taseyksiköiden maksamat sisäiset korkoerät.

Sitovuus nettoarvio	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Tulot	19 024 029	19 797 800	17 303 300	18 967 100	23 481 700
Menot	-19 530 504	-24 447 700	-20 768 700	-20 440 100	-21 144 300
Netto	-506 475	-4 649 900	-3 465 400	-1 473 000	2 337 400

3.5.4. Muut rahoitustulot ja -menot

Muihin rahoitustuloihin kirjataan muun muassa kaupungin tytäryhtiöiltään saamat osinkotulot ja takauspalkkiot. Talousarviossa vuodelle 2025 osinkotuloiksi on arvioitu 9,7 milj. euroa, josta konserniyhtiöiden osinkotuloarvio on 9,2 milj. euroa. Kaupunki pyrkii osinkotuotoissaan vakaaseen tuottotasoon, huomioiden kuitenkin yhtiöiden tulokehityksen ja toiminnallisuudessa ympäristössä tapahtuvat muutokset sekä kaupungin yhtiökohtaiset omistajapoliittiset linjaukset. Näin turvataan sekä yhtiöiden kilpailukyky ja investointimahdollisuudet että kaupungin kohtuulliset tuottotavoitteet. Osana talouden tasapaino-ohjelmaa kaupungin tavoitteena on konsernista saatavien osinkotuottojen kasvu.

Muihin rahoitusmenoihin kirjataan lainojen nostoprovisiot ja muut lainauskustannukset, valtion verotilityskorot ja -korotukset sekä muut rahoitusmenot.

Konserniyhtiöiden osinkotavoite, 1 000 €	TA 2025
Lahten Talot Oy -al konserni	600
Lahti Aqua Oy -al konserni	1 200
Lahti Energia Oy -al konserni	7 000
Kiinteistö Oy Lahden Tiedepuisto	273
Spatium Toimitilat Oy	50
Lahten Pysäköinti Oy	50
Salpakierto Oy	48
Yhteensä	9 221

Lahti Energia Oy:n osinkotavoite pitää sisällään muutokset resurssivarauskorvaukseen 2 milj. euroa sekä muutokset lainajärjestelyissä 4 milj. euroa. Mikäli nämä eivät toteudu, osinkotavoite jää miljoonaan euroon.

Sitovuus nettoarvio	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Tulot	4 916 635	4 923 300	10 013 400	9 983 000	10 297 600
Menot	-3 365 898	-643 000	-553 000	-651 000	-651 000
Netto	1 550 737	4 280 300	9 460 400	9 332 000	9 646 600

3.6. Investointiosa

Investointisuunnitelmat esitetään viiden vuoden ajalle. Vuosien 2025–2029 investointimenot ovat yhteensä 316,3 milj. euroa. Näistä julkisen käyttöomaisuuden investointimenot ovat 143,8 milj. euroa, talonrakennuksen investointimenot 136,3 milj. euroa ja irtaimen omaisuuden investointimenot 19,0 milj. euroa.

Taloussuunnitelmavuosien 2025–2027 investointimenot ovat yhteensä 189,1 milj. euroa. Näistä suurimmat ovat julkisen käyttöomaisuuden investoinnit 47,5 % ja talonrakennusinvestoinnit 39,9 %.

Alla olevassa yhteenvedossa on esitetty kaupungin kokonaisinvestointien euromääräinen kohdentuminen eri investointiryhmiin. Investointitulot sisältävät aktivoitujen pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutuksesta saatavat tulot tasavastausta sekä investointien rahoitusosuudet. Mahdolliset myyntivoitot tai -tappiot kirjataan tuloslaskelmaan.

Investoinnit 2023–2029	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Kiinteä omaisuus							
tulot	2 368 542	6 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000
menot	-1 869 354	-7 000 000	-4 750 000	-2 500 000	-2 500 000	-2 500 000	-2 500 000
Talonrakennus							
tulot	35 754 130	1 393 000	1 328 000	1 229 000	1 076 000	1 040 000	1 040 000
menot	-21 473 416	-43 735 000	-30 223 000	-23 671 000	-21 576 000	-36 199 000	-24 626 000
Julkinen käyttöomaisuus							
tulot	623 334	657 000	450 000	500 000	500 000	500 000	500 000
menot	-47 055 827	-24 728 000	-28 414 000	-30 548 000	-30 914 000	-22 985 000	-30 914 000
Irtain omaisuus							
tulot	0	0	0	0	0	0	0
menot	-6 960 510	-7 522 700	-4 145 000	-3 935 000	-4 385 000	-3 265 000	-3 265 000
Arvopaperit ja osuudet							
tulot	131 595	0	0	0	0	0	0
menot	-4 312 346	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000
Investoinnit yhteensä							
Tulot (ei sis. myyntivoittoja)	38 877 601	8 050 000	4 778 000	4 729 000	4 576 000	4 540 000	4 540 000
Menot	-81 671 453	-83 485 700	-68 032 000	-61 154 000	-59 875 000	-65 449 000	-61 805 000
Netto	-42 793 852	-75 435 700	-63 254 000	-56 425 000	-55 299 000	-60 909 000	-57 265 000

3.6.1. Kiinteä omaisuus

Kiinteän omaisuuden sitovuus on investointisuunnitelman menot. Yhdyskuntarakentamisen edellyttämästä maanhankinnasta päättää pääsääntöisesti kaupunkiympäristölautakunta sille myönnetyn määrärahan puitteissa. Määräraha kattaa myös eri tarkoituksiin ostetut rakennetut kiinteistöt ja hankittavilla kohteilla olevan puuston. Määrärahavaraksesta osoitetaan myös maankäyttö sopimuksissa kaupungille tulevien maa-alueiden kirjanpidollinen meno.

Suunnitelmallisen raakamaanhankinnan rinnalla kaupungin tulee varautua maanhankintaan perustelluissa erityistapauksissa käyttämällä kiinteistökaupan etuosto-oikeutta ja

lunastusmenettelyä sekä olemalla aktiivisesti mukana pakko- huutokaupoissa. Etuosto-oikeuden käyttämisesä päätösvalta on kaupunginhallituksella. Etuosto-oikeutta käytettäessä osoitetaan rahoitus kiinteän omaisuuden investointeihin varatuista määrärahoista.

Jos yhdyskuntarakenteen kehittymisen kannalta merkittäviä maa-alueita tulee mahdolliseksi hankkia kaupungille, perustuu niiden hankinta lisätalousarvion kiinteän omaisuuden investointimenoihin varatun määrärahan yltävältä osalta.

	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Tulot	2 368 542	6 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000
Menot	-1 869 354	-7 000 000	-4 750 000	-2 500 000	-2 500 000	-2 500 000	-2 500 000
Netto	499 188	-1 000 000	-1 750 000	500 000	500 000	500 000	500 000

3.6.2. Talonrakennus

Talonrakennusinvestointien sitovuus on investointisuunnitelman menot. Talonrakennusinvestoinnit on jaettu perusparannuksiin, korvausinvestointeihin, uusinvestointeihin ja keskenkäsiin hankkeisiin. Investointihankkeen lopullisesta sisälöstä, laajuudesta ja kustannuksista päätetään hankesuunnitelman yhteydessä.

Talonrakennusinvestoinnit kohdistuvat vuonna 2025 toimitilojen perusparannuksiin ja korvausinvestointeihin. Näillä turvataan omaisuuden arvon säilymistä ja korvataan toiminnallisesti ja teknisesti vanhentuneita tiloja.

Talonrakennuksen perusparannus- ja korvausinvestointien oikea-aikaisuutta ja sen arviointia kehitetään jatkuvasti. Hankkeiden viivästyminen optimaalisesta ajankohdasta voi aiheuttaa ylimääräisiä väistötilakustannuksia tai mahdollisesti uusia sisäilmaongelmia. Investointien rahoittamiseksi pyritään löytämään vaihtoehtoisia taloudellisesti järkeviä ratkaisuja kaupungin velkaantumista kasvattavan taserahoituksen sijaan.

Kaupungin investointitason alentamiseksi sekä hankkeiden kustannustason hillitsemiseksi etsitään ratkaisuja, joilla investointiohjelmassa olevia hankkeita voitaisiin toteuttaa nykyistä edullisemmin, esimerkiksi tilakäyttöä tehostamalla ja kustannustehokkaampia suunnitteluratkaisuja löytämällä. Kaupungin investointitason alentamisen seurauksena imago-rakennusten kunnostusohjelmaa ei voida jatkaa suunnitellusti.

Talonrakennusinvestointeihin liittyviä energiatehokkuus- ja ympäristöjohtamistoimenpiteitä ovat esimerkiksi hiilijalanjälki- ja elinkaaritarkastelut kaikissa isoissa hankkeissa, korjausvaihtoehdon selvittäminen ensisijaisena uudisrakennusvaihtoehtoon verrattuna, uudisrakentamisessa puurakentamismuutoksen selvittäminen ensisijaisena vaihtoehtona sekä tilatehokkuustavoitteet.

	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Tulot	35 754 130	1 393 000	1 328 000	1 229 000	1 076 000	1 040 000	1 040 000
Menot	-21 473 416	-43 735 000	-30 223 000	-23 671 000	-21 576 000	-36 199 000	-24 626 000
Netto	14 280 714	-42 342 000	-28 895 000	-22 442 000	-20 500 000	-35 159 000	-23 586 000
Talonrakennusinvestoinnit			TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Perusparannukset			-13 149 000	-7 200 000	-7 886 000	-24 971 000	-21 505 000
Korvausinvestoinnit			-15 574 000	-14 971 000	-12 190 000	-9 728 000	-1 621 000
Uusinvestoinnit			0	0	0	0	0
Keskenkäiset hankkeet			-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000
Menot yhteensä			-30 223 000	-23 671 000	-21 576 000	-36 199 000	-24 626 000

Perusparannukset

Perusparannuksilla turvataan omaisuuden arvon säilyminen. Lisäksi tavoitteena on rakennusten korjausvelan pieneminen. Samalla tilat korjataan teknisesti ja toiminnallisesti ajankäytömmiksi.

Kustannustaso: Haahtela-tarjoushintaindeksi 102.

Kohteet	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Konsernihallinnon hankeryhmä	-297 000	-277 000	-793 000	-5 234 000	-2 848 000
Harjun korttelin jatkokäyttö	-66 000	0	0	0	-132 000
Mustankallion väestösuojan perusparannus	-30 000	-76 000	-592 000	-5 033 000	-2 515 000
Muut kohteet	-201 000	-201 000	-201 000	-201 000	-201 000
Sivistyksen palvelualueen hankeryhmä	-11 335 000	-6 261 000	-6 843 000	-19 487 000	-18 407 000
Myllypohjan monitoimitalon perusparannus	-3 561 000	-812 000	0	0	0
Erstan koulun perusparannus	0	0	-464 000	-6 961 000	-4 177 000
Länsiharjun pikkukoulun korjaus- ja muutostyöt	0	-148 000	-2 066 000	-1 476 000	0
Kaupunginteatterin peruskorjaus	-24 000	0	0	-182 000	-1 439 000
Pääkirjaston perusparannus	-78 000	-235 000	-313 000	-5 769 000	-7 692 000
Päiväkotien perusparannukset	-600 000	-600 000	-651 000	-2 111 000	-2 111 000
Urheilukeskuksen perusparannukset	-3 283 000	-2 291 000	-761 000	-400 000	-400 000
Palvelualueen pienet kohteet	-3 789 000	-2 175 000	-2 588 000	-2 588 000	-2 588 000

Kohteet	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Muun vuokraustoiminnan hankeryhmä	-1 517 000	-662 000	-250 000	-250 000	-250 000
Imagorakennusten korjaukset	-300 000	-462 000	-50 000	-50 000	-50 000
Nimeämättömät kohteet	-1 217 000	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000
Perusparannukset yhteensä	-13 149 000	-7 200 000	-7 886 000	-24 971 000	-21 505 000

Konsernihallinnon palvelualueen hankeryhmä

- Konsernihallinnon hankeryhmässä on varattu rahoitusta kaupungin keskushallinnon ja taseyksikköjen käytössä olevien rakennusten korjaustöihin. Mustankallion väestönsuojan perusparannukseen on varattu vuosina 2025–2029 yhteensä 8,2 milj. euroa. Harjun kortteliin kehittämiseen ei ole rahoitusta taloussuunnitelmakaudella suunnittelun aloitusta lukuun ottamatta.

Elinvoiman palvelualueen hankeryhmä

- Ei kohteita.

Sivistyksen palvelualueen hankeryhmä

- Myllypohjan monitoimitaloon kuuluvan vanhan koulurakennuksen perusparannus toteutetaan samanaikaisesti uudisrakennusosan kanssa ja tilat ovat valmiina syksyllä 2026. Perusparannuksen kustannusarvio on 6,7 milj. euroa.
- Länsiharjun pikkukoulun perusparannus toteutetaan välittömästi laajennuksen jälkeen siten, että tilat ovat valmiit kesällä 2028. Perusparannuksen kustannukset ovat noin 3,7 milj. euroa.
- Erstan koulun perusparannus toteutetaan samanaikaisesti Erstan päiväkodin perusparannuksen kanssa vuosina 2028–2029. Päiväkodin osalta kustannukset sisältyvät päiväkotien perusparannuksiin. Hankekokonaisuuteen on varattu yhteensä 15,4 milj. euroa, ja osa siitä saatetaan jatkoselvityksen perusteella toteuttaa uudisrakentamisena.
- Kaupunginteatterin perusparannus on odotettavissa vuosina 2030–2032. Kokonaiskustannukset ovat noin 26,6 milj. euroa.

- Pääkirjaston perusparannus toteutetaan vuosina 2028–2030. Kokonaiskustannukset ovat noin 15,7 milj. euroa.
- Kaupunginteatterin ja pääkirjaston perusparannushankkeista, Länsiharjun pikkukoulusta ja Erstan koulusta ja päiväkodista laaditaan hankesuunnitelmat, joiden perusteella tehdään päätökset hankkeiden sisällöstä ja kustannuksista.
- Päiväkotien perusparannuksiin on varattu rahoitusta palveluverkkoselvityksessä säilytettäväksi määriteltyjen päiväkotien perusparannuksiin sekä osakorjauksiin. Isojen perusparannusten vaihtoehtona tarkastellaan uudisrakennusvaihtoehtoa sekä muita toteutusmalleja.
- Urheilukeskuksessa on varauduttu vuoden 2029 MM-kiisojen edellyttämiin investointeihin yhteensä noin 3,3 milj. eurolla. Lisäksi on varauduttu rakennusten ja rakennelmien kunnosta johtuviin korjauksiin sekä pienehköihin muutostöihin. Valtionavustusta odotetaan saatavan vuosittain 10 % investointien kustannuksista.

Muun vuokraustoiminnan hankeryhmä

- Määräraha on varattu korjauksiin, joita tehdään konserniyhtiöille sekä kaupunkikonsernin ulkopuolisille tahoille vuokratuissa tiloissa.
- Imagorakennuksiin varaudutaan tekemään niiden teknisen kannalta välttämättömät korjaukset. Imagorakennuksia ovat kohteet, joita pidetään kaupungin imagon kannalta tärkeitä ja suojelun kannalta merkittävinä, mutta joiden kohdalla tyydytään matalaankin tuottoon. Tällaisia ovat muun muassa kulttuurihistoriallisesti arvokkaat ja kaavoituksellisesti suojellut kohteet, joita ei pystytä riittävästi hyödyntämään kaupungin omassa toiminnassa. Pääasiassa imagorakennuksista huolehditaan kunnossapidon toimenpitein.

Korvausinvestoinnit

Korvausinvestoinnit tarkoittavat vanhojen tilojen korvaamista uusilla silloin, kun entiset tilat ovat teknisesti ja/tai toiminnallisesti vanhentuneet eikä niiden perusparannus ole tarkoituksenmukaista. Korvausinvestoinneilla pienennetään korjausvelkaa, kun huonokuntoisista rakennuksista luovutaan ja ne korvataan uusilla. Samalla toiminta tehostuu, kun uudet tilat

pystytään suunnittelemaan kaikilta osin ajanmukaisiksi. Lisäksi uudet rakennukset voidaan suunnitella ja rakentaa energiatehokkaimmiksi ja näin edistää kaupungin energiatehokkuustavoitteiden toteutumista.

Kustannustaso: Haahtela-tarjoushintaindeksi 102.

Kohteet	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Sivistyksen palvelualueen hankeryhmä	-15 574 000	-14 971 000	-12 190 000	-9 728 000	-1 621 000
Myllypohjan monitoimitalon uudisrakennus	-10 455 000	-4 070 000	0	0	0
Kaarikadun päiväkodin uudisrakennus	-4 415 000	-2 208 000	0	0	0
Paavolan päiväkodin uudisrakennus	-328 000	-5 237 000	-2 618 000	0	0
Mukkulan monitoimitalon uudisrakennus	-205 000	-819 000	-8 107 000	-9 728 000	-1 621 000
Länsiharjun pikkukoulun laajennus	-171 000	-2 637 000	-1 465 000	0	0
Korvausinvestoinnit yhteensä	-15 574 000	-14 971 000	-12 190 000	-9 728 000	-1 621 000

Konsernihallinnon hankeryhmä

- Ei kohteita.

Elinvoiman palvelualueen hankeryhmä

- Ei kohteita.

Sivistyksen palvelualueen hankeryhmä

- Myllypohjan monitoimitalon uudisrakennusosan rakentaminen aloitetaan samanaikaisesti vanhan koulurakennuksen perusparannuksen kanssa syksyllä 2024. Tilat ovat valmiina kesällä 2026. Uudisrakennuksen kokonaiskustannusarvio on 19,9 milj. euroa. Monitoimitalo korvaa Myllypohjan koulun uudemmat osat, Ahtialan kirjaston nykyiset tilat, Kunnaksen koulun sekä Ahtialan, Leikkituvan ja Kunnasmannin päiväkodit.
- Kaarikadun päiväkodin uudisrakennus korvaa entisen Kaarikadun päiväkotirakennuksen. Rakentaminen aloitetaan keväällä 2025, ja tilat ovat valmiit kesällä 2026. Uudisrakennuksen kustannukset ovat 6,9 milj. euroa.
- Uusi Hennalan päiväkotikoti korvaa nykyiset Launeen ja Hennalan päiväkodit. Rakennus toteutetaan vuokramallilla, ja se valmistuu kesällä 2026.

- Paavolan päiväkodin uudisrakennus korvaa entisen Paavolan päiväkotirakennuksen. Rakentaminen aloitetaan keväällä 2026, ja tilat ovat valmiina kesällä 2027. Uudisrakennuksen kustannukset ovat noin 8,2 milj. euroa.
- Kasakkamäen koululle hankitaan nykyisiä tiloja pienemmät vuokratilat, jotka valmistuvat kesällä 2026.
- Länsiharjun koulun yhteyteen rakennetaan laajennus jälle opetusryhmälle. Uudet tilat valmistuvat syksyllä 2027, ja niiden kustannukset ovat noin 4,3 milj. euroa.
- Mukkulan monitoimitaloon sijoittuvat Mukkulan ala- ja yläkoulut, päiväkotikoti, kirjasto ja nuorisotilat. Monitoimitalo toteutetaan hybridimallilla, jossa investointina rahoitetaan vain kiinteä ydinosa. Ydinosaan liitettävät moduulirakenteiset osat hankitaan vuokraamalla. Ydinosan investointikustannukset ovat noin 20,5 milj. euroa. Monitoimitalo valmistuu kesällä 2029. Hankkeen sisällöstä ja kustannuksista päätetään hankesuunnitelman perusteella.
- Uuden uintikeskuksen sisällöstä ja kustannuksista päätetään hankesuunnitelman perusteella.

Muun vuokraustoiminnan hankeryhmä

- Ei kohteita.

Uusinvestoinnit

Uusinvestoinnit ovat uudisrakennushankkeita tai laajennuksia, jotka johtuvat toiminnan laajentumisesta tai laatutason parantamisesta väljyyttä lisäämällä.

Kustannustaso: Haahtela-tarjoushintaindeksi 102.

Kohteet	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Ei kohteita	0	0	0	0	0
Uusinvestoinnit yhteensä	0	0	0	0	0

Konsernihallinnon hankeryhmä

- Ei kohteita.

Sivistyksen palvelualueen hankeryhmä

- Ei kohteita.

Elinvoiman palvelualueen hankeryhmä

- Ei kohteita.

Muun vuokraustoiminnan hankeryhmä

- Ei kohteita.

Keskeneräiset hankkeet

Määräraha on varattu edelliseltä vuodelta jatkuviin, keskeneräisiin hankkeisiin, joiden toteutuksen aikataulu on muuttunut siten, että edellisen vuoden määrärahoja on jäänyt käyttämättä.

Kohteet	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Edelliseltä vuodelta jatkuvat hankkeet	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000
Keskeneräiset hankkeet yhteensä	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000

3.6.3. Julkinen käyttöomaisuus

Julkinen käyttöomaisuuden sitovuus on investointisuunnitelman menot. Julkisen käyttöomaisuuden käytöstä päättää vuosittain kaupunkiympäristölautakunta käyttösuunnitelman yhteydessä.

Elinvoimahankkeiden rahoittamisessa hyödynnetään ensisijaisesti omaisuuden myynnistä saatavia tuloja. Kaupungin oman rahoituksen lisäksi hyödynnetään EU:n elpymisvaroja sekä valtion kanssa tehtävien MAL- ja ekosysteemisopimusten rahoitusta.

Erityisesti pyritään vauhdittamaan elinkeinoelämän alueiden, kuten Pippon sekä Radanvarren ja Keskustan aluehankkeiden toteuttamista sekä niitä kohteita, joista on sovittu yritysten kanssa tehdyissä yhteistyösopimuksissa. Lisäksi vauhditetaan uusien asuntoalueiden rakentamista vastaamaan elinkeinoelämän investointien kasvavaa työvoimatarvetta. Yritysten tonttitarpeisiin vastataan riittävällä valmiiden yritystonttien tarjonnalla. Elinvoimahankkeiden suunnittelumäärärahan riittävyttä seurataan ja tarvittaessa esitetään lisämäärärahoja vuoden 2025 lisätalousarvioiden yhteydessä.

	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Tulot	623 334	657 000	450 000	500 000	500 000	500 000	500 000
Menot	-47 055 827	-24 728 000	-28 414 000	-30 548 000	-30 914 000	-22 985 000	-30 914 000
Netto	-46 432 493	-24 071 000	-27 964 000	-30 048 000	-30 414 000	-22 485 000	-30 414 000

Hankeryhmät	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Kadunrakennus	-10 295 000	-13 498 000	-14 264 000	-8 435 000	-14 264 000
Satamat	-2 619 000	-1 700 000	-1 500 000	-700 000	-1 500 000
Ulkoalaistus	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000
Liikennevalot	-300 000	-350 000	-350 000	-50 000	-350 000
Liikuntarakentaminen	-2 300 000	-1 800 000	-1 800 000	-1 300 000	-1 800 000
Viheralueiden rakentaminen	-1 900 000	-2 200 000	-2 000 000	-1 500 000	-2 000 000
Elinvoimahankkeet	-9 000 000	-9 000 000	-9 000 000	-9 000 000	-9 000 000
Menot yhteensä	-28 414 000	-30 548 000	-30 914 000	-22 985 000	-30 914 000

3.6.4. Irtain omaisuus

Irtaimen omaisuuden sitovuus on investointisuunnitelman menot kaupunkitasoisesti.

Määrärahan kohdentamista yksiköille tarkastellaan talousarviovuoden aikana kaupunginvaltuuston myöntämän kokonaismäärärahan puitteissa.

	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Tulot	0	0	0	0	0	0	0
Menot	-6 960 510	-7 522 700	-4 145 000	-3 935 000	-4 385 000	-3 265 000	-3 265 000
Netto	-6 960 510	-7 522 700	-4 145 000	-3 935 000	-4 385 000	-3 265 000	-3 265 000

Kohteet	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Konsernihallinto (ilman taseyksikköä)	-2 370 000	-2 020 000	-2 020 000	-2 020 000	-2 020 000
ICT-investoinnit	-2 350 000	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000
Konsernihallinnon tilajärjestelyt	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000
Lahden Tilakeskus -taseyksikkö	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000
Keittiötilojen kiinteät kalusteet	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000
Elinvoiman palvelualue	-120 000	0	0	0	0
Tilajärjestelyt	-120 000	0	0	0	0
Sivistyksen palvelualue (ilman taseyksiköitä)	-1 115 000	-1 375 000	-1 825 000	-705 000	-705 000
Perusopetus	-150 000	-900 000	-750 000	-530 000	-530 000
Varhaiskasvatus	-350 000	-175 000	-175 000	-175 000	-175 000

Kohteet	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Kulttuuripalvelut	-50 000	0	0	0	0
Kaupunginmuseo	-315 000	0	0	0	0
Kirjasto- ja tietopalvelut	-250 000	-300 000	-900 000	0	0
Lahden kaupunginorkesteri -taseyksikkö	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000
Instrumentti- ja kalustohankinnat	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000
Lahden kaupunginteatteri -taseyksikkö	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000
Teatteritekniikan korvaushankinnat	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000
Kaupunkiympäristön palvelualue	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000
Mittaus- ja tekniset laitteet, muu irtain	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000
Menot yhteensä	-4 145 000	-3 935 000	-4 385 000	-3 265 000	-3 265 000

3.6.5. Arvopaperit ja osuudet

Arvopapereiden ja osuuksien sitovuus on investointisuunnitelman menot.

Määräraha on varattu elinkeinopoliittisten hankkeiden edellyttämiin omarahoitussuuksiin ja konserniyhtiöiden osakepääomien mahdollisiin korotuksiin.

	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Tulot	131 595	0	0	0	0	0	0
Menot	-4 312 346	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000
Netto	-4 180 751	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000

3.7. Rahoitusosa

Talousarvion rahoituslaskelma muodostuu kaupungin varsinaisen toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirtojen muutoksista. Rahoituslaskelma näyttää, kuinka paljon kaupungin varsinaisen toiminnan ja sen investointien nettokassavirta on yli- tai alijäämäinen. Rahoituksen rahavirta osoittaa, miten alijäämäinen nettokassavirta on rahoituskellisesti ka-tettu tai miten ylijäämä on käytetty rahoitusaseman muuttami-seen.

Toiminnan rahavirran laskennan perustana ovat talousarvio-vuodelle suunnitellut tuloslaskelman vuosikate, -4,4 milj. eu-roa, satunnaiset erät sekä tulorahoituksen korjauserät. Vuosi-katteeseen ja satunnaisiin eriin sisältyvät pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot oikaistaan tulorahoituksen korjauserissä. Tulorahoituksen korjauserissä vähenne-tään vuosikatteesta myös pakollisen eläkevarauksen vuotui-nen 0,5 milj. euron purku. Eläkevastuuvaraus on pakollinen niissä kunnissa, jotka ns. vanhan eläkesäännön perusteella itse maksavat työntekijöidensä eläkkeitä.

Investointimenot vuonna 2025 ovat 68,0 milj. euroa. Koko suunnitelmakaudella 2025–2027 investointimenot ovat 189,1 milj. euroa. Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutus-tulot saadaan pääasiassa tonttien ja kiinteistöjen myynneistä.

Rahoituksen rahavirta koostuu antolainauksen, lainakannan ja oman pääoman muutoksista sekä mahdollisista muista maksuvalmiuden muutoksista. Antolainauksen muutoksissa esitetään taseen pysyvien vastaavien sijoituksiin kuuluvien lai-nasaamisten lisäykset ja vähennykset sekä muiden saamisten muutokset. Lainakannan muutokset sisältävät pitkäaikais-ten lainojen lisäykset ja talousarviovuoden lyhennykset ja mahdolliset nettomuutokset lyhytaikaisissa lainoissa.

Rahoituslaskelma	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toiminnan rahavirta	73 861 798	12 023 200	-2 710 200	9 122 900	29 408 500
Vuosikate	94 763 925	16 873 200	3 289 800	12 242 900	32 528 500
Tulorahoituksen korjauserät	-20 902 127	-4 850 000	-6 000 000	-3 120 000	-3 120 000
Investointien rahavirta	-42 793 853	-71 085 700	-57 754 000	-53 805 000	-52 679 000
Investointimenot	-81 671 454	-83 485 700	-68 032 000	-61 154 000	-59 875 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	671 334	1 050 000	778 000	729 000	576 000
Pysyvien vast. hyöd. luovutustulot	38 206 267	11 350 000	9 500 000	6 620 000	6 620 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	31 067 945	-59 062 500	-60 464 200	-44 682 100	-23 270 500
Antolainaukset muutokset	35 221 228	65 861 700	22 203 700	33 144 500	8 254 300
Antolainasaamisten lisäykset	-7 750	-1 000 000	-10 000 000	-10 000 000	-10 000 000
Antolainasaamisten vähennykset	35 228 978	66 861 700	32 203 700	43 144 500	18 254 300
Lainakannan muutokset	-69 302 957	-64 000 000	-20 000	16 000 000	17 000 000
Pitkäaikaisten lainojen lisäykset	0	0	30 000 000	36 000 000	37 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennykset	-76 900 000	-64 000 000	-30 020 000	-20 000 000	-20 000 000
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	7 597 043	0	0	0	0
Oman pääoman muutokset	307 599	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-4 995 447	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta	-38 769 577	1 861 700	22 183 700	49 144 500	25 254 300
Vaikutus maksuvalmiuteen	-7 701 632	-57 200 800	-38 280 500	4 462 400	1 983 800
Tunnusluvut	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Investointien omahankintameno, milj. €	81,0	82,4	67,3	60,4	59,3
Investointien tulorahoitus, %	117,0	20,5	4,9	20,3	54,9
Pääomamenojen tulorahoitus, %	77,2	20,9	4,4	25,9	45,8

3.7.1. Antolainat

Kaupunki varautuu myöntämään talousarviovuonna antolainoja etupäässä tytäryhtiilleen 10,0 milj. euroa. Antolainoja suunnitelmakaudella 2025–2027 arvioidaan myönnettävän yhteensä 30,0 milj. euroa.

Antolainat	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Lisäykset	7 750	1 000 000	10 000 000	10 000 000	10 000 000
Vähennykset	-35 228 978	-66 861 700	-32 203 700	-43 144 500	-18 254 300
Netto	-35 221 228	-65 861 700	-22 203 700	-33 144 500	-8 254 300

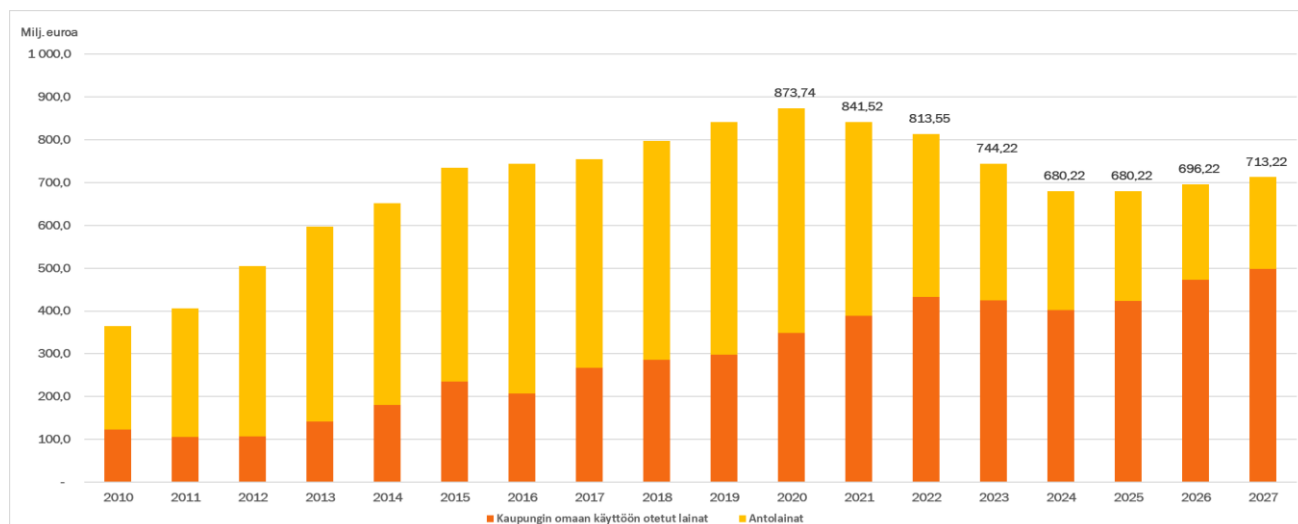
3.7.2. Lainanotto ja lyhennykset, pitkäaikaiset lainat

Kaupungin rahoitustarve muodostuu pääosin investointineinoista, lainan lyhennyksistä sekä kaupungin tytäryhtiille myönnettävistä lainoista. Vuoden 2025 rahoitustarvetta kateetaan kassaylijäämällä sekä ottamalla pitkäaikaista lainaa 30,0 milj. euroa. Talousarviovuotena 2025 pitkäaikaisten lainojen lyhennykset ovat 30 milj. euroa, joten pitkäaikaisten lainojen määrä ei kasva. Suunnitelmakauden 2025–2027 aikana pitkäaikaisia lainoja otetaan 103,0 milj. euroa ja lyhennetään 70,0 milj. euroa. Nettolainanotoksi jää tällöin 33,0 milj. euroa.

Talousarvion rahoitusosan lainakannan muutos -20 000 euroa ei saa ylittyä. Perustelluista syistä pitkäaikaisten lainojen lisäysten määrärahaa voidaan jättää käyttämättä tai korvata lyhytaikaisen lainan otolla. Pitkäaikaisten lainojen lyhennyksiä voidaan maksaa talousarvioon merkittyä määrää enemmän. Pitkäaikaisen lainanoton lisäykseen ei sisällytetä lainojen konvertoinneista (ts. lainan ennakainen takaisinmaksu ja lainan nosto uusilla ehdoilla) johtuvaa luotonottamista.

Pitkäaikaiset lainat	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Lisäykset	0	0	30 000 000	36 000 000	37 000 000
Vähennykset	-76 900 000	-64 000 000	-30 020 000	-20 000 000	-20 000 000
Netto	-76 900 000	-64 000 000	-20 000	16 000 000	17 000 000

Lahden kaupungin velkaantuneisuus 2010–2027 (milj. euroa) -kuvaajassa on esitetty lyhytaikaiset ja pitkäaikaiset lainat.

4

Talousarvion ja taloussuunnitelman hyväksyminen

4. Talousarvion ja taloussuunnitelman hyväksyminen

Kaupunginvaltuusto päättää

1. hyväksyä vuoden 2025 talousarvioehdotukseen sisältyvän talousarviorakenteen
2. hyväksyä talousarvion sitovuudet talousosassa esitetyn mukaisena
3. antaa kaupunginjohtajalle valtuuden nostaa vuoden 2025 aikana maksuvalmiuden turvaamiseksi ja rahoitustarpeen kattamiseksi lyhytaikaista luottoa siten, että luottoa on samanaikaisesti nostettuna enintään 250,0 milj. euroa
4. antaa kaupunginjohtajalle valtuuden myöntää vuoden 2025 aikana lyhyt- ja pitkäaikaista luottoa kaupungin määräysvallassa oleville yhteisöille ja säätiöille yhteensä enintään 100,0 milj. euroa. Valtuutuksen enimmäismäärään ei sisällytetä konvertoinneista (lainan ennakainen takaisinmaksu ja lainan nosto uusilla ehdoilla) johtuvaa luoton myöntämistä
5. antaa kaupunginjohtajalle valtuuden hyväksyä vuoden 2025 aikana korko- ja valuuttariskeiltä suojautumistoimenpiteitä 200,0 milj. euron rajaan asti. Valtuutuksen enimmäismäärään ei sisällytetä olemassa olevien johdannaisopimusten muokkaustoimenpiteitä siltä osin, kun muokkaustoimenpide ei kasvata johdannaisopimusten kohteena olevaa pääomaa
6. edellyttää, että vuoden 2025 aikana mahdollisesti esitettävien talousarviomuutosten valmistelussa tutkitaan ensisijaisesti mahdollisuudet kattaa ylitykset kaupungin talousarvion sisältä vuosikatetta heikentämättä
7. hyväksyä strategian mitattavan tavoitteen muutos muodosta ”Lahti on hiilineutraali 2025” muotoon ”Lahti on hiilineutraali”
8. hyväksyä Lahden kaupungin vuoden 2025 talousarvion ja vuosien 2025–2027 taloussuunnitelman.

5

Liitteet

5. Liitteet

5.1. Strategiset mittarit

Strategisten mittareiden toteutuminen

Lahden kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 14.3.2022 Lahden kaupungin päivitetyn strategian. Strategian perustavoitteiden toteutumista seurataan strategisilla mittareilla, jotka kuvaavat kehityksen suuntaa yleisellä tasolla. Strategiset mittarit eivät suoraan kuvaa organisaation oman toiminnan vaikuttavuutta, sillä mittareiden toteutumiseen vaikuttavat myös kaupunkikonsernin ulkopuoliset tekijät. Oman toiminnan strategialähtöisyys varmistetaan kytkemällä talousarvio sekä siihen kirjattavat toiminnalliset tavoitteet kiinteästi kaupungin strategiaan. Toiminnallisten tavoitteiden seuranta tehdään puolivuositain. Strategisten mittareiden raportoinnissa esitetään otsikon alla mittarin kehityssuunta. Ohessa on kuvattuna strategisten mittareiden sisältöä, lähteitä ja tiedon saatavuutta.

- Vihreä ylöspäin osoittava nuoli kertoo kehityksen olleen suotuisaa.
- Keltainen vaakanuoli tarkoittaa lähes tasaista kehitystä tai sitä, että vertailuvuotia ei vielä ole.
- Punainen alaspäin osoittava nuoli viestii negatiivisesta kehityksestä.

Yhteenvedo strategisten mittareiden toteutumisesta

ELINVOIMAN MITATTAVAT TAVOITTEET SEKÄ MITTARIT

Lahti on hiilineutraali

- Kasvihuonekaasupäästöjen määrän kehitys

Kiertotalousliiketoiminta kasvaa

- Yritysten resurssiviisaus ja vastuullisuus paranee

Yritysten ja työpaikkojen määrä kasvaa

- Yritysten määrä
- Työpaikkojen määrä

Yrittäjien arvio elinkeinopolitiikasta paranee

- Kokonaisarvosana kunnan elinkeinopolitiikasta

Yritysten investoinnit lisääntyvät Lahden alueella

- Lahtelaisiin/päijäthämäläisiin yrityksiin kanavoitu ELY-, BF- ja Finnvera-yritysrahoitus ja rahoituksen suhde verrokkialueisiin: Kanta-Häme ja Pirkanmaa
- Bruttokansantuote asukasta kohden maakunnittain

Muuttoliike on positiivinen, väkiluku kasvaa v. 2026 0,5 %

- Väestön kasvuprosentti
- Muuttoliike
- Luonnollinen väestönlisäys

Lahdessa on korkeakouluopiskelijoita v. 2026 yhteensä 8 500 ja v. 2030 yhteensä 10 000

- Korkeakouluopiskelijoiden määrä

Lahden koulutustaso nousee

- Väestön koulutus rakenne (%)
- Korkea-asteen suorittaneiden muuttoliike (15–64-vuotiaat), nettomuutto

Työllisyys kehittyä positiivisesti

- Nuorisotyöttömyys (%)
- Pitkäaikaistyöttömyys (%)
- Ulkomaalaisten työnhakijoiden aktiivointiaste

Osaavan työvoiman saatavuus parantuu

- Osaavan työvoiman saatavuus
- Uudet avoimet työpaikat

Vierailijoiden lukumäärä Lahdessa palaa vuoden 2019 tasolle ja kasvaa sen jälkeen vuosittain 1,5 %

- Tapahtumien määrän kehitys
- Majoituskapasiteetin ja käytön kehitys

Keskustan viihtyisyys kasvaa

- Keskustan elinvoimalaskenta
- Katuturvallisuusindeksi

Suurin osa uudesta rakentamisesta sijoittuu kestäville kaupunkirakenteen vyöhykkeille

- Uuden rakentamisen sijoittuminen kestävästä kaupunkiliikkumisen vyöhykkeille

HYVINVOINNIN MITATTAVAT TAVOITTEET SEKÄ MITTARIT**Lahtelaiset ovat terveempiä ja liikkuvat enemmän**

- ➔ THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioitu
- ➔ Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus (%)
- ➔ Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%)

Päihteiden käyttö vähenee

- ➔ Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa (%)
- ➔ Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran (%)
- ➔ Huumeiden määrä jätevedessä

Syrjäytymisriskissä olevien määrä vähenee

- ➔ Ilman toisen asteen koulutusta olevien 20–24-vuotiaiden osuus ja osuuden muutos verrokkikaupunkeihin
- ➔ Tuntee itsensä yksinäiseksi (%)
- ➔ Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 20–64-vuotiaat, 65 vuotta täyttäneet ja 75 vuotta täyttäneet
- ➔ Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet (%), 18–24-vuotiaat ja 25–64-vuotiaat
- ➔ Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opinnoissa, ei varusmiespalveluksessa) olevat 18–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä

Lasten ja nuorten terveelliset elintavat, turvallisuuden ja osallisuuden kokemukset sekä koettu hyvinvointi paranevat

- ➔ Terveytensä keskitasoiseksi tai huonommaksi kokevien osuus (%) 8. ja 9. luokat (HYTE-ind.)
- ➔ Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (%)
- ➔ Lihavien/ylipainoisten osuus (%), 8. ja 9. luokat (HYTE-ind.)
- ➔ Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä (%)
- ➔ Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista (%)

Lähiluonnon virkistyskäyttömahdollisuudet kasvavat

- ➔ Enintään 300 m etäisyydellä asemakaavoitetusta viheralueesta asuvien osuus

Luonnon monimuotoisuus vahvistuu

- ➔ Luonnonsuojelualueiden osuus Lahden kaupungin maa-alasta

Matalan kynnyksen liikunta- ja kulttuurimahdollisuuksien saavutettavuus paranee

- ➔ Matalan kynnyksen kulttuurimahdollisuuksien käyttö
- ➔ Ulkoliikuntapaikat

Aktiivisesti osallistuvien asukkaiden määrä ja osallistumismahdollisuudet lisääntyvät

- ➔ Osallistuvan budjetoinnin osallistujamäärä
- ➔ Kaupungin osallisuustilaisuuksien määrä ja osallistujat
- ➔ Osallistuminen

UUDISTUMISEN MITATTAVAT TAVOITTEET SEKÄ MITTARIT**Kaupungin tulo-rahoitus vuonna 2026 riittää kattamaan nettoinvestoinnit**

- ➔ Investointien tulo-rahoituksen osuus

Lahti nähdään hyvänä kumppanina

- ➔ Kumppanuuskysely

Tuotamme oikeaa tietoa avoimesti

- ➔ Vaikutusten ennakoarviointien lukumäärä
- ➔ Valtuuston itsearviointi

Palvelukokemus paranee

- ➔ Palvelutytytyväisyys kuntapalveluihin

Lahden maine hyvänä työnantajana vahvistuu

- ➔ Työhyvinvointikysely, suositte-luindeksi NPS

Kaupungin henkilöstön työhyvinvointi parantuu

- ➔ Työhyvinvointikysely, voimavarat ja palautuminen kokonaiskeskiarvo
- ➔ Terveysperusteiset poissaolot

Erittely strategisten mittareiden toteutumisesta**ELINVOIMAN MITATTAVAT TAVOITTEET SEKÄ MITTARIT****Lahti on hiilineutraali****➔ Kasvihuonekaasupäästöjen määrän kehitys**

- Toteuma: Tuotantoperusteiset kokonaispäästöt (CO₂e) suhteessa vuoden 1990 tasoon. 2010 +8 %, v.2015 -38 %, 2021 -67 %, v. 2022 -67 %.
Päästöt vähentyneet pitkällä aikavälillä merkittävästi ja vuodesta 2022 vuoteen 2021 hieman.
- Lähde: Lahden ympäristövahti
- Kuvaus: Laskentamalli selvittää, kuinka paljon kunnan alueen energiantuotannosta, liikenteestä, teollisuus- ja maataloustoiminnasta sekä jätteiden ja jätevesien käsittelystä syntyy vuoden aikana kasvihuonekaasupäästöjä. Laskenta noudattaa IPCC:n laskentaperiaatteita. Laskentamalli päivitetty vuonna 2023.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Kiertotalous-liiketoiminta kasvaa**➔ Yritysten resurssiviisaus ja vastuullisuus paranee**

- Toteutuma: n = 468 yritystä.
7 % (keskiarvo) yritysten liikevaihdoista koostui tuotteiden myynnistä uudelleenkäytettäväksi tai uudelleenvalmistetuista tuotteista.
8 % (keskiarvo) Kuinka paljon yritykset käyttivät (v. 2021) kieräytysmateriaaleja, tuotannon sivuvirtoja ja /tai biopohjaisia materiaaleja tuotannossanne.
- Lähde: 500 yrityksen haastattelututkimus
- Kuvaus: Lahtelaisten yritysten osuus, jotka hyödyntävät resurssiviisautta/kiertotaloutta omassa toiminnassaan. Lahtelaisten yritysten osuus, jotka kokevat vastuullisuuden tärkeäksi osaksi liiketoimintaa
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Yritysten ja työpaikkojen määrä kasvaa**➔ Yritysten määrä**

- Toteutuma: 2018/Q4: 7 087, 2019/Q4: 7 374, 2020/Q4: 7 603, 2021/Q4: 7 904, 2022/Q4: 8 131, 2023/Q4: 8 368
- Lähde: Tilastokeskus, CC
- Kuvaus: Yrityskanta on poikkileikkaustieto kaikkien toimivien yritysten lukumäärästä tietyssä ajankohtana. Yritysten lukumäärään vaikuttavat muutokset yritysten aloittamis- ja lopettamistietojen kertymisessä. Tieto julkistetaan yritysrekisterin Aloitaneet ja lopettaneet yritykset -tilastossa.
- Tiedon päivitys: Kerran vuodessa

➔ Työpaikkojen määrä

- Toteutuma: 2019: 51 485, 2020: 48 780, 2021: 50 872, 2022:51 608
- Lähde: 115j – Alueella työssäkäyvät (työpaikat) alueen, työnantajasektorin, sukupuolen ja vuoden mukaan
- Kuvaus: Seuraava päivitys 2024 lopulla.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Yrittäjien arvio elinkeinopolitiikasta paranee**➔ Kokonaisarvosana kunnan elinkeinopolitiikasta**

- Toteutuma: 2018: 6,2; 2020: 6,76; 2022: 7,0; 2024 7,03 (arvosana 3,02 muunnettu 1–5 asteikosta kouluarvosanaksi)
- Lähde: Elinkeinopoliittinen mittaristo (ELPO)-kysely, Suomen Yrittäjät
- Kuvaus: Suomen Yrittäjien jäsenkunnan verkkokyselynä selvitetty näkemykset kuntien elinkeinopolitiikasta sekä kuntien ja yrittäjien yhteistyön kehittymisestä.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Yritysten investoinnit lisääntyvät Lahden alueella**➔ Lahtelaisiin/päijätähämäläisiin yrityksiin kanavoitu ELY-, BF- ja Finnvera-yritysrahoitus ja rahoituksen suhde verrokialueisiin: Kanta-Häme ja Pirkanmaa**

- Toteutuma:
BF Päijät-Häme: 2020: 40,82 milj. €, 2021: 7,64 milj. €, 2022: 10,30 milj. €, 2023: 12,8 milj. €
BF Kanta-Häme: 2020: 26,71 milj. €, 2021: 6,23 milj. €, 2022: 11,68 milj. €, 2023: 3,9 milj. €
BF Pirkanmaa: 2020: 190,73 milj. €, 2021: 67,15 milj. €, 2022: 92,86 milj. €, 2023: 69,7 milj. €

ELY Päijät-Häme 2021: 7,42 milj. €, 2022: 1,34 milj. €, 2023: 3,1 milj. €

ELY Kanta-Häme 2021: 6,33 milj. €, 2022: 1,16 milj. €, 2023: 2,1 milj. €

ELY Pirkanmaa 2021: 13,1 milj. €, 2022: 2,1 milj. €, 2023: 9,8 milj. €

Finnvera Päijät-Häme 2021: 111 milj. euroa, 2022: 110 milj. euroa, 2023: 118 milj. euroa

Finnvera Kanta-Häme 2021: 29 milj. euroa, 2022: 26 milj. euroa, 2023: 29 milj. euroa

Finnvera Pirkanmaa 2021: 348 milj. euroa, 2022: 185 milj. euroa, 2023: 223 milj. euroa.

- Lähde: BF, ELY ja Finnvera
- Kuvaus: TEM kanavoi yritystukia ELY-keskuksen, Business Finlandin ja Finnveran kautta. Yritystukien kokonaismäärä vaihtelee vuosittain, mutta Lahden alueen yritysten suhteellinen osuus yritysrahoituksesta mittaa yritysten investointihalukkuutta.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

➔ Bruttokansantuote asukasta kohden maakunnittain

- Toteutuma: 2018: 33 015 euroa, 2019: 33 193 euroa, 2020: 33 088,3 euroa, 2021: 34 916,0 euroa
- Lähde: Tilastokeskus / Kansantalouden aluetilinpito / 12bc – Bruttokansantuote asukasta kohden alueittain
- Kuvaus: Kansantalouden aluetilinpito, bruttokansantuote asukasta kohden alueittain, maakuntatasoinen indikaattori.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Muuttoliike on positiivinen. Väkiluvun kasvuvauhti v. 2026 on 0,5 %**➔ Väestön kasvuprosentti**

- Toteutuma: 2019: -0,11 %, 2020: 0,13 %, 2021: 0,04 %, 2022: 0,12 %, 2023: 0,44 %
- Lähde: Tilastokeskus, väestötilasto
- Kuvaus: Väestön lukumäärä 31.12.
- Tiedon päivitys: Vuosittain, ennakkotieto kuukausittain

➔ Muuttoliike

- Toteutuma:
Nettomaahanmuutto: 2019: 316, 2020: 276, 2021: 395, 2022: 697, 2023: 1 215
Kuntien välinen nettomuutto; 2019: -114, 2020: 205, 2021: 54, 2022: 3, 2023: -39
- Lähde: Tilastokeskus, väestötilastopalvelu
- Kuvaus: Lopulliset väestötiedot.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

➔ Luonnollinen väestönlisäys

- Toteutuma: Koko vuosi 2019: -328, 2020: -309, 2021: -377, 2022: -566, 2023: -667
- Lähde: Tilastokeskus/Väestömuutosten kuukausitiedot/119e, 2021 ja 2022 ovat ennakkotietoja
- Kuvaus: Luonnollinen väestönlisäys eli syntyneiden enemmitys on elävänä syntyneiden ja kuolleiden erotus.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Lahdessa on korkeakouluopiskelijoita v. 2026 yhteensä 8 500 ja v. 2030 yhteensä 10 000**➔ Korkeakouluopiskelijoiden määrä**

- Toteutuma: HY/LUT/LAB: 2018: 123/105/5208 = 5436, 2019: 78/276/5211 = 5565, 2020: 42/438/5484 = 5964, 2021: 24/786/5556 = 6366, 2022: 12/1095/5826 = 6933, 2023: 6/1377/6225 = 7608, lisäksi Metropolia-amk:lla on ollut 21 opiskelijaa vuonna 2018 ja 27 opiskelijaa vuosina 2019–2021, kuitenkin enää kuusi vuonna 2022 ja kolme vuonna 2023
- Lähde: Vipunen
- Kuvaus: Ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutuksen opiskelijat, koulutuksen maakunta: Päijät-Häme. Helsingin yliopisto (HY), Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto (LUT) ja LAB-ammattikorkeakoulu (LAB).
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Lahden koulutustaso nousee**➔ Väestön koulutus rakenne**

- Toteutuma:
2019: vain perusaste: 27,7 %, 2. aste: 72,3 %, korkea-aste: 29,0 %
2020: vain perusaste: 27,5 %, 2. aste: 72,5 %, korkea-aste: 29,3 %
2021: vain perusaste: 27,1 %, 2. aste: 72,9 %, korkea-aste: 29,8 %
2022: vain perusaste: 27,0 %, 2. aste: 73,0 %, korkea-aste: 30,1 %
Lähde: Tilastokeskus, Kuntien avainluvut ja Väestön koulutus-rakenne

- Kuvaus: Vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, %, 2020. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, %, 2020.
- Tiedon päivitys: Vuosittain (seuraavan kerran 20.9.2024)

➔ Korkea-asteen suorittaneiden muuttoliike (15–64-vuotiaat), nettomuutto

- Toteutuma: 2017: -106, 2018: 4, 2019: -59, 2020: 2, 2021: 137, 2022: 37
- Lähde: Tilastokeskus/Väestötilastopalvelu/Muuttoliike ja väestömuutokset
- Kuvaus: Korkea-asteen suorittaneet (15–64-vuotiaat), nettomuutto.
- Tiedon päivitys: Vuosittain (Tilastokeskus on päivittänyt viimeksi 17.11.2023)

Työllisyys kehittyi positiivisesti**➔ Nuorisotyöttömyysaste**

- Toteutuma: 2019: 18,5 %, 2020: 23,2 %, 2021: 17,1 %, 2022: 16,0 %, 2023: 17,4 %
- Lähde: Tilastokeskus
- Kuvaus: Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden %-osuus alle 25-vuotiaasta työvoimasta.
- Tiedon päivitys: kuukausittain, tilanne joulukuun lopussa

➔ Pitkäaikaistyöttömyys

- Toteutuma: 2 226; 2020: 2 557, 2021: 3 965, 2022: 3 796, 2023: 3 124
- Lähde: TEM Työnvälitystilasto, kuntapohjaiset vuosikeskiarvot
- TAVOITE: Vuonna 2026 pitkäaikaistyöttömyys laskee 28 % vuoden 2021 tasosta
- Kuvaus: Yhdenjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleet (tarkastelukuukausi joulukuu).
Tiedon päivitys: Kuukausittain

➔ Ulkomaalaisten työnhakijoiden aktiivointiaste

- Toteutuma: 2019/12: 48, 2020/12: 37,3, 2021/12: 50,3, 2022/12: 46,7, 2023: 44,5
- Lähde: StatFin/Työmarkkinat/Työnvälitystilasto/Kuukausitilastot 12u5
- TAVOITE: Vuonna 2026 ulkomaalaisten työnhakijoiden aktiivointiaste on 50 %
- Kuvaus: TE-hallinnon palveluissa olevien ulkomaalaisten osuus ulkomaalaisista työttömistä työnhakijoista ja TE-hallinnon palveluissa olevien ulkomaalaisten summasta % (tarkastelukuukausi joulukuu).
- Tiedon päivitys: Kuukausittain

Osaavan työvoiman saatavuus parantuu**➔ Osaavan työvoiman saatavuus**

- Toteutuma: 2018: 72 %, 2020: 61 %, 2022: 68 %
- Lähde: Lahden kaupungin kyselytutkimus 500 lahtelaisyrittäjälle
- Kuvaus: Osaavan työvoiman saatavuus on ongelma yritysten kasvuille.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Uudet avoimet työpaikat

- Toteutuma: 2020/01: 2004, 2021/01: 1805, 2022/01: 2455, 2023/01: 2244
- Lähde: 12tx – Avoimet työpaikat tapahtumien mukaan kuukauden aikana (2310), 2006M01-2022M01
- Kuvaus: Avoimet työpaikat.
- Tiedon päivitys: Vuosittain (tarkastelukuukausi tammikuun)

Vierailijoiden lkm. Lahdessa palaa vuoden 2019 tasolle ja kasvaa sen jälkeen vuosittain 1,5 %**Tapahtumien määrän kehitys**

- Toteutuma: vuosittainen toteutuma ja vertailukohtana vuosi 2019
Tapahtumia yhteensä: 2019: 138, 2022: 109, 2023:170;
Kansainvälisiä:2019: 18, 2022: 30, 2023:26;
Kansallisia: 2019: 36, 2022: 33, 2023:38;
Maakunnallisia: 2019: 21, 2022: 13, 2023:25;
Paikallisia: 2019: 63, 2022: 33, 2023: 81
- Lähde: Lahden kaupungin tapahtumapalvelujen oma listaus.
- Kuvaus: Tapahtumien määrä jaoteltuna paikalliseen, maakunnalliseen, kansalliseen ja kansainväliseen tasoon. Lähtökohdina vertailulle vuosi 2019 ennen koronapandemiaa ja mukana vertailussa ovat vain suuremmat yleisötapahtumat. Koronapandemian takia vuosia 2020 ja 2021 ei tarkastella. Viimeiset tapahtumarajoitukset poistuivat vasta 1.3.2022, joten 2022 ei ole vielä aivan täysin vertailukelpoinen.
- Tiedon päivitys: Vuosittain tammikuun lopussa

Majoituskapasiteetin ja käytön kehitys

- Toteutuma:
Majoitusvuorokaudet: 2019: 282 296, 2020: 148 726, 2021: 190 241, 2022: 270 916, 2023: 272 200
Hotellihuoneiden lkm: 2019: 894, 2020: 814, 2021: 966, 2022:964, 2023:954
Hotellien käyttöaste: 2019: 55,6 %, 2020: 33,4 %, 2021: 35,4 %, 2022: 40,8 %, 2023: 47,1 %
- Lähde: Tilastokeskuksen majoitustilastosta sekä <https://visitory.io/fi/>.
- Kuvaus: Majoitusvuorokausien lkm. Lahdessa sekä hotellien käyttöaste.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Keskustan viihtyisyys kasvaa**Keskustan elinvoimalaskenta**

- Toteutuma:
- Liiketilojen määrä: 2020: 814, 2021: 818, 2022: 810, 2023: 815, 2024: 826
- Kuumien yritysten määrä: 2020: 368, 2021: 356, 2022: 333, 2023: 331, 2024: 330
- Vapaina olevien liikekiinteistöjen määrä: 2020: 83, 2021: 87, 2022: 94, 2023: 95, 2024:103
- Elinvoimaluku: 2020: 2,742, 2021: 2,482, 2022: 2,30, 2023: 2,27, 2024: 2,184

- Lähde: Elävät kaupunkikeskustat ry:n Elinvoimalaskenta
- Kuvaus: Vuosittain seurataan rajatun elinvoimaisen keskusta-alueen rajauksen sisältä a) liiketilojen kokonaismäärää b) lauantaisin satunnaisten asiakkaiden saavutettavissa olevien keskustan kuluttajapalvelujen ja -kaupan liikkeiden määrää sekä ravintoloiden ja kahviloiden määrää = kuumat yritykset. c) vapaina olevien liikekiinteistöjen määrää sekä d) Elinvoimalukua, joka saadaan kaavasta (kuumat yritykset – vapaina olevat liiketilat) / asukasmäärä *1 000.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Katuturvallisuusindeksi

- Toteutuma: 2018: Lahti 93,0, 2019: Lahti 88,6, 2020: Lahti 94,8, 2021: Lahti 87,5, koko maa 100, 2022: Lahti 88,6, koko maa 92,2, 2023: Lahti 84,3, koko maa 87,4
- Lähde: Poliisihallitus
- Kuvaus: Kuntien katuturvallisuutta voidaan seurata Poliisin laatiman katuturvallisuusindeksin perusteella. Indeksiluvussa huomioidaan rikokset, joita tehdään tyypillisesti julkisilla paikoilla. Rikokset painotetaan niiden vakavuuden mukaan ja suhteutetaan asukasluvuun siten, että mitä suurempi indeksiarvo on, sitä parempi katuturvallisuus.
- Indeksissä huomioituihin rikoksiin lukeutuvat painokertoimella 10: törkeä pahoinpitely, ryöstö, törkeä ryöstö, terroristisessa tarkoituksessa tehty törkeä pahoinpitely; painokertoimella 5: pahoinpitely, lievä pahoinpitely, vaaran aiheuttaminen; painokertoimella 1: rattijuopumus, törkeä rattijuopumus, huumaantuneena ajaminen, raide-, junaliikennejuopumus, ilmaliikennejuopumus, vesiliikennejuopumus, vahingonteko, törkeä vahingonteko, lievä vahingonteko.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Suurin osa uudesta rakentamisesta sijoittuu kestäville kaupunkirakenteen vyöhykkeille**Uuden rakentamisen sijoittuminen kestävästä kaupunkiliikenteen vyöhykkeille**

- Toteuma 2020: Omakoti- ja paritalot (asuntojen lkm.) 30/93, Asumisen kaikki kerrosala 52 756 k-m²/ 65 110 k-m², Elinkeinoelämän kerrosala 5 723 k-m²/ 14 113 k-m².
- Toteuma 2021: Omakoti- ja paritalot (asuntojen lkm.) 33/100, Asumisen kaikki kerrosala 23 973 k-m²/ 39 728 k-m², Elinkeinoelämän kerrosala 4 415 k-m²/ 7 327 k-m²
- Toteuma 2022: Omakoti- ja paritalot (asuntojen lkm.) 49/125, Asumisen kaikki kerrosala 72 216 k-m²/ 86 870 k-m², Elinkeinoelämän kerrosala 6 544 k-m²/ 9 015 k-m²
- Toteuma 2023: Omakoti- ja paritalot (asuntojen lkm.) 39/94, Asumisen kaikki kerrosala 32 454 k-m²/ 43 983 k-m², Elinkeinoelämän kerrosala 8 476 k-m²/ 20 459 k-m².
- Lähde: Elinympäristön tietopalvelu Liiteri, 2023
- Kuvaus: Tämä mittari kuvaa uuden rakentamisen sijoittumista yhdyskuntarakenteen kestävästä kaupunkiliikenteen vyöhykkeille. Suomen ympäristökeskus on tuottanut vyöhykkeet luokittelemalla yhdyskuntarakenteen seurannan (YKR) 250 x 250 metrin ruutuja jalankulku-, joukkoliikenne- ja autovyöhykkeisiin keskustaetäisyyden ja joukkoliikenteen palvelutason mukaan.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

HYVINVOINNIN MITATTAVAT TAVOITTEET SEKÄ MITTARIT

Lahtelaiset ovat terveempiä ja liikkuvat enemmän

➔ Sairastavuusindeksi, ikävakioidu (indikaattori 5641, Sotkanet)

- Lahti, toteutuma: 2019: 111,2, 2020: 110,2, 2021: 106,7, 2022: 103,5
- Päijät-Hämeen hyvinvointialue, toteutuma: 2019: 110,0, 2020: 108,7, 2021: 105,8, 2022: 102,5
- Lähde: Kela ja THL
- Kuvaus: Indeksi kuvaa kuntien ja alueiden väestön sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon. Indikaattorissa huomioidavat 10 sairausryhmää ovat syövät, sepelvaltimotauti, aivoverisuonisairaudet, tuki- ja liikuntaelinsairaudet, mielenterveyden ongelmat, tapaturmat, muistisairaudet, keuhkosairaudet, diabetes ja alkoholisairaudet. Kunkin sairausryhmän yleisyyttä painotetaan sen perusteella, mikä on ko. sairausryhmän merkitys väestön kuolleisuuden, työkyvyttömyyden, elämänlaadun ja sote-palvelukäytön kustannusten kannalta. (ind. 5641). Aikasarjoja tarkasteltaessa on huomioitava, että myös aiempien tarkasteluvuosien indeksin arvot muuttuvat uuden päivituksen myötä. Kansallisen terveysindeksin 2019–2021 indeksitiedot tuottavat THL, Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus ja Tilastokeskus.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

➔ Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus

- Toteutuma (v. 2020) 20–64 v.: Lahti 63,3 %, Päijät-Hämeen hyvinvointialue 63,0 %, koko maa 59,3 %, yli 65-vuotiaat: Lahti 64,8 %, Päijät-Hämeen hyvinvointialue 66,2 %, koko maa 65,9 %
- Toteutuma (v. 2022) 20–64 v.: Päijät-Hämeen hyvinvointialue 53,4 %, koko maa 56,0 %, yli 65-vuotiaat: Päijät-Hämeen hyvinvointialue 65,9 %, koko maa 64,3 %
- Lähde: THL, Terve Suomi -tutkimus
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee prosenttiosuuden 20–64 vuotiaista (ind. 5528) ja yli 65-vuotiaista (ind. 5529), jotka eivät liiku viikoittain säännöllisesti terveystieteiden suositusten mukaisesti. Liian vähäinen liikunta lisää riskiä sairastua keskeisiin kansantauteihin, kuten sydän- ja verisuonitauteihin, syöpiin, muistisairauksiin, verenpaineeseen ja tyypin 2 diabetekseen. Liikunta ja liikkuminen tukevat terveen painon ylläpittoa, mielen hyvinvointia sekä riittävää ja laadukasta unta.
- Tiedon päivitys: Kahden vuoden välein

➔ Terveystensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus

- Toteutuma (v. 2020) 20–64 v.: Lahti 34,6 %, Päijät-Hämeen hyvinvointialue 34,8 %, koko maa 32,2 %, yli 65-vuotiaat: Lahti 49,0 %, Päijät-Hämeen hyvinvointialue 48,7 %, koko maa 48,1 %
- Toteutuma (v. 2022) 20–64 v.: Päijät-Hämeen hyvinvointialue 34,7 %, koko maa 32,7 %, yli 65-vuotiaat: Päijät-Hämeen hyvinvointialue 48,3 %, koko maa 46,8 %
- Lähde: THL, Terve Suomi -tutkimus
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee terveytensä enintään keskitasoiseksi kokevien prosenttiosuuden 20–64 -vuotiaista (ind. 4334) ja 65 vuotta täyttäneistä (ind. 4335). Itseilmoitettuna mittarina se täydentää objektiivisempien mittareiden valikoimaa terveystutkimuksissa. Koettuun terveyteen vaikuttavat muun muassa henkilön tiedossa olevat todetut sairaudet, erilaiset oireet, toimintakyky ja elintavat. Koettu terveys tiivistää terveydentilan eri puolia, ja se ennustaa yksilötasolla hyvin kuolleisuutta, toimintakykyä, laitoshoitoon päätymistä ja

terveyspalvelujen käyttöä yksilötasolla. Yli 75-vuotiaista lahtelaisista tietoja vain vuodelta 2018 (2015–2020).

- Tiedon päivitys: Joka vuosi (vaihtelua ikäryhmittäin)

Päihteidenkäyttö vähenee

➔ Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa

- Toteutuma:
8. ja 9. lk.: 2017: 8,6 %, 2019: 8 %, 2021: 6,6 %, 2023: 8,4 %
Lukion 1. ja 2. lk.: 2019: 16,9 %, 2021: 11,2 %, 2023: 11,7 %
Am. oppil. 1. ja 2. lk.: 2019: 24 %, 2021: 18,1 %, 2023: 24,1 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee alkoholia tosi humalaan asti vähintään kerran kuukaudessa käyttävien osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa Lahdessa. (8.–9. lk. ind. 289, lukion 1.–2. lk. ind. 3920, ammatillisen oppilaitoksen 1.–2. lk. ind. 3935).
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

➔ Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran

- Toteutuma:
8. ja 9. lk.: 2017: 8,1 %, 2019: 8 %, 2021: 7,4 %, 2023: 9,1 %
Lukion 1. ja 2. lk.: 2017: 2,5 %, 2019: 17,6 %, 2021: 13,2 %, 2023: 10,6 %
Am. oppil. 1. ja 2. lk.: 2017: 20,3 %, 2019: 25,9 %, 2021: 21,2 %, 2023: 26,4 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee ainakin kerran marihuanaa, hasista, ekstaasia, Subutexia, heroiniin, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä tai muita vastaavia huumeita kokeilleiden osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa Lahdessa. (8.–9.lk. ind. 290, lukion 1.–2. lk. ind. 3922, ammatillisen oppilaitoksen 1.–2. lk. ind. 3937).
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

➔ Huumeiden määrä jätevedessä

- Toteuma: 2020
Ekstaasi: Q1: 169,79 Q2: 211,00 Q3: 85,63 Q4: 56,30
Kokaiini: Q1: 105,10 Q2: 76,61 Q3: 195,34 Q4: 154,02
Amfetamiini: Q1: 905,75 Q2: 652,15 Q3: 630,51 Q4: 925,15
Metamfetamiini: Q1: 28,38 Q2: 6,57 Q3: 3,21 Q4: 3,79
- Toteuma 2022
Ekstaasi: Q1: 29,12 Q3: 26,44
Kokaiini: Q1: 159,48 Q3: 203,52
Amfetamiini: Q1: 514,78 Q3: 637,05
Metamfetamiini: Q1: 10,15 Q3: 7,88
- Toteuma 2024
Ekstaasi: Q1: 78,01
Kokaiini: Q1: 301,56
Amfetamiini: Q1: 665,43
Metamfetamiini: Q1 5,38
- Lähde: THL Jätevesitutkimus.
- Kuvaus: Mittarin arvona on huumeikäyttö (mg/1000as/pvä). THL:n tekemä jätevesitutkimus tuottaa tietoa huumeiden käytön alueellisesta esiintyvyydestä ja siinä tapahtuvista muutoksista. Lahden seudulla tutkimus tehdään Kariniemen ja Ali-Juhakkalan puhdistamoihin menevistä Lahden ja Hollolan 123 000 asukkaan jätevesistä. Jätevesitutkimusta tehdään Lahdessa parillisina vuosina neljä kertaa vuodessa.
- Tiedon päivitys: Parillisina vuosina

Syrjäytymisriskissä olevien määrä vähenee

Ilman 2. asteen koulutusta olevien 20–24-vuotiaiden osuus ja osuuden muutos verrokkaikupunkeihin

- 20–24-vuotiaiden osuus / osuuden muutos edellisvuoteen:
- 2018: Lahti 20,9 % / -0,8 %; Tampere 11,9 % / -0,8 %; Kuopio 11 % / -0,4 %; Kotka 20,1 % / -1,9 %
- 2019: Lahti 21,8 % / +0,9 %; Tampere 12,1 % / +0,2 %; Kuopio 11,9 % / +0,9 %; Kotka 21,2 % / +1,2
- 2020: Lahti 23,3 % / +1,4 %; Tampere 12,5 % / +0,3 %; Kuopio 13,2 % / +1,3 %; Kotka 22 % / +0,8 %
- 2021: Lahti 24,7 % / +1,4 %; Tampere 12,8 % / +0,3 %; Kuopio 14,1 % / +0,9 %; Kotka 22,5 % / +0,5 %
- 2022: Lahti 26,3 % / +1,6 %; Tampere 13,4 % / +0,6 %; Kuopio 15,0 % / +0,9 %; Kotka 22,5 % / 0 %
- Lähde: Tilastokeskus, Väestön koulutusrakenne
- Kuvaus: Ilman 2. asteen koulutusta olevien 20–24-vuotiaiden osuus ja osuuden muutos verrokkaikupunkeihin (Tampere, Kuopio ja Kotka).
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Tuntee itsensä yksinäiseksi

- Toteuma:
- 4.–5.lk.: 2019: 4,8 %, 2021: 4 %, 2023: 3,4 %
- 8.–9. lk.: 2019: 10,1 %, 2021: 16,5 %, 2023: 15,2 %
- Am. oppil. 1. ja 2. lk.: 2019: 10,9 %, 2021: 20,4 %, 2023: 21,8 %
- Lukion 1. ja 2. lk.: 2017: 2019: 12,8 %, 2021: 19,6 %, 2023: 15,1 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori 4.–5.luokkalaisilla: Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, %. Indikaattori 8.–9. luokkalaisilla, ammatillisen oppilaitoksen (AOL), 1.–2. luokkalaisilla ja lukion 1.–2. luokkalaisilla: Tuntee itsensä yksinäiseksi, %.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus, 20–64-vuotiaat, 65 vuotta täyttäneet ja 75 vuotta täyttäneet

- Toteuma Päijät-Sote:
- 20–64-vuotiaat: 2020: 9,8 %, 2022: 13,2 %
- 65 vuotta täyttäneet, 2020: 9,0 %, 2022: 9,4 %
- 75 vuotta täyttäneet: 2020: 12,4 %, 2022: 12,2 %
- Lähde: THL
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee prosenttiosuuden ko. ikäryhmistä, jotka tuntevat itsensä yksinäiseksi melko usein tai jatkuvasti.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18–24-vuotiaat ja 25–64-vuotiaat

- Toteuma:
- 18–24-vuotiaat 2019: 5,2 %, 2020: 5,8 %, 2021: 5,9 %, 2022: 4,9 %, 2023: 5,0 %
- 25–64-vuotiaat 2019: 4,4 %, 2020: 4,7 %, 2021: 4,7 %, 2022: 4,4 %, 2023: 4,4 %
- Lähde: Sotkanet.fi
- Kuvaus: 18–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä, ja 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä. Indikaattori ilmaisee toimeentulotukea saavissa kotitalouksissa asuvien pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien 18–24-vuotiaiden sekä 25–64-vuotiaiden (viitehenkilö ja puoliso) osuuden prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä kalenterivuoden aikana. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet: vuoden aikana

vähintään 10 kuukautena toimeentulotukea saaneet. Väestösuhteutus on tehty THL:ssä käyttäen Tilastokeskuksen Väestötietojen tietoja. 18–24-vuotiaiden indikaattori kertoo, kuinka suuri osuus nuorista on pitkäaikaisesti toimeentulotuen piirissä. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneet nuoret ovat usein syrjäytymisvaarassa olevia.

- Tiedon päivitys: Vuosittain

Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opinnoissa, ei varusmiespalveluksessa) olevat 18–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä

- Toteuma: 2019: 21,0 %, koko maa 16,1 % (Lahti, muutos 2016–2019, %, +0,1) 2020: 23,1 %, koko maa 18,3 %; 2021: Lahti 19,8 %, koko maa 15,4 %, 2022: Lahti 19,5 %, koko maa 14,7 %
- Lähde: Sotkanet.fi
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee syrjäytymisriskissä olevien nuorten ja nuorten aikuisten osuuden ikäluokasta 15–24-vuotiaat. Syrjäytymisriskissä ovat nuoret, jotka eivät opiskele, työskentele tai ole varusmiespalveluksessa. Väestösuhteutus on tehty THL:ssä käyttäen Tilastokeskuksen Väestötietojen tietoja. Luokitukset: 18–24-vuotiaat.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Lasten ja nuorten terveelliset elintavat, turvallisuuden ja osallisuuden kokemukset sekä koettu hyvinvointi paranevat

Terveytensä keskitasoiseksi tai huonommaksi kokevien osuus (8. ja 9. lk; HYTE-ind.)

- Toteuma: 8.–9. lk. 2019: 19,6 %, 2021: 24,4 %, 2023: 24,9 %
- 4.–5. lk. 2017: 7,5 %, 2019: 8,6 %, 2021: 11,1 %, 2023: 11,9 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai melko tai erittäin huonoksi kokevien peruskoulun 4. ja 5. luokkalaisten (ind. 4817) sekä 8. ja 9. luokkalaisten (ind. 286) osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokissa.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus

- Toteuma:
- 4.–5. lk.: 2019: 17,1 %, 2021: 22,8 %, 2023: 24 %
- 8.–9. lk.: 2017: 10,9 %, 2019: 12,4 %, 2021: 19,3 %, 2023: 22,5 %
- Lukion 1.–2. lk.: 2019: 16,5 %, 2021: 23,8 %, 2023: 22,2 %
- Am. oppil. 1. ja 2. lk.: 2019: 12 %, 2021: 20,4 %, 2023: 26,0 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori 4.–5. luokkalaisilla on nimeltään Mieli-alaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana, %. Indikaattori ilmaisee mielialaan liittyviä ongelmia kokevien peruskoulun 4. ja 5. luokkalaisten osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa (ind. 4818). Yläkoulussa ja 2. asteella indikaattori ilmaisee kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokeneiden osuuden (%) ko. ikäluokissa, jotka vastasivat Kouluterveyskyselyn ko. kysymykseen. 8.–9. lk.: ind. 328, ammatillinen oppilaitos 1.–2. lk.: ind. 346, lukion 1.–2. lk.: ind. 337.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Lihavien/ylipainoisten osuus (8. ja 9. lk.; HYTE-ind.)

- Toteuma: 2017: 13,2 %, 2019: 15,3 %, 2021: 16,3 %, 2023: 15,2 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: 8. ja 9. lk; HYTE-ind. (ind. 3906).
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

🔴 Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä

- Toteuma:
4.–5. lk.: 2019: 3,7 %, 2021: 3,2 %, 2023: 4,3 %
8.–9. lk.: 2019: 9,3 %, 2021: 11,8 %, 2023: 14,6 %
Lukion 1.–2. lk.: 2019: 10,5 %, 2021: 12,6 %, 2023: 9,2 %
Am. oppil. 1. ja 2. lk.: 2019: 6,8 %, 2021: 9,3 %, 2023: 13,4 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee niiden vastaajien osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa, jotka eivät koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä. Indikaattori perustuu kysymykseen: koen olevani tärkeä osa 1) luokkayhteisöä ja 2) kouluyhteisöä.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

🟢 Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista

- Toteuma:
4.–5. lk.: 2019: 50,8 %, 2021: 54,1 %, 2023: 58,7 %
8.–9. lk.: 2019: 44,2 %, 2021: 43,5 %, 2023: 43,7 %
Am. oppil. 1. ja 2. lk.: 2019: 48,8 %, 2021: 51,7 %, 2023: 49,2 %
Lukio 1–2 lk. 2019: 48,1 %, 2021: 46,7 %, 2023: 53,0 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee niiden oppilaiden osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa, joilla on mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Lähiluonnon virkistyskäyttömahdollisuudet kasvavat**➡ Enintään 300 m etäisyydellä asemakaavoitetusta viheralueesta asuvien osuus**

- Toteutuma: 2016 95 %, 2020 96,4 %, 2021 96,2 %, 2022: 96,1 %, 2023: 96,1 %
- Lähde: Viheralueet ja asemakaavoitetut alueet, Lahden kaupungin kaavarekisteri. Väestötiedot, Lahden kaupungin väestörekisteri. Saavutettavuus on laskettu rakennuspisteiden väestötiedosta. Saavutettavuusalueet on leikattu asemakaavoitetulla alueella.
- Kuvaus: Tällä mittarilla mitataan, miten suuri osuus asemakaavoitetuilla alueilla asuvista ihmisistä asuu niiden enintään 300 metrin etäisyydellä asemakaavoitetusta puistosta tai viheralueesta. Viheralueen minimikoko on 1,5 ha. Tarkastelussa käytetään linnuntie-etäisyyttä, eli viheralueiden ympärille lasketaan 300 metrin etäisyysvyöhyke.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Luonnon monimuotoisuus vahvistuu**➡ Luonnonsuojelualueiden osuus Lahden kaupungin pinta-alasta**

- Toteutuma: 2019: 1,9 %, 2020: 1,9 %, 2021: 1,9 %, 2022: 1,95 %, 2023: 1,95 %
- Lähde: Lahden ympäristövahti
- Kuvaus: Luonnonsuojelualueiden osuus Lahden kaupungin pinta-alasta (mukaan lukien vesistöt).
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Matalan kynnyksen liikunta- ja kulttuurimahdollisuuksien saavutettavuus paranee**🟢 Matalan kynnyksen kulttuurimahdollisuuksien käyttö**

- Toteutuma:
- Käytettyjen hyvinvointilippujen määrä Lahden kaupunginteatterissa: 2022: 433, 2023: 970
- Kirjastossa lainattavissa olevien Lahden museoiden, Sinfonia Lahden ja Lahden kaupunginteatterin kausikorttien lainausmäärät. 2022: 253, 2023: 295
- Sinfonia Lahden pienkokoospanojen ja Lahden kulttuuripalveluiden konsertit ja esitykset kohdennettuna vanhusten ja vammaisten asumispalveluihin: 2022: Yleisöä yhteensä 1075 (koronasta johtuen palvelutalot tms. eivät pääsääntöisesti vastaanottaneet vierailijaryhmiä), 2023: Yleisöä yhteensä 2334.
- Lähde: Sivistyspalvelut
- Kuvaus: Kulttuurihyvinvointisuunnitelmatyön yhteydessä valmistuu mittarit matalan kynnyksen kulttuurin käytön seurantaan. Lahti on mukana maakunnallisessa Kaiku-kortti-selvityksessä. Kaiku-kortti parantaa taloudellisesti tiukassa tilanteessa olevien yksilöiden ja perheiden mahdollisuuksia osallistua kulttuurielämään ja harrastaa taiteen tekemistä.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

🟢 Ulkoliikuntapaikat

- Toteutuma:
Ulkokuntolaitteet 48 (2020), 50 (2023)
Hiekkakentät: 26 (2020), 29 (2023)
Nurmi/tekonurmikentät: 16 (2020), 16 (2023)
Luistelukentät ja kaukalot: 28 (2020), 28 (2023)
Uimarannat: 21 (2020), 21 (2023)
- Lähde: Lahden kaupunki
- Kuvaus: Lahden kaupungin ulkoliikuntapaikat. Pohjalla vuonna 2020 tehty palveluverkkoselvityksen pohjatyo.
- Tiedon päivitys: Kahden vuoden välein

Aktiivisesti osallistuvien asukkaiden määrä ja osallistumismahdollisuudet lisääntyvät**🟢 Osallistuvan budjetoinnin osallistujamäärä**

- Toteutuma:
- Ideoiden määrä 2020: 713, 2021: 950, 2023 956
- Yhteiskehitettyjen ideoiden määrä: 2020: 14, 2021: 44, 2023: 27
- Ideoiden määrä äänestyksessä: 2020: 58, 2021: 177, 2023: 171
- Äänestäneiden määrä ja -prosentti 2020: 3 896 (3,3 %), 2021: 4 691 (3,9 %), 2023: 5 098 (4,2 %)
- Lähde: Osallisuus- ja hyvinvointipalvelut -palveluyksikkö
- Kuvaus: OSBU-ideoiden määrä, yhteiskehitettyjen ideoiden määrä, ideoiden määrä äänestyksessä, äänestäneiden määrä sekä äänestysprosentti.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

🟢 Kaupungin osallisuustilaisuuksien määrä ja osallistajat

- Toteutuma: 2021: Tilaisuuksia 48, osallistujia 4 768, 2022: Tilaisuuksia 54, osallistujia 2 448, 2023: Tilaisuuksia 65, osallistujia 5 296.
- Lähde: Osallisuuden ja tiedon vastuualue
- Kuvaus: Kuvataan kuinka monta osallisuustilaisuutta kaupunki on järjestänyt ja kuinka paljon osallistujia ne keräsivät.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Osallistuminen

- Toteuma:
2022 aktiivisesti osallistui 26 %, silloin tällöin 22 %
2020 aktiivisesti osallistui 26 %, silloin tällöin 24 %
- Lähde: KAPA-tutkimus
- Kuvaus: Vastaajilta tiedusteltiin, osallistuvatko he jonkin kerhon, järjestön, yhdistyksen, harrastusryhmän tai hengellisen tai henkisen yhteisön toimintaan. Esimerkkeinä annettiin urheiluseura, asukastoiminta, puolue, kuoro tai seurakunta. Vaihtoehtot olivat 1. aktiivisesti 2. silloin tällöin ja 3. ei.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

UUDISTUMISEN MITATTAVAT TAVOITTEET SEKÄ MITTARIT**Kaupungin tulo-rahoitus vuonna 2026 riittää kattamaan nettoinvestoinnit****Investointien tulo-rahoituksen osuus**

- Toteuma: 2016: 61,3 %, 2017: 89,9 %, 2018: 39,0 %, 2019: 24,3 %, 2020: 99,7 %, 2021: 121,2 %, 2022: 117,8 %, 2023: 117 %
- Lähde: tilinpäätös (kh toimialan toiminnallinen tavoite)
- Kuvaus: $=100 \times \text{vuosikate} / \text{investointien omahankintameno}$.
- Tiedon päivitys: Vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä

Lahti nähdään hyvänä kumppanina**Kumppanuuskysely**

- Toteuma: 2023: 3,97 (n. 36)
- Lähde: Konsernihallinto
- Kuvaus: Lähetetään vuosittain kysely sidosryhmille ja kumppaneille, jossa selvitetään, minkälaisena kumppanina Lahti nähdään. Kysymyksenä Kuinka hyvä kumppani Lahden kaupunki mielestäsi on? Asteikko: 1 = Yhteistyö Lahden kanssa toimii todella huonosti, 5 = Yhteistyö Lahden kanssa toimii todella hyvin.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Tuotamme oikeaa tietoa avoimesti**Vaikutusten ennakoarviointien lukumäärä**

- Toteuma: 124 kpl (2021), 176 kpl (2/2022), 182 kpl (2023)
- Lähde: Asianhallinta Dynasty
- Kuvaus: Päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVA) on lakisääteistä (mm. Hallintolaki 31 §, Kuntalaki 22 §). Lahden kaupunginhallitus on päättänyt 1/2021 suosituksesta vaikutusten ennakoarvioinnille osana päätösvalmistelua. Kuntalais-, organisaatio-, ympäristö- ja talousvaikutuksia arvioidaan monialaisesti lyhyellä ja pitkällä aikavälillä sekä ovatko vaikutukset myönteisiä vai kielteisiä. Päätösehdotukselle tehdään tarvittaessa vaihtoehtoisia esityksiä.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Valtuuston itsearviointi

- Toteuma:
2021: Kysymys 1: ka. 3,52, kysymys 2: ka. 3,02, kysymys 3: ka. 3,11. Kysymysten yhteenlaskettu keskiarvo = 3,22
2023: Kysymys 1: ka. 3,88, kysymys 2: ka. 3,20, kysymys 3: ka. 3,00. Kysymysten yhteenlaskettu keskiarvo = 3,36
- Lähde: Valtuuston itsearviointi
- Kuvaus: Mittarissa seurataan kolmea kysymystä valtuuston itsearvioinnissa ja niiden keskiarvotulosta. Kysymys 1: Esittelytekstit ovat hyvin valmisteltuja, kysymys 2: Viranhaltijat tiedottavat kuntalaisille asianmukaisesti valmisteilla olevista asioista ja tehdyistä päätöksistä, kysymys 3: Tiedonkulku on hyvää ja avointa. Asteikko kysymyksissä on 1-5, joissa 1 = toimii erittäin huonosti ja 5 = toimii erittäin hyvin.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Palvelukokemus parane**Palvelutytytyväisyys kuntapalveluihin**

- Toteuma: 2015: 3,55, 2017: 3,46, 2020: 3,64, 2022: 3,50
- Lähde: Kaupunki- ja kuntapalvelut - tutkimus (KAPA)
- Kuvaus: Laaja asuinkuntaindeksi, yleinen palvelutytytyväisyys, asteikko 1–5, keskiarvo kaupungin palveluista, vastaajina 18–79-vuotiaat, satunnaisotos.
- Tiedon päivitys: 2. vuoden välein

Lahden maine hyvänä työnantajana vahvistuu**Työhyvinvointikysely, Suositte-luindeksi NPS**

- Toteuma: 2018: - 15,01, 2020: -8,96, 2022: -3, 2024: -6
- Lähde: Lahden kaupungin työhyvinvointikysely
- Kuvaus: Perustuu työhyvinvointikyselyn kysymykseen ”Kuinka todennäköisesti suositte-lisit Lahden kaupunkia työpaikkana perheenjäsenellesi tai ystävällesi?”. Arviointiasteikko 0=Erittäin epätodennäköisesti, 10=Erittäin todennäköisesti. Suositte-lukysymyksen vastaajat jaetaan kolmeen osaan: suositte-lijat (arvo 9–10), neutraalit (arvo 7–8), arvostelijat (arvo 0–6). Suositte-luindeksi NPS = Suositte-lijat % - Arvostelijat %.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Kaupungin henkilöstön työhyvinvointi parantuu**Työhyvinvointikysely: Voimavarat ja palautuminen kokonaiskeskiarvo**

- Toteuma: 2020: 3,33, 2022: 3,25, 2024: 3,23
- Lähde: Lahden kaupungin työhyvinvointikysely
- Kuvaus: Yhteenvetoindikaattori työhyvinvointikyselyn tuloksista koko henkilöstön osalta. (arviointiasteikko yhdestä viiteen).
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Terveysperusteiset poissaolot

- Toteuma: 2020: 17,7, 2021: 16,1, 2022: 19,5, 2023: 17,9
- Lähde: Lahden kaupungin henkilöstökertomus
- Kuvaus: Terveysperusteiset poissaolot per henkilötyövuosi.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

5.2. Toiminnan tunnusluvut

Sivistyksen palvelualue	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Varhaiskasvatuspalvelut					
Alle kouluikäisten lasten lukumäärä	6 883	6 900	6 700	6 650	6 600
- varhaiskasvatuksessa/esiopetuksessa	3 577	3 600	3 600	3 550	3 500
- yksityisessä varhaiskasvatuksessa	1 720	1 700	1 700	1 650	1 600
- kotihoidon tuella	967	900	800	750	700
Perusopetus					
Oppilasmäärä	10 500	10 400	10 300	10 100	9 900
Vuosiviikkotunnit (kpl)	18 300	18 000	17 800	17 400	17 000
Vuosiviikkotunnit/oppiilas (kpl)	1,74	1,73	1,73	1,72	1,72
Nuorisopalvelut					
Osallistuja- ja asiakasmäärä	277 640	210 000	250 000	250 000	250 000
Asiakaspalautteen keskiarvo	4,4	4,1	4,2	4,2	4,2
Erytistettyjen nuorten lukumäärä	704	680	680	680	680
Erytistettyjen nuorten asiakastytyväisyys	4,6	4,2	4,3	4,3	4,3
Työ- ja valmennuspalveluja käyttävien nuorten lukumäärä	180	250	250	250	250
- nuorten sijoittumis-%	61	50	50	50	50
Lukiokoulutus					
Opiskelijamäärä	2 300	2 300	2 300	2 300	2 300
Kurssit (kpl)	2 150	2 150	2 080	2 010	2 010
Kurssit/opiskelija (kpl)	0,94	0,94	0,90	0,87	0,87
Kirjasto- ja tietopalvelut					
Lainaajien lukumäärä	35 473	36 000	36 000	36 000	36 000
Lainaukset/asukas (kpl)	15,0	16,0	16,0	16,0	16,0
Verkkökäynnit/asukas (kpl)	6	6	6	6	6
Liikuntapalvelut					
Maauimalan kävijämäärä	46 000	46 000	50 000	0	0
Kivimaan uimahallin kävijämäärä	120 000	120 000	130 000	130 000	130 000
Saksalan uimahallin kävijämäärä	85 000	85 000	90 000	90 000	90 000
Lahden uimahallin kävijämäärä	115 000	115 000	120 000	120 000	120 000
Nastolan uimahallin kävijämäärä	60 000	60 000	70 000	60 000	60 000
Kaupunginmuseo					
Lausunnot (arkeologia ja rakennustutkimus, muut)	320	530	580	580	580
Hankitut taideteokset (ostot ja lahjoitukset)	60	100	60	60	60
Kuvanvälitysten lukumäärä	100	150	150	150	150
Enintään 18-vuotiaiden asiakkaiden lukumäärä	13 000	19 000	21 000	20 000	20 000
Kaupunginorkesteri					
Julkiset konsertit	55	80	80	80	80
Kuulijoiden lukumäärä em. konserteissa	33 430	53 000	53 000	53 000	53 000
Muut esiintymiset (tilaus- ja pienesiintymiset, ulkomaan konsertit)	82	65	65	65	65
Kuulijoiden lukumäärä yhteensä	47 017	58 000	58 000	58 000	58 000
Kaupunginteatteri					
Näytännöt (kpl)	285	250	250	250	250
Ensi-illat (kpl)	7	7	7	7	7
Katsojamäärä	59 595	71 000	71 000	71 000	71 000
Lasten ja nuorten näytännöt (kpl)	53	70	70	70	70
Yleisötyön tilaisuudet, ei esitys (kpl)	156	100	100	100	100
Oma tulorahoitus / katsoja (€)	27,17	27,00	27,00	27,00	27,00

Kaupunkiympäristön palvelualue	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Kaupunkitekniikka					
Kadut (km)	689	689	698	702	704
Erilliset kevyen liikenteen väylät (km)	162	162	169	171	172
Hoidetut puistot ja viheralueet (ha)	711	715	780	810	840
Leikkipuistot ja leikkialueet (kpl)	158	156	143	139	138
Katupuut (kpl)	9 458	10 200	10 300	10 400	10 500
Kaupunkisuunnittelu					
Kaupungin asemakaavoitettu alue yhteensä (ha)	9 710	9 808	9 860	9 930	10 000
Asemakaavoitettu asumisen k-ala, kem/v	8 210	50 000	40 000	40 000	4 000
Kaupungin maanomistus yht. (ha)	13 206	13 270	13 320	13 370	16 420
Maanostot (ha/v)	174	50	50	50	50
Maanvuokrasopimukset yhteensä (kpl)	5 265	5 300	5 340	5 400	5 460
Tonttien luovutus (kpl/v)	36	70	45	70	70
Rekisteröidyt kiinteistöt (kpl/v)	768	400	450	450	450
Rakennuspaalutukset (kpl/v)	90	130	130	130	150
Asuntotoimen hallinnoimat vuokra-asunnot (kpl)	6	9	7	6	5
Rakennus- ja ympäristövalvonta					
Käsitellyt rakennusluvut (kpl)	850	1000	850	900	1 000
Valmistuneet rakennukset (kpl)	293	350	300	350	400
Valvottavat rakennuskohteet (kpl)	720	900	800	850	900
Suoritettavat katselmukset (kpl)	1 350	1 600	1 500	1 800	2 000
Käsiteltävät erityissuunnitelmat (kpl)	12 000	14 000	12 000	13 000	14 000
Elintarvikevalvontakohteet (kpl)	839	1 050	900	950	1 050
Elintarviketarkastukset (kpl)	450	420	430	435	430
Elintarvikelain mukaiset ilmoitukset ja hakemukset (kpl)	180	130	130	130	130
Viranomaisnäytteet ja mittaukset (kpl)	124	300	300	300	300
Terveystensuojeluvuorokohdet (kpl)	525	500	500	500	500
Terveystensuojelun tarkastukset (kpl)	150	150	150	120	170
Terveystensuojelulain mukaiset ilmoitukset (kpl)	70	50	50	50	50
Tupakan ja nikotiininesteiden myyntilupahakemukset (kpl)	15	18	17	17	17
Nikotiinivalmisteiden myyntilupahakemukset (kpl)	10	16	16	16	16
Eläinsuojelutarkastukset (kpl)	160	200	280	280	280
Eläinlääkärikäynnit virka-aikana (kpl)	3 310	4 000	4 000	4 000	4 000
Eläinlääkärikäynnit päivystysaikana (kpl)	230	267	270	280	280
Ympäristönsuojelulain mukaiset lupa-, ilmoitus- ja rekisteröintikohteet (kpl)	102	100	100	105	110
Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset (kpl)	80	90	100	105	110
Luonnonsuojelulla suojellut alueet (ha)	1 007	1 200	1 200	1 325	1 603
Metsät (ha)	6 944	6 944	5 690	5 600	5 350
Käsitellyt jätemaksumuistutukset (kpl)	39	50	50	100	50
Jätehuoltomääräyksistä poikkeamiset (kpl)	147	190	150	200	200
Jätehuoltomääräysten mukaiset ilmoitukset (kpl)	5 774	8 000	3 000	3 000	5 000

Lahti